

บาทสมเด็จพระสังคีต
เรื่องนิกาโต กับ เรื่องวังตี

พระราชินีเพนซ์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

และ
ปกิณกะประวัติของอุปการะเรื่อง นิกาโต
ของ

นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย

จัดพิมพ์โดยเสด็จพระกุศล
สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา

ทรงบำเพ็ญในวันคล้ายวันสวรรคต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๙

ครบ ๔๑ ปี

บทละครสังคีต
เรื่องมิกาโด กับ เรื่องวังต๋

พระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

และ
ปัทมกวีประติมากรรมอุปรากรมมิกาโด

ของ
นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

มูลนิธิมิกามกุฏราชวิทยาลัย

จัดพิมพ์โดยเสด็จพระกุศล
สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา
สกลบังอรในวันคล้ายวันสวรรคต
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๙
ครบ ๔๑ ปี

๐/๒๗๙๗ มกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๑๐

บทละครสังคดเรื่อง มิกาดโ

พิมพ์ครั้งแรก มุลนิธิหมามกุฎราชวิทยาลัย ฯ พิมพ์โดยเสด็จ
พระกุศล ซึ่งสมเด็จพะภคินีเธอ เจ้าฟ้า
เพชรรัตนราชสุดาสรีโสภาพัฒน์วดี ทรงบำเพ็ญ
เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ. ศ. ๒๕๐๘

บทละครสังคดเรื่อง วงศ

พิมพ์ครั้งแรก ในรัชกาลที่ ๖
พิมพ์ครั้งที่สอง ในงานฉกษณกิจศพ นางอุย อัมพรภักดี
พิมพ์ครั้งที่สาม ในงานฉกษณกิจศพ นายสุรฤทธิ เลขาณนที่
พิมพ์ครั้งที่สี่ มหมามกุฎราชวิทยาลัย ฯ พิมพ์โดยเสด็จพระกุศล
ซึ่งสมเด็จพะภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา-
สรีโสภาพัฒน์วดี ทรงบำเพ็ญเนื่องในวันคล้ายวัน
สวรรคตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

พ. ศ. ๒๕๐๘

พ. ศ. ๒๕๐๘

พ. ศ. ๒๕๐๘

คำนำ

หม่อมเจ้าชัชวลิต เกษมสันต์ ผู้จัดการมูลนิธิมหามกุฏราช-
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทรงเจ้มาয়้งกองวรรณคดีและ
ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรว่า มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระ
บรมราชูปถัมภ์ มีความประสงค์จะขออนุญาตพิมพ์หนังสือบทละคร
สังคัตเรื่องมิกาโด กับเรื่องวังต์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และปกิณกะประวัติของอุปรากรเรื่องมิกาโด
ของ นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เพื่อโดยเสด็จพระกุศลซึ่งสมเด็จ
พระภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาวดี จะทรงบำเพ็ญ
เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ณ วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์
ได้ดังประสงค์

บทละครสังคัตเรื่อง “มิกาโด” นี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ตามเค้าเรื่องของอุปรากรตลกชื่อ
“Mikado” ซึ่งเชอร์วิลเลียม คิลเบต (William Schwenck Gilbert)
เป็นผู้ประพันธ์บท และเชอร์อาร์เธอร์ ซัตลิแวน (Arthur Seymour
Sullivan) เป็นผู้ประพันธ์เพลง เป็นบทละครสั้นที่ขบขัน มีบทร้อง
และคำเจรจาที่คมคาย น่าคิด เลียดสี่ความประพุดิของขุนนางที่ห่าง

พระเนตรพระภรณ์ของพระเจ้าจักรพรรดิ ต้นฉบับลายพระราชหัตถเลขา
เรื่อง “มิกาโด” นี้ มีเก็บรักษาอยู่ที่หอวรรณคดีและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร เข้าใจว่าคงจะทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นบทเล่น
ละคร แต่ปรากฏว่า เมื่อได้มีการตีพิมพ์ละครเรื่องนี้ จะโดยเหตุผล
ประการใดไม่ปรากฏ พระองค์ได้ทรงแก้ไขตัดแปลงตัดทอนคำร้องใหม่
ทรงเปลี่ยนชื่อตัวละครเสียให้ซับซ้อน เช่นพระเอกเดิมชื่อนักบุญ ทรง
เปลี่ยนเป็น เกี่ยมซังดี เจ้าเมืองเดิมชื่อ โกโก ทรงเปลี่ยนเป็น
แอ็กง ปลัดเมืองเดิมชื่อ ปูบา ทรงเปลี่ยนเป็น ตะเลาเปา เป็นต้น
 และได้ทรงเปลี่ยนชื่อเรื่องว่า “บทละครสังคตเรื่องวงศ์” อย่างไรก็ดี
บทละครสังคตเรื่องมิกาโดและเรื่องวงศ์นี้ ยังไม่เคยมีโอกาสดำเนิน
แสดงแก่ผู้ชมเลยแม้แต่ครั้งเดียว ยิ่งกว่านั้น บทละครสังคตเรื่องมิกาโด
ก็ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ด้วย เมื่อมูลนิธิมหามกุฏราช-
วิทยาลัยได้ทราบเช่นนั้น จึงได้แจ้งความจำนงค์ขอจัดพิมพ์เรื่องมิกาโด
ออกเผยแพร่ กรมศิลปากรได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและได้รับพระราชทานพระบรมราช-
านุญาตแล้ว ตามหนังสือของสำนักพระราชเลขาธิการ ที่รล. ๐๐๐๒/๒๒๓๘
ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๑ จึงได้มอบต้นฉบับให้มูลนิธิมหามกุฏ-
ราชวิทยาลัยนำไปตีพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกคือครั้งนี้ ส่วนพระราชนิพนธ์
เรื่องวงศ์นั้น ได้เคยจัดพิมพ์ออกเผยแพร่แล้ว ๓ ครั้ง ครั้งแรก
พิมพ์ในรัชกาลที่ ๖ ไม่ปรากฏ พ.ศ. ที่พิมพ์ ครั้งที่ ๒ เจ้าภาพงาน

ณาปนกิจศพ นางล้อย อัมพรภักดิ์ ได้จัดพิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ เมื่อ
เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔ และครั้งที่ ๓ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
ณาปนกิจศพ นายสุรฤทธิ์ เลขยานนท์ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๔
โดยพิมพ์พร้อมกับเทศนาเรื่องนิทานมิกาทูระ พระราชนิพนธ์ในพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และปกิณกะประวัติของอุปรากร
เรื่อง “มิกาโต” ของ นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ ฉะนั้น การ
จัดพิมพ์ครั้งนี้ จึงนับเป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๔

ส่วนปกิณกะประวัติของอุปรากรเรื่องมิกาโต นั้น นางกุลทรัพย์
เกษแม่นกิจ ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นส่วนตัว มีคำนำของผู้เรียบเรียงพิมพ์
ไว้ตอนต้นของเรื่องแล้ว บทความเรื่องนี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้
เกี่ยวกับประวัติของอุปรากรเรื่องมิกาโต อันเป็นอุปรากรที่มีชื่อเสียง
เลื่องลือไปทั่วโลกได้เป็นอย่างดี

กรมศิลปากร ขออนุโมทนาในกุศลซึ่งมูลนิธิมหาวิทยาลัยราชวิทยา-
ลัยฯ ได้บำเพ็ญโดยจัดให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้จนเผยแพร่เป็นวิทยาทาน
ขออำนาจแห่งกุศลกิจนี้ จงสำเร็จเป็นพินิตนุทิศประโยชน์สืบตามความ
ประสงค์ของมูลนิธิมหาวิทยาลัยทุกประการเทอญ ฯ

กรมศิลปากร

๒๐ กันยายน ๒๕๐๔

พิมพ์ที่

๒๐๒๓ ๒๕๖๓

ละครสังคีต

เรื่อง

“มิกาโด”

(แต่งแปลงจากเรื่องภาษาอังกฤษของมิสเตอร์กิลเบิร์ต)

ตัวละคร

มิกาโดกรุงญี่ปุ่น

นังกิบุ

(พระโอรส ปลอมเป็นคนคิดกระจับมีชอทาน)

โกโก

(เจ้าคุณเพชรฆาตเมืองคิติบุ)

บูบา

(เจ้าคุณตำแหน่งอื่น ๆ)

ซูเบมัตสึ

(ชุณนาง)

บัมบัม

บัตซิง

(เป็นพี่น้องกันอยู่ในปกครองของโกโก)

ปบโบ

กะติฉะ

(หญิงแก่ รักกับนังกิบุ)

นอกจากนี้ มีชุนนางอื่น ๆ กับทหารและราษฎร

ฉากทั้งสองชุดทำเป็นส่วนอย่างญี่ปุ่น สมมุติเป็นส่วนของโกโก

“มิกาโด”

ชุดที่ ๑

(ขุนนางและคนอื่น ๆ ประชุมกันอยู่หลายคน)

บทร้องหมู่ - ขุนนาง (จีนเสฉวน)

อันว่าเราเหล่าขุนนางอย่างนี้ ทั้งหมื่นขุนหลวงพระระกะหน้า
ดูท่าทางต่างส่ออาดปลาดคา ยืนกึ่งกาฬาลมจนสมปลิว ดูเอาเถอะ
ดูคล้ายลายในขวด หรือจะตรวจดูตามพัดตามจว หวังมีหน้าข้าเกลือก
และเล็กคว ทำนองจวดังแซ่แซ่เทียวเอ๋ย.

(นักปราชญ์เข้ามา แต่งตัวเป็นคนจน มีกระเป๋าย้อยอย่างหนึ่งสพายมา
ข้างหลัง)

นักปราชญ์ ได้เท่าซอร์บ ขอได้โปรดกรุณาสมด้วย ผมอยาก
จะทราบว่า แม้มันมีบุตรเลี้ยงโกโกนั้นอยู่ที่ไหน.

ซูเบมัตสึ ก็แก่นะใครละ.

นักปราชญ์ ผมหรือซอร์บ ผมเป็นคนร้องเพลง เพลงของผมมีต่างๆ
หลายอย่างหลายชนิด ถ้าใครฟังเข้าแล้วต้องพอใจทุกคน
เพราะเพลงของผมมีทุกอย่างทุกชนิด ถ้าแม้ว่าใคร
กำลังรักผู้หญิงอยู่ ผมก็จะร้องให้ฟังยัง.

บทร้อง - นักปฐ (ปลาทอง)

ดอกเอ๋ยดอกเบญจมาศ รูปเจ้างามทราชมสวัสดิ์ จ้านิราศเสีย
แล้วเอ๋ย.

เหมือนมาตังดวงใจไปจากกาย ก็จะวายชีวาวง รศรักไม่
จิตจาง ไม่เบาไม่บางเสียเลยเอ๋ย.

(พูด) หรือว่าท่านทั้งหลาย จะชอบฟังเพลงที่ทำให้ใจคิด
ห้าวหาญ ผมก็อาจจะร้องให้ท่านฟังได้เหมือนกัน.

บทร้อง - (กราว)

เหล่าทหารชาญสนามเมื่อยามศึก ออกระหุกองมนสนัน พร้อม
ศาสตราอาวุธยุทธานท์ ให้หิวล้นอีกโหมเข้าโจมตี (เดี๋ยวจะเข้
สมมุติว่า นักปฐผู้ดีดกระจับบ๊ พวกขุนนางลูกขึ้นขึ้นทำท่าทหารต่าง ๆ)

(พูด) หรือถ้าอยากจะฟังเพลงอะไร ที่จะทำให้เกิดความ
รื่นเรีงก็ได้ (ในเวลาที่นักปฐร้องนั้น พวกขุนนางค่อย ๆ รู้สึกสนุกขึ้น
ทุกที จนถึงตบมือตามจังหวะ และร้องตาม).

บทร้อง - (ค้อยครึ่ง)

เสียแรงได้เกิดมา จะมาพากันโศกโย สิ่งไรไม่พอใจ จงขับไป
ให้ไกลกาย มาเดินมารำ มาจับระบำ มาหกชะมำ ให้ใจสบาย อัน
ตัวเรานี้ ก็เป็นผู้ชาย จะมามัวอาย ก็ขายหน้าซี ถึงเราจำพราก จาก
ยอดนารี หึงอันก็มี ตัดตมไป น้ำกอดน่าจูบ น่าลูบน่าได้ ไม่
ต้องเสียใจ หาใหม่ได้เอ๋ย.

ซูเบ - ก็เดี๋ยววันตัวแก่นะถามถึงแม่ยมยมทำไม.

นังกิ - ผมจะเล่าให้ไต่เท้าฟัง คือเมื่อสักหนึ่งมาได้แล้ว
ผมมาที่เมืองนมาหากินเล่นดนตรีอยู่ พอเย็นได้พบปะกับ
แม่ยมยม ก็ใหม่ใจรักใคร่เป็นกำลัง แต่ผมได้ทราบข่าว
ว่าหล่อนได้มันไว้ จะแต่งงานกะโกโกช่างเย็บเสื้อเสียแล้ว
ผมก็เลยเปิดหนีไปจากเมืองนี้ ครั้นเมื่อสักเดือนหนึ่งเศษ
มานี้แล้ว ผมได้ทราบว่า โกโกได้ทำผิดพระราชกำหนด
กฎหมายในฐานะพวดยาเกี้ยวพาราสีหญิง จะต้องรับโทษถึง
ประหารชีวิต ผมก็รีบกลับมาทันที เพราะคิดว่าบัดนี้
ก็ไม่มีอะไรเป็นที่ยึดขวางในระหว่างตัวผมกับแม่ยมยม
แล้ว.

ซูเบ - จริงอยู่โกโกนั้นศาลได้ตัดสินวางบถึงประหารชีวิต
แต่พอจนถึงวันกำหนดก็ทรงพระกรุณายกโทษให้ และมี
หน้าข่าวได้รับเกียรติยศอันสูงสุด คือได้เป็นเจ้าคุณเพชรมา
งสำหรับเมืองน.

นังกิ - เอ๊ะ ทำไมยังงั้นละขอรับ.

ซูเบ - อ้าว คือต้นสายปลายเหตุมันเป็นอย่างนั้น.

บทร้อง - ซูเบหัดสุและขุนนาง (พราหมณ์สี่คนน้ำเต้า)

อันสมเด็จพระเจ้ามิกาโต มีพระราโชบายขยายใจ

เพื่อจะคุมชายหนุ่มทั้งหลายไว้ ให้อยู่ในความดีเป็นศรีตัว
จึงได้ทรงบัญญัติจัดกันว่า ชายใดกล้าเกี้ยวหญิงไม่มีผิว
หรือยกมือไหว้ตาแต่ต้องตัว ให้เอาหัวชายนนเสียทันที.

คนอื่น - นั่นเป็นการสมควรเป็นอย่างยิ่ง ทั้งชายหญิงจะ
เรียบในกรุงศรี ซึ่งทรงเดชโปรดเกศถึงเท่านั้น บารมีสุด
พันคนนา.

ชอุเบ - เมื่อราชบัญญัติอันนอก ทั้งบ้านนอกในเวียงเสียง
อิงชา ทั้งคนมีคณจนคนชรา เสมอหน้ากันหมดไม่ลดเลย
พวกหนุ่มหนุ่มเจ้าชู้หน้าเศร้า เมื่อผ่านเขาวนารมแต่เคย
มีอาภยอกเข้เดินเหมือนเช่นเคย สิ้นเดบยเหลือลำบาก
ยากแค้นใจ.

คนอื่น - พวกหนุ่มหนุ่มมนเนื้อเหลือวิโยค อันว่าโลกหมด
สนุกเป็นทุกข์ใหญ่ เมื่อแลเห็นนางคราญเดินผ่านไป ใน
อกใจร้อนรอนรการ.

(ร้องจบแล้วพากันเข้าโรง คงเหลืออยู่แต่ชอุเบมัตสกับนังกิ)

นังกิ - (พูด) ขอน้อมเกล้าขึ้นเฝ้าเจ้ากันอยู่แล้ว แต่กลัวยัง
ละขอรับ โทโกถึงได้รับตำแหน่งเจ้าคุณเพชรฆาต.

ชอุเบ - คอยงี้ ก็เมื่อคนจะต้องรับโทษประหารชีวิตกัน
บ่อย ๆ ยิ่งงี้ก็เป็นการจำเป็น ที่จะต้องตั้งเจ้าหน้าที่โดย
เร็ว ท่านเสนาบดีท่านมีตราสั่งมาว่าให้พวกกรมการและ

หัวหน้าราษฎรประชุมกันเลือกผู้ใดผู้หนึ่ง ขึ้นรับตำแหน่ง
เพชรฆาตโดยเร็ว.

นังกิ - ก็ทำไมต้องเลือกเอาโกโกเป็นล่ะขอรับ.

ซูเบ - มันมีเหตุสินะ โโกโกนะ เป็นผู้ทำผิดพระราช-
บัญญัติควรจะต้องรับพระราชอาญาถึงตาย ก็คนอื่น ๆ ก็
ยังมีอยู่หลายคนก็ได้ทำผิดเช่นเดียวกัน หรือที่จะทำอก
ต่อไปภายหน้า เป็นธรรมดาผู้ทำผิดก่อนจะต้องรับโทษ
ก่อนไม่ใช่หรือ แล้วจึงให้รับกันเป็นลำดับไปถึงจะเป็น
ยุติธรรม ถูกไหมล่ะ.

นังกิ - ก็ชอบกลอยู่.

ซูเบ - เพราะยังงั้น ก่อนที่เจ้าคุณโกโกจะตัดหัวใครใน
เรือน ก็ควรจะต้องตัดหัวตัวเองเสียก่อน ถึงจะถูกระเบียบ
จริงไหมล่ะ.

นังกิ - ยังงั้นก็แปลว่า โโกโกเลยไม่กล้าประหารชีวิตใคร
นะซี.

ซูเบ - ดูท่าทางก็จะเป็นเช่นนั้น (เดินออกไปช้า ๆ)
(ปุบาเข้ามา)

นังกิ - ก็น่าปลาดจริงนะ คาโกโกเป็นช่างตัดเสื้อดีด็อก ๆ
อยู่เมือวานซืนเอง มาเดี๋ยวนี้เป็นทาสออกใหญ่โต.

ปุบา - จริงจริง พระเจ้ามิกาโดผู้ทรงพระปรีชาเฉียบแหลม

ทรงพระราชดำริว่า ที่จริงตุลาการทศตสินวางบทให้
ประหารชีวิตนักโทษ กับตัวเพชรฆาตผู้ลงมือประหาร
จริง ๆ คุณก็ไม่มีผิดอะไรกัน เลยโปรดให้ร่วมตำแหน่ง
ทั้งสองนี้เข้าเป็นตำแหน่งเดียวกัน เพราะฉะนั้น บัดนี้
ตุลาการทุก ๆ คนก็เลยเป็นเพชรฆาตด้วยในตัวทีเดียว.

นงกิ - เป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง ที่ ได้ทำให้กรุณาซึ่ง
ข้อความให้กระผมเข้าใจ กระผมเองหรือก็เป็นคน
เหลว ๆ ส่วนใดเท่านั้นกระผมเห็นได้ว่า เป็นขุนนาง
อย่างชั้นสูงผู้หนึ่ง.

ปฐา - จริงทีเดียว ฉะนั้นจริงเป็นคนจองทองมากอยู่เสมอ
เป็นธรรมดา ฉะนั้น เป็นผู้เปลี่ยนแปลงสวาทภัยวณะ ฉะนั้น
นับญาติวงศ์พวกราชของฉนขึ้นไป ได้ไกลกว่าคนอื่นในโลก
นี้ทีเดียว ฉะนั้น ฉนนับวงศ์เองคือ ๆ กันขึ้นไป ไม่มี
ชาติตอนเลยจนถึงต้นวงศ์ฉนที่เป็นแมลงกะพลงนนั้น ก็
เมื่อฉนเป็นผู้มดตระกูลอื่นสูงเช่นนี้ จะไม่ให้ฉนจองทอง
ยิ่งไป พอเกิดมาจากกรรมมารดา ฉนก็จองทองหน้าเร็ด
มาทีเดียว ฉนนั้นตั้งใจอย่างที่สุดที่จะหักใจ แต่พอเห็น
คนชั้นต่ำ ๆ หรือที่ไม่ใช่วงศ์วานของฉนเอง เดินผ่านไป
ละก็ ฉนหรือฉนลูกชนพองซ่า ๆ แต่ฉนก็สูทนนัก ก็เมื่อ
เร็ว ๆ นี้เอง เมื่อโกโกโตเป็นทเจ้าคุณเพชรฆาตฉน

พวกขุนนางที่รับหน้าท้าวราชการสำคัญ ๆ พวกนั้นลาออก เพราะไม่อยากอยู่ใต้บังคับบัญชาคนต่ำช้า เช่นโกโก ตัวฉันเองนะ เพราะเห็นแก่ราชการบ้านเมือง อุด้าห์หักอก หักใจเข้าไปรับหน้าที่เป็นปลัดของโกโก.

นังกิ - อ้อ แล้วรับเงินเดือนสำหรับตำแหน่งด้วยหรือรับ.

ปูปา - ในเวลานี้คงรับตำแหน่งผู้พิพากษาใหญ่ ผู้พิพากษารอง ข้าราชการคลัง ข้าราชการนา ผู้บังคับการทหารบกทหารเรือ นายอำเภอ ผู้บังคับการกองตระเวน พร้ามรงค์.

นังกิ - ได้เท่าผู้เดียวหรือหรือรับ.

ปูปา - ก็ไม่มีใครจะรับตำแหน่งเหล่านี้ จะทงว่างเปล่าไว้ที่ไหนได้ ฉันก็ต้องรับ ส่วนเงินเดือนนั้น ถ้าฉันจะไม่รับก็จะทำให้เสียระเบียบราชการไป ฉันก็จำใจจำต้องรับเอาไว้เสียด้วยยั้งนเอง ที่จริงนะ ฉันไม่มีความพอใจเลยทีเดียว แต่ว่าเห็นแก่บ้านเมือง.

นังกิ - ถูกทีเดียวหรือรับ.

ปูปา - ใช่แต่เท่านั้น ฉันยังอุส่าห์ด้อมตัวรับไปกินเลี้ยง กะพ้อคำมาขายที่ได้ให้หาหมูนึ่ง อะไร ๆ มั่งพอเป็นค่าบ่วยการ ส่วนของกำนัลนั้นฉันไม่อยากรับดอก แต่พวกพ้อคำเขามาขยัดเยียดให้ฉัน ๆ ก็จำใจรับไม่ให้เขาเสีย

ศรัทธา อีกประการหนึ่ง ข้อความในราชการบางทีนั้นก็
 ขายให้ถูก ๆ แก่ผู้ที่ต้องการจริง ๆ เป็นต้นว่า เรื่องแม่
 ยัมยัมอย่างนี้ ก็นับเป็นข้อความในราชการเหมือนกัน
 (นังกิบูเข้าใจ ควักเงินส่งให้ ปูบา รับเงินไปมองดูแล้ว
 โคลงหัว) ฮือ ๆ เจ้านม่นประมาทเรามาก แต่ช่างเถอะ.

นังกิ - กระผมอยากทราบเรื่องแม่ยัมยัมขอรับ เป็น
 อย่างไรกัน.

ปูบา - อ้อ ยัมยัมนะหรือ เสร็จเสียแล้ว แกเห็นจะ
 ดำเร็จประสงค์ไม่ได้ละ. วันนั้นหล่อนจะกลับมาจาก
 โรงเรียน เพื่อแต่งงานกับเจ้าคุณเพชรฆาต คนอย่าง
 แกนะ เราไม่ดูหน้ารอก ฉันทัดใจที่ต้องบอกข่าวไม่ดี
 ให้แกฟังเช่นนั้น แต่ฉันบอกตามความจริง.

บทร้อง - นังกิบูกับปูบา (มอดูร้องไห้)

นังกิ - โอ้เสียตายยังไม่วายในใจรัก จะต้องหักใจร้างและ
 ห่างเหิน หวังจะเชยกลับจะเสียต้องเมียงเมิน หวังเจริญ
 กลับต้องพราดไปจากนาง.

ปูบา - (ร้องและทำท่าอ้อ) โอ้เสียตายเรานี้แก่ไปเสียแล้ว
 เสียยังไม่แจ้วพังถนัดดูชัดขวาง ครั้นจะเลือกเข้าไปเกี่ยว
 แม่จนวนาง เขาคงค้อยเอาลูกคางเจ็บเปล่าเออ.

ชูบ - (พูด) อ้อ เจ้าคุณเพชรฆาตมาแล้วหรือรับ.

ปฐา - (พูดกับนงกป) ดีทีเดียว ถ้ายังงั้นถ้าแกอยากทราบ
เรื่องแม่ขมขมต่อไป ก็ถามเจ้าคุณโกโกเขาเองก็ได้.

(พวกขุนนางและพลเมืองผู้ชายนำโกโกเข้ามา)

บทร้องหมู่ - (มอญรำคาบ)

เจ้าประคุณเพชรฆาตลาดเหลือ มียศเหนือคนอื่น
ดงหม่นแดน เราทั้งหลายกลัวตายไม่ดูแคลน ในดินแดน
ใครไม่สู้ ไม่คู่เคียง อันใดเท่ากรุณาบัญชาชอบ ชนระยอบ
เหลือชยาตมอาจเอียง แม่ใครผิดจิตท่านมีลาเอียง ท่าน
จะตัดหัวเรียงเฉียพลันเอย.

(ในเวลาร้องหมู่ ดนตรีเล่นกรอเสียงคนร้องไปด้วยทีเดียว)

บทร้อง - โกโก ลูกคู่รับ (พม่าแท้)

อันข้าเจ้านแต่เดิมกตตฤก แดนจะทุกข์แสนวิโยค
และโศกศัลย์ ยังไม่ถึงที่ตายวายชีวัน ได้ประกันตัวพ้น
จากจองจำ ไคร้อยดีเหลือเกินกว่าคาดหมาย มากลับ
กลายเป็นขุนนางวางท่าข้า เป็นเจ้าคุณเพชรฆาตจากกำยำ
เพราะกุศลที่ได้ทำไว้พอเพียง.

(เมื่อโกโกร้องจบแล้ว พวกคนอื่น ๆ ร้อง "อันใดเท่ากรุณา ร ล่า")

โกโก - (พูด) ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลาย ในการที่ได้
แสดงความนับถือแด่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหวังใจว่าข้าพเจ้า
คงจะกระทำราชการตามหน้าที่ของข้าพเจ้าให้เป็นทีพอ
ใจแก่ท่านทั้งหลายทั่ว ๆ ไป อ้อ แล้วก็นั้น แม่มีนม
แม่บีบโบกกับแม่บีบคิง บุตรเลี้ยงข้าพเจ้าจะกลับมาจาก
โรงเรียน เมื่อแม่สาว ๆ เหล่านั้นมาถึงขอให้ท่านทั้งหลาย
ได้โปรดแสดงความเคารพแก่เขาตามสมควร ข้าพเจ้า
คงจะยินดีและขอบใจท่านเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าทราบอยู่ดี
ทีเดียว ท่านซึ่งเป็นขุนนางเก่า ๆ คงจะต้องรู้สึกคับอก
คับใจในการที่จะต้องเคารพบนอบต่อคนที่มีตระกูลอันต่ำ
เช่นตัวข้าพเจ้า แต่ครั้นข้าพเจ้าจะไม่บังคับให้ท่านกระทำ
เช่นนั้นก็จะเสียระเบียบราชการไป.

ซูเย - กระผมทุก ๆ คนเข้าใจทั่วกันแล้วขอรับสม (ขุนนาง
พากันแสดงความเคารพอย่างญี่ปุ่น แล้วพากันออกไป
คงเหลืออยู่แต่โกโกกับปูบา)

โกโก - นี่นะ เจ้าคุณปูบา ผมมานึก ๆ ดูว่า การแต่งงาน
ผมครั้งนี้ ก็เป็นการณ์ใหญ่ ควรจะมีงานเลี้ยงสักเจ็ดวัน ผม
อยากทำให้ดีจริง ๆ เพราะฉะนั้น อยากจะปรึกษาท่าน
สักหน่อยว่าควรจะใช้จ่ายเงินสักเท่าไรดี.

ปูบา - ที่ปรึกษาผมในหน้าที่ไหน เชิญเดี๋ยวนะ

ในเวลา^{นี้}จะให้^{ผม}เป็นอะไร ปลัดเมือง อัยการ ข้าราชการ
คลัง หรือเลขานุการ.

โกโก - เอาเถอะ ต้องฟังเสียงท่านเลขานุการ^{ดู}ที่.

ปู้บา - ได้ ได้ ในหน้าที่เลขานุการ ผมขอเรียนว่า ใน
การแต่งงาน^{ครั้ง}นี้เจ้าคุณก็ได้รับอนุญาตให้ใช้เงินราชการ
แสน^{กว่า}บาท เพราะฉะนั้น เจ้าคุณไม่ควรจะเหนียว จะมี
งานกับเขา^{ครั้ง}หนึ่งคราวหนึ่งควรต้องทำให้^{ผม}สั้มเกียรติยศ.

โกโก - คุณแนะนำ^{ยัง}งั้นหรือ

ปู้บา - ในหน้าที่เลขานุการผม^{ก็}ว่าเช่นนั้น แต่ส่วนใน
หน้าที่^{ข้าหลวง}คลัง ผมจะต้องระวังในเรื่องการใช้จ่าย
ไม่ให้^{ผม}มากเหลือเกิน.

โกโก - ก็เมื่อ^{คุณ}บอกผมเอง^{ที่}เดี่ยวว่า “อย่าเหนียว
ต้องทำให้^{ผม}สั้มเกียรติยศ” แล้วทำไมคุณถึง^{ว่า}ไม่ให้
ใช้จ่าย^{ผม}มากอีกเล่า.

ปู้บา - ผมพูดในส่วนเลขานุการ ความเห็นของผมว่า
ไม่ควรเหนียว แต่ความเห็นเจ้าพนักงานคลังนั้นอาจตรง
กันข้ามได้.

โกโก - มาบัดนี้^{คุณ}กลับพูดว่าต้องระวังในเรื่องการใช้จ่าย
ไม่ให้^{ผม}มากเหลือเกิน.

ปู้บา - ผมพูด^{ยัง}งั้นในหน้าที่^{ข้าหลวง}คลัง.

โกโก - อ้อๆ ถ้ายังงั้นเชิญมาเสียทางนี้ ท่านข้าหลวง
คงจะได้ไม่ไ้ยิน (พวกมันเดินข้ามฟากโรงไป) นี่แน่ะ
คราวนี้ผมอยากถามคุณในหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมายว่าจะ
แนะนำให้ผมทำยังงี้ได้.

ปูบา - อ้อ ในส่วนหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมาย ผมแนะนำ
ว่าควรจะให้ได้ตามใจคุณ แล้วเมื่อยังงี้ก็คิดอ่าน
แก้ความเอาภายหลังก็ได้.

โกโก - ขอบใจ ขอบใจ เจ้าที่ เจ้าที่ เสียใจแต่คุณ
ไม่ใช่หมอกฎหมายผมจริง ๆ.

ปูบา - แต่ว่าผมมาตรงนี้ก็เห็นข้อขัดข้องอยู่หน่อย คือ
ตัวผมมักเป็นอริบดียุพพากษาศาลเมืองนี้ เพราะฉะนั้น
เป็นหน้าที่ของผมที่จะรักษากฎหมายให้มันคง.

โกโก - อ้อๆ ถ้ายังงั้นก็หลักมาเสียให้พ้นหูพ้นตาท่าน
อริบดียุพพากษาสักหน่อยเถอะ (จึงปูบาช้ามฟากโรง
ไปอีก) ยังงี้ ท่านสมุห์บาญชีใหญ่จะเห็นประการใด.

ปูบา - ผมขอตอบในหน้าที่สมุห์บาญชีใหญ่ว่า ผมจะรับ
จัดการให้สำเร็จได้ตามประสงค์โดยง่ายทีเดียว ผมจะคิด
อ่านแก้ไขบาญชีเสียให้เรียบร้อยไม่ให้จับได้ว่าผิดตรง
ไหนเลยทีเดียว แต่ถ้าเช่นนั้นตัวผมเองในหน้าที่ผู้บังคับ
การกรมกองตระเวน ก็จะต้องสั่งให้จับตัวผมผู้เป็นสมุห์

บานูซีใหญ่ส่งสาธ พ้องในฐานะขอพระราชทรัพย์.

โกโก - เธอ ลำบากจริงนะ.

ปูบา - แต่ผมขอกระซิบกับคุณในส่วนตัวว่าพวกท่านเจ้า-
หน้าที่ต่าง ๆ ที่สมกล่าวนามมาแล้วนั้น ถ้าจะคิดตบปาก
ตบคอกุเหมือนจะไม่สู้ยากนัก แต่ว่าเห็นจะต้องติดสินบน
ให้มาก ๆ หน่อย ถ้าไม่ยั้งใจไม่สำเร็จ.

โกโก - ถ้ายั้งใจคิดละ แต่ผมยังหนักใจอยู่นิดหนึ่ง.

ปูบา - หนักใจอะไรไหน.

โกโก - การที่จะติดสินบนเจ้าหน้าที่เป็นหลายตำแหน่งเช่น
นั้น คงจะต้องระวังไม่ให้รู้เห็นถึงกันไม่ใช่หรือ.

ปูบา - ยั้งใจนี้.

โกโก - เอ้า ตั้งว่าผมติดสินบนท่านนายโปลิสก์ก่อนละนะ
แล้วคราวนี้ผมก็จะติดสินบนท่านอธิบดีผู้พิพากษาละ เงิน
สองรายนั้นมันไปลงรวมในกระเป๋เดียวกันเข้าจะมีรู้กันชน
หรือ.

ปูบา - ไม่เป็นไร ผมได้คิดตลอดแล้วตั้งแต่แรกผมรับ
หน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ ผมเย็บถุงไว้แล้วสำหรับประจำ
ตำแหน่งละถุง ๆ (ควักถุงออกมาทอด) นี่ใบนี้ของ
ผู้บังคับการกองตระเวน ใบนี้สำหรับอธิบดีผู้พิพากษา
ใบนี้สำหรับข้าหลวงคลัง ใบนี้สำหรับข้าหลวงนา ใบนี้

สำหรับสัมหัตถ์ใหญ่ ไบนี่สำหรับ...

โกโก - พอแล้ว ๆ ผมแลเห็นแล้วว่าในเมืองนี้ไม่มีผู้ใด
ที่จะมีความสามารถบริหารการในตำแหน่งต่าง ๆ พร้อม ๆ
กันมากเช่นตัวคุณ ในเรื่องที่จะคบปากคบคอท่านเจ้า
หน้าที่ต่าง ๆ ที่คุณกล่าวนั้น ผมจะขอไตร่ตรองดูสักก่อน
แล้วคงจะคิดจัดการไปตามที่ควร.

ปูปา - คุณอย่าพูดถึงไปนักสิ ประเดี๋ยวความก็จะแพร่
หลายไป คุณอย่าเชื่อไปว่าเพราะคุณเห็นผมอยู่คนเดียว
จะพูดอะไรพูดได้.

โกโก - จริง จริง ผมเชื่อไป ที่จริงเวลานี้ผมเจ้าหน้า
อยู่มาก.

(พวกราษฎรเดินนำหน้า ยัมยัม ปูปา และปิติขิง เข้ามา)

บทร้องไห้ - พวกผู้หญิง (ยาน้อยอย่างนักเรียน)

พวกเราเหล่าสาวสาว ออกกราวกราวจากโรงเรียน
ศึกษามาด้วยเพียร ทั้งอ่านเขียนเรียนได้ด้าย ไจนั่นสัน
ระวี เพราะความกลัวอันตราย พอแลเห็นผู้ชาย เดิน
กรายกรายชายหางตา ใจเต้นตึกตึก ดูปลื้มกักังขา
ได้ยินครเขาวัว แม่เกยวพาโทษหนักครัน ก็เลยต้องทำ

แก๊ง อายแอมแฝงผู้ขายพลัน แต่ว่าจริงนั้น ไม่ขยับ
ขยายเลย.

บทร้องสามคน - ยัมยัม ปิติชิง ปิบโป (เขมรโล้เรือ)

ทั้งสาม - อ้นข้าเจ้าน้องพนทงสาม รุปงามหมดจดภักตร์
สถศรี เสร็จการศึกษาอันดี คิดแต่ที่ส่วนสุขทุกคืนวัน.

ยัมยัม - จะแลเห็นสิ่งไรให้สนุก.

ปิบโป - เห็นใครทักขุดท่ากลับนำขึ้น.

ปิติชิง - อยากแต่ยมกรัณณ์กรัณณ์ตลอดวัน.

ทั้งสาม - แม้จะหันไปทางไหนได้หัวเราะ.

ยัมยัม - ตัวดิฉันนพลันจะแต่งงาน.

ปิบโป - ดิฉันนงไม่นานคงสืบเหมาะ.

ปิติชิง - ถึงจะหา ยังไม่ได้ ใครอย่าเยาะ.

ทั้งสาม - ถึงคราวเคราะห์เมื่อไรคงได้มี.

อ้นข้าเจ้าน้องพนทงสาม รุปงามหมดจดภักตร์
สถศรี เสร็จการศึกษาอันดี คิดแต่ที่ส่วนสุขทุกวันเอย.

โกโก - (พูด) เออแม่มยัมยัม แม่คู่ตุนาหงันของพี่ (ตรงเข้าไป
ทำท่าจะกอด).

ยัมยัม - อะไรจะมากอดจับดิฉันต่อหน้าคนออกเป็นก่ายเป็นกอง
เทียวๆ.

- โกโก - ฉันก็คิดว่าเช่นนั้น.
- ยัมยัม - (พูดกับน้องสาว) ตูมันยังงี้ ๆ อยู่หน่อยนะ.
- ปบโบ - จริง มันยังงี้ ๆ อยู่.
- ปี้คิง - เห็นจะไม่เป็นไรหรอก คงเป็นธรรมเนียมใหม่ใน
สมัยนี้หรือยังงี้เป็นแน่แท้ยว ธรรมเนียมน่าจะเปลี่ยน
แปลงอยู่เสมอเทยวนะ.
- ยัมยัม - ก็ฉันจะไปรู้ยังงี้ พวกกุลสตรีชั้นใหม่เขาจะใช้
ธรรมเนียมยังงี้กันก็ไม่ว่า หนังสือพิมพ์กุลสตรีที่ออกใหม่
ครูก็ไม่ให้เราอ่าน แต่นั่นแหละถ้ามันเป็นธรรมเนียมยังงี้
ฉันก็ไม่ขัดขวาง.
- โกโก - เป็นถูกต้องตามธรรมเนียมอย่างใหม่ละ จริงไหม
ท่านที่ปรึกษา.
- ปบบ - จริง ถูกต้องตามธรรมเนียมที่ใช้กันในหมู่กุลสตรี
เดี๋ยวนี้.
- โกโก - ก็ได้แล้ว (กอดและจูบยัมยัม).
- ยัมยัม - เอา แล้วกันไปเสียที.
- (นังกิปปู่เข้ามา ยัมยัมกับพี่น้องพากันวิ่งไปหา)
- ยัมยัม - แหม ดีใจจริงจริงได้พบเธออีก ๖๗
- ปี้คิง - (พูดพร้อมกัน) แหม นี่หายหน้าไปไหนเสียเนิ่นนาน ๖๘
- ปบโบ - แหม นี่กลับมาถึงเมื่อไรไปไหนมา ๖๙

โกโก - เอ็นั้นอะไร พุดกับใคร (ผู้หญิงสามคนต่างคน
ต่างตอบพร้อมกัน ความต่าง ๆ กัน) แม่คุณ แม่คุณ ที่
ละคนละละ.

ยัมยัม - นี่ยังใจละคะนังกิบูที่เคยมาเล่นกระจำบีร้องเพลง
อะไรต่าง ๆ ให้เราฟัง.

นังกิ - (พุดกับโกโก) กระผมรู้สึกตัวอยู่ว่ากระผม^๕เป็น
คนต่ำต้อย แต่กระผมบังอาจมีความรักใคร่ในแม่ยัมยัม
ขอรับ.

โกโก - อ้อ แกร็กแม่ยัมยัมหรือ.

นังกิ - ขอรับ กระผมทราบแล้วว่าได้เท่าควรจะต้องมี
ความโกรธตัวสมมาก.

โกโก - อ๊ะ ฉะนั้นใครจะแก้ทำไม แกว่าแกร็กแม่ยัมยัม
ไม่เห็นนำโกรธเลยในข้อนั้น แต่ฉฉยังรักเลย น่ารัก
พอไรนะแม่ยัมยัม นัยน์คำคมคม งามพร้อมทั้งตัว
ทีเดียว ฉฉมีความยินดีที่ได้ทราบว่าแกกับฉฉนั้นความ
เห็นตรงกัน ขอใจ (พุดกับชูเยมัตสุ) เอาไปเสียทีเถอะ
(ชูเยมัตสุพานังกิบูไป).

ปิตีชิง - (จับบา) อู๊ย นั้นใครเจ้าคะ คนมาตัดเสื้อใหม่
หรืออะไร.

โกโก - ไม่ใช่ ขุนนางผู้ใหญ่ คนสำคัญมาก นี่แหละ

คือท่านอธิบดีผู้พิพากษา เจ้ากรมอัยการ ผู้บัญชาการ
กองตระเวน ข้าหลวงคลัง ข้าหลวงนา ข้าหลวงมหาด
ไทย ปลัดเมือง นายอำเภอ สมุห์ทนายผู้ใหญ่ พราหมณ์
และอื่น ๆ อีกหลายตำแหน่ง.

ปิติสิง - แหม กันี่ใครเป็นใครกันคะ.

โกโก - (ขับ/บา) นั้นแหละ ท่านเจ้าหน้าที่ทั้งหลายทั้งปวงรวม
อยู่เป็นก้อนเดียวนั้นแหละ.

ปิติสิง - มีน้ำใหญ่โตนักล่ะ (เข้าไปมอง/บา)

ปุบ - อย่าเข้ามาใกล้ ฉันไม่ใช่สัตว์ปละสำหรับมองดู
เล่นกลางตลาด (ปิติสิงตกใจรีบออกไป)

โกโก - คุณ นี่วังอะไรแม่สาว ๆ สามคนที่ผมได้เล่าให้คุณ
ฟังแล้วว่าโตเพียงดุนาแค่นี้ ๆ คนที่อยู่ตรงกลางนั้นแหละ
คือมียมมที่จะแต่งงานกับผม.

ปุบ - นี่จะให้ผมแสดงกริยายังไง ขอให้เข้าใจเสียว่าผม
ไม่ยอมกอดจูบเป็นอันขาดเทียว.

โกโก - ไม่ต้องกอดจูบ คำนับสักนิด ทักทายปราศรัย
สักหน่อยก็พอ.

ปุบ - อัยการที่จะให้ทักทายปราศรัยคนไม่มีตระกูลเช่นนั้น
ผมไม่สู้เต็มใจเลย.

โกโก - เอาเถอะ โปรดินิดเถอะ นึกเสียว่าเห็นแก่ผมเถอะ.

ปฐา - ก็เอาสิ แต่ผมชอบบอกกล่าวว่าผมทำโดยขัดไม่ได้
นะ (หันไปทางผู้หญิงทั้งสาม) สบายดีอยู่หรือ.

โกโก - พอทีเดียว (ผู้หญิงสามคนหัวเราะ)

ปฐา - ฉันไม่เห็นมีอะไรที่น่าหัวเราะเลยทีเดียว ในการ
ที่ฉันต้องตกทายคนสามัญเช่นนั้นนะ ต้องทำโดยชั้นนอก
ฉันใจเต็มทีเดียว เพราะตัวฉันและพวกฉันนะเคยเป็น
ผู้ตแปดสำแหรก จ่องหองพองชน หึงหัวสูงมายัง
หลายชั่วคนแล้ว.

โกโก - (พูดกับผู้หญิงทั้งสาม) แม่เล็ก ๆ ก็อย่าหัวเราะ
เยาะแหยะเลย อ้ายการจ่องหองของท่านปฐานะมันเป็น
เหมือนโรคเรื้อรัง ต้องค่อย ๆ รักษาไปที่ละเล็กทีละน้อย
(พูดกับปฐา) คุณอย่าถืออย่าทำเลย แม่เล็ก ๆ นั้น
ไม่เข้าใจความลำบากของคุณในการที่ต้องถ่อมตัวลงมา
พูดกับคนสามัญไม่มีตระกูลสูง.

ปฐา - อี ๆ
(ต่างคนต่างเดินไปกันคนละทางจนหมด คงเหลืออยู่แต่ยัมยัม
คนเดียว)

ยัมยัม - เออ ที่จริงมานักตุงตัวเราเองก็ชอบกล เราหรือ
ก็ยังเป็นเด็กแท้ ๆ พอหลุดพ้นจากโรงเรียนมาได้ ก็
ได้มีสัวแต่งงานเป็นการใหญ่ อ้ายการที่จะแต่งงานนะ

ก็ไม่ปลาดอะไรดอก เสียแต่จะต้องแต่งกะผู้ชายที่เรา
ไม่รักนั่นแหละ ที่จริงเขารักเราอยู่ แต่นั่นแหละมันไม่
ปลาดอะไร ตูไคร ๆ ก็รักเราทั้งนั้น.

(นงกิปปเข้ามา)

นงกิ - เออแม่ข้มข้ม คราวนี้เราได้พบกันสองต่อสองแล้ว
ฉันนะเที่ยวหาหล่อนอยู่ตั้งยี่สิบวันกว่า โดยเชื่อแน่ว่า
โกโกจะต้องถูกตัดหัว มาบัดนี้ฉันกลับมาได้ความว่า
หล่อนจะแต่งงานกับโกโกในวันนี้.

ข้มข้ม - คะ ก็กรรมกรรมจริงทีเดียว.

นงกิ - หล่อนนะไม่รักตาโกโกหรอกไม่ใช่หรือ.

ข้มข้ม - ไม่รักจนคิดเดียว.

นงกิ - อ้อ ก็ถ้ายังงั้นหล่อนแต่งกะเขาทำไมล่ะ.

ข้มข้ม - อ้าว อย่าว่าเลย เขาได้มีพระเดชพระคุณมากระฉนั
มาก เขาได้เป็นผู้อุปถัมภ์คำฐมาตั้งแต่ฉันยังเด็ก แต่
ยังงี้ ๆ ฉันเชื่อว่า โกโกคงไม่ยอมยกฉันให้กะเธอแน่
ทีเดียว.

นงกิ - เอาเถอะฉันจะอุส่าห์รออยู่จนกว่าอายุหล่อนจะครบ
กำหนดที่จะเป็นโสเภณีก่อนตามกฎหมาย.

ข้มข้ม - อะไรนี่เธอลืมเสียแล้วละกระมัง ว่าในเมืองนั้นะ

ผู้หญิงจะไม่เป็นโสดแก่ตนได้จนกว่าอายุจะครบ ๕๐ ปี.

นงกิ - เอ๊ะ! หล่อนยังงี้ เอาธรรมเนียมเก่าแก่ อะไร มาพูด
สมัยนี้ล่ะผู้หญิง ๆ เราถือตัวว่าเท่ากับผู้ชาย ไม่แปลก
อะไรกันเลย.

บัมบัม - ยิงมันเหียวหรือคะ.

นงกิ - ยิงมันสิ หล่อนไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์กุลบุตรหรือ.

บัมบัม - ยังเลย.

นงกิ - อ้าว เพราะยังงั้นหล่อนถึงยังมีความรู้ ตนนึก
หนังสือกุลบุตรนี้แหละดีสำหรับสอนให้ผู้หญิงหายเป็นผู้
หญิงยังงี้ล่ะ.

บัมบัม - เอ๊ะ! ก็ฉันยังอยากเป็นผู้หญิงอยู่นะ.

นงกิ - ไม่ใช่แปลงเพศทีเดียวดอก เป็นแต่แปลงความคิด
และความประพฤติ ให้เป็นผู้ชายเท่านั้น.

บัมบัม - ก็ผู้หญิงถ้าประพฤติหรือพูดจาให้เหมือนผู้ชายแล้ว
จะน่ารักน่าใคร่อะไรล่ะคะ.

นงกิ - ฉันก็เห็นเช่นนั้นเหมือนกัน แต่หนังสือพิมพ์
กุลบุตรเขาวាយยังงั้นฉันก็ไม่กล้าเอียงเขา เพราะว่าผู้หญิงฝรั่ง
ที่ประเสริฐนักก็เพราะเขาทำตัวเขาเท่ากับผู้ชาย เพราะ
ฉะนั้นถ้าผู้หญิงเราอยากประเสริฐอย่างผู้หญิงฝรั่งบ้าง ก็
ต้องประพฤติให้เหมือนเขา แต่ในธรรมเนียมฝรั่งมีที่

ฉันเห็นชอบอยู่ข้อหนึ่ง คือขอให้ผู้หญิงเลือกตัวเองได้นั่นแหละ.

ขัมขัม - นี่แปลว่าเธอจะให้ฉันเลือกตัวเธอนะซี แต่ต้องขอให้เธอเข้าใจว่าตัวฉันนะไม่เหมือนแต่ก่อน เมื่อนั้นฉันเป็นแค่เพียงลูกเลี้ยงโกโกช่างเย็บเสื้อ มาเดี๋ยวพ่อเลี้ยงฉันเป็นเจ้าคุณเพชรมาขุนแล้ว ต้องเข้าใจว่าเกียรติยศฉันสูงเกินที่จะเป็นเมียคนที่หากินทางเล่นดนตรีนะคะ.

นังกิ - อ้อ ฮือ ๆ (พูดบ้อง) เออ บอกดีหรือไม่ฉันะ บอกก็เห็นจะไม่เอาไปขายรอก (พูดกับขัมขัม) นี่แน่แม่ขัมขัม ถ้าฉันนะบอกกะหล่อนว่าฉันนะไม่ใช่คนเล่นดนตรีจริง ๆ หล่อนจะเชื่อไหม.

ขัมขัม - เชอซี พ่อฉันได้ยินเธอคัดกระจับบั้งครั้งแรกฉันก็นึกในใจทีเดียวว่าเธอนะคงไม่ได้เคียหากินทางดนตรีมาก่อน.

นังกิ - อ้อ ฉันเห็นจะคิดเลวเหลือฟังละซี.

ขัมขัม - ก็ไม่ถึงกะเหลือฟังรอก แต่ว่าจะให้หมิ่นว่าดัดทีเดียวก็ได้.

นังกิ - ก็ถ้าฉันนะที่จริง เป็น พระราชโอรสของ พระเจ้ามิกาโตหล่อนจะว่ายังไง.

ขัมขัม - พระราชโอรสพระเจ้ามิกาโตหรือ อู๋ตายจริง

(แสดงเคารพ) ขอประทานโทษที่ หม่อมฉันไม่ทราบ
เลย แลวักนทำไมมาปละมพระองค์อยู่ยง.

นงกิ -

เมื่อสองสามปีมานแล้วฉันเคราะห์ร้าย พระเณรผู้
หญิงผู้คนหนึ่งอยู่ในวัง ชื่อกระต๊อ เกิดมีความเสนาหา
ในตัวฉันขึ้น ที่จริงฉันเห็นว่ากระต๊อเป็นผู้ใหญ่มาก
แล้ว จึงไม่ได้นึกได้ฝันว่าจะมาเกิดรักฉันขึ้นได้เช่นนั้น เมื่อ
พบปะกันเมื่อใด ฉันก็พูดจาด้วยโดยดี เพราะนึกเสียว่า
ไม่เป็นไร แต่กระต๊อกลับหาเอาว่าฉันนั้นได้พูดจาและ
แสดงกิริยารักใคร่ในตัวเขา เพราะยังงั้นเขาเลยยกบท
กฎหมายขึ้นกล่าวรวบรัดเอาจะให้ฉันน่ะยกเขาเป็นเมีย
ฝ่ายสมเด็จพระราชบิดาก็ทรงถือกฎหมายกฎ ขาแข็งแรง
เหลือเกิน จึงมีรับสั่งให้ฉันตกลงยกกระต๊อตกแต่งเป็นเมีย
ภายในเจ็ดวัน ถ้ามีฉันนั้นก็ให้ประหารชีวิตฉันเสียตาม
กฎหมาย ฉันจึงได้เลิกลิงจากพระราชวัง ปละมตัวเป็น
คนเล่นดนตรี ชัดเชะเนจรมาจนเคราะห์ดีเทพยดานำพา
มาให้ประสพพบกับหล่อนนั้นแหละ (เดินเข้าไปใกล้
ยัมยัม).

ยัมยัม -

(ถอยหนีไป) ท่านอย่าเสด็จเข้ามาใกล้ฉันเลย
หม่อมฉันกลัวความผิดนัก.

นงกิ -

ก็หนี่งไม่มีใครเลยนั้นละ.

บัมบัม - ถึงยังงักเดอะ กฎหมายกล่าวไว้ชัดเจนว่าห้ามไม่ให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นสามีภริยาหยอกเอนเกี้ยวพาหรือพูดจาเย้าขวนกันเลยเป็นอันขาด.

นังกิ - นำเบอจริงนะอ้ายกฎหมายข้อนี้.

บัมบัม - จริง มั่นนำเบอแท้ ๆ ที่เดียว.

นังกิ - ถ้าไม่ยังงั้นฉันมิได้มานั่งเคียงหล่อนอยู่ยังงหรือ (เข้าไปนั่งเคียงบัมบัม).

บัมบัม - มั่นคิดว่านั่งห่างกันคงโยชนยังงมาก (ลุกไปนั่งให้ห่าง).

นังกิ - นั้นนะซี ถ้ากฎหมายไม่กัศขวางเสียดะกั ฉันก็จะได้ตรงเข้าไปหาหล่อนยังง (ตรงเข้าไปที่บัมบัม).

บัมบัม - หม่อมฉันก็จะไต่ยนตหลักทให้ประทับยังง (หลักที่ให้นังกิไปเข้าไปนั่งเคียงบัมบัม).

นังกิ - แล้วฉันก็จะไต่ถามหล่อนว่า “หล่อนรักฉันไหมจะ” ยังง.

บัมบัม - หม่อมฉันจะได้ จะได้ตอบว่า “อู้อยะไรมาถามได้” ยังงแหละ.

นังกิ - แล้วก็จะไต่กอดหล่อนยังง (กอด).

บัมบัม - ถูกแล้ว แต่เดี๋ยวกฎหมายมากัดเสียแล้ว.

นังกิ - นั้นนะซี (ถอนใจใหญ่ทั้งสองคน).

บทร้อง-นักริปลูกู้รับในโรง (ชาตรีนอก)

น้องเอ๋ยน้องน้อย แหม่ข้อยหมดจดสดศรีงามเลิศประเสริฐ
กว่ากิริหาไหนไม่มีเหมือนนมนวล โอ้ออกเอ๋ยจำใจไคลจากเจ้า
พี่จะเฝ้าแต่รำกำสรวล ยามพระพายรายกลิ่นฝนกาวอด กลิ่นจะชวนให้
คั่นถึงยุภา พุทไรเอ๋ยเคยน้จะได้สัมผัส จิตรภิมข่มขิตขนิษฐา มา
ติดขัดบัญญัติของราชา ต้องก้มหน้าทนมกรรมต้องจำจร ถึงคนไปใจ
อยู่เป็นคูนาง ถึงคนห่างใจหวังดวงสมร คงไม่วายคลายเส้นไหม
บังอร คงไม่ผ่นรักน้อยถอยเลยเอ๋ย

(เมื่อจบบทร้องแล้วนักริปลูกู้กับยัมยัมต่างคนต่างไปคนละทาง

แสดงกิริยาเศร้าโศกทั้งสองคน โโกโกเข้ามา)

โกโก -

พุทไรแม่ยัมยัมนี่ยังไร พอเราเข้ามาก็หลีกไปเสีย
แล้ว ฮือ ๆ มานะ ๆ ดูกัน ความสุขของเราดูเข้าไป
รวบรวมอยู่ในตัวแม่ยัมยัมหงนงเทยวนะ.

(พูดกับชูเยมัตสเข้ามา)

อ้าวนี่อะไรกันล่ะ ไม่เห็นหรือว่าผมนี่กำลังปรารภ
การต่าง ๆ ในส่วนตัว.

ชูเย -

ผมเชิญพระราชหัตถเลขาของพระเจ้ามิกาโดมา.

โกโก -

ลายพระราชหัตถ์หรือ (แสดงความเคารพแล้วรับ
พระราชหัตถเลขามาจากชูเยมัตส) นี่มีเรื่องอะไรกันหนอ

(อ่านหนังสือจบแล้วพูด) นึกแล้วที่เดียว นี่แน่ะคุณ
สมเด็จพระเจ้ามิกาโตได้รับสั่งว่าทรงมีความประหลาดใน
พระทัยว่า ในเมืองคิตะปูเน่ยังไม่ได้มีการประหารชีวิตเลย
ถึงมีหนังสือแล้ว เพราะฉะนั้นได้รับสั่งว่าถ้าภายในกำหนด
เดือนหนึ่งนี้ ยังไม่ได้ประหารชีวิตผู้ใด จะโปรดให้เลิก
ตำแหน่งพระยาเพชรฆาตเสีย และจะลดเกียรติยศเมือง
คิตะปูจากหัวเมืองชั้นเอกลงเป็นเพียงชั้นหมู่บ้านเท่านั้น.

ซูเบ - ถ้ายังงั้นก็ยับยั้งเดี๋ยวก่อน.

โกโก - นั้นนะซี เพราะฉะนั้นผมจำเป็นต้องจัดการ
ประหารชีวิตใครสักคนหนึ่งในเร็ว ๆ นี้ เดียวว่าแต่จะ
เอาใครดี.

ปูบา - นั้นแหละถ้าจะพูดไปก็เหมือนแกล้ง แต่ที่จริงตัว
คุณนั้นสำคัญได้ตัดสินลงโทษให้ประหารชีวิตในเรื่องเกยว
ผู้หญิงอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น - ฮือ ๆ.

โกโก - ผมหรือ ก็ผมจะประหารชีวิตตัวผมเองยังงั้น.

ปูบา - ทำไม.

โกโก - ทำไมล่ะ ข้อหนึ่งการตัดหัวตัวเองนั้นเป็นของ
ลำบากเหลือเกินและอันตรายจัด ข้อสองถ้าจะเช่นนั้น
ก็ต้องแปลว่าผมทำลายชีวิตตัวเอง ซึ่งเป็นข้อผิดพระราช
กำหนดกฎหมาย ท่านระวางโทษไว้ถึงประหารชีวิต.

ปฐา - ก็จริงอยู่.

โกโก - แต่ยังไง ๆ สมแลไม่เห็นเลยว่าอัยการตัดหัว
ตัวเองนะ จะทำได้ยังไง.

ปฐา - ก็ถ้าจะพยายามสักหน่อยก็เห็นจะพอสำเร็จได้กระมัง.

ชูเย - ถึงแม้ว่าจะตัดขาดเพียงสักครั้งเดียวก็น่าจะดีกว่าไม่
ตัดเสียเลย.

ปฐา - จริง จริง จะได้เป็นพยานให้เห็นได้ว่าคุณได้ตั้งใจ
จะกระทำการตามหน้าที่ตามรับสั่งพระราช.

โกโก - รับประทานโทษ ในข้อนี้ผมจะยื่นคำแข็งแรงใน
ตำแหน่งเพชรฆาตยังจะให้ผมทำการ สืบพรัวอย่างคุณ
ว่าไม่ได้ ถ้าลงมือแล้วต้องให้สำเร็จเรียบร้อยทีเดียว
ถึงจะได้.

ปฐา - ก็คุณไม่คิดถึงคนอื่น ๆ บ้าง ว่าเขาคงอยู่ในที่ลำบาก
ยังไง.

โกโก - ความลำบากของคุณมันจะมาถึงความลำบากของผม
ได้หรือ การตัดหัวตัวเองนี้ผมเห็นเป็นของลำบากกว่า
อะไร ๆ หมด.

ชูเย - ก็นั่นแหละขอรับ ถ้าคุณหาใครแทนได้ละก็-

โกโก - หาตัวแทนหรือ อ้อ ได้ซิไม่ยากเลย ท่านปฐา
ผมขอตั้งท่านเป็นผู้แทนตัวข้าพเจ้าในเรื่องนี้.

ปฐา - ไหน จะให้สมัครรับหน้าที่เพชรฆาตแทนนะหรือ.

โกโก - ไม่ใช่ ๆ ขอให้ถูกคัตหัวแทนนะ.

ปฐา - สมัครเต็มใจรอก แต่เดี๋ยวนมคนเขาว่าสมัครว่า
สมัครนะเหวี่ยงปฐาสมัครไม่ว่าตำแหน่งใด เพราะฉะนั้นใน
ครั้งนี้สมัครต้องหักอกหักใจตัดความโลภของสมัครเสียครึ่งหนึ่ง.

บหรือ-โกโก ปฐา ชูเชมัตสุ (เขมรเอวบาง)

โกโก - สมัครนมความคิดใหม่ใหม่ เพื่อจะให้คิดปฐาหรือ
ถ้าสมัครต้องตายวายชีวะ ภาราจะได้ใครปกครอง.

ปฐา - ส่วนสมัครนั้นจะตายไปแทนท่าน เกรงเพื่อนบ้าน
เขาตำว่าจองหอง ทั้งตำแหน่งหน้าหมเบ็นกอง ต้องคิด
ให้ปรองดองทั่วถึงกัน.

ชูเช - สมัครนกรู้สึกชงพระคุณ ความการุญใดที่ท่านมหันต์
อยากสนองพระเดชพระคุณนั้น วิดกภรรยาข้าจะอาวรณ.

ทั้งสามคน - เพราะฉะนั้นไม่เต็มใจจะม้วย จะอยู่ช่วยความ
เชิญให้เย็นก่อน การที่ตายนั้นก็คล้ายกับนอน เสียแต่
ตอนที่ไม่นอนขึ้นมาเอย.

(ปฐากับชูเชมัตสุพากันออกไป)

โกโก - พุทโธ ๆ กรรมจริง ๆ อ้ายตัวเรานี่อู้อ้ำหืดลือม

ให้เขายกโทษตัวเรา เพื่อจะทำประโยชน์ให้กับเพื่อน
มนุษย์ มาบัดนี้ชีวิตฉันจะต้องตายภายในเดือนหน้าฉัน พยายาม
เอาแรงใจได้คงออกตั้งใจทำราชการตามหน้าที่อย่างดีที่สุด

(นังกิไปเข้ามา มือถือเชือกเส้นหนึ่ง)

เฮ้ย ไปให้พ้น นี่เข้ามาทำไม แกไม่รู้หรือ
ว่าฉันนี่กำลังมันปรับทุกข์กับตัวเองอยู่.

นังกิ - ก็มันไปสิ ผมไม่ไปรบกวนรอก.

โกโก - ก็ช่วยเชือกนั้นนะเอามาทำไม.

นังกิ - ผมไม่พอใจในคราวที่จะอยู่ต่อไปในคุกนี้ เพราะ
ฉะนั้นก็คิดว่าจะเปลืองความทุกข์เสียให้รู้แล้วรอรอดไปที.

โกโก - เปลืองทุกข์ จะตายหรือ พิลึกจริง ๆ คนอะไร
อยากตาย.

นังกิ - จะไม่ตายยังไง ก็แค้นะขึ้นมาแย่งผู้หญิงที่ฉันรักเสีย
แล้ว.

โกโก - อ้าย อย่าพูดเป็นบ้าขงเง็น ฉันนี่เป็นคนใจอ่อน
ที่สุดทีเดียว เพราะฉะนั้นถ้าแก่จะชนทำลายชีวิตตนเอง
จริงละก็ฉันจะต้องตะโกนเรียกโปลิศให้ยิงทีเดียว.

นังกิ - ก็ลองตะโกนดูสิ พอตะโกนขึ้นเมื่อไหร่ฉันก็จะแทง
ตัวตายเสียด้วยยกหนายนัน นี่งี้ นี่งี้ (ทำท่าแหวตะก๊อง)

ตัวเอง) .

โกโก - อย่า ๆ เสียใจให้น่า นี่แน่ะแก่นะเป็นคนใจเหี้ยม
โหดเหลือเกินนัก แต่ไม่รู้หรือว่าการฆ่าตัวตายนะเป็น
ความผิดอย่างร้ายกาจ มีระวางโทษถึง-เออ ยี่อ ๆ

นังกิ - เป็นอะไร.

โกโก - เดี๋ยวนี้แก่นะตั้งใจจะตายเป็นแน่ละนะ.

นังกิ - แน่ซี.

โกโก - เป็นไม่เปลี่ยนแปลงความคิดเลยเทียวหรือ.

นังกิ - ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอันขาดเทียว.

โกโก - ปลอบ ชู้อ่อนวอน ไม่เป็นประโยชน์ทงนั้นหรือ.

นังกิ - ไม่เป็นประโยชน์เลยจนอย่างเดี๋ยว ฉันจะตาย

ให้ไล่เทียว.

โกโก - ถ้าเป็นจริงตามแกว่าเช่นนั้นล่ะก็ นี่แน่ะจะบอกอะไร
ให้ จะวิ่งไปฆ่าตัวตายทำไม ไหน ๆ จะตายแล้วก็ตาย
เสียด้วยมือเจ้าคุณเพชรฆาตเมืองคิตปูมิดักว่าหรือ.

นังกิ - ฉันไม่เห็นเห็นว่าจะดีขึ้นยังงิในส่วนตัวฉัน.

โกโก - อ้าวจะเล่าให้ฟัง แกระมีเวลาชีวิตอยู่ได้อีกเดือน
หนึ่ง ภายในเวลาเดือนหนึ่งนั้นแหละฉันจะเลี้ยงดูแก่ให้
บริบูรณ์ทุกอย่าง จะคอยปรนนิบัติปรนปรีอแกรวกระไก่
ที่จะเอาไปคั่วสุกจากกลางบ่อนทีเดียว แล้วก็พอลงวันกำหนด

ก็จะมีแห่ใหญ่ แห่เป็นตัวละครในกระบวนแห่นั้น ฉัน
เชื่อว่าคงไม่มีใครแย่งที่แห่เป็นแน่ละ พอกระบวนแห่
ออกเดินไปพวกผู้หญิงสาว ๆ ก็จะได้พากันร้องไห้ แม่
ยัมยัมก็คงเศร้าโศกเหมือนกัน แต่พอเสร็จกันแล้วคนคง
จะแสดงความยินดี มีการรื่นเริงต่าง ๆ แต่งโคมกระดาด
จุดดอกไม้เพลิงสนุกใหญ่เที่ยว นั้นแหละอ้ายการรื่นเริง
ต่าง ๆ ในตอนเย็นนั้นจะแก่ก็คงไม่ได้เห็น แต่ถึงยังนี้
ก็คงมีสำหรับคนอื่น ๆ.

นงกิ - นั่นคุณน่าจะยัมยัมนี้จะเศร้าโศกจริงหรือ.

โกโก - ฉันเชื่อแน่ทีเดียว พุทโธ้ยัมยัมนี้เป็นคนใจอ่อน
ที่สุดทีเดียว.

นงกิ - ฉันก็ไม่อยากให้หล่อนต้องมีความโศกเศร้าเสียใจ
ถึงปานนั้นเลย เพราะยังงั้นถ้าฉันไปเสียจากเมืองญี่ปุ่น
ไปเที่ยวซัดเซคะเนจรเดี่ยวที่ไหนสักสองปี บางทีก็จะพอ
หักอกหักใจลืมความรักในแม่ยัมยัมเสียได้กระมัง.

โกโก - อะไร จะลืมได้ง่าย ๆ ยังงั้นเที่ยวหรือ ดริตรอง
ดูให้ตื่นระ ตามบรรดาความทุกข์ในโลกนี้จะหาอะไรเสมอ
เหมือนการที่รักแล้วไม่สมประสงค์ไม่มีละนะ.

นงกิ - ก็จริงอยู่.

โกโก - พุทโธ้นักดูเถอะ แกล้มไม่ได้แม่ยัมยัมแล้วจะทนทุกข์-

เวทนารู้ได้หรือ ฉันไม่เห็นเลยว่าใครในโลกนี้จะทน
ได้.

นงกิ - จริงจริง ฉันเห็นด้วยตามที่ท่านว่า แต่ว่าฉันนะ
ฉันขอให้ท่านสัญญาอะไรสักอย่างหนึ่ง.

โกโก - อะไร.

นงกิ - ยกยัมยัมให้ฉันเสียพรุ่งนี้ แล้วฉันจะยอมให้ท่าน
ตัดหัวฉันเมื่อสิ้นเดือน.

โกโก - อ๊ะ ๆ ฉันขอตในเรื่องแม่ยัมยัม ฉันยอมไม่ได้.

นงกิ - อ้าว ถ้ายังงั้นก็แล้วไปนะซี (หยิบเชือกขึ้นมาจับ
ทำข่วง)

โกโก - อย่างนั้น ๆ ขอที พังฉันพูดก่อน ก็ฉันนะจะแต่งงาน
กะแม่ยัมยัมอยู่เองแล้ว ฉันจะไปยกให้แก่เสียยังงีละ.

นงกิ - พุทไรไม้นึกคุม้งเลย ถ้ายกยัมยัมให้กะฉันแล้วรอ
ไปอีกเดือนเดียวหล่อนก็จะเบ็นหม้าย แล้วแกก็ตกแต่ง
กะหล่อนได้เท่ากัน.

โกโก - จริงอยู่ แต่อีกตอนในระหว่างเดือนนั้นฉันจะได้ความ
เดือดร้อนแสนสาหัสทีเดียวนะ.

นงกิ - คงจะไม่เสมอกับความเดือดร้อนของฉันเมื่อสิ้นเดือน
นั้นเป็นแน่ทีเดียว.

โกโก - ก็-ก็-เอา ฉันตกลงตามแกขอ ฉันนึกเสียว่าเท่า

กระเล็นการวิวาหมงคลของฉันทออกไปเดือนหนึ่ง แดน
 เนาะร่อย่าให้แกพตบั้นหัวแม่มั้มให้ชังฉันทเดียนะ ฉันท
 นะได้ตังอกคังใจส่งส่อนแม่มั้มไว้วเพื่อเป็นเมียฉันท
 หล่อนได้เคยแต่นักอยู่เสมอว่าฉันทนะเป็นคนทีฉลาด และ
 โอบอ้อมอารี ฉันทก็ไม่อยากให้หล่อนกลับความคิดเสีย
 เลยนะ.

นังกิ - เอาเถอะ ฉันทคงจะไม่ขยายความจริงให้หล่อนฟัง
 เลยเทียว.

(ปูบา ชูเยมัตส ขุนนางและราชบุรพาทันเข้ามา)

ปูบา - ยังไง เจ้าคุณเห็นชราวุ ดกลงยังงี้.

โกโก - ดกลงแล้ว สมหาผู้สมัครที่จะถูกประหารชีวิตได้
 แล้ว.

ปูบา - กัดแล้ว ใครล่ะ.

โกโก - นังกิปู.

ปูบา - อ้อ ทำไมถึงดกลงได้.

โกโก - นังกิปูเขาสัญญาว่าถ้าสมจะยกแม่มั้มให้เขาละ
 ก็ เขาจะยอมตายภายในเดือนหนึ่งตามกำหนด สมนี้กรัก
 แม่มั้มมั้มมาก และถ้าไม่จำเป็นโดยแท้แล้วสมคงจะยอม
 ยกให้กะคนอื่นไม่ได้เป็นอันขาดทีเดียว แต่ถึงแม้มั้มจะรัก

แม่ยิ้มยิ้มมากปานใดก็ยังรักไม่เสื่อมตัวเสมอ.

ปูปา - เอาเถอะ ยังไง ๆ ให้มีคนประหารชีวิตละก็
ใช้ได้.

(ยิ้มยิ้ม ป๊อบโบ บี้ลิ่ง เข้ามา)

โกโก - เฮ้ นังกิปปู ฉันทักแม่ยิ้มยิ้มให้ละ.

บทร้อง - ยิ้มยิ้มกับนังกิปปู (แบกสร้อย)

ยิ้มยิ้ม - สมใจพี่จะได้มาครอบครอง ซึ่งตัวน้องเป็นคู่
ตุนาหงั้น คงจะมีความสุขทุกคืนวัน เพราะฉะนั้น จงช่วย
กันอวยพร.

นังกิ - โอแม่พวงผลกามารศรี หอมมาลีหอมไม่มเทียบ
นาง กลิ่นรักมิทันจาง สักจะต้องร้าง พี่จะต้องวางชั่วเอย.

ยิ้มยิ้ม - จะคิดไปทำไมถึงคนวัน จงช่วยกันผาสุกสนุกก่อน
ถึงเวลารাত্রีทมิฬ จงคอยค่อนทรวงไศกวิโยคเอย.

นังกิ - โอเจ้ามนารของพี่เอย เจ้าทรมานเซยเจ้ามิเคยชั่ว
ใจ เชนธูมาจำโคล โอ้อรไท จะพิโรธอยู่เดียวเอย.

บทร้อง - บี้ลิ่งและลูกคู่ (ฝรั่งรำเท้า)

บี้ลิ่ง - โอวันคืนเดือนบันพัตผ่าน แต่ขอท่านตรีตรอง
ทั้งสองศรี จะได้สมอารมณ์ยินดี ถึงสามสิบราตรี
เต็มเทยวนา.

ลูกคู่ - เพราะฉะนั้นอย่าคำนึงถึงความทุกข์ จงตั้งใจหาสุข
เกิดเจ้าข้า ผู้ใดเลยจะไม่ตายวายชีวา ผิดกันแต่เวลา
เท่านั้นเอง.

บทร้อง - ปูบานและลูกคู่ (สร้างโยสลัม)

ปูบา - นังกิปูข้าขออำนาจพร ให้เธอและมังกรรูปสง่า
(เธอ) จงอยู่เย็นเป็นสุขทุกเวลา จนกว่าจะหมดกำหนดเดือน.

ลูกคู่ - อันได้เท่ากรุณาสง่าฤทธิ วาจาสิทธิ์เหลือใจใคร
ไม่เหมือน ขวัญเอ๋ยจงมาขวัญอย่าเขิน มาสู่เรือน
นังกิปูกับคู่เทอญ.

บทร้อง - นังกิปูกับอันนัม (สร้างเวสุกรรม)

ขอบใจท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงชายที่อยู่ ณ ช่วย
แสดงความยินดี ท่านจงมีสุขทั่วกัน.

(กะติละเข้ามา ทำทางโกรธ)

กะติละ - นี่เฮ้ออะไรกัน ขอเลิกที.

ซูเบ - นี่ใครละ เข้ามาพูดจาทำเสียงแข็ง เขากำลังจะ
รันทะไรกัน ไม่ควรจะเข้ามารบกวนเขาเปล่า ๆ.

กะติละ - ฉันทามาตามนังกิปูคนาหงันของฉัน นังกิปูนั้นทำไม
เธอไปกอดนางคนนั้นอยู่ล่ะ มาหาฉันผู้เป็นคนาหงัน
ของเธอสิคะ.

นงกิ - (พูดกับยัมยัม) - ตาย ๆ นี่ยังไรละ ยายกะติละ
ที่นั่นเล่าให้ห่อนฟังแล้ว แกะมาตามเอาตัวนั้น
(ทำท่าจะหนี).

กะติละ - นงกิปู อย่าเพิ่งไป ฟังฉันพูดก่อน (กั้นนงกิปูไว้).

บทร้อง - กะติละ (ตะนาว)

โอ้พ่อไรโอ้แม่เป็นไหน ไม่เห็นใจยากเข็ญผู้เป็น
หญิง มิเคยแรงน้องรักสมัครจริง กลับเกลี้ยทั้งน้องไว้
ที่ในวัง กลับมางหลังเส้นที่และเล่ห์กล คนเอ๋ยคนไม่รู้
จักนำหนักขัง คนเข่นนั้นหรือจะรักหนักขังยัง ได้เหมือน
ตังน้องไว้มิได้เลย.

นงกิ - นมาพูดบ้ออะไรก็ไม่รู้ นวราคาญ.

กะติละ - อ้าวมาเดี๋ยวนี้ละชราคาญ ที่แต่ก่อนละกันงฟังอยู่
ได้ตังชั่วโมงสองชั่วโมง.

นงกิ - ขอให้เข้าใจว่า ฉันพูดกับห่อนเพราะฉันเกรงใจว่าเป็น
คนแก่ ครั้นจะไม่พูดด้วยก็กลัวห่อนจะเสียใจ.

กะติละ - สะ ๆ สะ ๆ เสียใจ ไครนะเสียใจ พอฉันทำ
ไกรธระก็ไครนะเคยนั่งถอนใจใหญ่ฮือ ๆ.

ยัมยัม - นงกิปูเธอก็ไปดุ่มเถียงทำไมให้เสียเวลา (นงกิปู
หันมาท่ายัมยัม).

บทร้อง - กะติละ (เขมรกำปอ) -

หนอยแน่หนอยแน่แม่ด้วดี ยังมีหน้าตามาเจอ
ได้ แม่คนช่างยั่วชวนหน้าวไลโย ผู้ชายมิดมไปในบุรี
เหตุไฉนลอยหน้ามาชนแข่ง มาย้อแย่งชิงคู่ชาน นึกว่า
ตัวนั้นสวยล้ำรวยดี ถ้าอยากได้สามีหาใหม่เทอญ.

บทร้อง - ปิตีชิงกับลูกคู่ (เขมรกำปอ ล้อกะติละ)

ปิตีชิง - เชิญไปโน่นแนแม่แก่แรด แม่ถูกแดดหนักนักจัก
แห้งเกราะ อันว่าคนโดยมากอยากหัวเราะ เพราะจะมี
แต่งงานแม่นวสจันทร.

ลูกคู่ - เธอจะมีแต่งงานแม่มีมีมี กับบุรุษงามข้าที่อยู่
ขอเชิญแม่แก่จไปพลัน อย่ายืนยืนแย่งชู้พราศุเลย.

กะติละ - พุทโธ่ ๆ นังกิบู นี่เธอจะไม่พูดกับฉันจริงเทียวหรือ เธอ
สิ้นรักฉันเสียแล้ว จริง ๆ หรือ.

นังกิ - จ๊ะ ๆ สิ้นรักแล้ว สิ้นมานานแล้ว เพราะฉะนั้น
ขอเลิกกันที อย่ากวณฉันอีกหน่อยเลย.

ปิตีชิง - พุทโธ่คุณยายก็ ทำไมจะต้องเฉพามาแย่งชู้แย่ง
สาวของเขาด้วยละ ผู้ชายอื่น ๆ มิดมไปนั้นละ.

กะติละ - ก็ใครว่าไม่มีเจ้า เดียวฉันไม่เอาได้นะ.

ปิตีชิง - เขาจะไม่อยากได้หล่อนละครมะง.

- กะตึละ - ยังใจละนังกิปู.
- นังกิ - นันักไม่ขอสวาทหล่อนละจ๊ะ.
- กะตึละ - แน่หรือ.
- นังกิ - แน่ซี.
- กะตึละ - ถ้ายังนังกิละ (พูดเสียงดัง) นี่แน่ท่านทั้งหลาย
ฉันจะขอเล่าความปลาตะอะไรให้ฟังสักอย่างหนึ่ง.
- นังกิ - (บ๊อง) ดายจริง จะขยายความลับเสียแน่แล้ว.
- กะตึละ - นังกิปูนั้นไม่ใช่คนเล่นดนตรีจริงรอกนะ.
- นังกิ - แม้มั้มม ทำยังใจดีละ.
- มั้มม - ร้องเพลงกลมเสียงแกเถื่อนนั่นแหละดี.
- กะตึละ - นังกิปูคนไม่ใช่คนอื่นไกล คือ -
- นังกิปูกับมั้มม (ร้อง) “เสียแรงได้เกิดมา จะมาพากันโศกโย
สิ่งไรไม่พอใจ จงขับไปให้ไกลกาย”
- กะตึละ - ขอให้ท่านทั้งหลายฟังหน่อย นังกิปูคนนั้นคือ -
- นังกิปูกับมั้มม (ร้อง) “มาเดินมารำ มาจับระบำ มาหกดะมา
ให้ใจสบาย”
- กะตึละ - (โกรธพูดดังขึ้นอีก) นังกิปูไม่ใช่คนอื่น -
- พวกขุนนาง (ร้อง) “อันตัวเราาน ก็เป็นผู้ชาย จะมามัวอาย
ก็ขายหน้าซี.”
- กะตึละ - (ตะโกน) นังกิปูนั้นเป็น -

พวกขุนนาง (ร้อง) “ถึงเราจำพรากร จากยอดนารี หญิง
อันก็มี ตัดดมไป น้ำกอดน้ำจุม น้ำลูบน้ำไล้ ไม่ต้อง
เสียใจ หาใหม่ได้เอย”

กะติละ - ไม่ใช่คนอื่นไกลนะ คือ -

พวกผู้หญิง (ร้อง) “เชิญไปโน่นแน่แม่แก่แรด แม่ถูกแตก
หนักนักจักแห้งเกราะ อันว่าคนโดยมากอยากหัวเราะ
เพราะจะมีแต่งงานแม่นวลจันทร์”

กะติละ - คือพระวราโอรส -

พวกผู้หญิง (ร้อง) “เธอ จะมีแต่งงานแม่ขมข้ม กับบุรุษ
งามข้าที่อยู่นั้น ขอเชิญแม่แก่จงไปพลัน อย่ายืนยั้น
แย่งขู่พรากรุเลย”

บทร้อง - กะติละ (ศัพท์ไทย)

เหม่เหม่ตู่ตู่ ขุนนางส่อพลอ มาเกล้งไถ่ค้อ ส่ง
เสียงกลบขำ อย่างนี้ก็เสียเลย จะเฉยไว้นา จะทุลธรา
หาญดิฐธรรม เอนนังกิฏู เจ้าขู่มขำ มัวหลงขมข้ม
กรรมจะถึงตัว ส่วนแม่นวลโย หมายใจแย่งสัว ทำ
เล่นหันหัว หัวจะกระเด็น เอออุทริของข้า มิข้าจะเห็น
ไม่ทันถึงเย็น จะได้ตู่.

บทร้องทุกข์ - ขุนนางกับผู้หญิง (กราวจำ)

เชิญซีแม่แก่ เชิญแร้ไปซี ทูลพระภูมิ ดุทีเป็นไร
เชิญซีแม่จำ มารออยู่โย หรือเดินไม่ไหว จะได้ช่วยทาม
แม่เป็นคนโปรด เป็นใจหทัยพ้องความ ท้าวไม่ต้องถาม
สั่งตามใจฉัน ยิ่งรอยิ่งช้า แม่อย่าหุนหัน รีบสู่ทรงธรรม
อันเรื่องฤทธิ.

(ร้องเข้าจนกะติดจะเข้าโรง คนตรีเล่นกรอเสียงตลอด)

(ส่วนกะติดจะยืนอยู่กลางโรงก่อน พอถูกเขาร้อง
เยาะก็โกรธ แต่พออัปากจะพูดที่ไรก็ถูกคนอื่นร้องกลบ
ค่อย ๆ เดินออกไปที่ละก้าวจนถึงฉากหลัง อัปากจะพูด
อีกครั้งหนึ่ง แต่ถูกร้องกลบเสียง โกรธกระตืบเท้าออกไป
คนอื่นพากันหัวเราะ และหันหน้าร้องเยาะตามไป).

จบชุดที่ ๑

ชุดที่ ๒

(ยิ้มยิ้มนั่งแต่งตัวอยู่ ปบโป บั๊ตจริงและผู้หญิงอื่น ๆ ช่วยแต่ง)

บทร้องทุกข์ - ผู้หญิง (ชมตลาด)

ชวนกันแต่งเกษาสุดาตวง พวงผูกเก็บบางแรมใส่ด้วย
บันประดับเพชรรัตนกลัดมวย ให้สำรวพร้อมสนทง

อินทรี บินแบ่งแต่งภักตร์ภักธนา แล้วจึงค่อยแถมทา
แบ่งดินนี้ ก็โมโนเบญมาศคาตโอบี แต่งให้ตุ้มตุ้ม
ยังงามเอ๋ย.

บทร้อง - ปิติขิง ลูกคู่รับ (นางนาฏ)

ระวิงตัวจงดีแม่ยมยัม พังจจำค่าน้องนวลอนว่า
ยามประสพบภักตร์ภักธา จงก้มหน้าทำอายชายดาวยอน
ยามเขาเรียกถั่วเหนียกทำตกใจ แล้วจึงค่อยเข้าไปอย่าได้
ด่วน สิวภักตร์อย่าให้หมองตอองนวล จังจะชวนให้รัก
หนักจริงเอ๋ย.

(พอจบบทแล้ว พวกผู้หญิงออกไป เหลือแต่พี่น้องสามคน)

ยมยัม - (สองกระเจก) ที่จริงตัวฉันนี่ก็สวยพอใช้แหละ ที่จริง
จริงนะฉันได้เคยนึกในใจมาหลายหนแล้ว ว่าในโลกนี้จะ
มีคนสวยเท่าฉันมีม่งไหม อยู่ ฉันพูดขี้ขลาดเหมือนจะ
ไม่ถูกต้องตามความนิยมของคนโดยมากเสียแล้วละ ยัง
ไงจะ.

ปิติขิง - หล่อนพูดขี้ขลาดเขาเรียกว่าเป็นคนหยิ่งนะจะ ผู้หญิง
สาวควรจะถ่อมตัว ควรแต่จะทำอายดังจะถ่อกันว่างาม.

ยมยัม - ก็ฉันไม่เห็นน่าอายเลยนี่จะ อะไรกับรูปร่างหน้าตา
สวยจริงก็จะต้องอายด้วยหรือ.

บทร้อง - ยัมยัม (เข็ลจิง)

ดวงตะวันยามต้องกลางเวหา สว่างจ้าแจ่มแจ้งแสง
 นาย แสงจับระยับแก้วแพรวพราย จะเสทินเมินอายไม่วัง
 พงมี แมตฉินเหมือกกันนะเจ้าชา ร้อยว่ารูปร่างสอวงศรี
 ต้องกระจกกรงไรให้เปรมปรี่ ไม่เห็นควรจะมีความอายเลย.

ยัมยัม - จิงนะ ดูอะไรมันช่างปรอดโปรงดีจริง ๆ ที่เดียว
 ในตัวฉัน วันนี้นหรือก็จะได้แต่งงานกับคนที่ฉันรักจริง ๆ
 ฉันเข้าใจว่าทงเมืองญิบุน ดูเหมือนจะหาใครที่มีความ
 สู้เท่าฉันไม่มีเลย.

ปบโป - ถูกละ ควรจะมีสู้แท้ ๆ ที่เดียว อะไร ๆ ก็ได้ดัง
 ประสงค์ทุกอย่าง แสงจะปรอดโปรง เกือบไม่แพ้เลย.

ยัมยัม - เกือบไม่แพ้เลย ทำไมเพียงแค่เกือบเท่านั้นละ.

ปบโป - ก็การทำส่วหล่อนจะต้องตายเสียในเดือนหนึ่ง
 นั้นแหละ มันเป็นข้อเสียอยู่คนเดียวไม่ใช่หรือ.

ปีคิซิง - ก็ว่าไม่ได้ บางทีกว่าจะถึงกำหนดความรักก็จะจาง ๆ
 ไปมั่งแล้วละกรรมัง.

ยัมยัม พุทไร หล่อนละก็ช่างใจดำจริงจังจริงที่เดียว ไม่พอที่
 จะมาเดือนชนในวันนั้นว่า นั้นนี่จะต้อง - ต้อง -

ปบโป - ต้องเป็นหม้าย.

ยัมยัม - (สอ้น) ต้องเป็นหม้ายภายในเดือนหนึ่งนี่ จะปล่อย

ให้ฉันล้มเสียหน่อยก็ได้ (ร้องไห้).

(นงกิตเข้ามา แต่งตัวเสื้อแพรสำหรับแต่งงาน)

นงกิต - อ้าว แม่ยัมยัม นี่ยังไรร้องไห้ นี่วันมงคลนี่ละ.

ยัมยัม - แม่ป๊อบโม่มาพูดเตือนฉันว่า เรอน่ะจะต้องตายใน
เดือนหนึ่ง.

ป๊อบโม่ - จริงกะ ฉันเตือนฉันว่า เรอน่ะจะต้องถูกตัดหัวใน
เดือนหนึ่งนี้ (ร้องไห้)

ปิตัง - ก็เธอก็จะต้องถูกตัดหัวในเดือนหนึ่งนี้ จริงจริงกะ
(ร้องไห้)

นงกิต - เดือนหนึ่งหรือ เดือนหนึ่งนะแปลว่าอะไร พุทโธ
ทำไมจะต้องวิ่งไปถือไปทำกระถ้ายการกำหนดเวลาราคี
เช่นนั้น ทำไมจะต้องถือเอาเป็นมันคงว่า ยึดสิบชั่วโมง
เป็นวันหนึ่ง.

ปิตัง - ก็คนโดยมากเขาถือกันว่ายังงั้นกะ.

นงกิต - ก็ช่างเขาประไร เราไม่เห็นจำเป็นจะต้องไปถือ
ตามเขา เราเปลี่ยนนับของเรายเสียใหม่กัแล้วกัน เราพา
กันนึกเสียว่าวินาทีเป็นนาที นาทีเป็นชั่วโมง ชั่วโมง
เป็นวัน วันเป็นปีเสียอย่างกัแล้วกัน ถ้าเราถือเสียยังงั้น
แล้ว เราก็จะยังได้อยู่กันกันต่อไปอีกเกือบสามสิบปีนะแม่
ยัมยัม.

ป๊อป - ถ้ายังงั้น เราก็นั่งเสียเวลาพูดกันเสียสักสี่ชั่วโมงกะ
ตามส่วนได้แล้วละคะ.

บ๊อบบี้ - จริงนะ ถ้าเรามีความสุขละก็ดูเวลาข้างเดินเร็วเสีย
จริง ๆ เทียว.

นังกิ - ยังงั้นซี อย่าเสว้าโศกไปอีกเลยนะหล่อน นึกถึง
แต่ความสุขเราเถอะ.

บ๊อบบี้ - คะ นึกถึงแต่ความสุขเถอะ (เค้นหัวเราะ)

ป๊อป - วันนี หรือก็เป็นวันมงคลนะคะ (เค้นหัวเราะ).

ป๊อชิง - จริงไม่ควรจะร้องไห้เลยทีเดียวนะ (เค้นหัวเราะ)

แม่ป๊อปเราควรจะไปจัดแจงเตรียมเข้าของในเรือนนะ.

ป๊อป - ไปซิคะ.

(ป๊อชิงกับป๊อปพากันออกไป นังกิปุ่ตรงเข้าไปกอด

ยัมยัม โโกโกเข้ามา นังกิปุ่หลีกออกไปจากยัมยัม).

โกโก - เชิญเถอะจ๊ะ ไม่ต้องเกรงใจฉันหรอก.

นังกิ - กลัวคุณจะไม่สบายใจนะซี.

โกโก - ข้างเถอะ ฉันจะต้องฝึกตัวให้เคยๆ เสีย แต่

นั่นแหละอย่าให้มันทันทันทันควั่นสะกิด เอาพ้อจา ไปรด

กอดแม่ยัมยัมหน่อยเถอะจ๊ะ (นังกิปุ่กอด) เออ ให้

นายนตามนคุณอทานเสียทีก่อน.

ยัมยัม - ก็คุณจะเลี้ยงไปเสียก่อนมิดกว่าหรือคะ การที่มา
เห็นเขาแสดงความรักกันยิ่งๆ คุณก็จะคับอกคับใจเปล่าๆ.

โกโก - ไม่เป็นไร ฉันต้องฝึกใจฉันให้เฉยให้ได้ นี่แน่ะ
พ่อจำ ไหนพ่อลองจูบแม่ยัมยัมสักทีเถอะ (นังก็จูบ
ยัมยัม โกโกทำหน้าบูด) อู๊ย เหม่อตอนนั้นราวจะถู
กรรมอย่างร้ายกาจเทียว.

ยัมยัม - คุณก็จะสู้ทนเอาสักหน่อยไม่ได้หรือ นังเสียว่า
เดือนเดียวเท่านั้นกะ.

โกโก - ที่จริงไม่ควรจะหลอกตัวเอง.

ยัมยัม - หลอกยังงี้.

โกโก - แม่หนู แม่หนูเอ๊ย หล่อนนะแต่เดิมนักได้
มุ่งหมายไว้ว่าจะได้สัมผัสครองกันนะ.

ยัมยัม - ก็แล้วยังงี้ละ.

โกโก - ฉันเห็นไม่ได้สัมผัสเสียแล้ว.

ยัมยัม - (ดีใจ) อ้อ ฮะๆ ฮะๆ.

โกโก - ฉันพึ่งไปได้ความ มาว่าตามพระ ราชกำหนดกฎ-
หมาย ถ้าชายใดต้องโทษถึงประหารชีวิต ภรรยาของ
ชายผู้นั้นท่านให้ฝังเสียทั้งเป็น.

ยัมยัม - ตายๆ อะไรฝังทั้งเป็น.

โกโก - จะ ฝังทั้งเป็น,

นงกิ - ก็ที่คุณไปได้มาจากไหนล่ะ.

โกโก - อ้อ ท่านปู่บอกฉัน แกเป็นที่ปรึกษากฎหมาย
ของฉัน.

บัมบัม - จะผิดไปละกรรมง.

โกโก - ฉันแต่แรกก็คิดว่ายังงั้นเหมือนกัน แต่ฉันไปตาม
ท่านพนักงานอัยการ ท่านอธิบดีผู้พิพากษา ท่านผู้
พิพากษารอง ก็คงมีความเห็นเหมือนกันทั้งนั้น.

นงกิ - กฎหมายข้อนี้จะยังไม่ได้ใช้เลยกรรมง.

โกโก - ก็ยังนะซี ตามกฎหมายใหม่มีความผิดอย่างเดียว
ที่มั่ววางโทษถึงประหารชีวิต คือโทษเกี้ยวผู้หญิง ก็
คนทมิฬเมียแล้วเขาก็ไม่เกี้ยวผู้หญิง เพราะฉะนั้นคน
เมียแล้ว ก็ยังไม่มีใครที่จะต้องรับโทษถึงตาย แล้ว
ผู้หญิงก็เลยยังไม่มั่วต้องฝังทั้งเป็น.

นงกิ - ฮือ นี่ก็แปลว่าฉันกะแม่ข่มขืนก็เป็นอันแต่งกันไม่
ได้เท่านั้นเอง.

บัมบัม - (พูดกับนงกิ) เธอก็ทราบอยู่แล้วว่าฉันจะรัก
เธอจริงจริงทีเดียว ฉันยังไม่เคยรักใครเท่าที่ฉันรักเธอ
เลยทีเดียว แต่เมื่อฉันยินยอมจะแต่งงานกะเธอนะ ฉัน
ไม่ได้รักได้เล่นเลยทีเดียว ว่าฉันจะต้องถูกฝังทั้งเป็น
ภายในเดือนหนึ่ง.

นงกิ - ฉันก็ไม่ได้รักใคร่เลยเหมือนกัน

บัมบัม - ตูมันก็-ก็เดิมทีอยู่นะ.

นงกิ - ก็เดิมทีอยู่ ฉันก็เห็นใจหล่อน.

บัมบัม - อ้ายฝั่งที่เป็นนี้ะ ขอให้เธอคิดดูเถอะ มันอดอด
หายอกหายใจไม่ออก เธอเห็นความลำบากของฉัน
ไหมละ.

นงกิ - จะฉันเห็นแล้ว ถ้าฉันจะยืนยันให้หล่อนแต่งงาน
ฉันหล่อนก็ต้องตาย แต่ถ้าฉันปล่อยหล่อน ๆ ก็จะต้อง
ไปเป็นของโกโก.

บทร้อง - อัมมัม นงกิ และโกโก (แบกค้อยหม้อ)

บัมบัม - ตัวฉันนั้นยากลำบากนัก รักก็รักแต่กลัวจนตัวสั่น
เมื่อถึงยามเรอตายวายชีวิต ตัวฉันนั้นพลอยต้องตายไป.

นงกิ - ในสามสิบราตรีเท่านั้น จะต้องวายชีวิไม่สงสัย
ยังจะขาดต้องทิ้งอรัย รวากับไฟเผาผลาญเร่าร้อนทรวง

โกโก - มานักดูตัวเราเห็นเข้าที่ แม่โหมศรีชีวิตของหล่อน
ทรวง ไม่เป็นไรเราคงได้สู่ดาวดวง คนทั้งปวงจะชมว่า
สมกัน.

ทั้งสามคน - อันความรักเหลือหักให้สูญหาย แต่เสียตายชีวิ

กลัวอาสัญ ถ้าแต่งงานแปลว่าตายวายชีวัน จำจะพลัน
ตรึงรักให้ลึกเอย.

(พอจบบทร้องแล้วมัมมัมออกไป)

โกโก - เกลอสเอ๋ยเกลอส ฉันเสียใจด้วยกับแกจริง ๆ เทียว.

นังกิ - ขอบใจ.

โกโก - แก่เห็นอยู่ไม่ใช่หรือนะฉันจะทำอย่างอื่นไม่ได้
จำเป็นจะต้องบอกให้แม่มัมมัมทราบความจริง.

นังกิ - ฉันเข้าใจแล้ว.

โกโก - ฉันรู้สึกอึดใจเดียวว่าการที่ต้องเลิกแต่งงานเสียใน
เวลาที่จวน ๆ อย่างนี้นะ จะทำให้แก่เตอตร้อน
ลึกปานใด แต่เอาละแกอย่าทุกข์ร้อนไปเลย ถ้ายัง
บางทีแกคงจะได้มาช่วยในการแต่งงานฉันรอก.

นังกิ - ขอบใจ แต่เห็นจะไปไม่ได้ คงจะไม่มีโอกาส
เป็นแน่.

โกโก - ทำไมล่ะ

นังกิ - วันนี้เป็นวันตายของฉันเสียแล้ว.

โกโก - อ๊ะ อะไรยังงั้น.

นังกิ - ฉันรักแม่มัมมัมเสมอด้วยชีวิตทีเดียว เพราะฉะนั้น
เมื่อจะไม่ได้แม่มัมมัมแล้วชีวิตจะเอาไว้ทำไม บ่ายวันนี้

ฉันจะได้จัดการแห่ห่อทองฉันเองตามธรรมเนียม สละมูไร
ชายชาติทหาร.

โกโก - อ๊ะ ๆ ฉันยอมไม่ได้ล่ะ.

นังกิ - ทำไม.

โกโก - ก็พุทไร แก่ได้สัญญาแล้วว่า จะตายด้วยตามเจ้า-
คุณเพชรฆาฏ ภายในกำหนดเดือนหนึ่ง ถ้าแกไปชิง
ฆ่าตัวแกเองเสียก่อนกำหนด ฉันจะเป็นยังใจขอให้นัก
คุณเถอะ ฉันจะมีค้ำองถูกประหารชีวิตแทนแกหรือ.

นังกิ - ก็ไม่รู้หรือ ฉันจะไปทุกขรอนอะไรในเรื่องนั้น
เมื่อฉันตายไปแล้ว ใครจะเป็นยังใจกันต่อไปก็ไม่ใช่ธุระ
ประบังอะไรของฉัน.

(บุบผาเข้ามา ทักทางหน้าต่างออกตื่น ๆ)

โกโก - อ้าวท่านปลัด อะไรอีกล่ะ.

บุบผา - เคยวันฉัฒมาบอกข่าวว่า สมเด็จพระเจ้ามิกาโด
จะเสด็จมาที่เมืองนี้ กระบวนเสด็จจะถึงอยู่แล้ว

โกโก - เอ๊ะอะไรเสด็จมาเอาฉัฒปล้นทันด่วน เอาจนเรา
ไม่รู้ในอรุณนี้ เราจะจัดการรับเสด็จยังไรกันล่ะ.

บุบผา - สมได้จัดการให้เขาเตรียมที่ประทับร้อนในบ้านคุณ
ไว้แล้ว สมเสียใจที่ลูกสมุนสมมันอยู่ข้างซุ่มซำมอยู่

น้อย ทำชันสูตรศพของคุณแตกเสียสองสามชั้นแล้ว.

โกโก - ข้างเถอะๆ แต่เดี๋ยวนั้นจะเสด็จมาทำไมหนอ คง
จะเสด็จมาเพื่อทรงทราบว่าเราได้ทำตามรับสั่งแล้วหรือ
ยังเป็นแน่ที่เดียว (หันไปพูดกับนงกิบุ) นี่แน่ะเกลอ ไม่
ได้การละ พูตกันจริงๆนะ แกได้ให้คำมั่นสัญญา
ไว้แล้ว ถ้าแกจะมาฆ่าตัวตายเสียก่อนยังงี้ เสมอจะ
จะหมิ่นประมาทพระราชกำหนดกฎหมายเทียวนะ ถ้าแก
ถือว่าตัวแกเป็นผู้ ตละกแกจะต้องถือความผิดยิ่งกว่าสิ่ง
อื่น แกจำเป็นที่จะต้องตายด้วยดาบพระยาเพชรฆาฏ
ตามสัญญา.

นงกิ - ก็เอาซิ ดัดหัวฉันซิ.

โกโก - อะไร เดี๋ยวนหรือ.

นงกิ - เดี๋ยวนซิ.

โกโก - อะไรได้ อยู่ดั่งจะให้ตัดหัวเอาขุนบับยังงั้นที่ไหน
ได้ อย่าว่าแต่คนเลยแต่แมลงวันตัวเดียวก็ยังไม่เคยฆ่า.

ปูปา - ก็นั่นแหละ แต่ว่ากรรมดาพระยาเพชรฆาฏ -

โกโก - นี่แน่ะผมจะว่าให้ฟัง ในหน้าที่เจ้าคุณเพชรฆาฏ
ผมได้ตกลงสัญญาแล้วว่า จะดัดหัวนงกิบุภายในเดือนหนึ่ง
เวลานี้ผมยังไม่ได้เตรียมตัวเลย ยังไม่รู่ว่าจะทำ
ยังงั้นกัน ผมได้ตั้งใจไว้ว่าจะต้องฝึกหัดเสียก่อน ผมคิด

ไว้ว่าจะเริ่มต้นด้วยหนูตะเภาแล้วค่อยๆ เชียบให้สูงขึ้นมา
ทุกทีในหมู่สัตว์จนถึงมนุษย์ ที่จริงผมเป็นคนใจอ่อน
มาก เมื่อผมยอมรับตำแหน่งพระยาเพชรบูรณ์ผมนึก
ว่าหน้าที่จะมีแต่พอเป็นสังเวยเท่านั้น ไม่ได้นึกเลยว่า
จะต้องฆ่าคนจริงๆ ถ้าผมรู้ว่าจะต้องฆ่าคนจริงๆ คุณนึก
หรือว่าผมจะรับ ผมน่าจะตั้งแต่เกิดมายุ้งไม่เคยฆ่าสัตว์
ตัดชีวิตเลยสักครั้งเดียว (เข้ตน้ำตา).

นงิก - นั้นนะ การที่คุณรู้สึกเช่นนั้นก็เป็นการดีในส่วนน้ำใจ
คุณ แต่คุณคงตั้งใจทำการตามหน้าที่ถึงจะถูกต้อง เป็น
ธรรมดาคนทุกคนจะต้องทำการอะไรที่ไม่พอใจ แต่เมื่อ
ถึงเวลาจำเป็นก็ควรจะต้องตั้งใจทำให้สำเร็จ ขอให้
คุณนึกดูเถิด ที่จริงผมมีลาบมากยิ่งขึ้นกว่าคุณหรือ ก็
ถ้าผมไม่สันทัดท่านคุณจะมาสันทัดท่านทำไมเล่า ยิ่งไงๆ
คุณก็ต้องประหารชีวิตผมวันหนึ่ง.

โกโก - (นึกอะไรออก) อ๊ะๆ ต้องหรือ ฉันยังไม่สู้แน่ใจ
นักนะ.

นงิก - ก็อะไรกันอีกละนี่.

โกโก - การที่ฉันจะประหารชีวิตแกถ้าจะให้เป็นหลักฐาน
ฉันก็คงต้องทำต่อหน้าพยานผู้หลักฐานไม่ใช่หรือ ก็
ถ้าเช่นนั้นจะไม่ฆ่าแกละ เป็นแต่จะทำหนังสือไว้ต่อหน้า

พยานว่าได้ฆ่าแล้วก็เป็นอันพอเหมือนกัน จริงไหมล่ะ
พยานที่หลักฐานน่าจะหาได้ลงไป คือหรือ นั้นยังไรล่ะ
(ขับ/บา) อธิบดีผู้พิพากษา ปลัดเมือง นายอำเภอ
ผู้บังคับการกองตระเวน ท่านเจ้าหน้าที่ต่งตักเป็นคน
สำคัญพออยู่แล้ว และคงจะเต็มใจสาบานเป็นพยาน
ทุกคนไม่ใช่หรือ.

ปูบา - นี่จะให้ผมเข้าใจหรือว่าคุณน่าจะประสงค์จะให้ท่าน
เจ้าหน้าที่ต่งตักกล่าวแล้วนั้น สาบานสิ่งที่ไม่จริงเพื่อจะ
ช่วยคุณให้พ้นอันตราย.

โกโก - เอะนะ อย่าวิตกเลย คงจะถูกหมิ่นประมาทอีก
ตามเคย.

ปูบา - อ้อ ก็หมิ่นประมาทเป็นเงินสด หรือจะจด
บาปไว้.

โกโก - เอาเถอะเงินสดเทียว.

ปูบา - ถ้ายังงั้นกตกลอง คุณจะว่ากระไรก็ว่าไป แล้วผม
จะยอมลงชื่อเป็นพยาน (พูดบ้อง) ฮะๆ ท่านแมลง
กะพรุนคันโคตร ว่ายังไง.

นังกิ - ก็ยัมยัมล่ะ ถ้าไม่ให้ยัมยัมกะฉนดะกัณก็จะต้อง-

โกโก - ยัมยัมๆ ไม่ว่าเขาจะพูดอะไรกันแกก็คอยแต่สอด
ยัมยัมๆ วั่นะแหละจนเบื่อหูเสียแล้วละ.

นังกิ - ถ้าฉันไม่ได้ยิ้มยิ้มละก็ฉันไม่ขออยู่ต่อไปละ.
 โกโก - จ๊ะๆ เบื่อจริง แน่ะจะบอกอะไรให้ ยิ้มยิ้มนะ
 ฉันยกให้ละ การที่จะแต่งงานกันก็ได้เตรียมไว้พร้อม
 แล้ว ไปเถอะไป ไปตกแต่งงานเสียเดี๋ยวนี้ให้มันแล้ว
 รอดกัน แล้วเราจะพากันไปไหนก็ไปเสียให้พ้นเถอะ
 นั้นแนชุนนางผู้ใหญ่ที่จะรตนารตทำก็อยู่พร้อม ไป
 เร็วๆ ซี้ ประเดี๋ยวก็จะเสด็จมาถึง (นังกิกับโกโกพูดพากัน
 ไป) เกือบเอาตัวไม่รอด.

(ขุนนางและราชบุรุษพากันเข้ามาขึ้นเรียง แล้วกระ-
 บวนหม่อมิกาโตกับกะต๊ะเข้ามา คนตรีเล่นกรอเสียงร้อง
 และใช้ตึกกลองโยน)

บทร้องหนู (เหาะ)

องค์บรมราชามิกาโต สร้อยหทัยธรณินทร์ศรี พระ
 อู่สำห้เสด็จมาถึงธานี เข้มมบุรพวงทุกขสุทวิกัน ข้าบาท
 ยอกรขันเห็นอเกศ ประณตนอบนุญเรศรั้งสรศักดิ์ ขอ
 พระจงมีสุขทุกคืนวัน ขอภยันตรายอย่ากราบของค์.

พาก

มิกาโต - อันเราเฝ้าพงศ์สุริยัน มิกาโตอัน ภาณุทรุททุกทิศ

กัจจกร เสนาข้าบาทราชบุตร กัมเภศยอกร ประณตรับ
พจนบัญญัติ.

กะติละ - อันตัวข้าบาทนั้นนา องค์พระมิกา โดยกโอรส
ประทาน.

มิกาโค - เราณบมสันตาน เกะกะพะพาต บริสุทธิด้วยยุติ-
ธรรม.

กะติละ - แต่มิเทียบเทียมหม่อมฉัน ดีทุกสิ่งอัน จริงจริง
ทุกสิ่งเหลือดี สมควรจะเป็นมิดิษ เอรสภูมิ ศิริบุญ
งามงอน.

โกโก - ข้าขอเคารพภูธร และมิ่งบงอร อันเป็นสะไภ้ราชา.

มิกาโค - อันเราปกครองนรา กรดุมบิดา เลียงบุตรผู้เมตตา
ครัน ทวีเทศะตรอบขอบขันที เต็มใจทั่วกัน ระยอม
ให้เรานครอง.

กะติละ - ข้าบาทนี้ไม่รับรอง เพราะน้ำจิตของ ข้าบาท
ชอบทำตามใจ.

มิกาโค - เรามิอาฆาตคนใด ในฤทัย ของเรานับบุรณ
กรุณา.

กะติละ - ฤทัยแห่งจอมภารา เปรียบด้วยจิตรา ข้าเจ้า
มิเทียมทางดี ถึงชั่วมิวหมองบมี้ แล้วพาลกายี้ กระทบ
ให้เป็นมลทิน.

โกโก - ข้าขอเคารพภูมินทร์ และมิ่งนารินทร์ อันเป็น
สระไภวราชา.

(ทุกคนพากันแสดงความเคารพตามแบบญี่ปุ่น)

บทร้อง - มิกาโด (แขกบรเทศ)

ตามบรรดาราชประเทศนี้ ไม่เคยมีคิดเหมือน
ข้า จัดแก้บทกฎหมายหลายบทนา ให้โทษาเหมาะยัง
ทุกสิ่งไป แม้ผู้ใดพูดมากปากพลอตพล้อย ให้พูดจ้อย
มิให้ว่างห่างคำได้ ให้พูดทุกเวลารাত্রีไสร้ แม้เมื่อใด
ขาดคำให้จำครวน อันผู้หญิงที่แก่แต่ทำสาว ผัดหน้า
ขาวเห็นชายอายม้วนตัวน ทำชะม้อยช้อยตาทำเขี้ยววน
ควรจะเอาเขามาทำให้หน้ามอม ส่วนเจ้าคนปากบอนนั้น
สอนยาก เลี้ยงลำบากน่าเบื่อเหลือทนอม ให้เขาหาฝ่า
มะพร้าวไว้ให้พร้อม สิบชะลอมให้กินสิ้นวันเดียว
อ้ายพวกก๊วยคอยข้างทางถนน ควยหมวกคนวิ่งจู้หน้าเข้า
เปลี่ยว จับมันผูกไว้ข้างทางหัวเดียว คนเที่ยวไปให้ตอง
เสียสองที เจ้าพวกคิดคดโกงในทางไฟ จับมาให้มันเล่น
เสียหมื่นปี ถ้ามันแพ้ตองใดให้ทุบตี ให้ยับยิบยิบเย็น
จนเดินเพลี่ย ไฟที่เล่นให้ทำด้วยแผ่นอิฐ แม้มันได้

จนดิให้รีบเสีย ให้เล่นจนดิหายต้องขายเมีย และ
ให้เขยเจ้ากินกลางดินตม ยังมีที่คิดไว้ได้หลายหลาก
มากกว่ามากล้นเปรียบเทียบให้สม เหตุกับผลให้ตรง
ลงกันกลม เป็นสิ่งถูกต้องอารมณ์เรานักเอย.

(ปูบาเข้ามา ส่งหนังสือให้โกโกฉบับหนึ่ง)

โกโก - ข้าพระบาทมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่พระองค์ทรง
พระอุสาหะเสด็จพระราชดำเนินมาจนถึงเมืองคิติปุนี้ และ
ข้าพระบาทขอพระราชทานกราบบังคมทูลว่า ได้ประพฤติ
ตามพระราชดำรัสแล้ว ข้าพระบาทได้จัดการประหาร
ชีวิตชายมขอผู้หนึ่งเสร็จแล้ว.

มิกาโต - อ้อ ได้ประหารชีวิตคน ๆ หนึ่งแล้วหรือ.

โกโก - ต่อหน้าพยานดงมีนามแจ้งอยู่ในรายงานฉบับนี้
(ยื่นหนังสือถวาย).

มิกาโต - (อ่าน) “ที่เมืองคิติปุ ต่อหน้าปลัดเมือง นายอำเภอ
เมือง อธิบดีผู้พิพากษา และผู้บังคับการกองตระเวน.”

ปูบา - ท่านทั้งสี่นั้นอยู่พร้อมกันเพระคะ ข้าพระบาทได้ไป
คุมดูเองเห็นแล้วว่าครบตัวตามนั้น.

มิกาโต - แหม ก็มีเจ้าหน้าที่สำคัญ ๆ ประชุมกันอยู่มาก ฉนั้น
เสียใจที่ตนเองมาช้าไป หากไม่คงจะได้ดูด้วยเหมือนกัน.

โกโก - ที่จริงน่าทอดพระเนตร เพราะชายผู้^{นั้น}เป็นคน
แข็งแรงมากำลังมาก.

บทร้อง-โกโก ปิติชิง ปูบา กับลูกคู่ (คลุ่มโปง)

โกโก - เมื่อถึงยามนักโทษจะตายนั้น ตัวมันสิ้นพันกระทบ
ก้นกักกัก ข้าพระองค์ตรงไปไม่ชะงัก ชักตามเพ็ชร
จากฝักโดยทันที พอมันรู้สึกว่ามีเงาเจิดจ้า เลือดไม่
เหลือจนคิดว่าเป็นผี ข้าพระบาทเกร็งขอย่อเป็นที พัน
เหมาะดีหัวกลิ้งอยู่กลางทราย.

ลูกคู่ - อันเจ้าคุณโกโกปลดไม่เป็น ไม่เคยเห็นดวงใคร
ได้ดังหมาย ปดคราใดจับได้สัตว์ตาย แม้จะตายคงไม่
ทิ้งความจริงเลย.

ปิติชิง - เจ้าคนโทษโหดเหี้ยมเมื่อจวนคว่ำ ที่จริงกลัวแต่รัง
วางท่าทางเฉย เจ้าหลักแล้วมีหน้าทำเสบาย หน้านั้น
เงยตาสายชายซ้อนไป พอทอดตามาทางกระหม่อมฉัน
มันกลับหันหน้ามาหิ้วดาให้ แล้วยังเค้นขมกรุ่มกรุ่มใช้
มัดเดียวใจคู่ระหัดกระเด็น.

ลูกคู่ - แม่หนู^{นั้น}ไม่เคยเลยจะปลด กล่าวคราวนี้จริงหมด
ตามตาเห็น อันจะคิดประคิษฐาน^{นั้น}ไม่เป็น คงจริงเช่น
หล่อนทูลพระราชา.

ปฐา - ข้าพระบาทสามารถทูลแผลง ไม่เสแสร้งนำเท็จ
มาทูลว่า เมื่อศัระษะสนับแล้วนนั้นา ยังอุส่าหรัวักถัง
ควมคัวร มัันหันหน้ามาทางข้าพระองค์ กั้มเกศลงค่านับ
ส่ามที่ถ้วน มัันรู้จักประมาณกาลประมวณ ทำให้ชวน
สังเวชเสียจริงเจียว.

ลูกคู่ - ท่านปฐาครานคงพูดตรง ขอพระทรงฤทธาอย่า
เฉลียว ท่านรักแต่ตัวท่านนั้นผู้เดียว คงไม่เทียวปด
ช่วยผู้ใดเคย.

มิกาโต - ตามที่ท่านทั้งหลายเล่ากันมาฟังมาก และเราเสียใจ
ที่มาไม่ทันที่จะได้ แต่ทั้งจริงการที่เรามาครั้นเพื่อเหตุ
อัน ประมาณสักมีหนึ่งมาได้แล้ว ลูกชายของเราผู้เป็น
รัชทายาท ได้หลบหนีจากพระจราชวังไป.

โกโก - ก็ท่านมีเหตุอย่างใดที่จะเป็นที่ไม่พอพระทัยหรือ
พะจะคะ.

กะติณะ - ไม่มีเลย ตรงกันข้าม ในเวลานั้นกำลังเตรียมการ
ที่จะอภิเศกฉันเป็นพระชายาอยู่ทีเดียวนะ.

ปฐา - นำปลาดจริงที่พระราชโอรสจะทรงหลบหนีจากกษัตริ
ผู้มรปูอันงดงามเช่นนั้น.

กะติณะ - พูดยังไม่ได้ตั้งใจพูดจริง ๆ ฉันรู้ยุดอกว่าท่าน
นะเห็นฉันไม่ส่วย เพราะหน้าฉันไม่ส่วย แต่ทั้งจริงคน

เช่นท่านนั้นปัญญาต่ำต้อยไม่รู้ความจริง ท่านมองหา
ความงามแต่เฉพาะในหน้า แต่ตัวฉันนี่ถึงหน้าจะไม่
งามก็ยังหาที่งามแห่งอื่นได้ เหมือนหัวไหล่ซ้ายของฉัน
เช่นนี้ หาคู่ไหนสู้ไม่ได้ในโลก ข้อศอกขวาของฉัน
ก็เป็นสิ่งงามอีกแห่งหนึ่ง ใครเห็นแล้วจำเป็นต้องติดใจ.

โกโก - ก็น่าปลาดนักรหาที่พระราชโอรสกลับทรงหลบหลัก
หนีไป.

มิกาโต - และเดี๋ยวนี้เรา ได้ทราบ ข่าวว่ามาอยู่ในเมืองติ ตีปุ
นี่เอง ปลอมตัวเป็นคนจนเที่ยววัดดัดกระจำบีร้องเพลง

โกโก - ดัดกระจำบีร้องเพลง (พูดบอากับปูบ้านและปัติขิง)
ตายละซี กรรมตามทันเสียแล้วคราวนี้.

มิกาโต - ช่วยหาตัวมาให้เราสักทีเถอะ ปลอมชื่อเรียกตัว
ว่านังกัปป.

โกโก - ก็ ๆ - เอ้อ - ก็ ๆ -

มิกาโต - ทำไม.

โกโก - จำบากอยู่หน่อยเพะคะ พังไปเสียเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง
ได้ทราบว่าจะออกไปเที่ยวนอกเมืองญีปน.

มิกาโต - เอ๊ะ ไปไหน รู้ไหม.

โกโก - ไม่ทราบเลยเพะคะ.

กะคิณะ - (อ่านหนังสือ) เอ๊ะ.

มิกาโต - อะไรละ.

กะทิดะ - ทอดพระเนตรสิ นังกิปปุ ถูกประหารชีวิตเสียแล้ว
เมื่อเช้านี้ พุทโธ่ ๆ จะหาไหนได้เหมือนยั้งน้ออีกแล้ว
(โกโก ปูบา และปีติซัง ตกใจลงหมอบก้มหน้า)

มิกาโต - (อ่านหนังสือแล้วพูด) ฮือ ๆ ฮือ ๆ น่ารำคาญจริง
เออนั้นนะพระยาเพชรฆาต โดยความรื้อนใจของเจ้า
ที่จะทำตามคำสั่งเรา เจ้าได้จับเอารัษฎาภยาทของกรุง
ญี่ปุ่นไปตัดหัวเสียแล้ว แกจะว่ากระไร.

โกโก - พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ ข้าพระบาทไม่ทราบ
เลยว่า -

มิกาโต - ก็แน่ละ จะรู้ยังงี้ได้ จะวิตกไปทำไม มันไม่ใช่
ความผิดของเจ้า ถ้าผู้มียศสูงอยากปลอมตัวเป็นคนจน
ก็เป็นความผิดของตัวเอง เราเชื่อว่าเจ้าคงจะกระทำ
การไปโดยความตั้งใจอย่างดีที่สุดเป็นแน่แท้.

โกโก - (เงยหน้า) พระเดชพระคุณเป็นอย่างยิ่ง.

ปูบา - (เงยหน้า) พันวิสัยที่จะทราบได้ว่าเป็นรัชทายาท
จริง ๆ.

ปีติซัง - (เงยหน้า) ไม่มีสิ่งไรเป็นเครื่องหมายจนอย่างเดียว.

โกโก - ถ้าแม้จะหมายไว้ที่ผ้าเช็ดหน้าสักหน่อยก็พอจะสัง-
เกตได้ (หัวเราะ).

มิกาโต - (หัวเราะ) ฮะๆฮะๆจริงพูดถูก (พูดกับกะตึะ)
เออล้มไปเสียแล้วละ การที่คบคิดกันฆ่ารัชทายาทนี่มิโทษ
ยังไฉน.

โกโก - มิโทษ ตาย (โกโก ปูบา บิดีจริง ก้มหน้าอีก)

มิกาโต - เราก็จำไม่ได้ถนัด นี่ก็ออกเป็นเลาๆว่าดูเหมือน
จะมีอะไรเกี่ยวข้อง กะทอดน้ามุกันามันอะไรไม่รู้ หรือ
อะไรเหมือนกันแหละ เราจำได้แต่ว่ามิโทษอะไรชั้นๆ
อย่างหนึ่ง แต่จะเป็นน้ามันร้อนๆหรือตะกั่วหลอม
ก็จำไม่ได้ถนัด อ้าวๆอย่าก้มหน้าเลย เราไม่โกรธ
ไม่โกรธเลย.

โกโก - (เสียงสั่น) ข้าพระบาทขอทูลโดยสัตย์จริงว่า
ไม่ทราบเลย -

มิกาโต - เราเชื่อแล้วว่าเจ้าไม่ทราบ จอนเราก็นกส่งสาร
เจ้า แต่นั่นแหละตามพระราชกำหนดกฎหมายกล่าวไว้
แต่ในส่วนให้ลงโทษผู้ที่พยายามกระทำร้ายรัชทายาท ไม่
ได้ยกเว้นผู้ที่กระทำโดยไม่รู้หรือไม่ตั้งใจเลย ที่จริงก็ควร
จะมีข้อผ่อนผันให้แก่ผู้ที่กระทำไปโดยไม่รู้หรือไม่เจตนา
แต่ว่านั่นแหละผู้ร่างกฎหมายมัน มักจะดื้อพรวด ยังงเอง
เอาเถอะเมื่อเรากลับไปถึงวังเราจะสั่งเขาให้แก้กฎหมาย
เสียให้เรียบร้อยต่อไป.

โกโก - (พูดกับปูบา) พุทโธ! ถ้ายังงั้นมันจะเป็นประโยชน์อะไรกับเราล่ะ.

มิกาโด - นี่แน่ะ เจ้าจะรอจนเรากินข้าวกลางวันแล้วได้ไหม.

โกโก - ได้เพราะอะไร ได้.

มิกาโด - ถ้ายังงั้นก็ตกลงเป็นกินข้าวแล้ว.

(มิกาโดและคนอื่นออกไปหมด ยังคงเหลืออยู่แต่
โกโก ปูบา และปิตีซิง พอมิกาโดไปพ้นแล้วสามคนนั้น
จึงลุกขึ้น)

โกโก - เอาสิ ช่างพูดจนได้ทีใหม่ล่ะ อ้ายกัมเกศคำนับ
ตามที่ถ้วนอะไรของแกนะ.

ปูบา - ก็เล่าให้พิศดารขึ้นหน่อยจะได้น่าเชื่อถือเท่านั้นแหละ.

ปิตีซิง - พิศดารพิศลึงอะไรก็ไม่รู้ จะเลยตายกันหมดละ.

โกโก - หลอนก็ควัดเหมือนกัน ยกควหลวดา ยัมแย้ม
กรุ่มกรุ่มอะไรต่ออะไรก็มิรู้ได้ อุดตอดเจ้าไปพูดไม่ได้
เลยเทียว.

ปูบา - ก้อตอนเกร็งขอย่อเป็นที่รองคุณนะยังงี้.

ปิตีซิง - แล้วก็ยังตาบเพ็ชรตาบพลอยอะไรก็มิรู้.

โกโก - เอาเถอะ ๆ อย่ามัวเถียงกันให้เสียเวลาเลย มีทาง
ที่จะเอาตัวรอดอยู่ทางเดียวเท่านั้น นังกิพูดเหมือนจะ

ยังไม่ไป ต้องจัดการให้กลับเป็นชั้นมาใหม่เท่านั้นเอง.

(นังก็ไปกับยัมยัมเข้ามา)

ปิติขิง - เอา มาแล้วยังไงล่ะ.

โกโก - นี่แน่ท่าน มีข่าวดีที่จะบอกให้ท่านทราบ ตัวท่าน
นี่เป็นอันยกโทษ.

นังกิ - อ๊ะ จะมายกโทษเดี๋ยวนี้ไม่ได้ละ ฉันมันตาย
เสร็จสับแล้วตามที่แก่ได้สาบานไว้ ฉันกำลังจะพาเมีย
ฉันไปเที่ยวตากอากาศ.

โกโก - เด๋วฉันมันเกิดเหตุใหญ่เสียแล้ว ทำไปทำมาตัวท่าน
กลายเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้ามิกาดิโปกินี่นะ.

นังกิ - ก็ฉันก็เป็นอย่างนั้นมาหลายปีแล้ว.

โกโก - ก็ฉันจะให้ทราบกันเสียสักระยะไม่ได้ เด๋วฉันนะ
สมเด็จพระราชบิดาเสด็จมาทันแล้วละ.

นังกิ - พระราชบิดาหรือ.

โกโก - กระต๊อด้วย.

นังกิ - ฮือๆ กระต๊อนะจะมาตามตัวฉันเพื่อจะให้ฉัน
แต่งงานกะตัวของเขา แต่เด๋วฉันก็ได้แต่งกะแม่ยัมยัม
แล้ว เพราะฉะนั้นกระต๊อคงจะทูลพระราชบิดาให้ฆ่า
ฉันเสียเป็นแน่แท้เดี๋ยว และถ้าฉันถูกประหารชีวิต แม่
ยัมยัมเมียฉันก็ต้องถูกฝังทั้งเป็น.

- ยัมยัม - เห็นความลำบากไหมล่ะคะ.
- โกโก - ลำบากจริง นี่จะทำยังไงดี.
- นังกิ - ฉันแลเห็นอยู่ทางหนึ่ง ถ้าท่านโกโกไปจัดการ
พุดจาให้กะติฉะ ตกลง แต่งงานเสียกับตัวท่านเองนั่นแหละ
กะติฉะจะมารบกวณฉันไม่ได้อีก ถ้าเป็นไปเช่นนั้นได้ละก็
นั่นแหละฉันจะกลับเป็น ขนมา ได้อีก โดยไม่ต้องกลัวเกรง
ว่าจะถูกประหารชีวิตอีกครั้งหนึ่ง.
- โกโก - ให้แต่งงานกับยายกะติฉะหรือ.
- ยัมยัม - ดิฉันไม่แลเห็นทางอันไหนนะ.
- โกโก - พุดโซ นี่หล่อนเคยเห็นยายคนนั้นแล้วหรือยัง
เหลือที่จะกลืนเข้าไปได้ทีเดียวนะ.
- ปี้ฉิง - น่าเกลียดอยู่แต่หน้าเท่านั้นนะคะ หัวไหล่ซ้ายหา
ที่โหนสู้ไม่ได้ในโลกันนะ.
- ปูบา - ข้อคือกลัวใครเห็นจิตใจเหี้ยวนะคุณ.
- นังกิ - นี่แน่ะท่านโกโก ใจความมันตกลงยังงี้ ถ้ากะติฉะ
ยังไม่มีผัวอยู่ตราบใด ตัวฉันก็จะต้องคงเป็นผัวอยู่ตราบนั่น
ต่อเมื่อกะติฉะได้ผัวใหม่แล้วนั่นแหละ ฉันถึงจะยอม
กลับเป็นขนอย่างเดิม.
- ปี้ฉิง - ตกลงเสียก็ตกลงเถอะคะ ไม่ยั้งงั้นจะพากันตาย
เสียหมด,

ปูปา - ขอให้นั่งลงพวกพ้องมั่งซี.

โกโก - เอาเถอะ ถึงขยายกะติณะ ก็เห็นจะยิ่งดีกว่าอรัย
น้ำมันหรือตะกั่วหลอมดี๊กหน่อย.

บทร้อง-นังกิปู โกโก และคนอื่น ๆ (ลาวส้มเค็ง)

นังกิ - แต้นจะเปรมปรีดาอยู่เอย เราจะเลยได้สุขเสนาหา
เจ้าแก้วดำดำ นันรักยมยัม เพื่อนเอย.

คนอื่น - เจ้าแก้วดำดำ เธอรักยมยัม เพื่อนเอย.

นังกิ - จะรักยมยัมนางสาวงามตา ทุกเวลารাত্রีไม่มีภัย
แม่คู่ชีวิต จะได้สนิทพ้อง.

คนอื่น - แม่คู่ชีวิต จะได้สนิท จริงเอย.

โกโก - อันตัวเราเสียหมดแต่เคราะห์ เขาซีเหมาะเราพลาด
สวาคได้ เออนเป็นกรรม ที่เราได้ทำ มาเอย.

คนอื่น - เออนเป็นกรรม ที่เราได้ทำ มาเอย.

โกโก - ยังมีหน้าจะซำต้องแข็งใจ คลานเข้าไปเกี่ยวนาง
ยักขินี แม่คู่ชวา พันจำลา แล้วเอย.

คนอื่น - แม่คู่ชวา เรอนจำลา แล้วเอย.

(ร้องแล้วพากันออกไปทั้งหมด เหลือโกโกผู้เดียว)

โกโก - ดาย ๆ เราเคราะห์ร้ายเสียจริง ๆ นะ อียาย
กะติณะนี้เหลือทนจริง ๆ พังเห็นใจนังกิปูกันคราวนี้เอง

เออ ๆ มาโน่นแล้ว แม่โวยพอลเห็นมาแต่ไกลก็ออกจะ
ขุ่นลุกขนพองเสียแล้ว แอบเสียดก่อนเถอะ พอให้ใจกล้า
เสียดสักหน่อย ก็นั่งค้อยออกมา (หนีไปแอบ).

(กะติฉะเข้ามา ทำทางเศร้าโศก)

บทร้อง - กะติฉะ (สุดสงวน)

ไอ้โฉนดวงใจจึงไม่ดับ เจ็บจนยับจนเย็นเกินจะ
แก้ เสียแรงรักผูกสมัครมิผันแปร มิทันแค่อังพราก
ไปจากกัน แสงเสียตายเรอตายเสียโดยด่วน ทั้งน้อง
ไว้ให้ครวญกำสรวลศัลย์ มีแต่จะอยากตายไม่วายวัน
ตายก็ตายตามกันดีกว่าเอ๋ย.

(โกโกค้อย ๆ เมียงออกมาจากที่ซ่อน)

โกโก - แม่กะติฉะจำ (ทำเสียงอ่อนหวาน)

กะติฉะ - อ้อ แกนเองที่มานางก็ปฐุรักของนนั้นเสีย ดิละ ๆ
ฮือ ๆ เขากำลังคงกระตะเคียวน้ำมันอยู่แล้ว ประเดี้ยว
พอลเคียดก็ได้อุดกัน.

โกโก - พุทโธ กะติฉะ นันขออันวอนหล่อน กรุณาหน่อย
เถอะแม่เจ้าประคุณ.

กะติฉะ - ะ ๆ ยังจะมาขอความกรุณาอีก แก่นะกรุณากะ

นังกิปปยังใจมั่ง แก่นะมาฆ่าชู้รักของฉันทเสียแล้วรู้ไหม
 จังอยู่เธอไม่รักฉันทรอก แต่ไม่ช้าไม่นานก็จะต้อง
 เกิดมีความรักขึ้นเป็นแน่ ฉันทนะไม่ใช่ว่าใครเห็นใคร
 ก็จจะรักได้ คอคนที่รู้จักนาก่อนใจฉันทถึงจะติดใจหลง
 ใหลในตัวฉันท ฉันทกำลังฝึกหัดนังกิปปจะให้รักฉันทอยู่
 ก็พะเอินเธอหนีไปเสียจากพระราชนวัง ฉันทอุต้าหัดติด้อย
 ห้อยตามมาจนถึงทีน มาได้ข่าวว่าเธอตายเสียแล้ว
 พุทไร ๆ นั้นจะไปหาที่ไหนได้อีกเล่า กว่าจะฝึกหัดติด
 ดันตานได้แต่ละคนก็กินเวลาหลายปีนัก ฉันทนะจะต้อง
 ดึงค้นไปใหม่่อีกหรือ แล้วก็ยังจะมีหน้าให้ฉันทไปขอ
 ประทานโทษให้แก แกผู้ทำลายลูกศิษย์คนแรกของฉันท
 เสียยังงั้นหรือ พุทไรเอ๋ย จะหาใครแทนที่นังกิปปได้
 อีกเล่า.

โกโก - (ซัดตัวเอง) น น

กะติละ - อ๊ะ

โกโก - กะติละตัวฉันทนะได้รักหล่อนมานานมานานแล้ว จนคลั่ง
 ใหลหลงไม่เป็นอันกินอันนอน รวกระไฟมาไหม้
 เสาผลาญอยู่ในหัวใจ กะติละอย่าจับได้ฉันทเสีย ถ้า
 หล่อนนะยังมีน้ำใจอย่างผู้หญิงอยู่ละก็อย่าเพิกเฉยเสียเลย
 จังอยู่ภายนอกฉันทแกลังทำท่าทางเหมือนหนึ่งว่าฉันทนะ

ซึ่งหล่อนเสียเหลือเกิน จนเห็นเข้าจนลูกชนพอง เพราะ
ฉันไม่อยากให้คนอื่นเขา^{รู้}ความในใจของฉัน แต่ฉัน
ก็ไม่มีใคร เพราะฉะนั้นจึงได้ยอมให้เพลิงซึ่งเผาผลาญ
อยู่ภายในนั้นสว่างจ้าออกมาถึงข้างนอก ฉันจึงได้แสดง
ความรักด้วยวาจาให้ปรากฏเช่นนั้น ฉันก็ไม่บังอาจที่จะ
บังคับน้ำใจของหล่อน แต่ถ้าหล่อนไม่รักฉัน ๆ ก็เห็น
จะต้องตายเป็นแน่แท้ทีเดียว.

กะตึณะ - แก่นะหรือ แก่ท่มอย่างแม่นโลหิตของนงกิปอยู่
นั้นหรือ มีหน้ามาแสดงความรักแก่ตัวฉัน ซึ่งแก่ได้ทำ
ให้ได้ความเจ็บแค้นแสนสาหัส.

โกโก - ถ้าหล่อนไม่รักฉัน ๆ ก็จะต้องเสียแต่เพียงคนเดียว.

กะตึณะ - อะไร ยังไม่เคยได้ยินได้ฟังหรือได้เห็นใครตายจริง
เพราะรักผู้หญิงแล้วเขาไม่รักตอบ.

โกโก - อ้าว ถ้ายังงั้นฉันจะเล่าอะไรให้ฟัง.

บทร้อง - โกลนและลูกคู่ในโรง (ไอ้โกลนออก)

ยังมีคนคนหนึ่งนั่งจำเจ้า แสนโสภะเศร้าเฝ้าสื่อ
ส่อนให้ แสเห็นสฤณชาติปลาตใจ ฉันจึงร้องถาม
ไปด้วยวาจา ว่าดูก่อนเจ้าเอยเจ้านกน้อย จงตอบถ้อย
เราถามด้วยกัษา เหตุไฉนเจ้าใช้รั้งโศกา ทำไมมา

ดื่มน้ำไม่เป็นการ นี่สมองเจ้าเสียหรือกับกิน ฤๅเจ้ากิน
 กุ้งกือเป็นอาหาร สักกุนาแลดูอยู่มีนาน ก็โตดลงลำธาร
 เพื่อดายเลย ยินแต่เสียงครวญคร่ำรำไร ว่านี่เพราะ
 สายใจแสงรั้งเมืงเฉย ฟังนะกะดิณะแม่คุณเอ๋ย จงเงย
 หน้ามาฟังฟังวอน ฟังเจ้าเท่าเทียมดวงชีวา จงอย่า
 ได้สังเกตดวงสมร ถ้าแม่ไม่ได้ชมชัดบังอร พี่จะนอนใจ
 ได้นั้นไม่มี คงจะค้อนทรวงโศกวิโยคหนัก ออกพี่เรียมจัก
 หักอยู่กับที่ พี่คงตายพลันในวันนี้ ขอแม่ศรีวันดาการุญ
 เทอญ.

กะดิณะ -

(เสียงออกเครือ ๆ)

อ้อ เจ้านกนั้นตายเพราะ

ความรักจริง ๆ หรือ.

โกโก -

จริงซี.

กะดิณะ -

เพราะตัวเมียใจแข็งเท่านั้นแหละหรือ.

โกโก -

ยังงั้นซี.

กะดิณะ -

พุทไธ้ น่าสงสาร.

โกโก -

น่าสงสาร แล้วก็เป็นเรื่องจริงแท้ ๆ ที่เดียว เจ้า

นกตัวนั้นฉันก็ไต่รูจัก คุณเคยชอบพอกันมานาน.

กะดิณะ -

แหม เห็นจะรักตัวเมียนั้น มาก เทียนนะ.

โกโก -

มากเหลือเกิน มากเกินเนื้อเกินตัว.

กะดิณะ -

ก็แล้วถ้าฉันนะไม่รักเธอละก็ เธอจะไปทำอย่าง

นกนมนงเทียวหรือ.

โกโก - แน่ทีเดียว.

กะติละ - ถ้ายังงนก้อย่าตายเลย (ตรงเข้าไปกอดโกโก)

ยังงไม่กอดฉันละคะ (โกโกแข็งใจกอด)

โกโก - (พูดบ๊อง) ขนลุกซ่า ๆ ราวจะถูกผีหลอก.

กะติละ - แล้วก็เธอน่ะไม่เกลียดฉันเพราะฉันใจร้ายหรือคะ

โกโก - จะเกลียดหล่อนทำไม ถึงจะดูร้ายสักเท่าไร ความ
งามก็ไม่สามารถไปได้ คนเรากดี หรือแม่แต่เพียงสัตว์เดียร-
ฉานกดี ถ้าลงใจงามแล้วละก้อจะยังง ๆ ก็คงไม่สิ้นงาม.

กะติละ - ตรงกะความคิดฉันทีเดียว.

บหรือ - กะติละกับโกโก (เขมรโหรีโธด)

กะติละ - อันว่าความงามนั้นทวไป ทั้งกลางไรไพรพงตง
หัตถ์ สัตว์ที่ร้ายหลายหลากมากมวนมี ล้วนแต่ทชม
เพลินน่าเดินตาม. ดูแต่เสื้อโคร่ง ใจ้งใจ้งยังงาม พัง
เสียงคำราม คุกคามฮะฮือ.

ทั้งสอง - คุกคามโฮกโฮก โฮกโฮกฮือฮือ

โกโก - ถึงแม่ว่านารทงามนั้น จะแก่สาวเหมือนกันมิใช่
หรือ ถึงแม่มกตรไม้คกมมอ ทเลาเลอทวหล้าหาใดเคียง
มิหน้าเสนาวะ ไพเราะน่าเสียง ไม่เหมือนจำเรียง ดำเนียง
พื้พ้า.

- ทั้งสอง - ลำเนียงแล้วแล้ว แล้วแล้วพึมพำ.
- กะตึกะ - เออ ความคิดเธอกระฉับกระฉวยตรงกันจริงๆ นะ ตั้งแต่เกิดมานั้นยังไม่ได้พบใครที่พูดจาเข้าใจกันง่าย เหมือนเธอเลย.
- โกโก - ฉันมีความยินดีที่ห่อหุ้มเห็นเช่นนั้น.
- กะตึกะ - ที่จริงถ้าจะตั้งใจมองหาความงามความดีในสิ่งใดคงจะต้องได้ทุกสิ่ง เสียหายุลันครั้น ๆ นะหาอะไรเสมอเหมือนไม่มีเลย.
- โกโก - จริงทีเดียว แล้วถ้าจะพูดไปอีกทาง ผู้หญิงสาว ๆ รุน ๆ ที่ไหนจะมาสู้ ที่มีอายุมาก ๆ แล้ว อายุยิ่งมาก ความงามก็ยิ่งหมดไป และความเฉลียวฉลาดก็ยิ่งมากขึ้นทุกทีเหมือนกัน.
- กะตึกะ - ขอนกจริงตามเธอว่า ผู้หญิงทรน ๆ นนทเหมือนกะทกรกยังไม่รู้เคยงา การเข้าหาการเรือนที่ไหนจะรู้ เพราะยังไม่มีความรู้ชำนาญพอ.
- โกโก - ถูก ๆ ที่จริงผู้ชายที่มีความคิดไม่ควรจะหาเมียสาว ควรคิดหาที่ผู้ใหญ่จะได้ไว้ออกไวใจให้ดูแลเข้าเรือนได้ ก็เหมือนยังกลัวห่อหุ้มจะ นับว่าเป็นผู้ใหญ่พอที่จะมีเข้ามเรือนได้หรือยัง หรือจะให้ฉันรออยู่ก่อน.
- กะตึกะ - จะรอไปจนอีกเมื่อไรละ.

โกโก - รอไปจนหล่อนอายุสักแปดสิบไม้หรือ หรือหล่อน
เห็นว่าตัวหล่อนนี่เป็นผู้ใหญ่พอแล้ว.

กะติละ - ฉนั้นเป็นผู้ใหญ่พอแล้วละคะ.

โกโก - ถ้ายังงั้นก็ให้นอนแต่งงานได้ทันทีสินะ.

กะติละ - ตามใจสิคะ.

โกโก - ยังงั้นไปด้วยกันสิ จะได้ไปทำพิธีกันต่อหน้าพยาน
ตามแบบแผนเมืองญวน.

กะติละ - ไปสิคะ.

โกโก - แล้วก็-เออ-อีรายทอดน้ำมันน้ำมันอะไรนะ-เออ-

กะติละ - เอาเออะอย่าวิตกเลย ฉนั้นจัดการเอง (โกโกและ
กะติละพากันไป).

(เพลงพระยาเดิน ขุนนางและราษฎรเข้ามาแล้วมิกาดโสด์จออก)

มิกาดโ - เออ เราได้กินเข้าอิมหน้าสำราญแล้ว การที่จะ
ลงโทษตามที่เราสั่งไว้นั้น พร้อมแล้วหรือ.

ชุย - เตรียมไว้พร้อมแล้วพะยะค่ะ.

มิกาดโ - น้ำมันเดือดแล้วหรือ.

ชุย - เดือดแล้วพะยะค่ะ.

มิกาดโ - ดีละ เอาตัวเจ้าโกโกกับพรรคพวกที่คบคิดกันทั้งสอง
นั้นเข้ามาทณ.

(ทหารคุมตัวโกโก ปูบา และบีติซิงเข้ามา กะติละตามมาด้วย
ทั้งสี่คน พวกกันหมอบลงตรงหน้ามิกาโด).

กะติละ - โปรตก่อนเพคะ ขอพระองค์ได้โปรดพระราชทาน
โทษโกโก บีติซิง กับปูบา.

มิกาโด - หา ? ว่ากระไรนะ.

กะติละ - ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานโทษ
เสียสักที ไหน ๆ นังกิก็มอดม้วยไปแล้ว หม่อมฉัน
ก็ได้ตกลงคุกแต่กับท่านผู้^{นี้}น.

มิกาโด - ฮะ ไฉนจริงนะ.

โกโก - ได้ทำพิธีแต่งงานเมื่อแต่กันเอง ต่อหน้าท่านนาย
อำเภอ.

ปูบา - ข้าพระบาท คือ นายอำเภอ.

มิกาโด - อ้อ ๆ ก็แล้วไป ถ้าเมื่อกะติละ พอใจจะแต่งงาน
กับโกโก เราก็มิมีข้อใดจะคัดค้าน แต่ว่าในส่วนที่ได้
คบคิดกันฆ่ารัชทายาท -

(นังกิกับยัมยัมพากันเข้ามา)

นังกิ - เกล้ากระหม่อมฉันยังไม่ตาย.

มิกาโด - เออ ๆ นี่ลูกเราจริง ๆ นะแหละ.

ยัมยัม - กระหม่อมฉันนี่ คือพระชายาของพระราชโอรส
พระองค์.

มิกาโต - อ้าว นี่ก็แต่งงานกันเสร็จสรรพแล้วเหมือนกันหรือ
แม่เจ้าโวย สกุกกันใหญ่ ฮะ ๆ ฮะ ๆ

กะคิระ - (จับตัวโกโกเซย่า) แกโกหกกระนั้นได้.

มิกาโต - เออ ๆ นี่แน่ะ เราก็อยากจะฟังว่าโกโกจะขี้แฉะ
ยังไ้ เพราะยังงั้นกะคิระอย่าเพ่อฉีกเสื้อทีนี้เลย เอาไว้
ฟ้งพูดก่อนเถอะ.

โกโก - จริงอยู่ที่ข้าพระบาทได้กราบบังคมทูลว่าได้ประหาร
ชีวิตนังกิปู -

มิกาโต - จริงซี เล่าเสียละเอียดละออดี น่าฟังพลัก.

ปูบา - ก็เล่าให้พิศดารขึ้นหน่อยเพื่จะได้ -

โกโก - ไร่นี้ทำไมคุณถึงอดตลอดเข้ามาพูดไม่ได้โดยทีเดียว.

ปูบา - เอาเถอะ ผมไม่พูดอีกละ.

โกโก - คือเบ็นเซนนะพะคะ ก็เมื่อพระองค์มพระราชมารดาสั่ง
สั่งว่าให้ทำสิ่งใดสิ่งนังก็เปรียบเหมือนเป็นไปแล้ว เพราะ
พระราชมารดาของพระองค์ก็เหมือนกฎหมายเหมือนกัน
เพราะฉะนั้น เมื่อพระองค์รับสั่งว่าให้ประหารชีวิตคนเสีย
คนหนึ่ง ก็แปลว่าคนต้องตายคนหนึ่ง เพราะฉะนั้น
คน ๆ นั้นก็เป็นอันตายแน่ ถ้าจะว่าตายแล้วทีเดียวก็ได้
เพราะว่าถ้าประหารชีวิตแล้ว ที่ไหนจะกลับเป็นขึ้นมาได้
อีก เพราะฉะนั้นแปลนังกิปูตายแล้ว เกิดอีกไม่ได้ แต่

พระองค์ไม่ได้รับสั่งให้ประหารชีวิตรัชทายาท เพราะ
 ฉะนั้น รัชทายาทก็ยังไม้มั่นพระชนม์ ถึงได้เสด็จมาในที่
 เฝ้าต้นแล้ว ก็จับกันเท่านั้นเอง ควรมิควรสุดแล้วแต่
 จะโปรด.

มิกาโด - ะๆ เจ้าข้างอธิบายแก้ตัวดี เอาเถอะเรายกโทษให้.

ทุกคน - (พร้อมกันด้วยเสียงอันดัง) โห้ ฮิ้ว

บทร้องลง - ชูเข็มดลุ กับลูกคู่ (เอกทะเล)

ชลเมตต์เกิดชานเอนแจ่งส่องแสงฉาย ทำให้คล้าย
 ความทุกข์อันชั่วร้ายวัน ถึงวันล่วงเร็วไวไม่รัญจวน
 ขอเชิญชวนกันหรรษาทุกคน เออพวกเราจงระบำและทำ
 ท่า ร้องฉำฉำเฮฮาว่าเรารื่น แดนสนุกมีแต่สุขทุกทุกคืน
 จวนตกดินก็กลับบ้านหลับเอย.

จบเรื่องมิกาโด.

ละครล้างคิต

เรื่อง

“ ๒๘ ”
วงศ์

(แต่งคิดแปลงจากเรื่องภาษาอังกฤษ ของมิกเตอร์
ว.ส. คิลเบิต ชื่อ “ มิกาโด ”)

ตัวละคร

ปาซ่องโก	วงศ์	(ราชานั่งตรงหัวโต๊ะข้างกก)
เกี่ยมซังดี		(โอรสของวงศ์ แปลงเป็นคนคิดกระจับบี)
แฮ็ก		(เจ้าคนเพี้ยนชาฏและเต้าไก่เมืองแปะบั้งฟู)
ตะเลาเปา		(ปลัดและที่ปรึกษาของแฮ็ก)
ฮ้อแซ		(ขุนนางเมืองแปะบั้งฟู)
ผู้เชิญลายพระหัตถ์		
ยัมยัม	}	(พัน้อง เป็นลูกเลี้ยงของแฮ็ก)
จับกิม		
เต้าฮวย		
เล้าอะม้วย		(หญิงแก่ซึ่งหลงรักเกี่ยมซังดี)

ฉาก - ในสวนหลวง เป๊ะบึงฟู กรุงเก่าแห่งประเทศดง

หมายเหตุ เรื่องนตามเดิมเขาเป็นญวน แต่การที่จะหา
เครื่องแต่งตัวญวนนั้นลำบาก และเห็นว่าถึงจะย้ายไปไว้เมืองใดใดก็
คงไม่เสียเรื่อง จึงได้คิดจับย้ายไปไว้ประเทศ “ดงฮั่วไคเซียงก๊ก”
ซึ่งจะทำเครื่องแต่งตัวจนได้สะดวกกว่า เพราะทำได้ตามใจ ใครจะติ
ว่าผิดก็แก้ตัวได้ ว่าประเทศคงไม่ได้มีอยู่ในแผนที่สามัญของโลกย์
เพราะฉะนั้น เครื่องแต่งตัวของคนชาติคงจะไม่มีใครได้ไปเคยเห็น อนึ่ง
คำร้องในเร่องนทแต่งชนเจียนของเดิมเขาก็ม้าง แต่โดยมากต้องแต่ง
ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับที่ไทยเราจะร้องถวายที่จะเข้ากับเพลงไทยเราได้.

ชุดที่ ๑

(เมื่อเปิดหน้าพวกขุนนางประชุมอยู่หลายคน)

บทร้องหมู่ - ขุนนาง

(จันทราเรื่อ)

อันว่าเราเหล่าขุนนางข้างบ้าน หวังหมื่นขุนหลวงพระระกะหน้า
ดูท่าทางต่างส่ออาดปลาดตา ยืนกังกาฝ่าลมฝนเปียปลิว ตเอาเถิดตุคคล้าย
ลายในขวด หรือจะตรวจดูตามพัดตามจว หวกโกนเกลี้ยงเกลิกและ
เล็กคว ทำนองงวคงแซ่แน่จริงเอย.

(เกียมซิงดี แต่งตัวเป็นคนจน มีกระຈប់สพายมาข้างหลัง)

เกียมซิงดี ได้เท้าขอรับ ขอได้โปรดกรุณาผมด้วย ผมอยากจะ
ทราบว่ามีมัยมี ลูกเลี้ยงเก่าแก่เสกนี้จะอยู่ที่ไหน

ฮ้อแซ ก็แกเองนี่คือใครละ

เกียมซิงดี ผมหรือขอรับ ผมเป็นคนร้องเพลง พอลาเลียงซัพได้
บ้างขอรับ เพลงของผมมีต่าง ๆ หลายอย่างหลายชนิด
ถ้าใครฟังแล้วต้องพอใจทุกคน ถ้าแม้ว่าใครกำลังรัก
ผู้หญิงอยู่ ผมก็จะร้องให้ฟังยิ่งงเป็นตัวอย่าง

บทร้อง - เกียมซิงดี

(ปลาทอง)

ดอกเอ๋ยดอกเบญจมาศ รูปเจ้างามทรามสวาสดี
จำนรัสเสียแล้วเอย

เหมือนมาตั้งดวงใจไปจากกาย ก็ระวายชั่ววาว
 รศรักไม่จดจำ ไม่เบาไม่บางเฉยเฉย
 อ้อแซ เออ ๆ กัดดอก ร้องอย่างไหนได้ออกมั่งละ
 เกยมซึ่งด ร้องให้ใจเกิดคึกหัวหาญชนกไถนระขอรับ
 อ้อแซ กัดองคฺหญา

บทร้อง - เกยมซึ่งดี

(กราว)

เหล่าทหารชาณุสนามเมื่อยามศึก อกระทก้องมัน
 สนั่น พร้อมล้าตราอาวุธยุทธภักดิ์ ไส้ฮ้วนฮักโหมเข้า
 โจมตี

(เดี๋ยวจะเข้า สมมติว่าเกยมซึ่งดีคัดกระจับ)

อ้อแซ กัดอยู่ ไหนลองร้องอะไรให้สนุกครึกครื้นได้ไหมละ
 เกยมซึ่งดี ได้ซิขอรับ

บทร้อง - เกยมซึ่งดี

(ต้อยตึง)

เสียแรงได้เกิดมา จะมาพากันไถกโย สิ่งใดไม่
 พอใจ จงขับไปให้ไกลกาย มาเดินมารำ มาจับระบำ
 มาหกคะมำ ให้ใจสบาย อันตัวเรา นี้ ก็เป็นผู้ชาย จะ
 มามัวอาย ก็ขายหน้าซี ถึงเราจำพราว จากยอคนาร

หญิงนั้นก็มึน ตัดใจไป นึกอดน้ำจืด น้ำจืดน้ำได้ ไม่
ต้องเสียใจ หาใหม่ได้เอ๋ย

(พวกขุนนางออกสนทนากันร้องและเดินไปด้วย)

ฮ้อแซ ต้มมาก ต้มมาก เขาเถอะแกจะต้องการทำอะไร ฉันทจะให้
เกียมซังต๊ ฌมไม่ขอรับประทานเงินละขอรับ ฌมอยากจะขอประทาน
ความรู้เท่านั้นขอรับ ถ้าได้เท่าจะบอกข่าวคราวแม่ยัมยัม
ได้ จะเป็นพระเดชพระคุณมาก

ฮ้อแซ อยากทราบทำไม
เกียมซังต๊ ฌมจะเล่าให้ได้เท่าฟัง คือเมื่อสักปีหนึ่งมาแล้ว ฌมมา
ที่เมืองนี้ มาหากินเล่นดนตรีอยู่ พระเอนได้พบปะกับแม่
ยัมยัม ก็ให้มึนใจรักใคร่เป็นกำลัง แต่ครั้นฌมได้ทราบข่าว
เขาเล่ากันว่าหล่อนได้มึนไว้ จะแต่งงานกับเจ้าแก้วเส็ง
ซ่างต๊ตเตอ ฌมก็เลยรีบไปเสียจากนั้น ครั้นเมื่อสักเดือน
หนึ่งเศษมานี้ ฌมได้ทราบว่าเส็งได้กระทำผิดถึงจะต้อง
ถูกประหารชีวิต ฌมก็รีบกลับมาอย่างรวดเร็วที่สุด โดย
ความเข้าใจว่า คงจะหมดทักตขวางในลั่วแม่ยัมยัมแล้ว
ฮ้อแซ จริงอยู่ ท่านเส็งนั้น ศาลได้ตัดสินวางบทถึงประหาร
ชีวิต แต่พอจวนถึงวันกำหนดก็ทรงพระกรุณาโปรดยก
โทษให้ และมีหน้าได้รับเกียรติยศอันสูงสุด คือได้เป็น

เจ้าคุณเพชรณาฏ และตำรวจราชการเมืองแปะบึงฟู
นั้นแหละ

เกยมซึ่งดี เอ๊ะ ชอบกลจริงหรือรับ ก็โทษเดิมของแสบังงะอะไรละ
หรือรับ

อ้อแซ โทษยกก็ควกับผู้หญิงนะซี

เกยมซึ่งดี ยกก็โทษถึงตายหรือหรือรับ

อ้อแซ ยังงั้นซี พระราชบัญญัติออกใหม่ แกไม่รู้ญา

เกยมซึ่งดี ไม่ทราบเลยหรือรับ โปรดเกล้าให้ผมฟังหน่อยเถอะหรือรับ

บทร้อง - อ้อแซ กับลูกคู่

(พราหมณ์ดัดน้ำเต้า)

อ้อแซ - อันตงก็กราชปาช่องโก๋ มีพระราโชบาย
ขยายไซ เพื่อจะคุมชายหนุ่มทั้งหลายไว้ ให้อยู่ในความ
ดีเป็นศรีสวัสดิ์ จึงได้ทรงบัญญัติขึ้นไว้ว่า ชายใดกล้าเกี้ยว
หญิงไม่มีส่ว หรือยกก็ควแล้วตาแต่ต้องตัว ให้เอาหัว
ชายนันเสียทันที

ลูกคู่ - นั้นเป็นการสมควรเป็นอย่างยิ่ง ทั้งชายหญิง
จะเรียบในกรุงศรี ซึ่งทรงเดชโปรดเกษถึงเท่านั้น บารมี
สุดพันคนนา

อ้อแซ - เมื่อบทกฏหมายอันนอก ทั้งบ้านนอก

ในเวียงเสียงอิงข้า ทั้งคนมีคนจนคนชรา เสมอหน้ากัน
หมดไม่ลดเลย พวกหนุ่ม ๆ เจ้าชุดหน้าเศร้า เมื่อผ่าน
เขาวนารมีแต่เฉย มีอาจหยอกเข้าเล่นเหมือนเช่นเคย
สิ้นเสวยเหลือลำบากยากแค้นใจ

ลูกคู่ - พวกหนุ่มหนุ่มนั้นเนื้อเหลือวิโยค อันว่า
โลกย์หมดสนุกเป็นทุกข์ใหญ่ เมื่อแลเห็นนคราญเดิน
ผ่านไป ในอกใจร้อนรนอนทการ

(ร้องจบแล้ว พวกขุนนางพากันออกไป เหลือแต่
ฮ่อแซกับเกียมซังติ)

เกียมซังติ

ฮ่อแซ

ก็เลยยังงตาแสบถึงได้เกิดเป็นใหญ่เป็นโตขึ้นละขอรับ
ฮ่าว คอยง เมื่อพระราชบัญญัติอันนั้นออกแล้วก็เป็นการ
จำเอนที่จะต้องรับคงเพชฌณาฏขึ้นโดยเร็ว ท่านเสนาบดี
ท่านก็สั่งมาว่า ให้พวกกรมการและราษฎรรับเลือกผู้ใด
ผู้หนึ่งขึ้นเป็นเพชฌณาฏโดยทันที

เกียมซังติ

ฮ่อแซ

ก็ทำไมวังไปเลือกเอาเจ้าแสบแสบงี้ละ ขอรับ
ความคิดนะของเขาดิละ ขอแกลงนึกดูเถอะว่า ใครมันมัน
อยากตาย ก็ถ้าจะต้องทำตามพระราชบัญญัติใหม่นั้น
จริงจังแล้ว ก็ออกกลั้วขึ้นมาว่า จะต้องตายกันหมด จัง
จำเอนต้องคิดหาทางแก้ไขอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจะได้
ไม่ต้องถูกตัดหัว มีใครคนหนึ่งก็ไม่ทราบพูดขึ้นว่า ใน

ส่วนพระราชบัญญัตินั้นจะมีคนทำผิดมาก เพราะฉะนั้น
จะต้องลงโทษผู้ผิดนั้นให้เป็นลำดับกันไป ใครได้ทำผิด
ก่อนกลงโทษก่อน ใครทำผิดทีหลังกลงโทษทีหลัง ที่
ประชุมก็พากันเห็นชอบด้วยทั้งนั้น

เกยมชงค กัชอบอยู่ขอรับ

ฮ่อแซ นั้นแหละ เพราะฉะนั้น ที่ประชุมจึงตกลงกันว่า ควรให้
เจ้าแก้วแก้วรับตำแหน่งเพ็ชฌฆาต เพราะว่าเขาเป็นผู้
ที่ได้ทำผิดตามพระราชบัญญัติก่อนคนหมด ก็เมื่อเป็น
เช่นนั้นแล้ว แก้วแก้วจะต้องเป็นผู้รับโทษตามพระราช
บัญญัติก่อนคนอื่น ถูกไหมล่ะ

เกยมชงค ถูกละขอรับ

ฮ่อแซ ก็นั่นละสิ จึงเห็นพร้อมกันว่าจะหาใครเป็นเพ็ชฌฆาต
ไปกว่าแก้วไม่ได้แล้ว เพราะว่าก่อนที่แกจะประหาร
ชีวิตใครในเรื่องนี้ แกจะต้องประหารชีวิตตัวเอง
เสียก่อน จึงจะถูกระเบียบ

เกยมชงค ถ้ายังงั้น ท่านแก้วเห็นจะไม่กล้าประหารชีวิตใครละสิ
ขอรับ

ฮ่อแซ ก็จะเป็นเช่นนั้น

เกยมชงค แหม ผมต้องยอมแล้วขอรับ ว่าความคิดของที่ประชุม
นี้ดีมาก เลือกคนข้างเหมาะจริง ๆ

ฮ้อแซ จริงอยู่ แต่ว่ามันอยู่ข้างจะเกินคาดหมายไปเสียหนึ่ง
เก๋มซังตี้ เป็นยังไรฮ้อแซ

ฮ้อแซ เมื่อเลือกตาแฮกเป็นเพชรฆาตนะ ไม่ได้มีใครนึก
ใครฝันเลยว่าเลือกเอามาเป็นนาย หมายความว่าจะเป็น
แต่ตาเพชรฆาตอีก ๆ อยู่เท่านั้น แต่อยู่มาไม่ช้านักก็
ได้รับคำสั่งมาจากเมืองหลวงว่า เพชรฆาตเป็นหน้าที่สำคัญ
เป็นผู้นำรักษาพระราชบัญญัติ เพราะฉะนั้นให้เลื่อน
แฮกขึ้นเป็นเจ้าเมืองเปะบงไปด้วยทีเดียว นั่นแหละพวก
ฉันทันตลาดเกินไป ถึงได้ต้องตกมาอยู่ในได้บังคับบัญชา
คนตระกูลตาแฮกคนนั้น (เดินออกไปช้า ๆ ตะเลเป่า
เดินออกมา ฮ้อแซคำนับแล้วเดินเลยไป ตะเลเป่าเดิน
เรื่อยมากลางโรง)

เก๋มซังตี้ (ยังไม่เห็นตะเลเป่า หดปรารภ) ก็น่าปลาดจริงนะ ตา
แฮกเป็นช่างตัดเสื้อดก ๆ อยู่เมื่อวานนี้นเอง เพราะเหตุ
ได้เป็นที่เปนทางใหญ่ โต

ตะเลเป่า จริงอยู่ จริงอยู่ ฉันเองก็เห็นว่าน่าปลาดใจเหมือนกัน
ที่จริงก็ชอบกล แม้แต่คนอย่างตัวฉันนี้ยังต้องเกรงبارมี
เจ้าคุณแฮก

เก๋มซังตี้ (แสดงเคารพ) ผมแลเห็นได้ทันทีว่าได้ท่านเป็นขุนนาง
ผู้ตระกูลอันสูง เพราะฉะนั้น ผมขอแสดงความเคารพ
ต่อได้เท่า

ตะเลาเปา ขอบใจ ขอบใจ ที่จริงฉันนี่เป็นคนจองหองมาก ฉัน
 จองหองอยู่เสมอเป็นธรรมดา ฉันนี่เป็นผู้ตีแปดแต่รัก
 นักเที่ยวนะ คนโดยมากถ้านับชั่วโคตรของตัวฉันไปได้
 เพียงถึงเล็บหรือกว่นอุทานักพอใจแล้ว ฉันนี่นับวงษ์
 เนื่องติดต่อกันไปได้ไกลพิลึก ในตำนานของวงษ์ฉันนี่มี
 จดชื่อกันต่อ ๆ ลงมาถึงยี่สิบชั่วคนแล้ว จึงได้มีหมายเหตุ
 ไว้ว่าโลกย์ได้บังเกิดขึ้น เพราะฉันนี่วงษ์ของฉันเกิดก่อน
 โลกย์ถึงยี่สิบชั่วคนเที่ยวนะ ดังแดนนี้มากับเนื่องกันมา
 ไม่มีขาดตอนเลยเที่ยว

เกยมซึ่งดี ก็ท่านต้นวงษ์ของใครท่านชื่อไร ขอรับ

ตะเลาเปา แกจะชื่ออะไรก็ไม่ว่า ฉันรู้แต่ว่าแกเป็นแมลงกะพรุน

เกยมซึ่งดี อะไรยังงั้นล่ะขอรับ

ตะเลาเปา ก็มันเป็นยังงั้นจริง ๆ นี่นะ ถึงต้นวงษ์ของแกเองก็คงจะเป็น
 แมลงกะพรุนเหมือนกัน แต่แกจะนับเนื่องขึ้นไปไม่ถึง
 เองเท่านั้นแหละ

เกยมซึ่งดี ผมยังแลไม่เห็นว่แมลงกะพรุนทำไมจะวิ่งมาเป็นต้นวงษ์
 ของคนได้

ตะเลาเปา ฉันก็ไม่รู้ แต่เข่าว่ากันว่ายี่งั้นฉันก็เชื่อ คนเรานี่จะกว่า
 จะเป็นคนได้ ต้องเป็นสัตว์อะไรต่าง ๆ เสียเยะ
 เที่ยวนะ แล้วค่อย ๆ คืบมาทุกทีจนเป็นลิง พอเป็นลิง

แล้วก็เป็นคน เพราะยังงั้นคนเราบางคนจึงได้ยังมีสติ
อยู่มาก บางคนก็รูปร่างหน้าตาเป็นเค้าลาง บางคนก็เป็น
ลิงแต่กริยา

เกษมซึ่งดี จริงชอบรับ

ตะเลาแป เออนันแหละ ก็เมื่อนั้นเป็นผู้มีตระกูลสูงชันนั้น จะไม่ให้
ฉันจองหองอย่างไรได้ พอเกิดมาเป็นคนฉันก็จองหอง
หน้าเรตมาทีเดียว พอเดินสวนกะคนที่มีตระกูลต่ำ ๆ ที่ไร
ละก็ฉันชนลูกชนพองข้า ๆ เทียว แต่ฉันก็ได้ตั้งใจหักอก
หักใจมาก ก็แต่เวลานี้ ฉันยังสู้ด้อมตัวมาพูดกะแก
ได้เลย

เกษมซึ่งดี เป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง

ตะเลาแป ใช่แต่เท่านั้น เมื่อแกได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองขึ้นนะ
พวกข้าราชการพากันลาออกจากตำแหน่งนำทีเดียวเป็นกอง
เพราะไม่อยากจะทำราชการอยู่ในบังคับบัญชาของคนต่ำ
ด้อยเช่นท่านแกล้งนั้น ท่านแกล้งมาอ่อนวอนฉันให้รับ
ตำแหน่งปลัด มาอ่อนวอนฉันเป็นหลายครั้ง ลงปลาย
เขามาอ่อนวอนถึงहार้อยเทรยเบ ฉันขัดอ่อนวอนเขา
ไม่ได้ ก็อู่ส่าห์ตั้งใจรับตำแหน่งปลัด

เกษมซึ่งดี เงินเดือนได้เท่าเห็นจะไม่รับชื้อรับ ได้เท่าจะเอาบุญคุณ
เท่านั้นไม่ใช่ๆ

ตะเลาเปา อะที่ไหนได้ ต้องรับชื บุญคุณนะเอาไปซื้อเจ้ากินได้
เมื่อไหร่ละ แล้วอีกประการหนึ่ง ถ้าฉันจะไม่รับเงินเดือน
แล้วมันก็จะผิดระเบียบไป

เกยมซึ่งดี ก็จริงอยู่ขอรับ

ตะเลาเปา ที่จริงเวลานี้ฉันทำงานมากนะ เจ้าน้ำที่พากันลาออกเสีย
หมดหาตัวคนแทนไม่ได้ ฉันต้องทำการแทนอยู่โดยมาก
เพราะฉันนอกจากตำแหน่งปลัดเมือง ฉันว่าที่ตุลาการ
ใหญ่ ตุลาการรอง เลขาธิการ เจ้าพนักงานคลัง เจ้า
พนักงานนา ผู้บังคับการกองตระเวน นายอำเภอ ผู้คุม

เกยมซึ่งดี แหม อย่างนั้น ได้เท่ากักราชการมากชืขอรับ

ตะเลาเปา มากชื แต่ไม่เป็นไรฉันไม่ทุกข์เลย แกคงจะไม่เข้าใจ
ละชืว่า ธรรมเนียมต่งนะถ้าใครเป็นข้าราชการแล้วไม่รวย
ก็ต้องแปลว่าคนโง่เท่านั้นเอง

เกยมซึ่งดี กระผมเองนั้นกนกอยู่ว่า อยากจะไปหาท่านผู้บังคับการกอง
ตระเวนอยู่แล้ว ก็พะเอินเคราะห์ได้มาพบได้เท่ากรุณา
ทน

ตะเลาเปา แกจะทำไมละ

เกยมซึ่งดี ผมอยากทราบข่าวคราวคน ๆ หนึ่ง

ตะเลาเปา ชื่อนั้นไม่ว่าอะไร ถ้าคัณอยู่ก็จะเป็นคนเสียดาเงิน
หรือไม่เท่านั้นเอง

(ตะเลาเปา แบมือ แต่ทำหันหน้าไปเสียทางหนึ่ง)

เกยมซังดี สมก่เป็นคนจนขอรับ แต่ว่า -- (ควักเงินวางไว้ในมือ
ตะเลาเปา)

ตะเลาเปา ฮือ ! ตูมอเบาอยู่นี้ (เหลียวไปดูเงินในมือแล้วทำหน้าแบ้)
เอาเดอะดีกว่าไม่ได้เลย (เอาเงินใส่กระเป๋) ถ้าได้
ยังหลายครั้งก็ไม่น้อย (เหลียวไปทางเกยมซังดี) แก
จะถามถึงใครก็ตามมา

เกยมซังดี สมอยากทราบเรื่องแม่ยัมยัม ลูกเลี้ยงท่านแะกั้งนะขอรับ

ตะเลาเปา ยัมยัมหรือ แกจะทำไม

เกยมซังดี สมรักกะเขาขอรับ

ตะเลาเปา ถ้ายังงั้นขอแนะนำให้แกกลับใจเสียเร็ว ๆ ถ้าไม่ยังงั้นหัว
จะขาด

เกยมซังดี ทำไมละขอรับ

ตะเลาเปา ยัมยัมนะเขาจะกลับมาจากโรงเรียนวันนี้ เพื่อจะแต่งงาน
กับเจ้าคุณเพ็ชฌณา

เกยมซังดี จะแต่งงานกับแะกั้งนะหรือขอรับ

ตะเลาเปา เออ เขาจะแต่งงานกับท่านแะกั้งนะแหละ แกน่ะอย่านึก
เสียเลยเขาไม่ดูหน้าหรอก

บทร้อง - เกียมซิ่งดี กับตะเลาเปา

(มอญร้องไห้)

เกียมซิ่งดี - โอ้เสียตายยังไม่วายในใจรัก จะต้อง
หักใจร้างแลห่างเหิน หวังจะเชยกลับจะเลยต้องเมียงเมิน
หวังเจริญกลับต้องพรากไปจากนาง

ตะเลาเปา - (ร้องแล้วทำท่าล้อ) โอ้เสียตายเรา
นี้แกไปเสียแล้ว เสียไม่แจ้วพังถนัดดูชัดขวาง ครั้นจะ
เลือกเข้าไปเกี่ยวแม่่นวลนาง เขาคงค่อยเอาลูกคางเจ็บ
เปล่าเอ๋ย

เกียมซิ่งดี พุทโธ ! พุทโธ ! เสียแรงอุส่าห์เดินรับเร้งมาทั้งกลางวัน
กลางคืน หมายว่าจะได้รับความสุข ธารูยงงเมื่อเดินมา
ริมทะเลจะกระโดดน้ำตายเสียจะคิดออก

ตะเลาเปา จะกระโดดน้ำตายทำไม นั้นแน่ เจ้าคุณเพ็ชรมหาภูเดินมา
นั้นแล้ว แกไปขอให้ท่านตัดหัวแก ท่านก็เห็นจะรับตอก
(พวกขุนนางกับราษฎรเดินเข้ามา แล้วแอ้งก้างเข้ามา)

บทร้องหมู่ - พวกลูกคู่

(มอญรำดาบ)

เจ้าประคุณเพ็ชรมหาภูลาดเลา มียศเหนือคน
อันดงหม่นแสน เราทั้งหลายกลัวภัยไม่ดูแคลน ในดิน

แดนใครไม่สู้ไม่คู่เคียง อันได้เท่ากรุณามิญชาชอบ ชน
 ระยอบเหลือชยาดไม่อาจเคียง แม้ใครผิดจิตรท่านมิ
 ลำเอียง ท่านจะตัดหัวเรียงเสียพลันเอ๋ย

บทร้อง - แอ้ง มีลูกคู่รับ
 (พม่าแท้)

อันข้าเจ้าแต่เดิมกตตัก แสนจะทุกซ์แสนวิโยค
 และโศกศัลย์ ยังไม่ถึงที่ตายวายชีวัน ได้ประกันตัวพ้น
 จากจองจำ โชคร้อยคเหลือเกินกว่าคาดหมาย มากลับ
 กลายเป็นขุนนางวางท่าข้า เป็นเจ้าคุณเพ็ชฌฆาตกาจ
 กำยำ เพราะกุศลที่ได้ทำปางก่อนเอ๋ย
 ข้าพเจ้าขอบใจท่านทั้งหลายในการที่ได้แสดงความเคารพ
 นับถือต่อข้าพเจ้า

แอ้ง

ตะเลาเปา นึกนึกว่า เขาแสดงความเคารพต่อตัวคุณกระนั้นหรือ
 แอ้ง ก็เข้าใจเช่นนั้น

ตะเลาเปา ฮือ ฮือ !

แอ้ง ทำไม

ตะเลาเปา ก็เขา -- ฮะ ๆ ฮะ ๆ ! (หัวเราะ)

แอ้ง เขาทำไม

ตะเลาเปา ช่างเถอะครับ ช่างเถอะ ! คุณกำลังจะสปีชสแปรอะไรอยู่

ก็ว่าไปเสียให้จบก่อนเถอะครับ แต่ขออย่างเดียวแหละ
ลงปลายอย่าชวนให้เขาคืบเหี่ยวอย่างธรรมเนียมฝรั่งนะ
ผมไม่ได้เตรียมไว้ดอก

แอ็ก

(หันไปพูดกับพวกขุนนางต่อไป) ข้าพเจ้าหวังใจว่า
ข้าพเจ้าคงจะกระทำการตามหน้าที่ของเจ้าคุณเพ็ชฌฆาต
นั้นให้ดี เป็นที่พอใจของท่านทั้งหลายทุก ๆ คน (พวก
ขุนนางแสดงความเคารพ) อ้อ แล้ววันนั้น แม่ยมยม
แม่จ๋มจ๋ม กับแม่เต้าฮ่วยลูกเลี้ยงข้าพเจ้าจะกลับมาจาก
โรงเรียน เมื่อแม่สาว ๆ เหล่านั้นมาถึง ขอให้ท่านทั้งหลาย
ได้โปรดแสดงความเคารพต่อเขาตามสมควร ข้าพเจ้า
จะมีความยินดีและขอบใจมาก ข้าพเจ้าทราบอยู่แต่เดียว
ว่าท่านซึ่งเป็นขุนนางเก่า ๆ คงจะต้องรู้สึกตะขิดตะขวงใจ
ในการที่ต้องแสดงความเคารพต่อคน ซึ่งมีตระกูลอันต่ำ
เช่นตัวข้าพเจ้า แต่ครั้นข้าพเจ้าจะไม่บังคับให้ท่าน
กระทำเช่นนั้นก็จะเสียระเบียบราชการไป

ฮ้อแซ

พวกขุนนางเข้าใจกันดีแล้วขอรับ

(พวกขุนนางพากันแสดงความเคารพแล้วพากันออกไป
คงเหลือแต่แอ็กกับตะเลาเป่า)

แอ็ก

เมื่อตะกคุณเอยจนเรื่องเคารพอะไรนะ

ตะเลาเปา ผมจะข^๕แจกับคุณว่า กะคนเช่นคุณยังง^๕ใครเขาจะไป

เคารพการระวะ

แอ็ก^๕ กยังง^๕เขามาเคยะให้ผมทำไมละ

ตะเลาเปา เขาเคยะให้คุณเมื่อไรละ เขาเคยะให้หงษ์หน้าอกคุณ
ต่างหาก

แอ็ก^๕ ทำไม

ตะเลาเปา ทำไมอีกละ เฮอ ! คุณนี่โง่จริง ๆ เขากลัวหงษ์จะกัด
นะซี

แอ็ก^๕ ไรอย่าเขาระผมนักเลย ผมกร^๕สัักตัวแล้วว่าผมนะไม่ใช่
ผู้ดี เพราะยังง^๕ผมถึงได้ต้องอ่อนวอนให้คุณมาเป็นปลัด
จะได้คอยสั่งสอนตักเตือนให้ผมทำถูกต้องตามแผนผู้^๕

ตะเลาเปา ถูกแล้ว ถูกแล้ว แต่คุณกร^๕รอยแล้วว่าผมนะเป็นผู้ดีตระกูล
สูง เพราะฉนั้นถ้าคุณไม่หม่นอ่อนวอนไว้เสมอ ๆ ผม
ไม่เป็นธุระนะ

(แอ็ก^๕เข้าใจ ควักเงินให้ตะเลาเปา)

แอ็ก^๕ เออผมอยากจะถามอะไรสักหน่อย เมื่อแม่ผมม^๕มกับ
น้องสาวเขามาแล้ว ผมจะขอให้คุณพูดจากับเขาโดยดี
สักหน่อยได้ไหม

ตะเลาเปา อะไรจะให้ผมนะ ไปสนทนาปรา^๕สากับคนชั้นนั้นให้สนธิ-

สนมยังไ้ ส่วนตัวคุณน่ะเอาเถอะผมพอจะยอมพูดด้วย
ได้ เพราะนึกเสียว่าพูดกับหงษ์ที่น่าอกคุณ แต่ในส่วน
ลูกเลี้ยงคุณน่ะ ต้องพูดกับตัวเขาตรงๆ ยิ่งงั้นผมต้อง
ขอตัวเสียที

แอ็ก ฟูทโธ! แล้วกัน ผมเสียใจมาก

ทะเลาเปา ผมน่ะเป็นคนถือตัวมาก คุณก็ทราบอยู่แล้ว แต่ว่าผม
เป็นคนใจอ่อน เสียอ่อนวอนไม่ค่อยได้

แอ็ก ผมเสียใจพะเือนอ่อนวอนชนิดที่คุณพอใจน่ะหมดเกลี้ยง
กระเบาเสียแล้ว แต่เอาเถอะประเดี๋ยวผมจะไปหยิบ
มาให้สักกำสองกำก็ได้

ทะเลาเปา อ๊ะเปะไม้อ่านะ

แอ็ก เงินก็ได้

ทะเลาเปา ฮือๆ! เอาเถอะ ผมเสียอ่อนวอนไม่ได้ เพราะฉะนั้น
ผมจะยอมหักอกหักใจด้อมตัวพูดจากับแม่สาวๆ ของคุณ

แอ็ก ขอบใจ ขอบใจมาก

ทะเลาเปา แล้วก้ออย่าลืมอ่อนวอนนะ

แอ็ก เอาเถอะ พอผมได้เห็นและได้ยินคุณพูดกะแม่เล็ก ๆ แล้ว
ละก็ผมจะรีบอ่อนวอนให้เร็วตามประสงค์เทียว

ทะเลาเปา เอาเป็นตกลงกัน

แอ็ก ดูเหมือนแม่เล็ก ๆ มาโน้นแล้ว

(พวกชนนางและราษฎรเดินนำ ยัมยัม จับกิม และ
 เต้าฮวย แยกออกไปรับลูกเลี้ยงทั้งสาม พาเดินมา
 ตรงกลาง ระหว่างนี้บัพทย์ทำเพลงเร็ว จนนางทั้ง ๓
 ถึงกลางโรงจึ่งหยด)

บพร้อง-ยัมยัม เต้าฮวย จับกิม

(สามเสรำ)

พร้อมกัน-อันข้าเจ้าน้องพนทั้งสาม รูปงามหมดจด
 ดุสดศรี เสร็จการศึกษา น่ายินดี คิดแต่ที่ส่วนสุขทุกคืนวัน

ยัมยัม- จะแลเห็นสิ่งใดให้สนุก

เต้าฮวย- เห็นใครทักขุดทำจะน่ายิน

จับกิม- อยากจะยืมกรูมกรมตลอดวัน

พร้อมกัน- แม้จะหนทางไหนได้หัวเราะ

ยัมยัม- ตัวดิฉันนพลันจะแต่งงาน

เต้าฮวย- ดิฉันมีนาก็สละเหมาะ

จับกิม- ถึงจะหา ยังไม่ได้ใครอย่าเขอะ

พร้อมกัน- พอเหมาะเจาะเมื่อใดคงได้ดี อันข้าเจ้า

น้องพนทั้งสาม รูปงามหมดจดดุสดศรี เสร็จการศึกษา

น่ายินดี คิดแต่ที่ส่วนสุขทุกวันเอย

แมื่อยัมยัม แม่คุดนาหงั้นของพี่ (ตรงเข้าไปทำท่าจะกอด)

แฮ้ง

บัมบัม อะไรจะมากอดฉันนี่ค่อนหน้าคนออกเป็นก่ายเป็นกองเทียว
หรือ

แอ็ก ก็นั่นอะไรไปละ

บัมบัม (พูดกับน้องสาว) ตูมันยังงี้ๆ อยู่หน่อยกรรมัง

เต้าฮวย จิงนะคะ ตูมันยังงี้ๆ อยู่

จ๊อบกิม เห็นจะเป็นธรรมเนียมใหม่ในสมัยนี้เป็นแน่เทียว

บัมบัม ก็จะไปรู้ยังไรได้ หนังสือพิมพ์กุดบุตรครูแก่ห้ามไม่ให้
อ่าน แก่ว่าไม่ใช่หนังสือสำหรับผู้หญิงอ่าน

แอ็ก เชื่อนั่นเถอะ การที่ฉันจะกอดหล่อนในทันที เป็นไม่
ผิดธรรมเนียมตามทันสมัยกันใหม่ในสมัยนี้ละ ยังไงครับ
ท่านปลัด

ตะเลาเปา สมณะเป็นคนใจอ่อน เสียอ่อนวอนไม่ใคร่ได้ แต่ว่า --

แอ็ก เอาเถอะๆ สมจะอ่อนวอนเพิ่มเติมให้อีกสัก ๕-๖ เหรียญ
บอกหน่อยเถอะว่าถูกระธรรมเนียมแล้ว

ตะเลาเปา (พยักหน้าแล้วพูดดัง) ผมเห็นว่าการที่คุณจะกอดแม่สาว
คนนั้นเป็นการถูกต้องตามแบบธรรมเนียมแล้ว เพราะ
ไม่ช้าคุณก็จะแต่งงานกะเขา เพราะฉันไม่เห็นทาง
เสียหายอย่างใด

แอ็ก แม่บัมบัมได้ยินไหมละ

บัมบัม ถ้ายังงั้นฉันก็ยอม

- แอ้ง แม่คุณของพี่ (กอดยัมยัม)
 ยัมยัม ล้าจู้! รัแล้วรูดกันไปที่หนึ่ง
 จับกิม คุณคะ (ตะเลาเปา) นั้นควอะไรนะคะ
 แอ้ง อะไรไม่รู้จัก นั้นแหละท่านเจ้าคุณตะเลาเปา
 จับกิม อ้อหน้าตาเป็นยังงเองแหละ อีนันเคยได้ยินเขาร้องขาย
 อยู่กลางถนน นึกอยากรู้อยู่นานแล้วว่าหน้าตาเป็นอย่างไร
 แอ้ง จู้ๆ จู้ๆ นั้นนะไม่ใช่ของกินดอก เป็นขุนนางผู้ใหญ่
 จับกิม อ้อขุนนางผู้ใหญ่หน้าตาเป็นยังงเอง (เข้าไปมองดู
 ตะเลาเปา)
 ตะเลาเปา อย่าเข้ามาใกล้จัก ฉันไม่ใช่สัตว์ปละสำหรับคนดูเล่น
 เต้าฮวย หล่อนอย่าเข้าไปใกล้แก่นักเลย เดียวจะกัดเอาก็มักร
 แอ้ง ยังไงละคุณ นั้นแหละแม่สาวๆ สามคนที่ผมได้พุดถึงอยู่
 ตะกั้น ผมได้เลี้ยงมาแต่เล็ก ๆ แม่คนทายนอยู่กลาง
 นั้นแหละ คือยัมยัมที่จะแต่งงานกับผม
 ตะเลาเปา กันจะให้ผมแสดงกิริยาอย่างไร รอให้เข้าใจเสียว่าผม
 ไม่ยอมกอดตะนะ ยังไงๆ ก็ไม่กอดค่อน้ำทรวงำนัน
 แอ้ง ไม่ต้องกอดหรอก ทักทายปราโมทย์อะไรสักคำสองคำก็พอ
 ตะเลาเปา พุทโธ่ คุณก็ทราบอยู่ดีอยู่แล้ว ว่าผมนี่เป็นคนจองทอง
 ไม่ใคร่สมัครใจในการที่จะพุดจากระคนที่ไม่ม่ตระกูลสูงเสมอ
 กับผมเป็นอย่างน้อย แต่ว่า --

- แอ็ก ^๕ รู้แล้ว ๆ เป็นคนเดียวอันนอนไม่ได้
- ตะเลาเปา ^๕ แล้วกัน คักคอสมนเดียวก่อนได้
- แอ็ก ^๕ แต่เรือนได้พูดจากันไว้ก่อนแล้ว คกลงรับอันนอนสม
แล้วยังไรละ
- ตะเลาเปา ^๕ ก็ยังไม่แลเห็นพยานที่ไหนเลยว่า คุณได้อันนอนแล้ว
- แอ็ก ^๕ เอะครีบ พอคุนพูดจาปราโง่แม่เล็ก ๆ แล้วก็ตรง
เข้าไปในออฟฟิศสมเทียบ
- ตะเลาเปา ^๕ ถ้ายังงั้นเอาเป็นตกลง (หันหน้าไปทางยัมยัมกับน้อง ๆ
แล้วพูด) หล่อนจำสบายอยู่หรือจะ
- ยัมยัมและน้อง (พร้อมกัน) สบายดีเจ้าคะ
- ตะเลาเปา ^๕ (พูดกับแอ็ก) พอแล้วไม่ใช่หรือ
- แอ็ก ^๕ พอแล้ว ชอบใจมากเทียว
- ตะเลาเปา ^๕ ผมหวังใจว่าแม่สาว ๆ รู้สึกเกียรดิยส์ในการที่สมพูดด้วย
- แอ็ก ^๕ แน่ทีเดียว ไม่ต้องสงสัยเลย
- ตะเลาเปา ^๕ ยังงั้นก็ดีแล้ว ไปออฟฟิศคุณหรือยังล่ะครีบ
- แอ็ก ^๕ ไปสิครีบ

(ต่างคนต่างเดินออกไปกันหมด ยังคงเหลืออยู่
แต่ยัมยัมคนเดียว)

- ยัมยัม ^๕ เออที่จริงมานักตึกชอบกล พอหลุดพ้นจากโรงเรียนได้
ก็จะแต่งงานเป็นการใหญ่โต อ้ายการที่จะแต่งงานนะ

ก็ไม่เป็นของปลาอะไร แต่มาเตือนร้อนอยู่ตอนที่ได้
ฉิวแก่นั่นแหละ ที่จริงเจ้าคุณแฮ็กนั้นรักเราจริงจริง
เทียวนะ แต่ว่ามันก็ไม่เป็นของปลาอีกแหละ ดูใคร ๆ
กรักเราทั้งนั้น

(เกียมซึ่งดีเข้ามา ตรงเข้าไปหาหม่อม)

หม่อมซึ่งดี แหม ! แม่หม่อม ชอบใจจริง ๆ ที่หล่อนนัดฉันมาหา
ครั้งนี้ แต่ฉันเสียใจที่ได้ทราบข่าวว่า หล่อนจะแต่งงาน
กับท่านแฮ็ก

หม่อม คะ กรรม กรรมจริง ๆ ที่เดียว

หม่อมซึ่งดี ทำไมหล่อนไม่รักเขาดอกหรือ

หม่อม ไม่รักจนบัดเดียว

หม่อมซึ่งดี ก็ยังงั้นจะไปตกลงแต่งงานเขาทำไมละ

หม่อม จะให้อฉันทำยังไงละคะ เราได้มีพระเดชพระคุณมากะ
อฉันมาก เราได้อุปถัมภ์คำชูมาตั้งแต่ฉันยังเล็ก ๆ

หม่อมซึ่งดี ก็มันก็เป็นสิ่งซึ่งควรหล่อนจะตอบแทนทางอื่น หล่อนไม่
ควรจะไปยกตัวให้กะคนที่ไม่เป็นที่พอใจของหล่อน

หม่อม อฉันเป็นผู้หญิงจะไปเลือกตามใจงั้นยังงั้นได้

หม่อมซึ่งดี แล้วกัน หล่อนนี้ขายเอาธรรมเนียมนิราศคร่ำครว
อะไรมาพูดก็ไม่รู้ สมัยนั้นผู้หญิง ๆ เขาถือตัวว่าเท่ากับ

ผู้ชาย ไม่แปลกอะไรกันเลย

บ๊มบ๊ม

ยังงั้นเทยวหรือคะ

เก๋ยมซึ่งดี

ยังงั้นนี่ หล่อนไม่ได้อ่านหนังสือกลุบุตรหรือ

บ๊มบ๊ม

ครูเขาห้ามไม่ให้อ่าน

เก๋ยมซึ่งดี

อ้าว เพราะยังงั้นหล่อนถึงได้มีความรู้แต่เป็นภูมิเก่า

หนังสือพิมพ์กลุบุตรนั้นะ สำหรับสั่งสอนให้ผู้หญิงหาย

เป็นผู้หญิง

บ๊มบ๊ม

ก็ฉันยังสมัครเป็นผู้หญิงอยู่นะคะ

เก๋ยมซึ่งดี

ไม่ใช่ว่าอ่านหนังสือนั้นแล้ว จะแปลงเพศทีเดียวดอกนะ

เป็นแต่แปลงความคิดและความประพฤติให้เป็นอย่างเช่น

ผู้ชายเท่านั้น แต่ข้อสำคัญที่สุดคือผู้หญิงควรจะต้องเลือก

สัวตามความพอใจของตน

บ๊มบ๊ม

นี่แปลว่าเธอคิดจะให้ฉันเลือกเธออย่างงั้นหรือ

เก๋ยมซึ่งดี

(หัวเราะ) ก็ตามแต่ใจของหล่อนเองซี

บ๊มบ๊ม

ต้องขอให้เธอเข้าใจว่าฉันไม่ใช่คน สามัญเช่นแต่ก่อน

แล้วนะคะ เมื่อฉันพบเธอครั้งแรกนะ พ่อเลี้ยงฉัน

ยังไม่ได้เป็นเจ้าคนแพะธนาฏ มาเดี๋ยวนี้เขาเป็นขุนน้ำ

ขุนนางใหญ่โตขึ้น ฉันก็ต้องวางเกียรติยศให้สูงขึ้น

ไปกว่าเก่าจะคะ

เก๋ยมซึ่งดี

(พูดขบขัน) ขยายความจริงให้ฟังเสียสักทีเห็นจะไม่เก็บไป

บอกใครตอก (พูดดัง) แม่ยมยมฉันจะต้องบอกความตาม
จริงให้หล่อเข้าใจ ตัวฉันนะไม่ใช่คนเลวทรมานต่ำช้า
อะไรดอกนะ ฉันนี่คือโอรสของพระเจ้าปราชัยองค์

ยมยม อ้ายตายจริง (ลงกราบกับพื้น)

เกษมซึ่งดี อ้าว ๆ ลูกขึ้นเถิดแม่ยมยม ฉันอนุญาตละ

ยมยม (ลุกขึ้น) กันทำไมพระองค์มาเที่ยวปลอมแปลงอยู่
เช่นนั้น

เกษมซึ่งดี ฉันจะเล่าความให้ฟังให้ตลอด เมื่อสองสามปีมาแล้ว
ฉันเคราะห์ร้าย พระเณรน้อย ๆ มียายผู้หญิงคนหนึ่ง ชื่อ
เจ้าอะม้วย เป็นคนเคยอยู่ในวังของพระบิดามานาน
เกิดมีความรักใคร่ในตัวฉันขึ้น ส่วนฉันนั้นก็พาขอ
เห็นว่ายายเจ้าอะนั้นหรือเป็นผู้หลักผู้ใหญ่แล้ว จึงไม่
ได้นึกได้ฝันเลยว่าจะมาเกิดรักเกิดใคร่ฉันขึ้นเช่นนั้น เมื่อ
พบปะกันคราวไรฉันก็พูดจาปราศรัยแกโดยดี เพราะนึก
เสียว่าเป็นคนแก่ แต่ยายเจ้ากรรมนั้นก็กลับหาเอาว่า
ฉันจะได้ไปพูดจาเกี้ยวพาราสีอะไรแก จะมาเกณฑ์ให้ฉัน
รับรองเป็นเมียให้ได้ ครั้นฉันไม่ยินยอม แกก็นำความ
ทูลพระบิดา ว่าฉันจะได้พูดจาและแสดงกิริยารักใคร่
แกแล้ว ภายหลังจะไม่ยอมรับรองแกเป็นเมีย ขอให้
พระบิดาตัดสินตามพระราชบัญญัติใหม่ ข้างพระบิดา

๔๔ ถอดบทกฎหมายเคร่งครัดเหลือเกิน ตัดสินว่าฉันต้อง
 แต่งงานกับยายเล่าอะ เพราะในพระราชบัญญัติกล่าว
 ไว้ชัดเจนว่า ห้ามมิให้ผู้ชายหยอกผู้หญิงใด เว้นเสียแต่
 ที่เป็นภรรยาญาติฉันหมายคู่ชอกันแล้วและจะได้ตกแต่ง
 กันเป็นการมั่นคง เพราะฉันพระบิดาจึงตัดสินเป็นฐาน
 กรุณา ยอมสัมมุติเอาว่าฉันได้มันไว้กับยายเล่าอะแล้ว
 ให้ฉันแต่งงานกับยายเล่าอะภายใน ๗ วัน ถ้าฉันไม่ยอม
 ตามนั้นก็ให้ประหารชีวิตเสียตามพระราชบัญญัติ ในคืน
 วันนั้นเองฉันก็หนีออกจากวังปลอมตัวเป็นคนเล่นดนตรี
 หากินซัดเซกระเนจอยู่ช้านาน ก็พะเอินเทพยดาคนใจ
 ให้ม้าเมืองนี้ จึงได้มาพบตัวหล่อนนี้แหละ (เดินเข้าไป
 ทางซ้าย)

บ๊มบ๊ม (กอยหนี) ท่านอย่าเสด็จเข้ามาใกล้ฉันเลย หม่อมฉัน
 กลัวความผิดนัก

เกษมซึ่งดี จะผิดยังไฉน

บ๊มบ๊ม ก็ต้องได้ทั้งวินจันย์แล้วให้ท่านแต่งงานกับเล่าอะม้วย
 ก็พระราชารับสั่งอะไรก็ต้องเป็นนั้น เพราะฉันเท่ากับ
 ท่านได้แต่งงานกับเล่าอะแล้ว

เกษมซึ่งดี ก็แล้วเป็นอะไรไปละ

บ๊มบ๊ม ตามกฎหมายใหม่มีข้อห้ามไว้ชัดเจนว่า ผู้ที่แต่งงานแล้ว

ห้ามมิให้พูดจากับหญิงสาวสองต่อสองเป็นอันขาด

เก๋ยมซึ่งดี ก็เวลานะจะมี ใครเห็น

ยัมยัม ถึงยังงั้นก็เถอะ หม่อมฉันกลัวเหลือเกิน หม่อมฉันยัง
สาวนัก ยังไม่อยากจะ ถึงแม้แต่เพียงติดคุกก็เต็มที

เก๋ยมซึ่งดี ถ้ายังจะทำอย่างไรดีละ

ยัมยัม จะทำอย่างไรได้นอกจากหลักไปเสียให้พ้น

บทร้อง - เก๋ยมซึ่งดี

(ขับพลับพลา)

หวังภิรมย์สมชีวิตนี้หนอ จะมาต้องร้างไปน่าใจ
หาย หวังรักน้องครองกันจนวันตาย โอเสียตายศรี
หนักกรรมล ถึงจะลั่นไปให้พ้นภักตร์ จิตร์กรรไกรคู่
ทุกแห่งหน ถึงจะจากถิ่นฐานบ้านเรือนคน จิตร์กว่นว
เวียนเหียนกลับมา แต่ชาตินี้กรรมต้องจำพรากร ต้อง
จำจากมิ่งมิตรนิษฐา เมื่อชาตินี้กรรมต้องจำลา
ขอชาตินี้จงสมอารมณ์เทอญ

(เมื่อจบบทร้องแล้ว เก๋ยมซึ่งดี ยัมยัมต่างคนต่าง
ไปคนละทาง แสดงกิริยาเศร้าโศกทั้งสองคน)

แอ็ก (เดินเข้ามา) เออ! อ้ายเรานึกเคราะห์ร้ายจริง ๆ ขำหา
เวลาพบแม่ยมยัมยากจริง ๆ มิเคยแรงรีบร้อนทำธุระงาน
ราชการเสียให้แล้ว เพื่อจะได้ออกมาคุยกับแม่ยมยัม
ให้สบาย พอไต่ออกมาถึงสวนดี แม่ยมยัมหลบไปเสีย
แล้ว

ตะเลาเปา (รับมา) คุณครับ

แอ็ก อะไรกันล่ะ ทำหน้าเหลอมา

ตะเลาเปา มีข้าราชการเชิญลายพระหัตถ์มาจากเมืองหลวง

แอ็ก เอ๊ะ! นมเืองราวอะไรกัน นี่จะทำยังไงจึงจะถูกระเบียบ

ตะเลาเปา ต้องให้ยกเกาออกมาตั้ง ให้ผู้เชิญลายพระหัตถ์ชนนึ่ง พวก
เราต้องแสดงความเคารพ แล้วให้เขาอ่านลายพระหัตถ์
ให้ฟัง

แอ็ก อะไรเราจะต้องเคอะเขาด้วยหรือ

ตะเลาเปา เราเคอะลายพระหัตถ์ต่างหากเล่า

แอ็ก ก็เอาสิ ถ้ายังงั้นคุณโปรดจัดการให้ถูกระเบียบหน่อยสิ

ตะเลาเปา ผมสั่งเขาแล้ว ผมเดาว่าคุณคงจะไม่รู้จักขนบธรรมเนียม
นี้เลยถึงเสียก่อนทีเดียว นั่นแน่เขามากันแล้ว

(พวกข้าราชการพากันเข้ามา มีผู้ยกเกาอย่างจีน
เข้ามาตัว ๑ มาตั้งกลางโรง แล้วจึงมีม้าล้อและกลอง

ดำน้าผู้เชิญลายพระหัตถ์เข้ามา แอ้งกเชิญให้ขึ้นนั่งบนเก้าอี้
แอ้งก ตะเลาเป่า และพวกขุนนางพากันโค้งตามแบบ แล้ว
ผู้ถือลายพระหัตถ์จึงคลี่ห่อพระราชหัตถ์อ่านต่อไป)

บทร้อง - ผู้เชิญลายพระหัตถ์

(อ่านสาส์น)

ปราช้องโก้วตผู้มฤต อันสถิตยแทนทองผ่องรัศมี
มังกรคุชเชตเลิศล้ำดี ร่องไต่หีบปลั่งกัหวังใน แจ่มมายัง
เค้าไต้เป้งบึงฟู เราอยากรู้ว่าเหตุเป็นไฉน ยังไม่พารู้
ฟาดฟันหน้ผู้ใด เรานักเอะใจจึงไต่เตือน ถึงบ่หน้
บริบูรณ์ล่วงมาแล้ว ส้าตราแก้วเพ็ชรมหาวยังไม่เบือน
แม่หลังหลับไม่นอนจนเชเชอน ภายใต้อ่อนหนึ่งตรงจง
จดจำ แม้การบถวนสามสิบราตรี เจ้าคุณน้าดาบยังไม่
แดงกำ ให้ถอดเสื้อพันทธาน้ำ ให้สดต่ำลงเป้นหมู
บ้านเทอญ

(พวกข้าราชการพากันโค้งอีกครั้งหนึ่ง แอ้งกเข้า
ไปรับลายพระหัตถ์ ผู้เชิญจึงลงจากเก้าอี้กระทำการเคารพ
ต่อแอ้งกและตะเลาเป่า แล้วออกไปกับขุนนางอื่น ๆ
คงยังเหลืออยู่แต่แอ้งก ตะเลาเป่าและฮ้อแซ)

ฮ้อแซ

ถ้าเป้งบึงฟูต้องถูกสลัดลงเป้นหมูบ้าน จะก้เต็มทีละขอรับ

เสียแรงเมืองเราได้เคยเป็นกรงเก่ามาแล้ว และยังไ้ ๆ
ก็ยังไม่เคยเป็นต่ำไปกว่าหัวเมืองชั้นเอก

แอ้งกิ้ง นันนะซี เพราะฉะนั้น สมจำเป็นที่จะต้องคิดอ่านประหาร
ชีวิตใครเสียสักคนหนึ่งในเร็ว ๆ นี้ เคยเห็นว่าแต่จะเอา
ใครดี

ตะเลาเปา ผมนะพูดไม่เข้าใครออกใครตอก แต่ที่จริงตัวคุณนะ
ศาลหรือก็ได้ตัดสินให้ประหารชีวิตแล้ว เพราะฉะนั้น—
—ฮือ ๆ !

แอ้งกิ้ง ก็คนอื่น ๆ ที่ศาลตัดสินให้ประหารชีวิตแล้วก็มีถมเถไป
ฮ่อแซ ก็ได้ทำเป็นผู้ที่ศาลได้ตัดสินให้รับโทษตามพระราช-
บัญญัติเกี่ยวกับผู้ญิงนก่อนใคร ๆ หมดไม่ใช่หรือครับ

ตะเลาเปา ถูกแล้ว ๆ แต่ถ้าจะให้เป็ญติธรรมโดยดั่งแท้ ศาล
ตัดสินใครก่อนคนนั้นก็ควรจะต้องรับโทษก่อน

ฮ่อแซ จริงเช่นนั้นเหียวหรือครับ

แอ้งกิ้ง ชะ ๆ ชะ ๆ ช่างพูดจาถูกกันจริงนะ

ตะเลาเปา ก็ที่จริง มันก็ควรจะเป็นเช่นนั้น

แอ้งกิ้ง ผมขอถามหน่อยเถอะว่า จะให้ผมประหารชีวิตตัวเอง
ยังไ้

ตะเลาเปา ก็ขัดข้องยังไ้ละ

แอ้งกิ้ง ข้อหน้การตัดหัวตัวเองนั้น ผมเห็นเป็นของลำบากเหลือ

กำลัง ขอสั่งถ้าจะทำเช่นนั้นก็แปลว่าผมทำลายชีวิตตัว
ผมเอง ซึ่งเป็นข้อผิดกฎหมายร้ายแรงอันหนึ่ง ท่านให้
ระวางโทษถึงประหารชีวิตเหมือนกันนะขอรับ

ตะเลาเปา

ก็จริงอยู่

แอ็ก

อัยการตัดหัวตัวเองนั้นผมยังไม่แลเห็นเลยว่าจะทำได้
อย่างไรจึงจะเรียบร้อย

ตะเลาเปา

สิ่งไรทั้งนั้น ถ้าเราตั้งใจพยายามสักหน่อยก็อาจสำเร็จได้

ฮือแซ

ถึงแม้จะตัดหัวแค่เพียงครึ่งเดียว ก็ยังชนะขอรับ

แอ็ก

รับประทานโทษ ในข้อนี้ผมต้องคัดค้านอย่างแข็งแรง
ถ้าจะตัดให้ขาดแค่ครึ่งเดียวเช่นนั้น ก็จะต้องขึ้นชื่อว่าผมนั้น
เป็นเพี้ยนสมาธิอย่างสะพร่าวุ่นเต็มที่ ถ้าผมจะตัดหัวใคร
จำเป็นต้องตัดให้ขาดทีเดียวถึงจะได้

ตะเลาเปา

คุณไม่รู้จักคิดถึงเพื่อนบ้านมั่งเลย ถ้าคุณไม่ตัดหัวตัวคุณ
เอง แล้วคนอื่น ๆ จะตกอยู่ในที่ลำบากเหลือเกิน

แอ็ก

คงไม่ลำบากเท่าผมเป็นแน่แท้ขอรับ ผมเห็นการที่จะตัดหัว
ตัวเจ้านั้นแหละ เป็นของลำบากกว่าอะไร ๆ หมด

ตะเลาเปา

ผมเบื่อนัก คุณไม่ตั้งใจที่จะทำตามหน้าที่เลยแท้ขอรับ

แอ็ก

อะไร หน้าที่เพี้ยนสมาธินะ จะต้องฆ่าตัวเองด้วยฤ

ตะเลาเปา

ก็ถ้าฆ่าคนอื่นได้ ตัวเองก็ฆ่าได้เหมือนกัน หรือตัว
คุณเองไม่ใช่คน

อ้อแซ ก็จะทำตัวแทนเสียสักคนไม่ได้หรือขอรับ
 แอ้กิ่ง เออ ! จริงซี ! ท่านตะเลาเป่า ผมขอตั้งคุณเป็นผู้แทนผม
 ตะเลาเป่า ขอบใจ ๆ แต่ผมนี้ก็ถูกเขาตำอยู่พอแล้วว่า มันใหญ่ใฝ่
 สูงเหลือเกินอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น ผมไม่ขอรับเกียรติยศ
 ตายแทนคุณอีกละ
 แอ้กิ่ง เอ้า ยังงั้นท่านอ้อแซ ผมตั้งท่านเป็นผู้แทน
 อ้อแซ ขอบพระเดชพระคุณ แต่ผมมีข้อขัดข้องสำคัญในส่วนตัว

บทร้อง - แอ้กิ่ง ตะเลาเป่า อ้อแซ
 (สะสม)

แอ้กิ่ง - ผมนมความคิดชนใหม่ใหม่ เพื่อให้
 แป๊ะบึงพูนหรรษา ถ้าแม่ผมต้องตายวายชีวา ก็ภาราจะ
 ได้ ใครครอบครอง

ตะเลาเป่า - ส่วนผมครั้นจะตายไปแทนท่าน เกรง
 เพื่อนบ้านเขาตำว่าจองทอง ราชการนำทมิเป็นกอง
 จะมาปองยศหยิ่งทำไมกัน

อ้อแซ - ผมนกรู้สึกขงพระคุณ ความการุญได้เท่า
 ม่มหันต์ อยากต่นองพระเดชพระคุณนั้น ยังขยันทรรพยา
 จะอาวรณ

พร้อมกัน - เราทั้งสามลำบากไม่ยากม้วย คิด
อยู่ช่วยแก้ไขให้เย็นก่อน การที่ตายก็คล้ายกันกับนอน
เสียท่อนไมตคนมาเอย

(ร้องจบแล้วตะเลาปากกับอ้อแซพากันเข้าไป)

แฮกิง เออ ๆ ! กรรมจริง ๆ อ้ายตัวเรานี่สู้ส่ำหื้อยอมประกัน
ตัวเราเองออกมาจากคุก มารับตำแหน่งเจ้าคุณเพ็ชฌ
ฆาฏ เพราะหมายจะทำความศุขให้แก่เพื่อนมนุษย์ กลับ
มาต้องได้รับความทุกข์ยากลำบากใจเสียเหลือเกิน ทำ
ยังไหงหนอะหาใครมาตายแทนตัวเราได้

(เกียมซังต๋เดินเข้ามา มีอ้อแซกแซกเส้นหนึ่ง)

เกียมซังต๋ กังไหงหนอะทนน้ำหนักตัวเราได้ (มองดูกั้งไม้)

แฮกิง เฮ้ย ! ไปให้พ้น นี่ซุ่มซุ่มมาทำไม แกไม่รู้หรือว่า
ฉันนี่กำลังบ่นปรับทุกข์กับตัวเองอยู่

เกียมซังต๋ กังไปละซี ฉันไม่ขัดขวางแกรอก

แฮกิง เอ๊ะ ! นี่ทำไมมาชนแกละฉัน ไม่รู้หรือว่าฉันนี่คือ
เจ้าคุณเพ็ชฌฆาฏ และเต้าไถ่เมืองแป๊ะบั้งฟู

เกียมซังต๋ อ้อ ! สมต้องขอรับประทานโทษที่ได้ล่วงเกินได้แท้ ผม
เป็นคนโง่ ๆ เลว ๆ ขอภัยเสียเถอะขอรับ ผมไม่รู้จัก
ขนบธรรมเนียมอะไร

แฮกิง ก็อ้ายเรอกันนี่แกละเอามาทำไมละ

เก๋ยมซึ่งดี : ผมไม่มีความพอใจในการที่จะอยู่ต่อไปในโลกนี้ เพราะ
 ฉะนั้น ก็คิดว่าจะต้องความทุกข์เสียให้มันรู้แล้วรู้รอดกัน
 ไปที

แอ็ก : จะเปลืองความทุกข์ขี้เงา

เก๋ยมซึ่งดี : ไตเทาากเป็นผีดิบปัญญา จะเอาเองมั่งไม่ได้หรือ
 ขอรับ

แอ็ก : แปลว่าแจะผูกคอตายยังงั้นๆ พิลึกจริง ๆ คนอะไร
 อยากตาย

เก๋ยมซึ่งดี : ก็ได้เท่ามาแข่งผู้หญิงที่สมรักเสียแล้ว ผมจะอยู่ไปทำไม

แอ็ก : นั่นแหละความคิดของคนเรานักแปลก ๆ ถ้าฉันเป็นแก
 ฉันคงไม่อยากตาย

เก๋ยมซึ่งดี : นั่นแหละครับ เขาว่าคนแก่มักรักชีวิตร่มาากกว่าคนหนุ่ม
 ส่วนผมเห็นว่าตายเสียดีกว่าอยู่ เพราะฉนั้น -- (หัน
 หน้าไปมองก่งไม้)

แอ็ก : พ่อคุณ ๆ ขอทีเถอะ ฉนั้นเป็นคนใจอ่อนนั้ ถ้าแจะขึ้น
 ผูกคอตายให้ได้ ฉนั้นจะต้องตะโกนเรียกทหารมาจับ

เก๋ยมซึ่งดี : ก็ลองตะโกนดูสิ พ่อตะโกนฉนั้นผมก็จะเอากันหยั้นแทง
 ตัวเสียให้ตายค่อหน้าได้เท่านี้แหละ (ชักกัณฑ์นั้นมาจาก
 เข็มขัด)

แอ็ก : ออย่า ! ออย่า ! เสียวไล้ แกเป็นคนใจเหี้ยมโหดเหลือเกิน

แกไม่รู้หรือว่า การที่ฆ่าตัวตายนั้นเป็นความผิดอย่างร้าย
กาจ

เก๋ยมซึ่งดี ผมจะไปทุกซั่วนะไร เมื่อผมตายไปแล้วจะเอาโทษ
ผมยังใจผมก็ไม่รู้สึก

แอ็ก นึกแค้นะตั้งใจจะตายแน่ละหรือ

เก๋ยมซึ่งดี แน่ทีเดียวขอรับ

แอ็ก เป็นไม่กลับใจเลยเทียวหรือ

เก๋ยมซึ่งดี เป็นไม่กลับใจละครับ

แอ็ก ถึงจะปลอบ จะขู่ จะอ้อนวอน ก็ไม่เป็นประโยชน์ทั้งนั้น
ละหรือ

เก๋ยมซึ่งดี ไม่เป็นประโยชน์เลยจนคิดเดียว

แอ็ก อย่าพูดเป็นเล่นไปนะ

เก๋ยมซึ่งดี จริงขึ้น่า

แอ็ก ถ้ายังงั้นฉันจะบอกอะไรให้ แกจะฆ่าตัวตายทำไม ไหน ๆ
จะตายทั้งที ตายเสียด้วยมือเจ้าคุณเพชรฆาตเมืองแปะ
ยิ่งภูมิใจกว่าๆ

เก๋ยมซึ่งดี จะดีกว่ายังไง ผมก็ยังแลไม่เห็น

แอ็ก อ้าว ฉันจะเล่าให้ฟัง แกจะมีเวลามัธยมอยู่ได้อีกเดือน
หนึ่ง ภายในเวลาเดือนหนึ่งนั้นฉันจะเลี้ยงดูแก่ให้บริบูรณ์
ทุกอย่าง ฉันจะปรนนิบัติปรนปรี้อแก เช่นกับไก่ที่จะเอา

ไปชนตู้เซากลางมือนเที้ยว แล้วก็พอลงกำหนดวันสำคัญ
ก็จะมีแห่ใหญ่ แยกเป็นหัวสำคัญในกระบวนนั้นเทียว
ฉันเชื่อว่าไม่มีใครจะแย่งที่แก่เป็นแน่ละ พอออกเดิน
กระบวน พวกผู้หญิงสาว ๆ ก็จะได้พากันหน้าสลัดไป
ตามกัน แม่ยิ้มยิ้มก็จะร้องให้ แต่พอเสร็จพิธีแล้วก็จะ
ได้มีการร่นเร่กันต่าง ๆ แต่งโคมกระต่าย จุดดอกไม้ไฟ
กันสนุกใหญ่เทียว นั่นแหละ อายการร่นเร่ในตอนเย็นนี้
ตัวแกเองก็ไม่ได้ดูออก แต่ถึงกระนั้นก็จะเป็นการสนุก
สำหรับคนอื่น ๆ

เกยมซึ่งดี ถ้าสมตาย แม่ยิ้มยิ้มจะเสียใจถึงร้องไห้จริง ๆ เทียวหรือ
ครับ

แฮ้ง ฉันเชื่อแน่ทีเดียว พุทโธ แม่ยิ้มยิ้มจะใจอ่อนที่สุด

เกยมซึ่งดี ผมก็ไม่อยากให้หลานต้องมีความเศร้าโศกเสียใจถึงปาน
นั้นเลย เพราะฉะนั้น ถ้าผมเบ็ดไปเสียให้พ้น ไปเทียว
วัดเขกระเนจรที่ไหนสักสองสามปี บางทีก็จะพอหักอก
หักใจลืมความรักในตัวแม่ยิ้มยิ้มได้กระมัง

แฮ้ง อ๊ะ ! อะไร จะลืมเสียได้ง่าย ๆ ยังงั้นเทียวหรือ ขอให้
ศิริตรองดูให้ตั้นะ บรรดาความทุกข์ในโลกนี้จะหาอะไร
เสมอเหมือนทุกขที่เกิดขึ้นเพราะรักแล้วไม่สมประสงค์นั้น
ไม่มีละนะ

- เก๋ยมซังต๋ กักรังอยู่
- แอ๋กิง นักรูเถอะ ถ้าแกไม่ได้แม่ยัมยัมแล้วจะทนทุกขเวทนาอยู่
ได้หรือ มันแต่ไม่เห็นเลยว่าใครจะทนได้ในโลกยััน
- เก๋ยมซังต๋ จริง ! จริง ! ผมเห็นด้วยตามที่คุณว่า เออเน่นะครับ
ผมขอให้ไต่เท้าสัญญาอะไรสักข้อหนึ่ง
- แอ๋กิง อะไร
- เก๋ยมซังต๋ ยกแม่ยัมยัมให้ผมเสียโดยทันที แล้วพอครบกำหนด
เดือนหนึ่ง ผมจะยอมให้ไต่เท้าตัดหัวผม
- แอ๋กิง อะ ! อะไรงััน มันจะยอมยังงี้ได้
- เก๋ยมซังต๋ อ้าว ! ถ้ายังงัันก็แล้วไปสิ (หยิบเชือกขึ้นมาจัดทำ
บ่วง)
- แอ๋กิง ซ้าก่อน ฟังฉันพูดก่อน มันจะแต่งงานกะแม่ยัมยัม
อยู่เองแล้ว มันจะไปยกให้กะแกเสียยังงี้ละ
- เก๋ยมซังต๋ พุทโธ ไต่เท้ามันก็คุ้มมั่ง ถ้ายกแม่ยัมยัมให้ผมเสียแล้ว
อีกเดือนเดียวหล่อนก็จะเป้นหม้าย แล้วไต่เท้าก็แต่งงาน
กะเขาได้เท่ากัน
- แอ๋กิง ก็ในระหว่างเดือนหนึ่งท่แกยมชวตอยู่เนั้น มันมีเดอด
ร้อนเหลือเกินๆ
- เก๋ยมซังต๋ กผมละ เมื่อดังกำหนดเดือนหนึ่งแล้วผมจะมีต้องเดอดร้อน
ยิ่งกว่าไต่เท้าหรือ ไต่เท้าจะต้องเดอดร้อนอยู่เดือนเดียว

- เท่านั้น แล้วฉันจะไปจะได้ครอบครองแม่ยมยัม เป็นที่
 ผาสุกไปอีกรู้จักกับ ได้เท่าครองคุ้มกันครับ
- แอ้ง อ้อ ๆ ! ถ้ายงนกอ เธอ ฉันจำใจต้องตกลงตามที่เธอ
 ฉันจะต้องนึกเสียว่า เท่ากับฉันต้องเลื่อนการวิวาห์มงคล
 ของฉันเองออกไปอีกเดือนหนึ่งเท่านั้น แต่ว่าฉันนะขออย่า
 ให้แก่ไปนั้นหัวแม่ยมยัมให้ซึ่งฉันเสียนะ เสียแรงฉันได้
 ดึงออกตั้งใจส่งสอนแม่ยมยัมไว้เพื่อเป็นเมียฉัน หล่อนได้
 เคยแต่นึกอยู่เสมอว่า ฉันนะเป็นคนทีฉลาดและโอบอ้อม
 อารี ฉันก็ไม่อยากให้หล่อนกลับความคิดเสียเลย
- เกยมซึ่งด เออเถอะครับ ผมจะไม่เอาความจริงเรื่องได้เท่าไปขยาย
 ให้แม่ยมยัมทราบดอกครับ
- (ตะเลาเป่า อ้อเธอ กับพวกขุนนางและราษฎรพากันเข้ามา)
- ตะเลาเป่า ยังไง เจ้าคุณเพชรฉภา ดกลงยังงัย
- แอ้ง ดกลงแล้ว ผมหาผู้สมัครที่จะถูกประหารชีวิตได้แล้ว
- ตะเลาเป่า ใครละ
- แอ้ง เกยมซึ่งด
- ตะเลาเป่า อ้อ ! ทำไมเขาถึงยอมละ
- แอ้ง เขารับสัญญาว่า ถ้าผมยกแม่ยมยัมให้อยู่กินกับเขาละก็
 พอลครบกกำหนดเดือนหนึ่งแล้ว เขาจะยอมให้ผมประหาร
 ชีวิตเขา ผมนกรักแม่ยมยัมมาก เพราะฉันถ้าไม่เป็น

การจำเอนโดยแท้แล้ว ผมคงจะไม่ยอมยกให้กับผู้อื่น
เป็นอันขาด แต่นั่นแหละ ถึงแม่ผมจะรักแม่ยัมยัมสักปาน
ใดก็ยังรักไม่เสมอตัวตัวเอง

คะเลาเป่า ก็ได้อยู่แล้ว

(ยัมยัม จับกัม เต้าอวย เข้ามา)

แฮ็กเง็ก เอ้า เกยมซึ่งดี ฉันทักแม่ยัมยัมให้แกละ

(จุ่มมือยัมยัมไปส่งให้เกยมซึ่งดี)

บทร้อง - ยัมยัม กับเกยมซึ่งดี

(แหกสทรา่ย)

ยัมยัม - ผมใจจะได้มาครอบครอง ซึ่งตัวน้อง
เป็นคู่ตุนาหงัน คงจะมีความสุขทุกคนวัน เพราะฉะนั้น
จึงช่วยกันอวยพร

เกยม - โอ้แม่พวงผลกามารศรี หอมมาลั้หอมไม่
มีเทียบนาง กลิ่นหอมมีทนจาง สักจะต้องร้าง พะต้อง
วางชีวาเอ๋ย

ยัมยัม - จะคิดไปทำไมถึงคืนวัน จงชวนกันผาสุก
สนุกก่อน ถึงเพลารাত্রิตจ่าจร จึงค่อยค่อนทรวงโศก
วิโยคเอ๋ย

เกยม - โอ้เจ้ายอดยินดีของพี่เอ๋ย เจ้าทราชมเขย
เจ้าบ่เคยเข้าใจ ยามผัวต้องจำไกล ไ้อ้อรไท จะพิโรธอยู่
เดียวเอ๋ย

บทร้อง - จักรกัม

(แหกต๋อยหม้อ)

อันวันคนเดือนบั้นพลันผ่าน แต่ขอท่านดริตรอง
 ทั้งสองศรี จะได้สมอารมณ์จิตยินดี ถึงตามสืบราตรี
 เต็มเทยวนา เพราะณนอยาค้นถึงความทุกข์ จงคง
 จิตรหาสุรเกิดเจ้าข้า ผู้ใดเลยจะไม่ตายวายชีวา ผิดกัน
 แต่เวลาเท่านั้นเลย

บทร้อง - ตะเลาเป่า กับคนอื่น ๆ

(ฟังโยสลับ)

ตะเลาเป่า - เกยมซึ่งดีข้าขออานวยพร ให้เธอ
 และมีจรรูปสง่า จงอยู่เย็นเป็นสุขทุกทีวา จนกว่าจะ
 หมดกำหนดเดือน

คนอื่น ๆ - อันได้เท่ากรุณาสง่าฤทธิ วาจาสิทธิ์
 เหลือใจใครจะเหมือน ขวัญเคยจมาขวัญอย่าเชือน
 มาสู่เรือนสองศรีนเร็วเทอญ

บทร้อง - เกยมซึ่งดีกับอันอัน (พร้อมกัน)

(ฟังเวลุกรรม)

ขอบใจท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงชายที่อยู่นี้ ช่วย
 แสดงความยินดี ท่านจงมีสุขทั่วกัน

(ตรงนั้นนางเล้าอะม้วยโผล่เข้ามา ทำทางโกรธ

เหลียวไปแลมารอบข้าง)

เล้าอะ นีเฮียอะไรกัน

ฮ้อแซ ก็คุณยายก็ทำไมเข้ามาพูดจาทำเสียงแรงเช่นนั้น เขา
กำลังจะรันทวงกัน จะมากวนเขาทำไมเปล่า ๆ

เล้าอะ ฉันมาตามคุณนาหงันของฉัน อ้าวเกยมซึ่งดี นั้นเธอไป
ทอดอันนางคนนั้นอยู่ทำไมละ

เกยมซึ่งดี (พูดกับยาย) นี่ยังใจละยาย เล้าอะม้วยที่ฉันเล่าให้
หล่อนฟัง แกจะมาตามตัวฉันแล้ว (ทำท่าจะหนี)

เล้าอะ เกยมซึ่งดีอย่าเพื่อไป ฟังฉันพูดก่อน (เข้ากันเกยมซึ่งดีไว้)

บทร้อง - เล้าอะ

(ตะนาว)

ไอ้พุทไร้อีไรเธอเป็นไหน ไม่เห็นใจยากเข็ญผู้เป็น
หญิง มีเตี้ยแรงน้องรักสมัครจริง กลับเกล็ดทงน้องไว้ว
ในวัง กลับมางหลงเสน่ห์และเล่ห์กล คนเอ๋ยคนไม่รู้รัก
นำหนักขง คนเช่นมันหรือจะรักหนกย่นขง จะเหมือน
ตงน้องไชรมิได้เลย

เกยมซึ่งดี ปล่อยฉันน่า มาพูดเป็นบ้าอะไรก็ไมรู้ น่ารำคาญ

เล้าอะ อ้าว มาเดยวันละชิรำคาญ ที่แต่ก่อนละก่นงพองอยู่ได้ครั้ง
วัน

เก๋ยมซึ่งตี ขอให้เข้าใจว่าฉันพูดกับหล่อนเพราะฉันเกรงใจว่าเป็นคน
แก่ ครั้นจะไม่พูดด้วยก็กลัวจะเสียใจ

เล้าอะ สะ ๆ สะ ๆ เสียใจ ไครนะเสียใจ พอฉันทำโกรธระกั
ไครนะเคยนั่งถอนใจใหญ่ฮือ ๆ ฮะ ๆ ฮะ ๆ

บ๊มบ๊ม (พูดกับเก๋ยมซึ่งตี) เธอก็จะไปดุ่มเถียงอะไรจะขยายแก้
ขยายแก้เช่นนั้น เปลืองปากเปล่า ๆ

เล้าอะ เปลืองปาก ๆ ! ฮี ๆ ฮี ๆ ถ้าพูดกะตัวหรือถึงจะไม่
เปลืองปาก

บ๊มบ๊ม ฉันไม่อยากจะทะเลาะกะคุณยายดอก (หัวเราะเยาะ)

(ไปโผล่เข้ามา) บหรือ - เล้าอะ จีบกิม กับคนอื่น ๆ

(เขมรกำปอ)

เล้าอะ - หนอยแน่นหนอยแน่นแม่ตัวดี ยังมีหน้า
ตามาเจอได้ แม่คนช่างขี้ยวนหน้านวไลย ผู้ชายมีถม
ไปโนราณ เหตุไฉนลอยหน้ามาขึ้นแข่ง มาขอแย่งชิง
ดูขาน นึกว่าตัวนั้นสรวยสรวยดี เทียวหนหาสาม
ให้เหมาะเจาะ

จีบกิม - หนอยแน่นหนอยแน่นแม่แก้แเรต แม่ถูก
แตกหนกนักจักแห่งเกราะ อันว่าคนโดยมากอยากหัวเราะ
เพราะจะมีแต่งงานแม่นวลจันทร์

คนอื่น - เธอจะมีแต่งงานแม่บ๊มบ๊ม กับบุรุษยังามช้า

เคียงคุณน้ ขอเชิญแม่แก่งไปพลัน อย่ายืนยืนแย่งชู
พราดคุณเลย

เล่าอะ พุทโร้ ๆ เกยมซึ่งคี่ น้เธอนะจะไม่พุดกับฉันเสียเลยเทียว
หรือ เธอสิ้นรักฉันเสียแล้วๆ

เกยมซึ่งคี่ สิ้นแล้ว ขอเลิกที อย่ามากวนอีกหน่อยเลย

เล่าอะ แน่ละหรือ

เกยมซึ่งคี่ บอกว่าแน่ละก็เชื่อมังซี

เล่าอะ ถ้ายงนกดละ (พุดเสียงดัง) น้แน่ว่าทันทหลาย ฉัน
จะต้องขอบอกกล่าว เล่าความปลาดอะไรให้ฟัง

เกยมซึ่งคี่ (พุดกับยัมยัม) ดายละหล่อน ยายน้จะขายฉันเสียแน่
แล้ว ต้องทำสายพิร่แก่เสียถึงจะได้

เล่าอะ ขุนนางและราษฎร ฉันขอบอกให้ทราบทั่วกันว่า --

เกยม. กับยัมยัม (ร้องกลบ) “เสียแรงไ้เกิดมา จะมาพากันโสกโย
สิ่งไรไม่พอใจ จงขับไปให้ไกลกาย”

เล่าอะ (เสียงดัง) เกยมซึ่งคี่เป็นคนที --

เกยม. กับยัมยัม (ร้อง) “มาเดินมารำ มาจับระบำ มาหกดะมา
ให้ใจสบาย”

เล่าอะ (โกรธ) ท่านทั้งหลายฟังหน่อยเถอะ ฉันจะเล่าให้ฟัง

พวกขุนนาง (ร้อง) “อันตัวเรานี้ ก็เป็นผู้ขาย จะมามัวอาย ก็
ขายหน้าซี”

เล้าอะ นั้นชอบออกกล่าวไว้ว่า นั้นจะออกเคื่องแล้วนะ
 พวกขุนนาง (ร้อง) “ถึงเราจำพราภ จากยอตนาวี หญิงนั้นก็มิ
 คัดลงไป น้ากอดนำจูบ น้าจูบน้าได้ ไม่ต้องเสียใจ
 หาใหม่ได้เอย”

เล้าอะ ขอให้ฟังสักหน่อยเท่านั้นไม่ได้เที่ยวหรือ นั้นขอชี้แจงว่า--
 จับกิมและเต้าอวย (ร้อง) “หนอยแน่หนอยแน่แม่แก่แรด แม่ถูก
 แดดหนักนักจักแทงเกราะ อันว่าคนโดยมากอยากหัวเราะ
 เพราะจะมีแต่งงานแม่นวลจันทร์”

เล้าอะ พุทไธ ! พุทไม่รู้จักฟังเสียงกันมั่งเลย นั้นบอกว่า--
 พวกผู้หญิง (ร้อง) “เออจะมีแต่งงานแม่ยัมยัม กับบุรุษยามจำ
 เคียงคู่กัน ขอเชิญแม่แก่จงไปปล้น อ้ายยั่นยั่นแย่งชู
 พราภคู่เลย”

เล้าอะ (โกรธมาก) เออดีละ อยากมาแกล้งตั้งเสียงกลบจะไม่
 ให้เราพูด เรานำความไปทูลวงศ์ให้โตทเดียว

บทร้องหมู่

(กราวรำ)

เชิญซิแม่แก่ เชิญแหวไปซิ ทูลพระภูมิ ดุทีเป็นไร
 เชิญซิแม่จำ มารออยู่ไย หรือเดินไม่ไหว จะได้ช่วย
 หาม แม่เป็นคนโปรด เป็นโจทย์ฟ้องความ ท้าวไม่

ต้องถาม สักตามใจพลัน ยิ่งรอนิ่งช้า แม่อย่าคิดัน รีบสู่
ทรงธรรม อันเรื่องฤทธิ์

(บทนี้ร้องเข้าไปจนบัดมาน)

(ส่วนเล้าอะ พอถูกร้องเขายกไกรธ พยายามจะ
พูด เขาก็ร้องกลบเสียงเสีย ค่อยเดินถอยไปที่ละก้าว
แล้วกระแทบต้นออกไป)

ชุดที่ ๒

(ยัมยัมนั่งแต่งตัว จับกัม และเต้าช่วยกับพวก

ผู้หญิงพากันช่วยแต่ง)

บทร้องหมู่ - ผู้หญิง

(ชมตลาด)

ชวนกันแต่งเกษาสู่ดาวดวง พวงผกาเก็บแซมใส่ด้วย
 ปิ่นประดับเพชรรัตนกลัดมวย แต่งพวยห้อยลงตามท่ม
 ปิ่นแบ่งแต่งภักตร์ดิษฐาน แล้วค่อยแถมทาเบ่งสนจ
 เสือบักไหมลายปลาดาคาดแพรต สดับสั้แซมแก้วแพรว
 ตาเออย

บทร้อง - จับกัม

(พัดชา)

ระวงควงจิตพยมยัม พึงจำค่านองนอนว่า ยาม
 ประสพพบภักตร์ภักศา จงกัมหน้าทำอายชายดาชวน
 ยามเขาเรียกสำเหนียกทำตกใจ แล้วจึงค่อยเข้าไปอย่าได้
 ค่วน ผิวพรรณอย่าให้หมองล่อนนวล จึงจะชวนให้รัก
 หนักจริงเออย

ยัมยัม

ขอบใจหล่อนทุก ๆ คนที่ได้มาช่วยฉันแต่งตัว

(พวกผู้หญิงพากันออกไป เหลือแต่พี่น้องสามคน)

ยัมยัม (ส่องกระจก) ที่จริงตัวฉันก็สรวยพอใช้ละ

จัมจัม พี่ยัมยัมก็ อะไรมานั่งชมโฉมตัวเอง มันเป็นหน้าที่ของ
ผู้ชายที่เขาจะชมเราต่างหาก

ยัมยัม ไร ก็หรือฉันไม่สรวยจริงละ

จัมจัม สรวยจริงนะซี ใครเถียงละ แต่ธรรมดาผู้หญิงสาวเขาว่า
ควรจะต้องทำอาย ๆ ไว้มั่ง เขาจึงจะนับถือ
กันว่างามแท้

ยัมยัม การที่สรวยฉันไม่เห็นน่าอายเลย ถ้ายังงั้นอะไรงาม ๆ
- - - - - มิต้องอายเสียหมดๆ

บทร้อง - ยัมยัม

(เชิดฉิ่ง)

ดวงตะวันยามส่องกลางเวหา สว่างจ้าแจ่มแจ้งแสง

ฉาย แสงจับระยับแก้วแพร้วพราย จะเสทินเมินอายไม่
พองมี แม้ตัวฉันเหมือนกันนะเจ้าข้า รู้ยู่ว่ารูปร่างสอ
ศรี ส่องกระจกครั้งไรให้เปรมปรี ไม่เห็นควรจะมีควม

อายเลย

ยัมยัม () ที่จริงวันนี้ดูอะไร ๆ มันปรอดปรองไปสารพัด ในส่วนตัว

ฉันนะ วันนี้หรือจะได้แต่งงานกะคนที่ฉันมีน้ำใจรัก

- ใคร่จริง ๆ ฉันเข้าใจว่าในโลกอื่น ดูเหมือนจะไม่มีใคร
ที่มีความสุขเท่าตัวฉันในวันนี้เลย
- เต้าฮวย กูถูกละ ควรจะมีความสุขเท่า ๆ ที่เดียว อะไร ๆ พยัมยัม
ก็ได้สัมผัสประสงค์ทุกสิ่งทุกอย่าง มีแต่เสียอยู่นิดเดียวเท่านั้น
แหละ
- ยัมยัม มทเสียตรงไหน
- เต้าฮวย ก็พอครบกำหนดเดือน หนึ่งส่วพยัมยัมก็จะต้องตายไม่ใช่
หรือคะ
- ยัมยัม ไร่ หล่อนก็ช่างใจดำจริง ๆ ที่เดียว ไม่พอที่จะมาเดือน
หนึ่งในวันนี้เลย ว่าในไม่ช้าฉันก็ต้อง -- ต้องเปน --
-- เปน --
- เต้าฮวย เปนหม้าย
- ยัมยัม (สอื้น) จะปล่อยให้ฉันล้มเสียหน่อยก็ไม่ได้ (ร้องไห้)
(เก็บมุ้งดีเข้ามา แต่งตัวเสื้อแพรอย่างดี)
- เก็บมุ้งดี อ้าว แม่ยัมยัม แม่ยอดรักของพี่ นี่ขึงร้องไห้ นั้วัน
มกคลันนะ
- ยัมยัม แม่เต้าฮวยมาเดือนฉัฉันชนว่าเธอจะต้องตายในเดือนหนึ่ง
- เต้าฮวย จริงคะ ฉันเดือนตนเอง ก็มันจริงยั้งนั้นคะ (ร้องไห้)
- จับกัม ก็เธอจะต้องถูกตัดหัวในเดือนหนึ่งจริงจั้งนั้นคะ (ร้องไห้)
- เก็บมุ้งดี (หัวเราะ) พุทไร่ ! เท่านั้นแหละหรือ ก็จะมาพากัน

นั่งทุกซักรอนไปทำไม ตัวฉันเองจะต้องเป็นผู้ถูกตัดหัว
 ฉันยังไม่ทุกข์เลย แล้วก็อายเคอนหนึ่งนะแปลว่าอะไร
 ทำไมจะต้องวิ่งไปถือไปทำกับอายการกำหนดเวลารাত্রี
 เช่นนั้น ทำไมจะต้องเลือกถือเอาเป็นมันคงว่า ยี่สิบสี่
 ชั่วโมงเป็นหนึ่งวัน และว่าสามสิบวันเป็นเคอนหนึ่ง

จับกัม

ก็คนโดยมากเขาถือกันยังงั้นไม่ใช่หรือคะ

เกยมซึ่งด

ก็เขาจะบาถือกันยังงั้นข้างเขาประไร เราไม่เห็นจำเป็น
 จะต้องไปถือตามเขา เราเปลี่ยนวิชีวิตเวลาของเราเสีย
 ใหม่แล้วกัน เรานึกเสียว่าวันที่เป็นนาที่ นาทีเป็น
 ชั่วโมง ชั่วโมงเป็นวัน วันเป็นปีอย่างนี้แล้วกัน ถ้า
 เราถือเสียเช่นนั้นแล้ว แม้ยี่มยี่มก็จะได้อยู่กินกับพี่ไปถึง
 สามสิบปีนะหล่อน

จับกัม

แหม ! ถ้ายังงั้นเราก็น่าเสียเวลาพูดกันเสียประมาณสัก
 ๔ ชั่วโมงกะสามส่วนได้แล้ว

เกยมซึ่งด

จะเศร้าโศกไปอีกทำไมเล่าหล่อน นี่ก็แต่ถึงความสุขของ
 เราเถอะ

ยัมยัม

คะ นี่ก็แต่ถึงความสุขของเราเถอะ (เค้นหัวเราะ)

จับกัม

แล้ววันนหรือก็เป็นวันมงคล (เค้นหัวเราะ)

เต้าฮวย

จริง เพราะฉันไม่ควรจะร้องไห้ (เค้นหัวเราะ)

จับกัม

ถ้ายังงั้น เราไปจัดแจงเตรียมเข้าของในเรือนเถอะนะ

เต้าฮวย ไปซิคะ (จับก้มกับเต้าฮวยพากันไป)

เก๋ยมซึ่งดี เออ ! ไหน ๆ เราก็อยู่ด้วยกันสองต่อสองแล้ว ขอให้พี่
กอดหล่อนให้ชื่นใจสักทีเถอะ (ตรงเข้าไปทำท่าจะกอด)
(แย่งออกมา เห็นเขาจะกอดกันทำหน้าเบ้ เก๋ยม
ซึ่งดีเห็นแย่งมาก็ถอยออกห่างจากยมยม)

แอ้กิ่ง เชิญเถอะพ่อ อย่าเกรงใจฉันเลย

เก๋ยมซึ่งดี ผมกลัวคุณจะได้ตรือนะซี

แอ้กิ่ง ไม่เป็นไร ฉันจะต้องฝึกตัวให้เคย ๆ เสียจึงได้ เอ้าพ่อจำ
โปรดกอดแม่ยมยมหน่อยเถอะ (เก๋ยมซึ่งดีกอดยมยม)

เออ ! ให้ในยตามันดูซิ ๗ เสียทีก่อน

ยมยม ก็กระโดดขึ้นเตี้ยวเท่านั้น มันจะเป็นไรไปหนักหนาเทียว

แอ้กิ่ง แม่หนู แม่หนูเอ๋ย แด่เดิมฉันก็ได้มุ่งหมายไว้ว่าหล่อน
กระฉี่น่ะจะได้สัมผัสคู่ครองกัน

ยมยม ก็แล้วยังไงล่ะคะ

แอ้กิ่ง ฉันเห็นจะไม่สมหมายเสียแล้ว

ยมยม อ้อ ! (ตบมือ) ฮะ ๆ ฮะ ๆ ก็ดีไปซี

แอ้กิ่ง ฉันฟังไปได้ความมา ว่าตามกฎหมายมีกล่าวไว้ชัดเจน
ว่าถ้าชายใดต้องโทษถึงประหารชีวิต ภรรยาของชาย
ผู้นั้นท่านให้เสียทั้งเป็น

ยมยม ออกจะแตก ผึ่งทั้งเป็นเทียวฤ

- แอ็กกิง ยิงงนช
- เกยมชังค นคุณไปได้มาจากไหน
- แอ็กกิง อ้อ ! ท่านตะเลาเปาแกบอก แกเป็นคนรักกฎหมายอยู่
มาก แต่ยิงงนฉนยังไม่เชื่อ จนไปตามท่านอธิบดีผู้
พิพากษา กับท่านผู้พิพากษารองมาแล้วถึงใต้ขอ
- เกยมชังค พุดตรงกันทั้ง ๒ คนเที่ยวหรรอครับ
- แอ็กกิง ตรงกันไม่ได้กระดิกเที่ยว
- ยัมยัม พอยาไปเชื่อเลยคะ ท่านอธิบดีผู้พิพากษานะ อัดันรู้จัก
อยู่ดอก แกชมซานเหลวเดอะเทอะ
- แอ็กกิง นหลอนพุดถึงท่านเดาก้วยกระมัง
- ยัมยัม กันนั้นชะคะ
- แอ็กกิง ท่านเดาก้วย ลาสอกจากตำแหน่งเสียหลายเวลามาแล้ว
- ยัมยัม กยิงงนเดยวัน ใครเป็นแทนล่ะคะ
- แอ็กกิง อ้อ ! ท่านตะเลาเปาแกว่าการแทนอยู่
- ยัมยัม อ้อ ! ก็ผู้พิพากษารองล่ะ
- แอ็กกิง ตะเลาเปาแทนอีกนะแหละ
- ยัมยัม ตะเลาเปาทงน
- เกยมชังค นแนะครับ สมขอถามสักหน่อย ว่าได้เคยมีใครถูกสั่ง
ทงเปยยิงงนบ้างแล้วหรือยัง

แฮ็ก อ้อ ยิ่งเลย เพราะยังงั้นถ้าแกกับแม่ยมยมแต่งงานกัน
คราวนี้ แม่ยมยมก็จะได้รับเกียรติยศเป็นคนแรกที่จะต้อง
ถูกฝังทั้งเป็น

ยมยม เกยมซังค เธอกรแล้วว้าฉันนะ รักเธอปานใด ยังไม่เคย
รักใครเท่าเธอเลยเทียว แต่อรายฝังทั้งเป็นนั่นแหละทำเอา
ฉันท้อถอยเสียจริง ๆ เธอเห็นอกฉันไหม

เกยมซังค จริง มันก็จะอดอดพอใช้อยู่

แฮ็ก (พูดบ้อง) เอ ! เราหนีทางเพราะหวั่นเสียแล้ว (หัวเราะ)

บทร้อง-ยมยม เกยมซังค และแฮ็ก

(ทองย่อน)

ยมยม - ตัวน้องนแสนยากลำบากนัก นะพ้อย รัก
กรกแตกจนตัวสิ้น เมื่องยามพชายวายชวัน นะพ้อย
ตัวน้องนจะพลอยต้องตายไป

เกยม - ในสามสิบราตรเทานา นะน้องเอย พ
จะวายชวออย่าสงสัย ยังมีหน้าจำพรากจากนวลเอย นะ
น้องเอย รวกับไฟเผาผลาญราญร้อนทรวง

แฮ็ก - มานักดูตัวเราเห็นเขาท นะเจ้าเอย มารศรี
ชีวิตร์ของหล่อนหวง ชรอยเราจะได้สดาดวง นะเจ้าเอย
คนทั้งปวงจะชมว่าสมกัน

ทั้งสาม - อันความรักเหลือหักให้สูญหาย นะท่าน
 เอ๋ย แต่เสียตายชีวิตรักอาสัญ เหมือนหมอกกลุ่มคลุ้ม
 แสงแบ่งวัน นะท่านเอ๋ย เหมือนดวงจันทร์ดินเมฆหมอง
 นวลเอ๋ย

(ร้องจบบทแล้ว ยัมยัม ออกไป)

แอ็ก ^๕ เกลอลเอ๋ยเกลอล ^๕ กันเสียใจด้วยแกจริง ๆ เทียว
 เกยมซึ่งดี ^๕ ขอบใจ
 แอ็ก ^๕ ฉนั้นจะทำอย่างอื่นก็^๕ไม่ควรทั้งสิ้น ^๕ จำเป็นที่จะต้องบอก
 ความจริงให้แม่^๕ยัมยัมทราบ
 เกยมซึ่งดี ^๕ ผมเข้าใจแล้ว
 แอ็ก ^๕ แต่ว่าเขาเดอะ ^๕ อย่าทัก^๕หรืออะไรไปเลย ^๕ การแต่งงาน
 ไหน ๆ ก็ได้เตรียมไว้พร้อมแล้ว ^๕ ผู้คนก็ได้เชิญเขาไว้
 แล้ว ^๕ จะบอกเล็กเล็กดูน่าเกลียด ^๕ เพราะฉนั้น มีการ
 แต่งงานตามกำหนดดีกว่า ^๕ ผิดกันแต่เปลี่ยนเอาฉันไปเป็น
 เจ้าบ่าวเสียแทนแกเท่านั้น ^๕ แกมาเป็นเพื่อนบ่าวใหม่ละ
 เกยมซึ่งดี ^๕ ผมเสียใจที่จะไปในการแต่งงานได้ทำไม่ได้
 แอ็ก ^๕ ทำไมละ
 เกยมซึ่งดี ^๕ เพราะวันนี้ผมต้องตายเสียแล้ว
 แอ็ก ^๕ อ๊ะ อะไรงั้น

- เกยมซึ่งดี สมณะรักแม่ยมยมเต็มดวงชีวิต เพราะณนเมอสมจะ
ต้องสละแม่ยมยมแล้ว สมกต้องสละชีวิตเสียด้วยทีเดียว
- แฮกิง แกไม่ควรจะพูดยงน แกก็ไม่ใช่รูปชั่วตัวดำอะไรนักดอก
เมอไม่ได้แม่ยมยมแล้วหาคนอื่นก็ได้
- เกยมซึ่งดี หาใครจะได้มาเหมือนแม่ยมยมแล้ว
- แฮกิง ถูกแล้ว เพราะณนณนถึงเห็นว่าแม่ยมยมไม่ควรจะมา
ต้องตายเสียเร็วเชนน ถ้าจะนกดั่งอายุส่วนส่งทงเป็น
แล้วละก็ หาผู้หญิงอะไรที่เลวๆ กว่าแม่ยมยมหน่อย
ก็ได้
- เกยมซึ่งดี คุณอย่าพูดให้เสียเวลาเสียครับ สมทำใจเสียแล้วว่า
จะต้องตาย

บทร้อง - เกยมซึ่งดี

(โธ่ลาว)

โธ่เสียตายพินิตายภาเอ้ย หมายถึงเชยชีวิตฆริมย์
ส่งวน แสน่สวาสต์คลาสเส้นห้องคันวล พระพายหวล
โหยกลิ่นสกากรอง กลิ่นบุหงาคลาเคลื่อนเลื่อนสูญไป
พ่ายกลิ่นอรไท้ในห้อง เจ้าหอมยิ่งกว่ากมุทสุดจำต้อง
ต้องจากนอนมเนอพลีลือนเหมือนจะพรากรายจาก

ดวงชีวิตร์ เสมอส์บดวงจิตรให้บับน ใครเลยจักอุส่าห์กล้า
อดทน นฤมลอยุธยาพิลาเสย

(พอร้องจบบทแล้ว เกียมซังติ ชักก้นหย้นออกมา
ทำท่าทางเหมือนจะแทงตัว แอ้งตกใจโดดเข้าไปจับมือ
เกียมซังติไว้ แล้วแย่งก้นหย้นเสีย)

แอ้ง แล้วกันซิ ทำอย่างนั้นจะใช้ได้ฤ
เกียมซังติ ก็ทำไมละ ชีวิตร์ของผมนิใช้ฤ
แอ้ง ที่ไหนได้ แอ้งได้สัญญาไว้แล้วว่า จะตายด้วยดาบของเจ้า
คุณเพชฌฆาตภายในกำหนดเดือนหนึ่ง ก็แจะมาจริง
ตายไปเสียก่อนกำหนดยังงจะใช้ได้ฤ ขอให้นิถุเถอะ
นิ้นจะมีต้องถูกประหารชีวิตร์แทนแกฤ
เกียมซังติ ก็ผมนิจะไปทุกซั่วนะไร เมอผมนิจะตายไปแล้ว คุณนิจะ
ตายหรอจะอยู่ ก็ไม่เกี่ยวอะไรกะผมนิ นิใช้รู้ระปะบั้งอะไร
ของผมนิ

(ตะเลาเปาเข้ามาทำทางหน้าตาออกคั่น ๆ)

แอ้ง อ้าวนี้อะไรกันออกละ
ตะเลาเปา เดยวนมทหารมาบอกวา ว่างตจะเสด็จมาทั้น กระบวน
เสด็จจะถึงอยู่แล้ว

แอ็กกิ่ง เอ๊ะ ! ดายจริง เสด็จเอาไมรูเนอรตวยงจะจัดการรับ
เสด็จอะไรทันเล่า

ตะเลาเปา ผมได้จัดการให้เขาเตรียมที่ประทับร้อนในวังเก่าแล้ว
แอ็กกิ่ง ก็เสด็จมาทำไมหนอ เห็นจะอายเรื่องยังไม่ตัดหัวกัน
นั่นเอง (หันไปพูดกับเกียมซังตี่) นี่แน่เกลอ ไม่ได้
การละ พูดกันจริงๆนะ แกได้ให้คำมั่นสัญญาไว้แล้ว
ว่าจะให้ฉันตัดหัวแก เพราะฉันถ้าแกจะมาชิงฆ่าตัวแก
เสียเองยังงั้น ก็เลยมอจะหมิ่นประมาทแย่งนำที่เจ้าคุณ
เพชรฆาฏ ถ้าแกเป็นผู้รักษาความสัตย์แล้ว แกจะต้อง
รอดตายด้วยตามเจ้าคุณเพชรฆาฏถึงจะถูก

เกียมซังตี่ ก็เอาขวับ ตัดหัวผมซิ

แอ็กกิ่ง อะไร เคยวันแหลละฤ

เกียมซังตี่ ไม่คตเคยวันมันจะทันราชการหรือ กระบวนเสด็จจะถึง
อยู่แล้ววันครบ

แอ็กกิ่ง พุทไร อยู่ดี ๆ จะให้ตัดหัวคนโดยทันควันทันด่วนยังง
ที่ไหนได้ ออย่าว่าแต่คนเลย แต่แมลงวันตัวเดียวก็ยัง
ไม่เคยฆ่า

ตะเลาเปา ผมไม่แลเห็นว่าจะมีทางหลีกเลี่ยงไปยังใด ก็เมอมันเป็นการ
จำเป็นก็กตพินหลับหลับตาเอาที่ไม่ได้หรือครับ

แอ็กกิ่ง นี่นะผมจะว่าให้ฟัง ในหน้าที่เจ้าคุณเพชรฆาฏ ผมก็ได้

ตกลงสัญญาไว้แล้ว ว่าผมจะตัดหัวเกยมซึ่งตนเมื่อครบ
กำหนดเดือนหนึ่ง เพราะฉนั้นในเวลานี้ผมยังไม่ได้เตรียม
เนื้อเตรียมตัวเลยทีเดียว ผมยังไม่รู้ว่าจะทำยังไง ผม
ได้ตั้งใจว่าจะคอยฝึกหัดให้ชำนาญไปที่ทะเลเล็กน้อย ผม
คิดไว้ว่าจะลองเริ่มต้นตัดหัวหนูตะเภาดูก่อน แล้วจึง
ค่อยกระโดดขึ้นมาที่ทะเลน้อย ๆ จนถึงมนุษย์เป็นที่สุด ที่
จริงผมเป็นคนใจอ่อนมาก เมื่อผมตกลงรับตำแหน่ง
เพชรฆาตนะ ผมนั้นกลัวจะล้มแต่ยศเท่านั้น ไม่ได้คิด
เลยว่าจะต้องเพชรฆาตเพื่อจริงอะไรจริง ๆ ตั้งแต่ผม
เกิดมายังไม่เคยฆ่าคนเลยจนคนเดียว
เกยมซึ่งดี ทศมรูสึกเช่นนั้นก็เป็นการดีส่วนตัวคุณ แต่คุณจะมา
เสี่ยงนำทาสการเช่นนั้นไม่ถูกนะขอรับ ขอให้ใ้ไ้ทำ
ครองดูแลน้อยเถอะ ตัวผมที่จะต้องเป็นคนถูกตัดหัว ผม
ยังไม่หวาดหวั่น ไ้ให้จะเป็นผู้ฆ่าจะมาหวาดหวั่นทำไม
ยังงี้ๆ ไ้ให้จะต้องประหารชีวิตผมแน่ละ
แอ้กิง อะๆ! ซ้ำก่อน แน่ละหรือ ฉนั้นดูเหมือนจะไม่สู้แน่นัก
เกยมซึ่งดี ก็ยังงี้ละ
แอ้กิง การที่ฉนั้นจะประหารชีวิตเร่แก่ ถ้าจะให้เป็นหลักถาน
ก็คงจะต้องกระทำค่อน้ำพยานผู้หลักถานไม่ใช่หรือ
เพราะฉนั้นถ้าฉนั้นจะไม่ฆ่าเถละ เป็นแต่ทำหนังสือไว้

ต่อหน้าพยานว่าได้ฆ่าแล้ว ก็เป็นอันใช้ได้เหมือนกัน
 จริงไหมละ ก็ชั่วแต่ในตัวท่านคะเลาเป่านี่ กัมเจานาที่
 รวมแะอยู่แล้ว เวลานั้นท่านเป็นปลัดเมือง และทำการ
 แทนอธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษารองและนายอำเภอ
 เจานาที่เหล่านี้อันเป็นตำแหน่งสำคัญ และคงจะเต็มใจ
 ที่จะสาบานเป็นพยานในเรื่องนี้ ยิ่งไงท่านคะเลาเปา
 คะเลาเปา เดือนนี้นะประสงค์จะให้ผมสาบานสิ่งที่ไม่จริง เพื่อ
 ช่วยคุณให้พ้นอันตรายไปครึ่งหนึ่ง ยิงงนหรือ นันแหละ
 ที่จริงการที่ผมจะทำเช่นนั้น เป็นการผิดระเบียบมาก
 ที่เดียว

แอ้งกิง เอาเถอะ ๆ แล้วผมจะอ้อนวอนให้ตามเคย

คะเลาเปา อ้อนวอนสุดหรือจะจดบาปไว้

แอ้งกิง เอาเถอะสุดเทียว (ควักเงินให้)

คะเลาเปา ฮือ! ผมก็เป็นคนใจอ่อน เสียอ้อนวอนไม่ได้ เอาเถอะ
 ครับ คุณจะว่าอะไรก็ว่าไป แล้วผมก็จะลงชื่อเป็นพยาน
 ให้

เกียมซิงติ ก็ส่วนแม่ยมยมี่ละขอรับ ถ้าผมไม่ได้แม่ยมยมี่ละก็ผม
 เป็นไม่ยอมอยู่ในโลกนี้อีกนาคะ

แอ้งกิง เอาอีกละไม่ว่าเขาจะพูดกันเรื่องอะไร แก่คอยจะสื่อ
 ยมยมี่ไว้นันแหละ นันเบอเหตุเต็มทีแล้ว

เกษมซึ่งดี ถ้าผมไม่ได้ยัมยัมละก็ผมจะต้องผูกคอตายแขวนต้องแต่ง
 อยู่ในสวนหลวงนี้ ให้วังต๋อทอดพระเนตรเห็นเป็นแน่ละ
 ตะเลาเปา มีแต่เขาจะแขวนธงหรือแขวนโคมนั้นอะไรจะมาแขวน
 คนรับเสด็จมันจะใช้ที่ไหนได้

เกษมซึ่งดี ก็ยังงั้นได้เท่าโปรดพูดกับท่านเค้าได้ให้เป็นการตกลงช
 ะหรับ

แอ็กกิ่ง เอ๊ย เมื่อเค็มทีแล้ว นี่แน่จะบอกอะไรให้ ยัมยัมนี้
 นัยกให้แกละ การที่จะแต่งงานก็ได้เตรียมไว้พร้อม
 ทุกอย่างแล้ว ยังขาดอยู่แต่พระยังไม่ได้นิมนต์ แต่
 ให้ท่านตะเลาเปาสวดมนต์แทนก็เห็นจะได้ดอก ไปเถอะ
 ไปไปจัดการตกแต่งกันเสียให้มันรู้แล้วรื้อรถกันไปที แล้ว
 แกละพาไปไหนก็ไปเถอะ อย่ามายุ่งอยู่ทนอกเลย
 ท่านตะเลาเปาโปรดหน่อยเถอะครับ (ตะเลาเปากับ
 เกษมซึ่งดีพากันไป)

(ขุนนางและราษฎรพากันเข้ามาขึ้นเรียงรับเสด็จ
 แล้วกระบวนแห่จึงนำเสด็จไปห้องโถงวังเข้ามามีเล้าม่วย
 ตามเสด็จ เวลาเท่านั้นดนตรีดีเพลงเหาะ)

บทร้องหมู่ใหญ่

(เหาะ)

ราชาธิราชผู้ อารงฤทธิญาไชย ครองเขตรดงก๊ก

ไชว์ อุส่าห์จรู๋ธำนี้ หวังจักบันเทาทุกข์ บำรุงสุขเกษม
ศรี เพิ่มพลประมุขปี ดิตลอดประชากร ข้าบาททั้งหมด
มา เพื่อจะเฝ้ามหิศร กัมเกษถวายพร แต่พระบั้น
บัตถพิ อีกหวังประพฤติเหตุ ผลที่น่าพระภูมิ มาสู่บุรี
ศรีสวัสดิ์เลิศประเสริฐสรรพ

บหรือวังดี, เล่าอะ, และ แซ่กิง, (ลูกคู่รับ)

(ฝรั่งว่าเท่าๆ พวกอย่างไหนก็ได้)

วังดี - อันเราเฝ้าพงษ์วัน ปาซ่องโกอัน ภา
ฤทธิทุกทิศกำจร เสนาข้าบาทราชภูร กัมเกษขอร
ประณตรับพจน์บัญชา

เล่าอะ - อันตัวข้าพเจ้านั้น องค์พระราชา ทยก
เอารสประทาน

วังดี - เรานมมีใจพาด กระทบลั่นดาม พิสุทธ
ด้วยยุติธรรม เปนยอดยิ่งใหญ่ไภวดี

เล่าอะ - เว้นแต่หม่อมฉัน (นางหมั้น) จริง ๆ
ทุกสิ่งเหลือดี สมควรจักเป็นมเหสี เอารสภูมิ จำรัส
ตงกักงามงอน

แอ็ก - ข้าขอเคารพพญาร และมิ่งมั่งอร อันเป็น
 สะโกร้าชา

วังตี - อันเราครอบครองนรา กรตุบิตา เลียง
 บุตรผู้เมตตาครัน ทั่วเทศเขตรอบขอบขัณฑ์ เต็มใจ
 ทักกัน ระยอบให้ (ท่าน) นักรอง

เล้าอะ - ข้าบาทนี้ไม่รับรอง เพราะน้ำจิตรของ
 (อนงค์) ขอบทำตามใจ

วังตี - เรามิอาษาญคนใด ในเหตุขยของ (ท่าน)
 นักรองกรณา จิตรล่วนควรวแก้กรา

เล้าอะ - เปรียบด้วยจิตรรา (ของนาง) มิเทียมทาง
 ดี สิ่งชั่วมัวหมองบมิ แล้วยาลกาย กระทำให้เป็น
 มลทิน

แอ็ก - ข้าขอเคารพพญามินทร์ กับมิ่งนารินทร์ อัน
 เป็นสะโกร้าชา

วังตี (พูดกับเล้าอะ) นี่แน่แม่คุณ ฉันทะเป็นผู้อดกลั้นได้
 พอใช้ดอก แต่ว่าหล่อนนะฉันทะเกือบจะทนไม่ได้แล้วนะ
 หล่อนคอยแต่จะสอดรำไป หล่อนไม่รู้หรือว่าเวลานี้
 ฉันทะจะต้องพูดคำสลับให้ยืดยาว หล่อนก็คอยสอด

เข้ามาว่าไป ถ้าหล่อนขึ้นพูดส่ออึกตะกั ฉันเห็นจะต้อง
ให้เขาเอาขลุ่ยใส่ปากหล่อนเสียละ

บทร้อง - วงศ์

(แขกสทรวัด)

ตามบรรดาราชาประเทศนี้ ไม่มีใครใจดีเหมือน
ตู่ข้า จัดเก็บกฎหมายหลายบทนา ให้โทษาเหมาะ
ยิ่งทุกสิ่งไป แม้ผู้ใดปดมากปากพลอดพล้อย ให้ปดจ้อย
ทุกคำอย่าซ้ำได้ ให้ปดทุกเวลารাত্রีไร้ แม้พูดจริง
เมื่อใดตบให้บ่อม ส่วนเข้ายคนปากบอนนั้นสอนยาก
เสียงลำบากรำเมื่อเหลือถนอม ให้เขาหาสามะพร้าวห้าว
ไว้พร้อม สิบชะลอมให้กินสิ้นเร็วพลัน ส่วนไอ้พวก
มือไวใจฉกาจ ให้จับกวาดกว้านไป ในไพร่ตั้นที่
บังคับให้ฉกชิงวิ่งราวกัน วันใดไม่ชะโมยให้โบายดี พวก
หากินฉ้อโกงในทางไฟ จับมาให้มันเล่นเสียหมื่นปี
ถ้ามันแพ้ต้องครองละสองที่ มันเล่นดีคราวใดให้จำตรวน
ไฟที่เล่นให้ทำด้วยแผ่นอิฐ วงไฟนั้นให้ติดที่กลางสวน
ให้มันโก่งปลี่ยนปลิ้นสิ้นกระบวน แล้วชวนคนอื่นให้
ไปนั่งชม ยังมีที่คิดไว้ได้หลายหลาก มากกว่ามากล้น

เปรียบเทียบกับให้ส้ม เหตุกับผลให้ตรงลงกันกลม เป็นดัง
ถูกอารมณ์เรานักเคย

(พวกขุนนางยกเก้าอี้มาให้วงศ์ประทับ ตะเลาเป่า
เข้ามาส่งหนังสือให้แอ่งฉบับหนึ่ง แอ่งดูแล้วเข้าไปที่หน้า
ที่นั่ง โค้งตามแบบ แล้วคุกเข่าลงที่หน้าเก้าอี้)

แอ่ง ข้าพระบาทมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่พระองค์ทรงพระ
อู่ดำหะเสด็จพระราชดำเนินมาถึงแปะมั่งฟูกรุงเก่าน และ
ข้าพระบาทขอพระราชทานอภัยเชิญเสด็จ ประทับในพระ
ราชวังเก่า ที่ได้จัดไว้เป็นที่ประทับร่อน

วงศ์ เออๆ ขอบใจ แต่เรายังไม่เข้าไปในร่ม ในสวนนี้
สบายดี แล้วก็การงานในเมืองนี้เป็นอย่างไร เรียบร้อย
อยู่ๆ

แอ่ง เรียบร้อยดีทุกประการพระเจ้าข้า และข้าพระบาทขอ
ประทานกราบทูล ว่าได้ประพาศติดตามพระราชดำรัส
ในลายพระหัตถ์นั้นแล้ว ข้าพระบาทได้จัดการประหาร
ชีวิตรณกโฆษคนหนึ่งแล้ววันนี้ (ชูหนังสือ)

วงศ์ อ้อ ! เป็นการถูกระเบียบดีๆ

แอ่ง ข้าพระบาทได้ประหารชีวิตรณกโฆษนั้นต่อหน้าพยานเป็น
หลักฐานดีพระเจ้าข้า (ชูหนังสือ)

วงศ์ เออ ! นี่แน่ะ รับหนังสือนั้นมาให้เราที่เถอะ (นายทหาร

รักษาพระองค์ผู้หนึ่ง รับหนังสือจากแอ็กิง แล้วเข้าไป
 คุกเข้าชุกวาย (วังได้รับไปอ่าน) “ที่แปะบึงพุทธรังเกา
 ต่อน้ำท่านปลัดเมือง อธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษา รอง
 ผู้บังคับการกองรักษาท้องที่” เออ! ก็เป็นผู้เป็นพยานหลาย
 คน ไหนเล่าให้เราฟังให้ละเอียดที่ๆ ยื่นขึ้นเล่าตาม
 สบายเถอะเราอนุญาตให้ละ

บทร้อง - แอ็กิง, จั๊กกิม, ตะเลาเปา, และลูกคู่

(ดลิมโปง)

แอ็กิง - เมื่อถึงยามนี้โทษจะตายนั้น ตัวมันสั้น
 พันกระทบกันกักๆ ข้าพระองค์ตรงเข้าไปไม่ซงัก ซักดาบ
 เพ็ชรจากฝักโดยทันที พอมันรู้สึกวาม่าเงียดเงือ เลือด
 ไม่เหลือจนนิคซิดเป็นผี ข้าพระบาทเกร็งข้อย่อเป็นที่
 พันเหมาะดีหัวกลิ้งอยู่กลางทราย

ลูกคู่ - อันเจ้าคุณแอ็กิงปดไม่เป็น ไม่เคยเห็น
 ลวงใครได้สมหมาย ปดคราใดจับได้สัดวกตาย แม้จะ
 ตายไม่ทั้งความจริงเลย

จ๊ากกิม - เจ้าคนโทษโหดเหี้ยมเมื่อจวนตัว ที่จริง
 กลัวแกล้งวางท่าทางเฉย เจ้าหลักแล้วมีหน้าทำเสียบ

แม่กิ่ง

ตะเลาเปา

จับกิม

(พูดพร้อมกัน) อ๊ะ! อะไรพระราชโอรสหายไ้ --

เล่าอะ

อย่าอึ้ง! ฟังนั่นเล่าต่อไป พระราชโอรสในเวลานี้ก็ไม่มี
เหตุอะไรที่จะขัดขวางในพระทัยเลยสักอย่างเดียว การ
ที่จะอภิเษกฉันเป็นพระชายาหรือกำลังเตรียมอยู่ ก็เกือบ
จะถึงกำหนดวันอยู่แล้ว

แม่กิ่ง

ตะเลาเปา

จับกิม

(พูดพร้อมกัน) อ้อ! ถ้ายังงั้นก็เห็นจะเป็นเพราะ --

เล่าอะ

อย่าอึ้ง! เราไม่ได้ขอให้แสดงความเห็นเลยทีเดียวนั้น
รื้อยุดอกว่าพวกท่านนะเห็นฉันหน้าตาไม่สรวย ตัวเป็น
ผู้มีบุญญาแต่ด้อยมองหาแต่ความงามในใบหน้า ความ
งามท่อน ๆ ยังมีดมไป เช่นหัวไหล่ข้างซ้ายของฉัน
ก็หาที่ไหนสู้ไม่ได้ในโลกย์ ยังข้อศอกเบื้องขวาที่สุดที่
จะงาม ใครได้เห็นแล้วจำเป็นต้องคิดใจ

วังคี

(ส่ายกมล้องพลาง) จบหรือยัง

เล่าอะ

จบแล้วเพคะ

วังคี

ถ้ายังงั้นเราจะได้พูดบ้าง (ส่งกมล้องให้มหาดเล็ก) นี่แน่ะ
เต้าไ้ (แม่กิ่งลงคุกเข่าทันที) เราได้ทราบข่าวว่าลูก

เราจะได้มาอยู่ในเมืองนี้เอง ปลอมตัวเป็นคนจนเที่ยว
ร้องเพลงตักกระຈပ်บ่หากิน

แอ้กิ่ง (พูดบ้องกับตะเลาเป่า) คุณ ! ทำทางจะเกิดความเสียแล้ว
วงศ์ เขาปลอมข่อยว่า เกยมซึ่งต ช่วยหาตัวให้เราหน่อย
ได้ไหม

แอ้กิ่ง เอ้า -- อ้า -- ก็ ๆ -- (พูดบ้อง) ยุ่งใหญ่เสียแล้ว
กรรมกรรมจริง ๆ

วงศ์ ยังไง

แอ้กิ่ง เป็นการลำบากอยู่หน่อยพระเจ้าข้า เกยมซึ่งตฟังไปเสีย
เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ได้ทราบว่าจะออกไปเที่ยวนอก
อาณาเขตตรงกัก

วงศ์ เอ๊ะ ! ไปทางไหนล่ะ รู้ไหม

แอ้กิ่ง ไม่ทราบหา มิได้พระเจ้าข้า

เล้าอะ (อ่านหนังสือ) อ๊ะ ! อ๊ะ !

วงศ์ อะไรล่ะ

เล้าอะ ทอดพระเนตรสิ เกยมซึ่งตท่านเจ้าคุณเพ็ชรณาถได้
ประหารชีวิตเสียแล้วเมื่อเช้าวันนี้เอง พุทไร ๆ จะหา
ที่ไหนได้เหมือนอีกเล่า (ร้องไห้)

แอ้กิ่ง (พูดบ้อง) เสร็จ ! ตายแน่ละเรา (หมอบก้มหน้าลง
จับก้มกับตะเลาเป่าก็ลงหมอบก้มหน้าด้วย)

วงศ์ เราก็จำไม่มีใครได้ถนัด นี่ก็ออกเป็นเลาๆ ว่า ดูเหมือน
จะมีทอดน้ามูกน้ามันอะไรอย่างหนึ่ง อะไรเทือกนั้นแหละ
มีลงโทษอะไรขึ้นๆ ยังงั้นแหละ แต่จะเป็นทอดน้ามัน
หรือเอาตะกั่วหลอมกรอกอะไรก็จำไม่ได้ถนัด แต่ไม่
เป็นไร เตรียมไว้ทั้งสองอย่างก็ได้ นี่แน่ะ! แล้วเตรียม
ไว้ทั้งสองอย่างนะ (นายทหารรักษาพระองค์โค้งรับ
รับสั่ง)

แอ่ง (เสียงสั้น) เป็นความสัจจริง ข้าพระบาทไม่ทราบ
เลย --

วงศ์ เราเชื่อแล้วว่าเจ้าไม่ทราบ เราก็ก่อนก็สงสัยเจ้า แต่นั่น
แหละจะทำยังไงได้ ตามกฎหมายก็กล่าวไว้ชัดเจน ใน
เรื่องให้ลงโทษผู้ที่กระทำร้ายราชโอรสของวงศ์ แต่ไม่ได้
มีข้อยกเว้น หรือลดหย่อนผ่อนโทษให้แก่ผู้กระทำ
ไปโดยไม่รู้เลยทีเดียว จะเจตนาหรือไม่เจตนา ก็ให้ทำ
โทษอย่างเดียวกัน นั่นก็เป็นเหตุเพราะผู้ร่างกฎหมายเดิม
สัฟร้าว ไม่ได้คิดเสียให้ตลอด แต่เอาเถอะเมื่อเรา
กลับไปถึงกรุงของเราแล้ว เราจะสั่งให้เขาแก้กฎหมาย
ตอนนั้นเสียเรียบร้อยต่อไป

แอ่ง (พูดกับตะเลาเป่า) ไปแก้กฎหมายเอาเมื่อเสด็จกลับ
มันจะมาเป็นประโยชน์อะไรที่เราละ

บหรือ้ง - วังดี เล่าอะ แฮ้งกิง ตะเลาเปา จับกิม ฮือแซ

(ดวงพระธาตุ)

วังดี - อันกำหนดกฎหมายทั้งหลายไซ้ จะให้เหมาะ
ทั่วไปยากนักหนา เพราะผู้ต้องถูกลงอาญา คงร้องว่า
ไม่เป็นยุติธรรม

แฮ้งกิง - จริงแท้ ๆ ควรแก้ ให้เรียบร้อย

เล่าอะ - พังทำไมอายด้อยปัญญาต่ำ

ตะเลาเปา - เวลาคิดชั่วกลัวเป็นยา

เล่าอะ - มาพูดซ้ำพูดซากมากทำไม

หรือ้งกิม - คิด ๆ กันจิตร์นัวใจหาย อันกฎหมายน่าเบื่อ
เหลือแก้ใจ

แฮ้งกิง

จับกิม } - ที่คนโน้นชุนชวยสบายใจ

ตะเลาเปา

วังดี

เล่าอะ } - ที่คนนั้นทุกข์ใหญ่ไม่เท่ากัน

ฮือแซ

แฮ้งกิง - กระนั้นซิคนตกกลับมีทุกข์ คนไม่ดื่มสุรเกษมสันต์
คนประพฤตชั่วตรงถูกลงทัณฑ์ คนที่โกงเขานักกลับมั่งมี

จ๊อบกิม - จริงแท้ ๆ ควรแก้กฎหมายใหม่

เล่าอะ - พังทำไมบัญญัติอย่างทาสี

ฮ้อแซ - เวลานั้นกลัวทงซวด

เล่าอะ - มาพูดซวดซ้ออยู่ทำไม

พร้อมกัน - คิด ๆ ตันจิตร้นำใจหาย อัญกฎหมายน่าเบื่อ

เหลือแก้ไข

แฮ็กกิง

จ๊อบกิม

ตะเลาเปา

วังต๋

เล่าอะ

ฮ้อแซ

- ที่คนโน้นดูดยายสบายใจ

- ที่คนนั้นทุกข์ใหญ่ไม่เท่ากัน

วังต๋

แฮ็กกิง

วังต๋

วังต๋

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

แฮ็กกิง

นั่นแน่ เจ้าจะรอนเราเกินเขาเสียก่อนได้ไหม

ข้าพระบาทไม่ขัดพระราชประสงค์เลย

ถ้ายังงั้นกตละ (วังต๋กับคนอื่น ๆ ไปหมด คงเหลือแต่

แฮ็กกิง ตะเลาเปาและจ๊อบกิม ซึ่งกระบวนลับแล้วจึงพา

กันลุกขึ้นยืน)

เฮาซี ช่างพูดไปจนได้ดื้อไหมล่ะ อ้ายกัมเกษค่านับ

สามที่ถ้วนอะไรของคุณนะ

ก็เล่าให้พิศดารขึ้นหน่อย จะได้น่าเชื่อนอกหน่อยเท่านั้น

ตะเลาเปา

จับกิม พิศดารพิศสิ่งอะไร จะเลยต้องตายกันหมดแล้ว
 แฮกิง หล่อนเองก็ไม่หยอกเหมือนกัน ว่าเสียออกเรื่อยเรื่อย
 อ้ายนักโทษยกควหาตัวอะไรมึ

ตะเลาเปา ก็อายคอนเกร็งขอย่อเป็นที่ของคุณนะยังเง

จับกิม แล้วกยงม่อตอบตามเพ็ชรดาบพลอยอะไรอีก

แฮกิง เอาเถอะ ๆ อัยมัวมาเถียงกันให้เสียเวลาหน่อยเลย ผม
 เห็นมีทางที่เราจะเอาตัวรอดได้อยู่ทางเดียวเท่านั้น เกยม
 ชังคิดเหมือนจะยังไม่ไป ต้องคิดอ่านจัดการให้กลับเป็น
 ขนมาเท่านั้นเอง

(เกยมซึ่งดีกับยัมยัมพากันเดินเข้ามา)

จับกิม เอ้า ! มาแล้วยังเงละ

แฮกิง อ้อ ! มีข่าวดีจะบอกให้ท่านเกยมซึ่งดีทราบ ตัวท่านนะ
 เป็นอันยกโทษไม่ต้องประหารชีวิตละ

เกยมซึ่งดี อ๊ะ ! จะมากโทษเดี๋ยวยังเง ฉันทันนั้นตายแล้ว แก
 สบายแล้ว

แฮกิง เดี๋ยวนั้นมันเกิดเหตุใหญ่เสียแล้ว ทำไปทำมาตัวท่าน
 นะกลายเป็นพระราชโอรสวงศ์ไปแล้วนะ

เกยมซึ่งดี (หัวเราะ) ก็ฉันเป็นมาหลายปีแล้ว แกอยากไม่รู้เอง

แฮกิง พุทโธ ! ก็ท่านจะทรงแข็งแรงให้ทราบเสียหน่อยไม่ได้

เดี๋ยววันนะวงศ์เสด็จมาทันแล้ว

เกยมข่งคื พระบิดามาตามเรายังงั้นๆ

แฮกิง เล่าอะม้วยก่มา

เกยมข่งคื ยายเล่าอะนะมาตามฉันเพื่อจะให้ฉันแต่งงานกะเขา แต่
เดี๋ยววันฉันก็โตคักแต่งกะแม่ยัมยัมแล้ว เพราะฉันถ้า
เล่าอะรูกคงจะทูลพระบิดาให้ฆ่าฉันเสียเป็นแน่แท้ยว และ
ถ้าแม่ฉันถูกประหารชีวิต แม่ยัมยัมก็จะถูกสั่งท่งเป็น

ยัมยัม เห็นความลำบากใหม่ละคะ

แฮกิง ลำบากจริง ก็นจะทำยังงี้ดี

เกยมข่งคื ฉันแลเห็นอยู่ทรงหนึ่ง ท่านเจ้าคุณแฮกิงไปจัดการพุดจา
ให้เล่าอะม้วยคักลงแต่งงานเสียกะท่านเองนั่นแหละ เล่า
อะก็จะได้ไม่มารบกวนฉันอีก ถ้าเป็นเช่นนั้นได้ละก็
นั่นแหละฉันจะกลับเป็นชนมาได้อีก โดยไม่ต้องกลัว
ว่าจะถูกประหารชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

แฮกิง แต่งงานกับยายเล่าอะนะๆ

ยัมยัม อีฉันไม่เห็นมีทางอันไหนนะเจ้าคะ

แฮกิง พุโธ! ยายเล่าอะนะหล่อนก็ดูเหมือนจะได้เคยเห็นแล้ว
ไม่ใช่ๆ เต็มกลืนเหี้ยวนะ

จับกิม ถึงหน้าตาจะไม่งาม หัวไหล่ซ้ายหาไหล่ขวาไม่ได้ใน
โลกนี้ละคะ

- ตะเลาเปา ข้อคือทว่าใครเห็นจิตใจเหี้ยวนะคุณ
- แอ๊ก! เด่มกลืน ! เด่มกลืน ! (ทำท่าแขยง) ต้องขอตัวที่
- บัมบัม นี่แน่ คุณว่าคุณน่ะรักฉันไม่ใช่หรอคะ
- แอ๊ก! ขอนันไม่ต้องถามเลย ฉันบอกแล้วว่ารักหล่อนเพียงไร
- บัมบัม รักละก็ทำไมจะฆ่าฉันเสียล่ะ
- แอ๊ก! อ๊ะ ! ฆ่าหล่อนยังไ
- บัมบัม การที่คุณไม่ยอมแต่งงานกับเล้าอะ ก็เท่ากับฆ่าฉัน
ถ้าเล้าอะยังไม่มัวอยู่ยง ภิเษมซึ่งตักจะกระดิกตัว
ไม่ได้ เพราะถ้ากระดิกตัวเมื่อไรเล้าอะก็ต้องรู้ว่ายัง
ไม่ตาย แล้วพอรู้ต่อไปว่าภิเษมซึ่งฉันได้ฉันเป็นเมีย
แล้ว เล้าอะคงจะทูลวงตให้ประหารชีวิตฉันเสีย
แล้วตัวฉันก็จะต้องถูกฝังทั้งเป็น
- แอ๊ก! ถ้ายังงั้นก็ต้องช่วยกันบีบคั้นความไม่ให้ทราบ ถึงพระเนตร
พระกรรณว่าภิเษมซึ่งอยู่ในเมืองนี้
- ตะเลาเปา เฮะ ! นลิมอายทอดน่านมดเสียแล้วหรอ ถ้าจะให้รอด
จากทอดน่านมดก็อยู่ทางเดียว แต่จะต้องพาภิเษมซึ่งต
ไปเฝ้าให้ทอดพระเนตรเห็นเสียว่าเราไม่ได้คบคิดกันฆ่า
พระราชโอรสเท่านั้น
- ภิเษมซึ่งต ช้าก่อน ถ้าเล้าอะยังไม่มัวอยู่ทราบใด ตัวฉันก็ต้อง
คงเป็นมัวอยู่ทราบน ต่อเมื่อเล้าอะมัวแล้วเมื่อใด

ฉันจึงจะยอมกลับพินคนเป็นเช่นมาอย่างเดิม

แอ็กกิง พุทโธ ! ไม่เห็นใจกันมั่งเลย

เก๋ยมซึ่งต แยกตัดเห็นแก่ตัวเท่านั้นแหละ กะอาการที่จะไปเกยว

อยู่หญิงนิตหนึ่งเท่านั้น ไม่เห็นจะลำบากยากเข็ญอะไร

แอ็กกิง แน่ละซี เกยวแม่ยัมยัมมะมันไม่ยากอะไร นี่จะให้ไป

เกยวยายยักขึ้นอย่างนั้นมันง่ายอยู่เมื่อไร

จ๊อบกิม โธ ! คุณคะ เวลาจวนแล้วนะ ตกลงเสียเถอะ

ทะเลาเปา นึกว่าเห็นแก่พวกพ้องมั่งเถอะ

แอ็กกิง (ถอนใจใหญ่) เฮ้อ ! ก็ตกลง เห็นจะยังดีกว่าทอดน้า

มันหน่อยหนึ่ง

บทร้อง-เก๋ยมซึ่งตกลับแอ็กกิง, คนอื่น ๆ รับ-

(ลาวสมเด็จ)

เก๋ยม - แส่นจะเปรมปรีดาอยู่ภาเอ้อย เราจะเลย
ได้คู่แสนหา เจ้าแก้วดำดำ นันรักยัมยัม เพื่อนเอ

คนอื่น - เจ้าแก้วดำดำ เรอรักยัมยัม เพื่อนเอ

เก๋ยม - จะภริมยัมมนางสาวางดา ทุกเวลารাত্রี
ไม่มีภัย แม่คู่ชีวิต จะได้สันติ พี่เอ

คนอื่น - แม่คู่ชีวิต จะได้สันติ จริงเอ

แอ็ก - อันว่าเราเสียทีแต่เคราะห์ เขาซิเหมาะ
เราพลาดสวัสดิได้ เออนี่เป็นกรรม ที่เราได้ทำ มาเอย

คนอื่น - เออนี่เป็นกรรม ที่เธอได้ทำ มาเอย

แอ็ก - ยังมีหน้าจะซัดอึ้งแขใจ คลานเข้าไป
เกยวนางยักชน แม่ชวา พนจาตา แล้วเอย

คนอื่น - แม่ชวา เรอนจาตา แล้วเอย

(จบบทร้องแล้ว พวกนี้ออกไปหมด เหลือแต่แอ็ก)

แอ็ก ตาย ๆ เรานี่ช่างเคราะห์ร้ายเสียจริง ๆ นะ อียายเล่าอะ
นี่เหลือทนจริง ๆ เห็นใจเกียมซังดีเทียว ในการที่จะต้อง
หนีตายคนนี่ เออ ๆ มาโน้นแล้ว แม่ไว้วพอแลเห็น
มาแต่ไกลก็ออกจะขนลุกขนพองเสียแล้ว แอบเสียดก่อน
เดอะ พอให้ใจกล้าเสียสักหน่อยถึงค่อยออกมา (หนีไป
แอบ)

(เล่าอะม้วยเข้ามา ทำทางเศร้าโศก)

บทร้อง - เล่าอะม้วย

(พระยาโศก)

ไอ้ในดวงใจยังไม่ดับ เจ็บจนยับจนเย็นเกินจะแก้
เสียแรงรักผูกสมัคไม่ผันแปร มิทันแต่ต้องพรากไปจาก
กัน แล่นเสียตายเรอตายเสียโดยด่วน หึงน้องไว้ให้

ครวญกำสรวลศัลย์ มีแต่อยากจกตายให้เร็วพลัน ดาย
ก็ตายตามกันคิดว่าเฮย

(ร้องจบแล้วเล่าจะทรุดตัวลงนั่งกับเก้าอี้ ร้องให้
สอัสสัน แอ้งก้อยๆ เมียงออกมาจากที่ซ่อน คยั้นคยอ
อยู่ท่อน้อยแล้วจึงเดินเข้าไปทางเล่าจะ)

แอ้งก้อย (เสียงอ่อนหวาน) แม่เล่าจะจ๋า
เล่าจะ อ้อ ! เจ้าคนแพ้สมชาฏา ข้าเกษมขงตทริกของฉนเสียได้
ดึละๆ เขากำลังดงกระหะเกยวนามันอยู่แล้ว ประเดี้ยว
พอเดอดักได้คุดกันละ
แอ้งก้อย พุทโธ ! ฉนขออ้อนวอนหล่อน ขอให้หล่อนกรุณาฉน
หน่อยเถอะ แม่เจ้าประคุณ
เล่าจะ ะๆ ยังจะมาขอความกรุณาอีก แก่นะกรุณาเกษมขงต
ยังไม้มั่ง แก่นะมาฆ่าชู้รักของฉนเสียแล้ว แก้วใหม่
นั้นแหละที่จริงเขากยังไม่รักฉนตอก แต่ไม่ช้าไม่นาน
ก็คงจะต้องเกิดมีความเสนหาฉนเป็นแน่ ตัวฉนน่ะไม่ใช่
ผู้หญิงชนิดที่ใครเห็นใครรัก คนที่รู้จักน้าอกน่าใจฉนดึๆ
จึงจะติดใจหลงไหลในฉนวน ฉนกำลังฝึกหัดเกษมขงต
พอเกษบจะรักฉนอยู่แล้ว ก็พอพะเ็นเธอหนีไปเสีย
จากวัง ฉนหรืออุดำหัดคดค้อยห้อยตามมาจนเมืองน

มาได้ข่าวว่าเธอตายเสียแล้ว พุทโธ... นี่จะหาที่ไหนได้อีกเล่า... กว่าเจ้าจะฝึกหัดติดสันดานให้รักได้นะมันแสนจะยากกินเวลาหลายปีนัก... นี่ฉันก็ต้องไปตั้งคนฝึกหัดคนอื่นไปใหม่อีก... แกนะทำกะฉันเสียออกป่านนี้... แล้วยังมีหน้ามาขอความกรุณาต่อฉันอีก... แกฆ่าผู้รักคนแรกของฉันเสียแล้ว... จะให้ใครแทนที่ได้อีกเล่า

แอ้กิ่ง

(ซัดตัวเอง) นี่ ! นี่ !

เล้าอะ

ฮือ !

แอ้กิ่ง

แม่เล้าอะ... ฉันนะรักหล่อนเหลือเกิน... พอเห็นหล่อนก็รักทีเดียว... รักจนคลั่งไคล้ไหลหลง... ไม่เป็นอันกินอันนอน... รวกระไฟมาไหม้เผาศาลาญอยู่ในใจ... หล่อนอย่าขบไล่ฉันเลย... ถ้าหล่อนนะยังมัวใจอ่อนเช่นผู้หญิงอยู่แล้วละก็ขออย่าได้เพิกเฉยเสียเลย... จริงอยู่ภายนอกจำเป็นทีฉันจะต้องแก้งทำทำทางเหมือนหนงว่าฉันนะยังหล่อนเสียเหลือเกิน... เพราะฉันไม่อยากจะให้คนอื่นเขารู้ความในใจของฉัน... แต่ในเวลานี้เราอยู่สองต่อสอง... เพราะยังงั้นฉันจึงยอมปล้ำยตัวให้แสดงความรักต่อหล่อนให้ปรากฏ... ฉันนี่ก็ไม่บังอาจที่จะบังคับหัวใจหล่อนดอก... แต่ถ้าหล่อนไม่รักฉัน... ฉันก็เห็นจะต้องตายเป็นแน่ทีเดียว

เล้าอะ

แกนะหรือ ! แกทมิ้อยงเบือนโล้หัดเกยมขงตอยูนนหรือ มี

หน้ามาแสดงความรักในตัวฉัน

แอ้งกิง ถ้าหล่อนไม่รักฉัน ฉันก็จะตายเสียเดี๋ยวนี้แหละ
 เล่าอะ อะไร ! ยังไม่เคยได้ยินได้ฟังหรือได้เห็นเลยว่า ผู้ชาย
 คนไหนจะตายเพราะความรักผู้หญิงแล้วเขาไม่รักตอบ
 แอ้งกิง อย่าว่าแต่คนเลย แต่นักยังตายได้ ฉันจะเล่าให้ฟัง

บทร้อง - แอ้งกิง (ลูกคู่รับในโรง)
 (ใต้โลมนอก)

ยังมันกตัญญูหนึ่งจับเจ้า แสน่สีกะเส้าเส้าสีก
 ล่อนให้ แลเห็นสีกุณะชาติปลาดใจ ฟังร้องถามไปด้วย
 วาจา ว่าตัวก่อนเจ้าเอ๋ยเจ้านกน้อย จงตอบด้วยเราตาม
 ด้วยกัฐา เหตุไฉนเจ้าใช้รังสีกา ทำไมมาดับกไม่
 เป็นการ นิสมองเจ้าเสียหรือบกนิณ หรือเจ้ากินกนก
 เป็นอาหาร สุกณาแลดูอยู่มีนาน ก็โคตลงล้าธารเพื่อตาย
 เลย ยินแต่เสียงครวญคร่ำและร่ำไร นี่ก็เพราะส่ายใจ
 เจ้าทำเนย จงฟังนะเล่าอะแม่คุณเอ๋ย จงเงยหน้ามาฟัง
 พิววอน พริกเจ้าเท่าเทียมดวงชีวา จงอย่าได้สังกาดวง
 สมร ถ้าแม่ไม่ได้ชมชิตบังอร ที่จะนอนใจได้นั้นไม่มี
 คงจะค่อนข้างทรวงสีกวิโยคนัก หัวอกเรียมจักหักอยู่กับที่
 พักต้องตายพลันในวันนี้ ขอแม่ศรีวันดีจาจงการุณ

เล่าอะ (เสียงออกเครือ) อ้อ ! เจ้านกน้อยนั้นเลยตายเพราะ
ความรักจริงแหละหรือคะ

แอ็กกิ่ง จิงซีหล่อน

เล่าอะ เพราะนกตัวเมียมันใจแข็งเท่านั้นหรือ

แอ็กกิ่ง ยังงั้นซี

เล่าอะ พุทโธ ! น่าสงสาร

แอ็กกิ่ง น่าสงสารแท้ ๆ เทียว แล้วก็เป็นเรื่องจริงนะหล่อน เจ้า
นกน้อยตัวนั้นฉันได้รู้จักคุ้นเคยรอบพอกันช้านาน

เล่าอะ ถ้ายังงั้นมันเห็นจะรักตัวเมียนั้น มาก นะ

แอ็กกิ่ง มากเหลือเกิน จนเกินเนื้อเกินตัวเทียว

เล่าอะ ก็แล้วถ้านั้นไม่รักเธอละก็ เธอจะต้องไปโอดน้ำตาย
เสียมึงเทียวฤ

แอ็กกิ่ง แน่ทีเดียว ถ้าไม่ลงนาคต้องลงนาคมันนะแหละ

เล่าอะ อะไรนะ

แอ็กกิ่ง เปลา ! ฉันมันอะไรเล่นยังงั้นเอง

เล่าอะ ถ้ายังงั้นฉันจะไปขอมให้เธอตายยังงั้นได้ (ตรงเข้าไป
กอดแอ็กกิ่ง) ยังงั้นเธอไม่กอดฉันละคะ (แอ็กกิ่งแขงใจกอด)

แอ็กกิ่ง (พูดบ้อง) ขนลุกซ่า ๆ รวกระดุกผีหลอก

เล่าอะ ผู้หญิงสาว ๆ ถมไป ทำไมเธอไม่รัก วังมารักคนอย่างฉัน

แอ็กกิ่ง อ้าว ! หล่อนละก็ แต่เบ็ดเขายังกินแก่ ๆ เลย มัน ตั้

เบาหรือนะ

เล้าอะ ก็ไ้ไ้ยังไ้เงากินอ่อน ๆ ละคะ
 แอ้กิ่ง ก็ความพอใจมันผิด ๆ กันนั่นหล่อน บางคนก็ชอบกินไ้
 บางคนก็ชอบกินเบต ถ้าความคิดตรงกันเสียหมด ก็คง
 ต้องแย่งกันยุ่งเป้นแน่

เล้าอะ จริง ! จริง ๆ เรอพูดถูก แต่ฉันต้องขอบอกว่าฉันนี่เป็น
 คนที่ไ้ใจอยู่ข้างจะศุร้ายสักหน่อยนะคะ

แอ้กิ่ง ไม่เป้นไร ถึงจะศุปานไ้ก็คงไม่ลบล้างความงาม แม้แต่
 สัตว์เดยรรณากดี ถ้าลงงามอยู่แล้วถึงจะศุยังไ้ก็ยังไม่ชาม
 อยู่นั่นเอง

บทร้อง - เล้าอะกับแอ้กิ่ง

(เขมรไพรโยค)

เล้าอะ - อันว่าความงามนั้นมั่วไป ทั้งกลางไร้ไพร่
 พงตงหัตถ์ สัตว์ทรรายหลายหลากมากมวนมี ส่วนแต่ที่ชม
 เพลินนำเดินตาม ดูแต่เสื้อโคร่ง ไ้ยังไ้ยังงาม พังเสียง
 คุกคาม คำรามฮือฮือ

ทั้งสอง - คำรามโฮกโฮก โฮกโฮกฮือฮือ

แอ้กิ่ง - ถึงแม้ว่าวันทั้งสามนั้น จะแก้สาวเท่ากัน
 มิใช่หรือ ถึงแม้หน้าไม่ดกมมอ ที่เจ้าลือทวหลาหาไ้

เคียง มินหน้าเสนาะ ไพเราะน่าเสียง ไม่เหมือนจำเรียง
สำเนียงพมพำ

ทั้งสอง - สำเนียงแล้วแล้ว แล้วแล้วพมพำ

เล่าอะ เออ ! ความคิดเธอกับฉันมันช่างตรงกันจริงๆ นะ
ตั้งแต่เกิดมายังไม่ได้เคยพบใครที่พูดจาเข้าใจกันง่าย
เหมือนเธอเลยเทียว

แฮ็กง ฉันมีความยินดีที่หัดได้เห็นเช่นนั้น

เล่าอะ ที่จริงถ้าจะตั้งใจมองหาความคิดความงามในสิ่งใดคงจะต้อง
ได้ทั่วไป เสียงพายุพัดสนั่นครืนๆ ก็เพราะหยอกอยู่เมื่อไหร่

แฮ็กง จริงทีเดียว แล้วถ้าจะพูดอีกทางหนึ่ง ผู้หญิงสาวๆ รุ่นๆ
ที่ไหนจะมาสู่สมอายุมากแล้วได้ อายุยังมากความงาม
ก็ยังท่วมากขึ้นไป และความเฉลียวฉลาดสติปัญญา ก็จะ
ยิ่งมากขึ้นทุกทีเหมือนกัน

เล่าอะ ฉันเห็นยังงั้นจริงๆ

แฮ็กง จริงสิ ไม่จริงฉันจะเอามาพูดให้หัดเห็นฟังหรือ (พูดบ๊อง)
ไปนี่ต้องไปปรับศีลใหม่ ขาดตัวมุสาเสียซะแล้ว

เล่าอะ ที่จริงผู้หญิงที่รุ่นๆ สาวๆ การเข้าการเรือนคงจะต้อง
เหลวไหล

แฮ็กง นั่นนะสิ ฉันจึงเห็นว่าผู้ชายที่มีความคิดไม่ควรจะหาเมีย
ที่รุ่นสาว ควรคิดหาราวกลางๆ คนดีกว่า จะได้เบาอก

เบาใจไม่ยุ่งเหยิงในการเข้าเรือน เหมือนเช่นตัวหล่อน
ยังงี้ ฉันเห็นว่ากำลังเหมาะที่สุดแล้ว หรือหล่อนจะสมัคร
ให้ฉันรอไปอีกหน่อยถึงค่อยแต่งงานกัน

เล่าอะ ก็ตามใจคุณซิ คุณเป็นผู้ชายคุณควรกำหนดวัน
แอ็ก (พูดบ๊อง) ถ้าฉันจะรอก็ไม่พ้นอายรายทอดน้ามมัน (พูด
กับเล่าอะ) ถ้ายังงั้นก็ตกลงแต่งงานเสียวันนี้เลยดีกว่า

เล่าอะ ก็ตามใจซิคะ
แอ็ก ถ้ายังงั้นก็ไปด้วยกันซิ จะได้ไปทำพิธีกันโดยทันที

เล่าอะ อะไรเตรียมการไว้พร้อมแล้วหรือคะ
แอ็ก เตรียมไว้พร้อมแล้ว ฉันจะต้องเล่าให้ฟัง ความจริงคือ
เมื่อวานนี้ ฉันได้คิดไว้ว่าจะแต่งงานกับผู้หญิงรุ่นสาวอะไร
คนหนึ่ง แต่พอเห็นหล่อนเข้า ฉันก็รู้ทันทีว่าฉันน่าจะคิดผิด
ไปแล้ว ก็เลยบอกเลิกแต่งงานไว้เสียทีหนึ่ง

เล่าอะ ถ้ายังงั้นก็ไปซิคะ
แอ็ก เออ ! แล้วก็อย่าเรื่องทอดน้ามมูมนามันอะไรนั้นจะทำยังงี้
เล่าอะ เอาเถอะ ฉันจะช่วยทุลลขโทไซให้ (แอ็กก็ไปกับเล่าอะพา
กันไป)

(เพลงพระยาเดิน ขุนนางแลราษฎรออกมาเข้าแถว
รับเสด็จ แล้วกระบวนเสด็จจึงตั้งจึงออกมา วังด้งขึ้นประทับ
เก้าอี้)

วงศ์ เออ เราได้กินอิ่มหน้าสำราญแล้ว การที่จะได้อังโชน
ตามที่เราสั่งนั้นได้เตรียมไว้พร้อมแล้วหรือ

นายทหาร (คุกเข่า โค้งแล้วพูด) ได้เตรียมไว้พร้อมแล้วพระเจ้าข้า

วงศ์ ต๊ะ เอาตัวเจ้าแฉ่งกับผู้มีสรวรรวมคิดของมันเข้ามานี่สิ

(นายทหารลุกไป แล้วทหารคุมตัวแฉ่ง ตะเลาเป่า
จับกุมเข้ามา เล่าตามเข้ามาด้วย ทั้งสี่คนลงหมอบต่อ
หน้าวงศ์)

บทร้อง - เล่าอะ

(สร้อยเพลง)

พระทูลกระหม่อมแก้วขอได้โปรด ทรงออมอดคง
โทษแก่ท้าว นิสัยท้าวปราศจากซึ่งบุญญา บังอาจ
ทำราชาให้ชุนเคือง มิใช่ว่าจะแสร้งแกล้งพิฆาต ประหาร
ราชเอารสยศถือกระเดื่อง หมายดำรงดำรงสัพระยอดเมือง
ขอพระเรืองรุ่งเดชโปรดเกษเทอญ

วงศ์ เออ ! นี่อะไรกันหา เรายังไม่เข้าใจ

เล่าอะ ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรด พระราชทานโทษ
แฉ่ง จับกุมกับตะเลาเป่า เกิดเพคะ

วงศ์ หา ! ว่ากระไรนะ

เล่าอะ ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรด พระราชทานโทษเสีย

ลึกที่ ไหน ๆ เกยมซึ่งตกได้มอดม้วยไปแล้ว หม่อมฉัน
ก็ได้ออกลงแต่งงานกับแฮ็กงแล้วนะเพคะ

วงศ์ ะๆ! ไวจริงนะ แต่นั่นแหละถ้าเป็นที่พอใจของเจ้าอะแล้ว
เราก็ไม่คัดค้าน แต่ว่าในส่วนที่ได้คบคิดกันฆ่าลูกเรานั้น
เราไม่มีอำนาจที่จะล้างกฎหมายเสียได้ด้วยปากเขื่อน

เจ้าอะ พุทโธ! พระองค์จะโปรดให้หม่อมฉันเป็นหม้ายในวัน
เดียวกันต้องครึ่งทศวรรษหรือ

วงศ์ การที่หล่อนจะเป็นหม้ายในวันหนึ่งก็จริงนั้นไม่ใช่ธุระของ
ฉัน ฉันเป็นแต่แข็งแรงให้ฟังว่าผู้ที่คบคิดกันฆ่าพระราช-
โอรสของวงศ์ ถึงแม้จะกระทำไปโดยไม่รู้จัก คงต้องม
โทษเหมือนกัน

แฮ็กง (พูดกับจับกิม) นั่นแหละ หล่อนไปนัดเกยมซึ่งดัดให้มา
เฝ้าแล้วไม่ใช่ฤ

จับกิม (พูดกับแฮ็กง) นัดแล้ว

แฮ็กง ก็ยังงั้นทำไมยังไม่มา วันเข้าไปอีกเราจะต้องลงกระทะ
เสียแน่ละ

(เกยมซึ่งติดกับยัมยัมพากันเข้ามา คุกเข่าลงตรงหน้าวงศ์)
วงศ์ เอ๊ะ! กณลูกเราเองนั้นนะ (ลงจากเก้าอี้มากอด) พ่อ
มีความยินดีที่ได้เห็นเจ้า (ยัมยัม) นั่นใคร

เกยมซึ่งดัด นั่นคือ แม่ยัมยัมภรรยาของข้าพระบาท (ยัมยัมกระทำ

ความเคารพ)

วงศ์ โอ้อ ๆ ! หน้าดำก้นาเอ็นดูตลก (กลับไปนั่งเก้าอี้
เกี่ยมซึ่งตีไปยืนข้างเก้าอี้ทางซ้ายมือ ยัมยัมไปยืนข้างขวา)

เล้าอะ (จับตัวแอ็กกิ่งเขย่า) นี่แกก็โกหกนะเองซิ

วงศ์ เออเน๊าะ เราก็อยากฟังว่าแอ็กกิ่งจะแข็งแรงยังงี้ เล้าอะ
อย่าเขย่าเขานักเลยจะจุกเสีย

แอ็กกิ่ง จริงอยู่ข้าพระบาทได้กราบทูลว่า ได้ประหารชีวิตรเกี่ยม
ซึ่งตี - -

วงศ์ จริงซิ เล้าเสียเลียบตลออน่าฟังพริก (หันไปพูดกับลูก
และยัมยัม)

ตะเลาปา เล้าให้พิศดารหน่อยเพื่อจะได้ - -

แอ็กกิ่ง นี่ทำไมคุณถึงอดสูดไม่ได้เลย

ตะเลาปา เอาเถอะ ! สมไม่พูดอีกละ

แอ็กกิ่ง ก็เมื่อพระองค์มีพระราชดำรัสสั่งว่าให้ทำสิ่งใด สิ่งนั้นก็
ต้องเป็นไปตามรับสั่ง เพราะพระดำรัสของพระองค์ก็เท่า
กับกฎหมายสิทธิ์ขาดเท่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อพระองค์สั่งว่า
ให้ประหารชีวิตใครคน ๆ หนึ่งในเมืองนี้ ก็แปลว่าคนใน
เมืองนั้นคนหนึ่งจะต้องตาย ต้องตายเป็นแน่ เพราะพระราช
รับสั่งแล้ว ถึงจะไม่ตายจริงก็ต้องนับว่าตาย แต่การที่จะ
ให้คนตายไปตามพระราชดำรัสเช่นนั้น ก็จำเป็นจะต้องมี

ขอ ข้าราชการได้เลือกซื้อเกมมชงตเขียนลงไป
 เพราะฉนั้นจึงเกิดเป็นเครื่องร่อนพระราชหฤทัยโดยใช้เหตุ
 เป็นด้วยข้าพเจ้าเป็นคนเขลาเบาปัญญา จึงได้พลาด
 พลงไปถึงปานนั้น ควรมิควรสุดแล้วแต่จะโปรด

เล่าอะ
 วงศ์
 ยังควรจะเอาลงกระทะทอดน้ำมันเสียละดีละ
 อะ ! ถ้าอย่างนั้นหล่อนมิเป็นหม้ายเสียในวันเดียวสองหน
 หรือ

เล่าอะ
 วงศ์
 พุทโธ ! ก็ผิวเก่าของกระหม่อมฉนั้นยังอยู่นั้นแท้ ๆ ที่เดียว
 อะ ! ยังใญ่นะ ลูกเรายังไม่ได้ตกได้แต่งกะหล่อนเลย
 นั้นเขาก็ได้เมียใหม่แล้ว เราจะไปบังคับให้เขาทิ้งลูกทั้ง
 เมียเสีย เพื่อจะมายกให้หล่อนนั้นไม่ได้เลย

เล่าอะ
 วงศ์
 แต่อย่างไร ๆ ควรจะเอาเสียทั้งทอดน้ำมันเสีย เพราะเอา
 เท้ามาทูลพระองค์ จันทรงพระวิตถ์เสียเหลือประมาณ
 ตามกฎหมายกำหนดให้ทอดน้ำมันแต่เฉพาะผู้ทูลพระราช-
 โอรสของวงศ์ นั้นเขาก็ไม่ได้ฆ่าได้แทงอะไร อีกประการ
 หนึ่งเรามาความยินดีที่ได้พบกับลูกเรา อีกทั้งลูกชายและ
 ลูกสะใภ้เรา ก็ได้อ่อนวอนขอให้เรายกโทษให้แก่บรรดา
 ผู้ทำผิดพลาดพลงในครั้งนี้ เพราะฉนั้นเราก็มความยินดี
 ยกโทษเสียทั้ง ตะเลาเป่า และจับก้ม ให้แก่ลูกชายและ
 ลูกสะใภ้ของเรา

(เกียมซึ่งดี ยัมยัม แะกั้ง ตะเลาเป่า จับกัม
 กระทำความเคารพพร้อมกัน วังตุลุกขึ้นจากเก้าอี้มาจับลูก
 กับยัมยัมไต่ขึ้นขึ้นข้างพระองค์)

บทร้องส่ง

(นางนาค)

อันลครเรองภาวซึ่งวดี ในตอนจบยินดีกันทวนหน้า
 เกียมซึ่งดีได้นางสาวงามตา พระราชาได้พบพระโอรส
 แม่แต่คนที่ทำซึ่งความผิด พระทรงฤทธยกโทษโปรดให้
 หมด ราชภูริยินดีไม่มีลต เพราะวังคัมยศรเทยงธรรม
 ท่านทั้งหลายมาดอยทน ขอจงพลอยยินดีเกษมสันต์
 นฤทฤศุชกลวอยทวกัน ทุกสิ่งสรรพสิทธิสมนิยมใจ.

จบเรื่องวดี

คำนำ

หลวงบหมาลัยบริรักษ์ ได้แจ้งแก่ข้าพเจ้าว่า มุลินธิมหมากฏ-
ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ขออนุญาตกรมศิลปากรจัด
พิมพ์บทละครสังคีตเรื่องมิกาโด และเรื่องวงศ์ พระราชนิพนธ์พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อโดยเสด็จพระกุศลซึ่งสมเด็จพระ
เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาวดี จะทรงบำเพ็ญเนื่องในวัน
คล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ วันที่ ๒๖
พฤศจิกายน ๒๕๐๘ และมุลินธิฯ ประสงค์จะตีพิมพ์บทความเรื่อง
ปณิกะประวัติของอุปรากรเรื่องมิกาโด ที่ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้น รวม
ไว้ในหนังสือเล่มนี้ด้วย ซึ่งข้าพเจ้ายินต้อนุญาตตามความประสงค์
บทความเรื่องปณิกะประวัติของอุปรากรเรื่อง มิกาโดนี้ ข้าพ-
เจ้าได้เรียบเรียงขึ้นจากหนังสือเรื่อง Gilbert and Sullivan ของ
Norman Wymer ฉบับพิมพ์เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๒ (พ.ศ. ๒๕๐๕) และ
The Handbook of Gilbert and Sullivan ของ Frank Ledlie Moore
ฉบับพิมพ์ ค.ศ. ๑๙๖๒ (พ.ศ. ๒๕๐๕) มูลเหตุที่จะเรียบเรียงบทความ
เรื่องนี้ ก็เนื่องจากเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ พระปฎิเวทย์-
วิศิษฐ์ (สาย เถษยานนท์) ซึ่งเป็นผู้ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือได้ปรารภ
ว่าจะทำการณาปนกิจศพนายสุรฤทธิ์ เถษยานนท์ บุตรชายของท่าน

และท่านได้เลือกพิมพ์หนังสือ เทคนิการ่องนันทานมิกาทุระ พระราช-
 นพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และบทละครสังคด
 เรื่องวงศ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง
 ทั้งสองนี้ ได้เค้าโครงมาจากอุปรากรเรื่อง มิกาโด พระปฎิเวทย์วิเศษ
 ประสงค์จะให้ประวัติของอุปรากรเรื่องนี้รวมพิมพ์ไว้ด้วย จึงขอ
 ให้ข้าพเจ้าช่วยเรียบเรียงให้ และท่านได้ขอยืมหนังสือสองเรื่องดังกล่าว
 ข้างต้นจากห้องสมุดสำนักงานแสดงชาวอังกฤษ (British Council)
 มาให้ ข้าพเจ้าจึงเลือกเก็บความสำคัญมาเรียบเรียงเป็นบทความ
 ให้ชื่อว่า “ปณิธานประวัติของอุปรากรเรื่องมิกาโด” เมื่อเรียบเรียง
 เสร็จแล้ว พระปฎิเวทย์วิเศษได้อนุญาตคัดข้อความบางตอนออกบ้าง
 แล้วได้นำไปพิมพ์รวมไว้ในหนังสือซึ่งได้แจกในงานฉานปณิกิจศพ นาย
 สุรฤทธิ์ เสงี่ยมานนท์ บุตรชายของท่าน เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๐๙
 นับเป็นพิมพ์ครั้งแรก

ในคราวนี้ นับว่าเป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่สอง มูลนิธิมหาเมฆ
 ได้ให้พิมพ์ตามฉบับที่ข้าพเจ้าเรียบเรียงไว้ครั้งแรก โดยมีได้คัดออก
 ข้าพเจ้ามีความยินดีที่บทความซึ่งข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้น จะได้รับการ
 เผยแพร่ในโอกาสบำเพ็ญกุศลถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
 เจ้าอยู่หัว พระมหาธีรราชเจ้าของไทย กุศลใด ๆ อันจะพึงมีเนื่องจาก

ก

ท่านผู้อ่านได้รับประโยชน์จากบทความนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมเกล้าฯ อุดทิศ
ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระมหา-
กรุณาธิคุณล้นเลิศแก่วงวรรณกรรมของไทย.

พรพิมล เกษมวัน ๒๐

๑๖๒ พิบูลเวศม์ สุขุมวิท ๗๑
พระโขนง พระนคร

ปณิณกะประวัติของอุปรากรเรื่อง มิกาโด

เรื่อง มิกาโด เป็นอุปรากรตลก ผู้สร้างบทคือ วิลเลียม คิลเบต (William Schwenck Gilbert) และ อาเธอร์ เซเมอร์ ซัลลิวาน (Arthur Seymour Sullivan) เป็นผู้แต่งเพลง ทั้งสองคนนี้เป็นนักแต่งบทละครและนักดนตรีเอกของโลก ซึ่งได้รับพระราชทานยศเป็น เซอร์ เพราะผลงานการแต่งละครและแต่งเพลง อุปรากรตลกเรื่องนี้ทำให้ผู้แต่งบทและผู้แต่งเพลงมีชื่อเสียงโด่งดังมาก เป็นเรื่องที่มีความนิยมสูงสุด และแม้ในปัจจุบันก็ยังมียุ้งจากเรื่องมิกาโด ทั้ในยุโรป อเมริกา และในดินแดนตะวันออกนี้ ในภาษาไทย ปรากฏว่ามเรื่อง มิกาโด ถึง ๓ ส่วนวน คือ

๑. พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ตามเค้าโครงในบทอุปรากรเรื่อง มิกาโด ภาษา อังกฤษที่บริษัทเฮนรี แสตนลีย์ มาเล่นถวายให้ทอดพระเนตรที่ สิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ แต่เมื่อทรงพระราชนิพนธ์ ได้ทรงดัดแปลง เป็นเทศนา และโปรดให้แต่งสาดาภาษามครประกอบ กับแปลงข้อ ตัวละครเป็นภาษามครด้วย เพื่อล้อตำนานวัด พระราชทานชื่อว่า เทศนาเรื่องนิทาน มิกาทูระ

๒. พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์ตามเค้าเรื่องในอุปรากรเรื่อง มิกาโด มีต้นฉบับ
ลายพระราชหัตถเลขา เก็บรักษาอยู่ที่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร ยังไม่เคยพิมพ์

๓. บทละครสังคต เรื่องวงศ์ พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดัดแปลงจากเรื่องมิกาโด ที่ทรง
พระราชนิพนธ์ไว้เดิม แต่ทรงเปลี่ยนชื่อตัวละครและชื่อสถานที่ในเรื่อง
ตลอดจนการแต่งกาย จากญี่ปุ่น ให้เป็นเมืองที่ไม่มีผู้รู้จัก และทรง
เปลี่ยนชื่อเรื่องว่า วงศ์ ดวญ

ข้าพเจ้าเคยได้ยินท่านผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการละครและ
ดนตรี เคยเล่าในห้องประชุม ณ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าเรื่อง วงศ์ ด
มีอาถรรพณ์ คือหลังจากทรงพระราชนิพนธ์ และทรงฝึกซ้อมจะนำ
ออกแสดง ก็มีไข้ไอกำเริบได้แสดงแค่ครั้งเดียว แม้บทร้องในเรื่อง
วงศ์ ก็เช่นกัน ตั้งแต่ทรงพระราชนิพนธ์จนถึงบัดนี้ ไม่เคยได้มีโอกาส
นำออกเผยแพร่หรือแม้ออกอากาศสู่ประชาชนได้เลยสักครั้ง ครึ่งหนึ่ง
มีการเตรียมฝึกซ้อมเพื่อนำไปขับร้องถวาย พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ วังสฤทธย ก็มีเหตุจำเป็นที่ต้องรีบส่งให้ถึง ต่อมา
บรรจุเข้ารายการออกอากาศทางสถานีวิทยุ ก็มีเหตุขัดข้องต้องงดออก
เช่นกัน

เบื้องต้นที่จะเกิดมู่อปรากรเรื่อง มิกาโดขึ้นนี้ เนื่องด้วยในปี
ค. ศ. ๑๙๑๔ เมื่อศิลปินและชาลิเวณ สร้างเรื่อง Princess Ida

แสดงที่โรงละคร Savoy ในมหานครลอนดอน และเรื่องนิกอลเวลา
 สัมควรจะเปลี่ยนเรื่องใหม่ ทั้งสองคนไม่สามารถตกลงกันได้ว่า จะ
 สร้างเรื่องอะไรต่อไปดี เพราะเกิดขัดแย้งกันคือ คิลเบิตต้องการสร้าง
 อุปรากรตลก แต่ซัลลิวแวนคัดค้านไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม จำเป็น
 จะต้องสร้างอุปรากรเรื่องใหม่ขึ้นแสดงที่โรง Savoy ให้ได้ ทั้งนี้
 เพราะว่า มีข้อสัญญาผูกพันอยู่ว่าคิลเบิตและซัลลิวแวนจะต้องสร้าง
 เรื่องใหม่เมื่อทางโรง Savoy ต้องการ คิลเบิตแน่ใจว่าการเปลี่ยน
 แนวเรื่องอุปรากรจะช่วยให้ประสบความสำเร็จขึ้น ระยะเวลา ที่
 Knightsbridge ซึ่งเป็นถนนใหญ่ทางด้านใต้ของไฮด์ปาร์กที่ลอนดอน
 ใกล้กับพระราชวังบักกิงแฮม กำลังมีงานมหกรรมของญี่ปุ่น ในงาน
 มีการแสดงเครื่องแต่งกาย เครื่องปั้น ภาพเขียนระบายสี ฯลฯ มีหญิง
 เกาหลีมาเสิร์ฟน้ำชา และมีนักธุรกิจชาวญี่ปุ่นมาประจำอยู่ในงาน ใน
 ยุคนั้นยุโรปกำลังตื่นตื่นตระวันออกมา ปรากฏว่าพิพิธภัณฑ์
 ญี่ปุ่น และสิ่งอื่น ๆ ของญี่ปุ่นได้รับความนิยมจากชาวอังกฤษมาก
 ความที่ชาวอังกฤษตื่นตื่นคลั่งไคล้ตระวันออกกันเอง ที่มาสะกิดใจคิลเบิต
 ให้สร้างเรื่องมิกาโด นอกจากนั้นที่ห้องสมุดในบ้านของเขาเองยังมีดาบ
 ญี่ปุ่นอันใหญ่แฉวงอยู่ข้างฝา ดาบนั้นชวนให้คิดว่า เหมาะสำหรับ
 คัตสึระ วันหนึ่งดาบนั้นตกลงมา ทำให้คิลเบิตเกิดความบังงาดใจ
 และเกิดจินตนาการเป็นเรื่องมิกาโด เมื่อเขาเสนอความคิดแก่ซัลลิวแวน
 ซัลลิวแวนเห็นด้วยทันที เลยลืมนึกไปได้ขัดแย้งกันเรื่องไม่ยอมสร้าง

อุปรากรตลก

อย่างไรก็ตาม บริษัทของเขาไม่สามารถสร้างอุปรากรเรื่อง มิกาโตให้เสร็จทันแสดงต่อจากเรื่อง Princess Ida เพราะฉะนั้นจึง ต้องปรับปรุงเรื่อง The Sorcerer และ Trial by Jury ซึ่งเคยแสดง แล้ว ออกแสดงซ้ำเพื่อมิให้โปรแกรมของโรงละครต้องว่าง และกว่า อุปรากรเรื่องมิกาโตจะแสดงได้ก็กินเวลาเกือบถึง ๖ เดือน ทั้งนี้ เพราะวากิลเบิดต้องแก้ไขบทใหม่ถึง ๑๒ ครั้ง จึงถูกใจซัลลิแวนผู้แต่ง เพลง แต่ในการสร้างเรื่องนี้ทั้งสองคนก็ปรองดองและคล้อยตามกัน เป็นอันดี อย่างไม่เคยมีครั้งใดเทียบเท่า จึงปรากฏว่าเรื่องมิกาโต ดีย่อมสนใจ ในการสร้างอุปรากรเรื่องมิกาโตนี้ เพื่อให้บรรยากาศ ของเรื่องเป็นญี่ปุ่นจริงจังและสมเหตุสมผล วากิลเบิดลงทุนจ้างคน ๒ คน เป็นเกอิชาคนหนึ่ง จากงานมหกรรมของญี่ปุ่น มาสอนท่าทางวิธีเดิน วิธีโค้งคำนับ วิธีส่ายหน้า วิธีขยับและคลิพัต ตลอดจนแนะนำการ แต่งหน้าผู้แสดงละครด้วย และในอุปรากรเรื่องนี้ ผู้แสดงฝ่ายหญิง บางคนสวมเสื้อผ้าญี่ปุ่นจริงๆ และบางตัวก็เป็นเสื้อผ้าโบราณ โดยเฉพาะนางกะคิระ (หรือกคิจากา) ตัวละครสำคัญคนหนึ่ง สวมเสื้อ ญี่ปุ่นซึ่งมีอายุเก่าถึง ๒ ศตวรรษ ยอร์ช กรอสส์มิต ซึ่งแสดงเป็น โกโก ก็อดดาบเล่มที่เคยแขวนอยู่ในบ้านของวากิลเบิด ดาบนั้นเป็นดาบ ญี่ปุ่นแท้และเก่าแก่มาด้วย

การซ้อมอุปรากรเรื่องนี้เป็นไปอย่างเคร่งเครียดและแข่งขันยิ่งกว่า

ทุกเรื่อง คิลเบตพยายามอย่างเต็มที่ ๆ จะให้ท่าทางหรือแม้คำพูด
ทุกคำในบท เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ กล่าวกันว่า ยอร์ช กรอสส์มิท
ซึ่งรับบท โกโก ตัวสำคัญในเรื่อง และต้องแบกตามคัทหัวคนอันมหึมา
นั้น ถึงกับต้องกินยาบำรุงประสาท ส่วนคิลเบตเองก็รู้สึกวุ่นวายใจ
และเดินประสาทเคร่งเครียดอยู่ตลอดเวลา

ในที่สุดอุปการะเรื่องมิคาโด ก็เปิดแสดงเป็นครั้งแรกที่โรงละคร
Savoy เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๘๕ (พ.ศ. ๒๔๒๘)

ผู้แสดงอุปการะและผู้ร่วมงานครั้งนั้น มีรายชื่อดังต่อไปนี้

Mr. R. Temple แสดงเป็น พระเจ้ามิคาโด (Mikado)

Mr. Darward Lely แสดงเป็น นันกิพู (Nanki-Poo)

Mr. George Grossmith แสดงเป็น โกโก (Ko-Ko)

Mr. Rutland Barrington แสดงเป็น ปูบา (Poo-Bah)

Mr. Frederick Boville แสดงเป็น บิชตุช (Pish-Tush)

Miss Leonora Braham แสดงเป็น ยัมยัม (Yum-Yum)

Miss Jessie Bond แสดงเป็น ปีติซิง (Pitti-Sing)

Miss Sybil Grey แสดงเป็น เป็บโบ (Peep-Bo)

Miss Rosina Brandram แสดงเป็น กะติชะ (Katisha)

และมีผู้ร่วมแสดงนอกตามสมควร

Mr. L. D'Auban เป็นผู้ฝึกหัดระบำ

บริษัท Messr. Liberty จำกัดและมาตาม Léon เป็นผู้

จัดทำเครื่องแต่งกายผู้แสดงฝ่ายหญิง

Mr. William เป็นผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงฝ่ายชาย
บริษัท M. Angusto จำกัด เป็นผู้จัดทำเครื่องแต่งกายผู้แสดง
ฝ่ายชาย

ร้าน Clarkson จัดทำผมปลอม

ศิลปินนั้นดูเป็นกังวลอยู่ตลอดเวลา เทียววันสี่ระเช้าไปใน
ห้องแต่งตัว คอยกำชับผู้แสดงทั้งหญิงชายไม่ให้ทำผิด โดยเฉพาะ
วิธกอฟต์ รัชบ และคิลฟิต และคอยถามความรู้สึกของผู้แสดงละคร
อยู่ไม่หยุดหย่อน เป็นต้นว่า

“ระวังเวลากหักหัวแม่มือ อย่าให้ผิดได้นะ ลำคัญมาก”

“แน่ใจหรือว่าจะคุมสติไม่ให้ตื้นตันตกประหม่าได้”

“แน่ใจไหมว่าจะไม่ทำผิดพลาด”

เมื่อไล่ไปถามหลาย ๆ ครั้งเข้า ผู้แสดงหญิงผู้หนึ่งอดรนทน
ไม่ไหว ถึงกับตะโกนตอบว่า

“ดิฉันแน่ใจค่ะ แต่ถ้าคุณเข้ามาถามอีกครั้งเดียว ดิฉันเห็นจะ
ประสาธเสียแน่ กรุณาปล่อยเราไว้ลำพังสิคะ”

ผู้แสดงทุกคนคอยโล่งใจคือเมื่อ ศิลปินช่วยหมวกและไม่เท้า
แล้วก็ออกไปเดินเล่นนอกโรง อันเป็นกิจวัตรที่ศิลปินต้องกระทำ
ระหว่างการแสดง ทั้งนี้เพราะเขาไม่สามารถจะทนดูการแสดงได้
โดยกลัวจะเห็นผู้แสดงผิด กลัวจะล้มเหลว ฉะนั้นพอการแสดง

เริ่มเปิดฉากแรกเกือบทุกเรื่อง เขาจะออกไปเดินเสียตามถนนต่าง ๆ
แต่ถ้าฟัง จนกระทั่งถึงเวลาเปิดฉากสุดท้าย จึงจะกลับมาเพื่อปรากฏ
ตัวตามเสียงปรบมือเรียก

ปรากฏว่าการแสดงอุปรากรเรื่องมิกาโดครั้งนั้น ได้รับความนิยมน
อย่างยอดเยี่ยมและได้รับยกย่องว่า เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดา
ผลงานที่คิลเบิตและซัลลิแวนร่วมกันสร้าง เรื่องมิกาโดแสดงอยู่ที่
โรงละครซาวอยนานถึง ๒ ปี โดยไม่มีเรื่องอื่นมาแทรก และเล่นถึง
๖๗๒ รอบ ซึ่งเป็นสถิติเวลายาวนานที่สุดที่ละครในยุควิคตอเรียจะเคย
แสดงอยู่ได้

อุปรากรเรื่องมิกาโดเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยมสูงสุด ไม่เฉพาะ
แต่ในอังกฤษและอเมริกา แต่ยังได้รับความนิยมสูงสุดในเยอรมัน
และบรรดาประเทศสแกนดิเนเวียด้วย ปรากฏว่าสหายของซัลลิแวน
คือเจ้าชายวิลเฮล์ม ซึ่งภายหลังได้รับราชสมบัติเป็นพระเจ้าไกเซอร์
แห่งเยอรมันนี้ ก็โปรดเรื่องมิกาโดเป็นพิเศษ

ในยุคนั้น การขโมยลิขสิทธิ์ละครไปแสดงในอเมริกามีอยู่เป็น
ประจำ ไม่ว่าเรื่องของคิลเบิต ซัลลิแวน หรือของคนอื่น มักจะถูก
คณะละครในอเมริกาขโมยไปแสดง โดยมีได้ขออนุญาตหรือจ่าย
ผลประโยชน์ให้ ทั้งนี้เนื่องจากว่า ยังไม่มีกฎหมายหรือข้อตกลง
ระหว่างประเทศ ที่จะให้ความคุ้มครองในเรื่องลิขสิทธิ์ ฉะนั้นเมื่อ
อุปรากรเรื่องมิกาโดได้รับความนิยมและเลื่องลือไปทั่วมอเมริกา คณะละคร

ในอเมริกาก็จะฉวยโอกาสเล่นเรื่องนั้นทันที และกอบโกยผลประโยชน์
 โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ไม่สามารถยับยั้ง ขัดขวางหรือดำเนินการใดๆ
 ได้ เรื่องพินาไฟร์ (H. M. S. Pinafore) ซึ่งทั้งสองคนร่วมกันสร้าง
 ออกแสดงที่ลอนดอนเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๗๘ และได้รับความนิยมยอดเยี่ยม
 ก่อนเรื่องมิกาโดก็เคยถูกขโมยไปแสดง ในครั้งนั้นทั้งสามคนคือคิลเบ็ค
 ผู้แต่งบท ซัลลิเวน ผู้แต่งเพลง และดอยล์ คาร์ท ผู้จัดการโรง
 ละคร เจ็บใจมาก คิลเบ็คถึงกับประกาศว่า จะไม่แต่งอุปรากร
 ออกแสดงอีก เพราะไม่ต้องการให้คณะละครอเมริกันได้รับประโยชน์
 จากการขโมยลิขสิทธิ์ไปแสดง และประกาศด้วยว่า จะต้องหาทาง
 จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เด็ดขาดในเรื่องนี้

คราวนั้น ทั้งสองคนส่งคอยล์ คาร์ท เดินทางไปสืบเรื่องนท
 อเมริกาก่อน เมื่อไปถึงนิวยอร์ก ดอยล์ คาร์ท ก็ได้พบว่า อุปรากร
 เรื่อง H. M. S. Pinafore กำลังแสดงอยู่ที่โรงละครเฉพาะในนิวยอร์ก
 แห่งเดียวไม่น้อยกว่า ๘ โรง ที่ฟิลาเดเฟียอีก ๖ โรง และในเมือง
 อื่นๆของอเมริการวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐-๔๐ แห่ง และมีคนดูแน่น
 ทุกคน ดอยล์ คาร์ท สืบทราบด้วยว่า บางคนได้ไปดูอุปรากรเรื่อง
 นั้ถึง ๑๒-๑๓ ครั้ง หรือมากกว่านั้น แม้แต่พวกนักบวช ซึ่งมีข้อห้าม
 การบันเทิง ก็ยังสนใจใคร่ดูเรื่อง พินาไฟร์น ถึงกับได้นำเพลง
 ในเรื่องไปดัดแปลงร้องในโบสถ์ เช่น ที่โบสถ์บอสตัน เบ็นตัน เพลง
 ในเรื่องนี้ได้รับความนิยมสูงสุดทุกหนทุกแห่งในอเมริกา แม้ตาม

ถนนกมสรองเดิน เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า พวกซุซโมยน์ได้กอบโกย
ผลประโยชน์ได้อย่างมากมาย อย่างไรก็ดี คอยล์ คาร์ท ได้เข้าไป
ชมการแสดงอุปรากรเรื่องพินาไฟร์ ในโรงละครแห่งหนึ่งของกรุง
นิวยอร์ก ก็ได้ประจักษ์ว่า ศิลปการแสดงนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำมาก
เขาส่งรายงานการสอบสวนนี้ไปให้ศิลปินและซัลลิแวนทราบ แล้วขอ
ให้ทั้งสองคนรีบเดินทางมาอเมริกาด่วน พร้อมกับนำศิลปินบางคน
มาด้วย เพื่อจะได้มาเปิดแสดงอุปรากรของตนเองของเขาเสียเอง เขา
เสนอความเห็นว่

“ถ้าเราสามารถแสดงให้คนอเมริกันเห็นว่า การแสดงอุปรากร
เรื่องพินาไฟร์ที่แท้จริงนั้นอย่างไรละก็ พวกซุซโมยน์เหล่านั้นก็จะพ่าย
แพ้ไปเอง พวกอเมริกันนั้นมิใช่ไม่มีรสนิยม ผมหวังว่าเขาจะเห็น
ความแตกต่างระหว่างการแสดงอุปรากร ของคณะเราผู้เป็นเจ้าของ
ลิขสิทธิ์ และการแสดงของพวกซุซโมยน์

ศิลปินและซัลลิแวนเห็นด้วยกับคอยล์ คาร์ท ทันที แล้วก็คิด
เลือกศิลปินเพื่อเตรียมไปแสดงอย่างไวฝีมือต่ออเมริกา เขาได้ฝึกหัด
ตัวละครชุดใหม่ สำหรับแสดงแทนพวกที่ไว้ใจคัดเลือกไปอเมริกา
แต่ปรากฏว่า ก่อนกำหนดออกเดินทางไม่กี่วัน ซัลลิแวนเกิดล้มป่วย
ด้วยโรคไตพิการ และต้องเข้ารับการผ่าตัดด่วน การที่ซัลลิแวนล้มเจ็บ
คราวนี้ แม้แต่สมเด็จพระราชินีและเจ้าชายแห่งเวลส์ กับดยุคออฟ
เอ็ดินเบออร์ก ก็ได้ทรงแสดงความห่วงใยติดตามอาการและข่าว

คราวของซัลลิแวนทุกวัน อย่างไรก็ตาม คณะละครของเขาได้ออก
เดินทางจากลอนดอนไปสู่อเมริกาได้ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๗๘
และได้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม เขาสามารถเปิดการแสดงเรื่อง
พินาไฟร์ในต้นเดือนธันวาคม ต่อจากนั้นก็ได้สร้างเรื่อง The Pirates
of Penzance ออกแสดงอีก ปรากฏว่าคณะละครของเขาได้ประสบ
ความสำเร็จยอดเยี่ยมในนิวยอร์ก และเมืองอื่น ๆ ของอเมริกา ปี
๑๘๘๐ หลังจากเอาชนะจิตใจพวกอเมริกันได้ดีขนาดแล้ว คณะของ
กิลเบิร์ตและซัลลิแวนก็เดินทางกลับลอนดอน

เรื่องมิกาโดก็เช่นเดียวกัน ขณะที่กำลังได้รับความนิยมยอดเยี่ยม
ในลอนดอน ก็มาข่าวว่าคณะละครในอเมริกาอาจจะไม่ยอมเรื่องไปเล่น
อีก ได้พยายามจะหาซื้อเสื้อฝ้ายเครื่องแต่งตัวบุขนจากร้านในลอนดอน
ด้วยเหตุนี้นาย คอยล์ คาร์ท ผู้จัดการโรงละคร Savoy จึงลงทุนกว้านซื้อ
เสื้อฝ้ายบุขนจากร้านทุกร้านในลอนดอนเสียหมดเกลี้ยง แล้วยังแถม
ส่งคนออกไปกว้านซื้อจากร้านทุกร้านในปารีสด้วย แล้วคอยล์ คาร์ท
กับกิลเบิร์ตและซัลลิแวน ก็ร่วมกันว่า จะต้องต่อสู้กับบรรดาคณะ
ละครในอเมริกา ผู้ซึ่งชอบขโมยลิขสิทธิ์เรื่องของอังกฤษไปแสดง
ให้ได้อีกครั้งหนึ่ง

คราวนี้พอมีให้คณะละครในอเมริการู้และไหวตัว กิลเบิร์ตและ
ซัลลิแวนต้องปิดแผนการนั้นไว้เป็นความลับ แม้แต่ผู้แสดง กิลเบิร์ต
และซัลลิแวนก็ไม่เปิดเผยให้ทราบ เขาได้คัดเลือกและฝึกซ้อมผู้แสดง

สองชุด ทำเป็นว่าจะนำคณะออกไปแสดงตามเมืองอื่น ๆ ในอังกฤษ
จนกระทั่งก่อนเดินทาง ๒ วัน จึงบอกให้ผู้แสดงที่ได้รับคัดเลือกไป
อเมริกาทราบ แต่ถึงกระนั้นก็สั่งกำชับให้ปิดเป็นความลับ แม้ลูก
เมียคนในบ้านก็ห้ามบอก ครั้นถึงวันที่ ๗ สิงหาคม ค. ศ. ๑๘๘๕ คณะ
ละครของเขาก็ออกเดินทางจากลอนดอนไปสู่อเมริกา ทั้งคิลเบตและ
ซัลลิแวนต้องรีบไปลงเรือแต่เช้า แล้วก็เก็บตัวเงียบอยู่ในห้อง
ทำงานเพื่อมิให้ข่าวการเดินทาง ของคณะ ของเขาล่วงรู้ไปถึงอเมริกาเสีย
ก่อน แผนการฉ้อฉลประสมชั้นจะอย่างงดงาม เขาสามารถเปิดการ
แสดงเรื่องมิกาดิ ได้ก่อนหน้าพวกละครที่คิดจะขโมยลิขสิทธิ์ คณะ
ของเขาได้ประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมในนิวยอร์ก และเมือง
อื่นๆ ของอเมริกา ต่อจากนั้นก็ได้ท่องเที่ยวไปเปิดแสดงที่ออสเตรเลีย
อเมริกาใต้ และเมืองอื่นในยุโรปอีกหลายเมือง และได้รับความ
สำเร็จยอดเยี่ยมทุกหนทุกแห่ง ณ บัดนี้อุปการะเรื่องมิกาดิ ก็ได้้นำ
เกียรติยศชื่อเสียงมาสู่คิลเบตและซัลลิแวน ตลอดทั่วทวีปแล้ว

คิลเบตนั้น เป็นผู้ที่มีนิสัยชอบทดลองเครื่องมือใหม่ๆ เขาได้
ให้ติดตั้งเครื่องโทรศัพท์ที่เวทีหลังโรงของชาวยอ เพื่อว่าจะได้ติดต่อ
ควบคุมการฝึกซ้อมได้ทุกระยะ แม้ว่าจะอยู่ที่บ้านซึ่งไกลกับโรงละคร
มากก็ตาม การทดลองเช่นนี้เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งภายหลังได้วิวัฒนาการ
มาจนถึงมีการออกอากาศการแสดง กล่าวคือในการฝึกซ้อม
เรื่อง Iolanthe ได้ผ่านเครื่องโทรศัพท์ไปยังแพลตฟอร์มของซัลลิแวน

ซึ่งมีแขกสำคัญ ๆ มากอย่ง วมทั้งเจ้าชายเอตวาร์ต แห่งเวลส์ (ซึ่งภายหลังเป็นพระเจ้าเอตวาร์ตที่ ๗) นั้นเป็นอุปการะเรื่องแรกที่ตั้งออกอากาศจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๑๗ อุปการะเรื่อง มิกาโด ได้ก้าวหน้าไปอีกชั้นหนึ่ง คือได้เป็นอุปการะเรื่องแรกที่ได้ดลบันดาลถึง

เรื่อง มิกาโด นับได้ว่าเป็นละครอมตะที่ยังมีผู้นำมาแสดงเป็นครั้งคราว จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลา ๘๐ กว่าปีแล้ว ทุกครั้งได้รับความนิยมสูงเสมอ มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ อีกอย่างหนึ่ง คือ ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ ขณะที่เรื่องมิกาโดกำลังมีชื่อเสียงลือไปทั่วโลก ก็ถูกทางการสั่งห้ามแสดงในนครลอนดอนอย่างปัจจุบันทันด่วน สาเหตุเนื่องมาจากเจ้าชายฟูจิมาจิจากประเทศญี่ปุ่น เสด็จมาเยือนอังกฤษ แม้แต่บทเพลงสั้น ๆ จากเรื่องนั้นก็ถูกห้ามไม่ให้ร้องหรือเล่นในสถานที่ของกองทัพบกและกองทัพเรือ นางคอยล์ คาร์ท ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้จัดการของบริษัท แทนนายคอยล์ คาร์ท ซึ่งถึงแก่กรรมแล้ว ได้ประท้วงการสั่งห้ามนานถึง ๖ สัปดาห์ โดยพยายามชี้แจงว่า พวกญี่ปุ่นเองก็ชอบอุปการะเรื่องนั้และยังเคยแสดงด้วย แต่ทางราชการก็ยังไม่เพิกถอนคำสั่งห้าม นางคาร์ท จึงเปลี่ยนนโยบายใหม่ โดยนำอุปการะเรื่องนั้ไปแสดงนอกมหานครลอนดอน และเชิญนักวิจารณ์ชาวญี่ปุ่นคนสำคัญ ซึ่งเป็นคนหนึ่งเ็นขบวนผู้ติดตามของ

เจ้าชายฟูจิมิ ให้ไปชมการแสดง ปรากฏว่าผู้รับเชิญชาวญี่ปุ่นพอใจ
อุปการะเรื่องนี้และได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์อย่างเปิดเผย แต่ถึง
กระนั้นก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการเพิกถอนการสั่งห้ามอีก จนกระทั่งต่อมา
อีกนานจึงเลิกห้าม มีผู้ตั้งปัญหาว่า ถ้าหากการแสดงอุปการะเรื่อง
มิกาโดนั้นจะทำให้เจ้าชายฟูจิมิแห่งญี่ปุ่นไม่พอพระทัยแล้ว เหตุใดเรื่อง
แฮมเลต จึงไม่ถูกสั่งห้าม เพราะกลัวจะทำให้กษัตริย์แห่งเดนมาร์ก
ไม่สัพพระทัยบ้างเล่า?

เมื่อกล่าวถึงเรื่องมิกาโด และความสำเริงร่าร่วมกันระหว่าง คิลเบต
และซัลลิเวนมาแล้ว เห็นควรกล่าวถึงบุคคลทั้งสองนี้ไว้ด้วย อันที่จริง
ทั้ง คิลเบต และซัลลิเวน นั้น ไม่มีอะไรเหมือนกันเลย ทั้งชาติ
ตระกูล กำเนิด อุปนิสัย และการดำเนินชีวิต ล้วนตรงกันข้ามทั้งสิ้น

คิลเบต (William Schwenck Gilbert) เกิดเมื่อวันที่ ๑๘
พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๓๖ (พ.ศ. ๒๓๗๙) ในตระกูลที่มั่งคั่ง แต่บิดา
มารดาไม่ค่อยปรองดองกัน ทำให้ไม่ได้รับความอบอุ่นและความสุข
จากครอบครัวอย่างพอเพียง ในยุคนั้น ลอนดอนยังไม่เจริญมากนัก
ไม่มีไฟฟ้า แม้แต่เสื้อฝนที่อาบยางไม่ให้เปียกน้ำฝนก็ยังไม่มียานพาหนะอย่างดีก็ยังมีแต่รถม้า

เมื่อเล็ก ๆ ขณะที่เขาเริ่มเดินได้ คิลเบตอยู่กับพี่เลี้ยง มีคนมา
หลอกพี่เลี้ยงแล้วลักพาคิลเบตไปเรียกค่าไถ่ เป็นเงิน ๒๕ ปอนด์
เหตุการณ์นั้นแหละที่เป็นสิ่งประทับใจ ซึ่งต่อมาเมื่อคิลเบตเป็นนักแต่ง

อุปการณมีชื่อเสียงยิ่งใหญ่แล้ว ได้ใช้เหตุการณ์ในอดีตเมื่อตนยังเยาว์
 นมาเป็นเนื้อเรื่องตอนหนึ่งในบทละครของเขาถึง ๒ เรื่อง คือ เรื่องกอน
 โดเลีย (Gondoliers) และเรื่องพินาไฟร์

การที่ไม่ได้รับความอบอุ่นจากบิดามารดาอย่างเพียงพอในวัยเยาว์
 ทำให้เป็นคนเจ้าอารมณ์ ประกอบกับคิดเบ็ดเป็นเด็กกว้างสูง แข็งแรง
 ฉะนั้นจึงไม่ค่อยเกรงกลัวใครและค่อนข้างจะเกเร แต่ก็มีหัวทางการ
 ประพันธ์มาแต่เด็ก ๆ ปรากฏว่าชอบเขียนวิจารณ์เพื่อน ๆ และครูอย่าง
 รุนแรง จนถูกครูเรียกไปดุด่า ๆ นอกจากนั้นคิดเบ็ดชอบอ่านและ
 สันทนาเรื่องบทละครของเชกสเปียร์ ได้รับคำกล่าวขวัญว่า เป็นคน
 เนียบแหลมและความคิดไว

ส่วนซัลลิแวน (Arthur Seymour Sullivan) นั้น เกิดเมื่อ
 วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๔๒ (พ.ศ. ๒๓๘๕) ณ บ้านตรงข้ามกับ
 รัฐสภาในแลมเบท (Lambeth) ตระกูลของเขาเป็นชาวไอริช ที่ยากจน
 บิดามารชามีอาชีพเป็นนักดนตรี ชำนาญในการเล่นคลาริเน็ต และต่อมา
 เป็นหัวหน้าวงดนตรีในวิทยาลัยที่พบก ซัลลิแวน มีพี่ชายคนหนึ่งชื่อ
 เฟรเดอริก ถึงแม้จะยากจนและอยู่ในย่านคนจน แต่ก็เป็นครอบครัว
 ที่มีความผาสุก เพราะทุกคนปรองดองรักใคร่ผูกพันกันเป็นอันดี ทำให้
 ซัลลิแวนเป็นเด็กที่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างพอเพียง

ในขณะที่คิดเบ็ดได้นั่งรถเทียมม้าไปกับบิดานั้น ซัลลิแวนซึ่ง
 อายุอ่อนกว่าคิดเบ็ด ๖ ปี ยังวิ่งเล่นอยู่ตามข้างถนน แต่อย่างไรก็ตาม

น่าขอบใจพระเจ้าที่ได้ให้ชัลลิเวนเกิดมาเป็นเด็กเฉลียวฉลาด และมีหัวในทางดนตรีตั้งแต่วัยเด็ก และได้มีบิดาเป็นนักดนตรี ช่วยส่งให้ชีวิตของเขารุ่งเรืองในทางนี้ และกลายเป็นบุคคลสำคัญในทางดนตรีของอังกฤษ

เมื่อชัลลิเวนเกิดมานั้น เป็นยุคที่ Felix Mendelssohn กำลังเป็นราชาแห่งโลกดนตรีของอังกฤษและของโลก (เมนเดลโซห์นตายเมื่อชัลลิเวนอายุได้ ๕ ขวบ) นักดนตรีและนักแต่งเพลงเอกคนอื่น ๆ เช่น Liszt อายุ ๓๒ Rossini อายุ ๕๐ ส่วน Beethoven และ Schubert ตายไปได้ ๑๕ ปีแล้ว และนักแต่งเพลงเหล่านี้ ไม่มีใครเป็นชาวอังกฤษเลยสักคน ฉะนั้นจึงไม่น่าสงสัยว่า การที่ชัลลิเวนได้มีชื่อเสียงเป็นคนสำคัญทางการดนตรีขึ้นในเวลาต่อมา นั้น จะไม่ทำให้อังกฤษภาคภูมิใจอย่างยิ่ง

บิดาของชัลลิเวนนั้น แม้จะเป็นนักดนตรี และรักดนตรี พอใจที่ลูกรักดนตรี แต่ก็ไม่อยากให้ลูกเป็นนักดนตรีเหมือนกับตน ฉะนั้นวันหนึ่งเมื่อชัลลิเวนบอกกับบิดาว่า

“คุณพ่อครับ ผมอยากเป็นนักดนตรีเหมือนคุณพ่อ”

บิดาของเขาจึงตอบว่า

“ถ้าลูกจะรักดนตรีก็รักเถิด แต่ลูกต้องรู้เสียด้วยนะลูก ว่าชีวิต

ของนักดนตรีนั้น ต้องต่อสู้และเผชิญความลำบากยากแค้นมาก ในการ
ที่จะหาเงินให้พอเลี้ยงชีวิต”

และมารดาของเขาได้เริ่มความเห็นว่ “อาชีพนักดนตรีเป็น
อาชีพที่ลำบาก แม้นักดนตรีผู้ยิ่งใหญ่ ก็มีน้อยคนนักที่จะร่ำรวย”

แต่ถึงกระนั้น ชลธิแวนก็ยังยืนยันกรานที่จะเป็นนักดนตรี บิดา
มารดาของเขาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ความคิดอย่างเด็ก ๆ เท่านั้น แต่เป็น
ใจจริงของชลธิแวน แต่บิดามารดาของชลธิแวนก็ยังอยากจะเบน
ความสนใจของชลธิแวนไปทางอื่น แม้ว่าจะแอบยินดีปรีดาอยู่ในใจ
ที่บุตรชายรักดนตรี บิดาของชลธิแวนอดส่ำห้เก็บเงิน หวังจะส่ง
ชลธิแวนไปเรียนในโรงเรียนที่ Bayswater ในมหานครลอนดอน และ
หวังว่าอาจจะชักนำให้ชลธิแวนหันเหไปมุ่งมั่นในแนวอาชีพอื่นที่จะมี
รายได้มากกว่าอาชีพนักดนตรี เมื่อชลธิแวนอายุ ๘ ขวบ มีโอกาส
แต่งทำนองเพลงครั้งแรกคือเพลง By the Water of Babylon

ชลธิแวนนั้นไม่เหมือนคลีเมนต์ เขาเป็นเด็กนักเรียนที่เรียบร้อย
ถึงจะจนแต่ก็เบิกบานแจ่มใส และเป็นเด็กที่ได้รับความรักใคร่เอ็นดู
ชอบพอเป็นทวีจากคหวิโรงเรียน วันหนึ่งเขาได้ยินชื่อ Henry Purcell
ซึ่งขณะนั้นเป็นนักดนตรีมรชอเตียง จากหญิงรับใช้คนหนึ่ง และถึงเกิด
ว่าบิดาของตนชอบเล่นเพลงของ Purcell และ Purcell นั้นได้รับการ
ฝึกหัดครั้งแรกที่สถานนมัสการของราชสำนัก (Chapel Royal) ฉะนั้น

ซัลลิแวนจึงขออนุญาตบิดาออกจากโรงเรียนไปเป็นเด็กลูกครึ่งเพลง
สวด (Choir) ในสถานนมัสการของราชสำนัก หลังจากนั้นอีก ๑๕
เดือน บริษัทโนเวลโล (Novello) ก็ได้พิมพ์บทเพลงชื่อ O Israel
ซึ่งเป็นบทเพลงบทแรกของซัลลิแวน ที่ได้ตีพิมพ์ออกสู่สาธารณชน

หลังจากเป็นเด็กลูกครึ่งเพลงสวดอยู่ที่ Chapel Royal ได้ไม่กี่
เดือน ซัลลิแวนก็ได้รับเลือกให้เป็นคนหนึ่งในบรรดาผู้ร้องเสียงเดี่ยว
ในพิธีเปิดศูนย์การดนตรี Crystal Palace ซึ่งสมเด็จพระนางวิกตอเรีย
และพระราชสวามีเสด็จมาทรงเป็นประธาน ทั้งสองพระองค์ทรงพอ
พระทัยในเสียงของซัลลิแวน ถึงกับขอให้ซัลลิแวนไปร้องเพลงเดี่ยว
ในพิธีชานพระนามพระราชโอรส พระราชธิดาคือไปของพระองค์
ในการที่ได้รับพระราชทานเกียรติยศอย่างสูงครั้งนี้ Michael Costa
ชาวอิตาลี ซึ่งเป็นผู้แต่งเพลง ต้องฝึกหัดซัลลิแวนด้วยตนเอง
แต่เพราะ Michael Costa เป็นชาวอิตาลี จึงไม่สามารถออก
เสียงอย่างอังกฤษ และยังคิดว่าซัลลิแวนออกเสียงไม่ถูกต้องตามที่เขาสอน
อย่างไรก็ดี ซัลลิแวนก็ฝึกหัดจนพอใจคอस्ता แต่ถึงคราวร้องเพลงใน
พระราชพิธี เขาก็ออกเสียงให้ถูกต้องเอง ปรากฏว่าสมเด็จพระราชินี
และพระสวามีทรงพอพระทัยอย่างยิ่ง และโปรดให้เบิกตัวซัลลิแวน
เข้าเฝ้า เพื่อทรงแสดงความยินดีและชมเชย สมเด็จพระราชินีได้มี
พระราชดำรัสถามว่า ซัลลิแวนคิดจะยุติการดนตรีเป็นอาชีพหรือไม่
ซัลลิแวนก็กราบบังคมทูลสนองพระราชดำรัสว่า เขาประสงค์เช่นนั้น

เป็นอย่างยิ่ง แล้วทรงมีพระราชดำรัสด้วยพระว่า หวังว่าวันหนึ่ง
ชัลลิแวนจะได้เป็นนักดนตรีผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งต่อมาข้างหน้าก็เป็นจริง
เช่นนั้น พระราชสวามีของสมเด็จพระราชินีซึ่งทรงเป็นองค์อุปถัมภ์
ของศิลปะ ก็โปรดประทานเหรียญทองครึ่งคราวน์ให้แก่ชัลลิแวน และ
มีพระราชดำรัสด้วยสำเนียงเยอรมันว่า “นี่เป็นรางวัลเล็กน้อยเพื่อ
เป็นกำลังใจแก่เธอ” ชัลลิแวนสนใจมากถึงกับกราบทูลว่า “ไม่
เคยมีเงินมาก่อนเลย” หลังจากนั้นชัลลิแวนได้ประสบศุภนิมิต
อันดีงามเป็นเครื่องส่งเสริมกำลังใจของเขามาแต่เยาว์วัย

ต่อจากนั้น ชัลลิแวนก็เริ่มมีชื่อเสียง และเขาเริ่มคิดแต่งเพลง
เอง ได้แต่งเพลงไปให้นักเล่นออร์แกนตรวจดู และได้้นำออกร้อง
ในการแสดงพิเศษที่ Fulham Palace และชัลลิแวนก็ได้รับรางวัล
ครึ่งคราวน์อีกครั้งหนึ่ง จากผู้ซึ่งต่อมาได้เป็น Bishop ของ
ลอนดอน

เมื่อชัลลิแวนอายุได้ ๑๔ ปี เขาสอบได้ทุนแมนเดลอโซนไปเรียน
การดนตรี ที่วิทยาลัยการดนตรีที่ลอนดอน ๒ ปี และที่สถาบันการ
ดนตรีที่ลิปซิก (Leipzig) ในเยอรมันนีกะยะหนึ่งด้วย

ถึงระยะนี้ บิดามารดาของชัลลิแวนก็แน่ใจและยินดีที่จะให้ลูก
เป็นนักดนตรีแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังไม่คิดว่า ตนเองเคยประสบความยาก
แค้นในอาชีพนักดนตรีมาอย่างไร แต่ก็ยังหวังว่าความเฉลียวฉลาด
และความสามารถอย่างยอดเยี่ยมของชัลลิแวนจะช่วยส่งให้เขาก้าวไป

ถึงความสำเร็จสูงสุดได้ ความฉลาดของชัลติแวนนั้นเป็นที่ประจักษ์แก่
ครูและนักเรียนทั่ววิทยาลัยการดนตรี ใคร ๆ ก็รักและสนใจชัลติแวน
นักเรียนคนหนึ่งในชั้น ได้เขียนสรรเสริญชัลติแวนในเวลาต่อมาว่า
“ชัลติแวนนั้นสามารถเรียนรู้บทเรียนบรรทัดใหม่ได้ในห้านาที ขณะที่
นักเรียนคนอื่นต้องใช้เวลาถึง ๕ เดือน” บุคคลที่สัมพันธ์กับชัลติแวน
มากที่สุด คือ มิสเตอร์ Helmore เป็นครูของวิทยาลัยการดนตรี
แห่งนั้น ผู้ซึ่งชัลติแวนกล่าวขวัญถึงในโอกาสต่อมาว่า “ผมยังคง
ระลึกถึงอาจารย์ผู้ชราของผมด้วยความรักและเคารพเสมอ” ในที่สุดถึง
วันที่ชัลติแวนจะต้องอำลาวัทยาลัย ไปศึกษาต่อที่ลัปซิก ทุกคนอาลัย
รักชัลติแวนมาก มิสเตอร์เฮลมอร์ได้นำเงิน ๖๐ ปอนด์ ซึ่งเป็น
ทุนพระราชทานจากสมเด็จพระราชินี พร้อมกับคัมภีร์ไบเบิล ๑ เล่ม
มาให้ชัลติแวนพร้อมกับทำนายว่า วันหนึ่งชัลติแวนจะได้เป็นนักดนตรี
ฝีมือเยี่ยมแน่นอน ซึ่งชัลติแวนก็ได้กล่าวแก่เฮลมอร์ว่า
“ถ้าผมจะมีชื่อเสียงจริง ๆ ละก็ ผมก็เป็นหนี้บุญคุณท่าน
อาจารย์ เพราะท่านอาจารย์ปลุกปั้นผมขึ้นมา”

ชัลติแวนเข้าเรียนใน Conservatoire ณ เมือง Leipzig เยอรมัน
ในปี ค.ศ. ๑๘๕๘ เมินเตลโซนเป็นผู้ก่อตั้งสถาบันแห่งนี้ แม้
สถาบันนี้จะตั้งมาได้เพียง ๑๕ ปี แต่ก็ได้มีบันทึกลงว่าเป็นโรงเรียน
การดนตรีที่ดีเยี่ยมในขณะนั้น ชัลติแวนต้องเร่งรีบเรียนภาษาเยอรมัน
และแม้เขาต้องเผชิญความลำบากอย่างไร ชัลติแวนก็ไม่ย่อท้อ การที่

เขามาเรียนที่เยอรมัน แม้จะได้รับทุน แต่บิดาของเขาจะต้องออก
ค่าใช้จ่ายส่วนตัวให้เอง เมื่อฤดูหนาวมาถึง แม้จะหนาวเพียงใด
ชัลลิวานก็อดต่ำหั่นไม้เชื้อโคัดห่ม ไม่ยอมผิงไฟ เพราะกลัว
สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย บางครั้งความหนาวทำให้เป็นเหน็บจนน้ำตาไหล
อาบแก้มทั้งสอง แต่ชัลลิวานก็ไม่ยอมเลิกทบทวนบทเรียนภาษา
เยอรมัน จนกระทั่งสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ดี เมื่อรู้เยอรมัน
ดีแล้ว ต่อมาชัลลิวานก็ใช้เวลาตอนค่ำ ๆ เทียวไปกับเพื่อน ๆ บ้าง
และวันหนึ่งได้ไปชมคอนเสิร์ต จึงได้มีโอกาสพบกับ Franz List ชาว
ฮังการี ซึ่งขณะนั้นเป็นนักเปียโนและนักแต่งเพลงคนสำคัญของ
โลกแล้ว

มีแรกที่เรียนอยู่ที่ลิปซิค ชัลลิวานไผ่ฝันจะเป็นนักเปียโน
และมีโอกาสได้ร่วมวงแสดงคอนเสิร์ตหลายครั้ง แต่ต่อมาครูผู้สอน
เห็นว่าชัลลิวานจะมีทางก้าวหน้ากว่านั้น ซึ่งสอนให้แต่งเพลงและ
ควบคุมวงดนตรีด้วย ต่อมาได้แต่งเพลงให้แก่วงคอนเสิร์ตของสถาบันที่
เรียนอยู่ และได้เป็นผู้ควบคุมอำนวยเพลงเป็นครั้งแรกทันที

ครั้นเมื่อทุนการศึกษาสิ้นสุดลง มีสเตอร์ Gnaz Moscheles
ผู้อำนวยการเล่นกวีชาเปียนโน และเคยอยู่ลอนดอนมาถึง ๒๐ ปี
เป็นผู้ซึ่งได้ช่วยสอนภาษาเยอรมันแก่ชัลลิวานเป็นพิเศษ เมื่อชัลลิวาน
มาถึงเยอรมันใหม่ ๆ ได้ชวนให้ชัลลิวานอยู่เรียนต่ออีก ๖ เดือน
ชัลลิวานอยากอยู่ แต่เกรงใจบิดาว่าจะต้องลำบากหาเงินส่งมาให้

เป็นค่าใช้จ่าย หลังจากตัดสินใจเขียนจดหมายบอกบิดา และบิดา
ตอบว่ายินดีให้อยู่ต่อ ชลธิ์แวนก็นำความมาแจ้งต่อมอสเซล ปรากฏ
ว่ามอสเซลซึ่งรู้บิดาของชลธิ์แวนไม่ร่ำรวยนัก ได้แจ้งแก่ชลธิ์แวน
ว่า ทางสถาบันยินดีจะดเว้นไม่เก็บค่าเล่าเรียนให้แก่ชลธิ์แวนตลอด
เวลาที่อยู่เรียนต่อ

ปี ค.ศ. ๑๘๖๑ ชลธิ์แวนจบการศึกษาที่เยอรมันและกลับสู่มาตุภูมิ
ที่ลอนดอน ขณะนั้นเขามีอายุเกือบครบ ๑๘ เมื่อกลับมาแล้วเขาเป็น
คนเล่นออร์แกนที่โบสถ์ St. Michael ชลธิ์แวนได้เล่นที่ระดม
การดนตรีของชาวอังกฤษ และพยายามที่จะทำงานให้เป็นผลดี ต่อมา
ได้พบกับ George Grove เลขาธิการของศูนย์การดนตรี Crystal
Palace และได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์ในสถาบันแห่งนี้ ต่อมาชลธิ์แวน
ได้รักกับลูกสาวของผู้ช่วยการศูนย์การดนตรี Crystal Palace และ
หลังวันเกิดครบรอบอายุ ๒๑ ปีของชลธิ์แวน ทั้งสองคนก็แอบหมั้นกัน
เงียบๆ คิดว่าจะบิ๊ดไว้ไม่ให้พ่อแม่ของทั้ง ๒ ฝ่ายทราบ แต่ปรากฏ
ว่าต่อมาความลับแตกออก พ่อแม่ฝ่ายผู้หญิงโกรธมาก ส่วนหญิง
ก็รักของชลธิ์แวนเองแทนที่จะยอมเผชิญปัญหาด้วย กลับขอเลิกกับ
ชลธิ์แวน ข้อนี้ทำให้ชลธิ์แวนอกหักและเศร้าโศกเพราะชลธิ์แวน
รักหญิงคนนั้นมาก

* ข้อนี้กล่าวตามหนังสือเรื่อง Gilbert and Sullivan ของ Norman
Wymer แต่ในหนังสือ The Handbook of Gilbert and Sullivan
ของ Frank Ledlie Moore กล่าวว่า หญิงคู่รักของ Sullivan ชื่อ Rachel
Scott Russel มีสามีแล้วแต่แยกกันอยู่ ครั้นจะขอหย่ามาแต่งงานกับชลธิ์แวนก็เกรง
จะเป็นที่ครหา

ปี ค. ศ. ๑๘๖๖ บิดาของเขาถึงแก่กรรม ยิ่งทำให้ซัลลิแวนโศกเศร้า
จนแทบไม่เป็นสุขเป็นคน แต่ต่อมาเขาก็ทุ่มเทชีวิตจิตใจให้แก่ดนตรี
ทั้งหมด เมื่อแต่งเพลง In Memoriam ออกแสดงเพื่อเป็นอนุสรณ์
แก่บิดาของเขา ผู้คนพากันสรรเสริญซัลลิแวนมาก และยกให้ซัลลิแวน
เป็นนักแต่งเพลงอันดับหนึ่งดังแต่นั้นมา

ขอย้อนกล่าวถึงคิลเบิร์ต เมื่อซัลลิแวนอายุ ๑๔ ปีจบการศึกษา
จากเยอรมัน กลับสู่ลอนดอนนั้น คิลเบิร์ตจบการศึกษาจากวิทยาลัย
และเข้ารับราชการเป็นเสมียนในกรมศึกษาธิการแล้ว งานของเขา
วันหนึ่ง ๆ ก็คือเขียนหนังสือ และต้องเขียนอย่างถี่ละถี่ช่วยตามแบบ
แผนภาษาราชการด้วย

ขณะเมื่ออยู่ในวิทยาลัย คิลเบิร์ตฝึกหัดเขียนหนังสือและมხოเสียง
เป็นครั้งแรกในหมู่นักศึกษาในวิทยาลัย ฉะนั้นเมื่อมีบทเพลงภาษา
ต่างประเทศซึ่งจะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษ คิลเบิร์ตจึงได้รับหน้าที่
แปลสำหรับพิมพ์ใส่ลงในโปรแกรม นั่นเป็นจุดเริ่มแรกที่ผลงาน
ของเขาได้รับการตีพิมพ์ และคิลเบิร์ตก็ภาคภูมิใจเสียใหญ่โต จน
กระทั่งต้องซื้อตัวไปพึ่งคอนเสิร์ต เพื่อจะได้ไปดูผู้คนทั้งหลายที่ไปฟัง
คอนเสิร์ตอ่านคำแปลบทเพลงของเขา เพลงในคอนเสิร์ตนั้นขับร้องโดย
มาตาม Parepa ผู้มხოเสียง หลายปีต่อมา มาตามปาเรปาแต่งงาน
กับ Carl Rosa ผู้ควบคุมวงอปรากร ซึ่งมีความสนใจที่จะก่อตั้ง
บริษัทอปรากรอังกฤษ งานชิ้นหนึ่งที่เขามุ่งจะนำออกแสดงคือ บท

อุปการะทดลองเรื่อง Trial by Jury ซึ่งคิลเบิร์ตเป็นผู้แต่ง แต่
Carl Rosa ถึงแก่กรรมเสียก่อนที่จะแต่งเพลงสำเร็จ

การที่มีโอกาสแปลบทเพลงต่างประเทศออกสู่สายตาผู้คนจำนวน
มากเช่นนั้น เป็นกำลังใจทำให้คิลเบิร์ตมีมานะที่จะแต่งบทประพันธ์
และเขียนเรื่องออกตีพิมพ์สู่สายตาประชาชนอีก ฉะนั้น เมื่อคิลเบิร์ต
อายุได้ ๕๕ ปี จึงปรากฏว่าเขาได้แต่งบทละครจนถึง ๑๕ เรื่อง แต่
ทุกเรื่องก็ยังไม่มีโอกาสได้มีผู้นำออกแสดงบนเวทีเลย

ในปี ค.ศ. ๑๘๘๖ เขาได้รับมรดกเงินจำนวนเล็กน้อย เขามี
ความคิดว่า การที่คนเราจะมั่งคั่งได้นั้น เจ้าของชีวิตควรจะได้ร่ำรวย
และมีความสุขใจในการดำเนินชีวิตให้เพียงพอ ฉะนั้นคิลเบิร์ตจึงลาออก
จากงานอันน่าเบื่อหน่ายที่กรมศึกษาธิการ แล้วหันไปเรียนวิชา
กฎหมาย ๓ ปีต่อมาเขาก็เรียนสำเร็จเป็นทนายความ และเปิดสำนักงาน
ทนายความเล็กๆ ขึ้นแห่งหนึ่งร่วมงานกับมิตรสหายอีกหลายคน แต่
ปรากฏว่าคิลเบิร์ตประสบความล้มเหลวในอาชีพทนายความอีก ทั้งๆ ที่
มีผู้จ้างเขาว่าคดีไม่กราย ปรากฏว่าครั้งหนึ่งเขาถูกลูกความถอร้องทำ
ออกป้าในศาล เพราะว่าคำพูดของเขาแทนที่จะแก้คดีให้เธอ กลับกลายเป็น
ผู้กมัตเธอไป ระหว่างที่อยู่ในศาล เวลาว่าง ไม่ถึงคราวที่เขา
จะต้องพูด เขาจะนั่งวาดรูปการ์ตูน และสังเกตสภาพเรื่องราวเหตุการณ์
ในห้องพิจารณาคดีนั้น ฉะนั้นจึงปรากฏว่าแทนที่สมุดบันทึกของเขา
จะมีข้อความเกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย กลับมีรูปเล็กๆ น้อยๆ ส่วนมาก

เป็นภาพตลก

ต่อมาอีกหลายปี เขาได้เขียนคำบรรยายพร้อมกับภาพตลกส่งไปลงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชื่อ Fun และเองที่เปลี่ยนแปลงแนวชีวิตของเขา กล่าวคืออีกไม่กี่วันต่อมา เขาก็ได้เซ็นสัญญาเป็นผู้เขียนคอลัมน์และภาพตลก ให้แก่หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเป็นประจำ ขณะนั้นคิลเบิดอายุ ๒๕ ปี และในระยะเดียวกันนี้ ปรากฏว่าซัลลิแวน ซึ่งอ่อนกว่าคิลเบิด ๖ ปี ก็เริ่มเข้าสู่อาชีพศิลปินเหมือนกัน คือเขาเข้าประจำเป็นผู้เล่นออแกนในโบสถ์ St. Michael

คิลเบิดนั้น เมื่อรับหน้าที่เขียนคอลัมน์ภาพตลกและคำบรรยายแก่หนังสือพิมพ์ Fun แล้ว เขาก็วิตกกังวลเหมือนกันว่า จะหาเรื่องขำๆ มาเขียนได้ไม่พอ แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่างานของเขาดำเนินไปด้วยดี และได้ทำให้ผู้คนทั่วมหานครลอนดอนหัวเราะขบขันและพอใจ งานเขียนคอลัมน์ภาพตลกและคำบรรยายที่หนังสือ Fun นั้น บางเรื่องต่อมาภายหลัง คิลเบิดได้นำไปใช้ในการสร้างอุปรากร

ด้วยความประทับใจในบทอุปรากรเรื่อง L'Elisir d' Amore ของ Donizette คิลเบิดจึงแต่งบทอุปรากรเรื่อง Dulcanara, or the little Duck and the Great Quack ซึ่งได้นำออกแสดงที่โรงละคร St. James ในปี ค.ศ. ๑๘๖๖ ในความอำนวยการของ Tom Robertson ซึ่งเป็นผู้อำนวยการห่มความสามารถยอดเยี่ยม และคิลเบิดก็ได้ศึกษาวิธีการของ Tom Robertson ในระหว่างการฝึกซ้อมอุปรากรเรื่องแรก

ที่เขาเขียน นับว่าเขาได้ศึกษาการละครจากครูที่ดีที่สุดที่จะหาได้
ในตอนตอน จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าเวลาในชีวิตของคิลเบิตมิได้ว่างเลย
ไปโดยเปล่าประโยชน์เลย เขาศึกษาหาความรู้ยู่ตลอดเวลา และ
แม้จะเริ่มจากบทละครสั้นแล้ว แต่สิ่งเหล่านี้แท้จริงก็เป็นเครื่อง
ส่งเสริมให้เขาไปสู่ความยิ่งใหญ่สูงสุดในเวลาข้างหน้า

ปี ค. ศ. ๑๘๖๗ คิลเบิตอายุ ๓๑ ปี ได้แต่งงานกับ Lucy Turner
ลูกสาวนายทหารแห่งกองทัพบกอังกฤษในอินเดีย และได้ยู่ร่วมกับ
Lucy Turner จนตลอดชีวิต เมื่อแต่งงานกันนั้น Lucy Turner
เป็นสาวสวยอายุเพียง ๑๗ ปี แต่ต่อมาถึงแม้จะแก่ลงเพียงใดก็ตาม
แต่เธอก็ไม่ปล่อยตัวให้หน้าเกลียดเลย นี่เป็นข้อน่าสังเกตอย่างยิ่ง เพราะ
อะไร ? เพราะว่าคิลเบิตนั้นได้รับคำชมเชยว่ามีความสามารถยอดเยี่ยม
อยู่ ๒ อย่าง อย่างหนึ่งคือ เขียนบทละครคล้อยโดยยอดเยี่ยม และอย่าง
ที่สองวิพากษ์วิจารณ์หญิงแก่ได้อย่างชนิดที่หน้าโกรธหัวฟัดหัวเหวี่ยง
ทีเดียว ทั้ง ๒ คนไม่มีลูกด้วยกัน แต่การแต่งงานทำให้ชีวิตของคิลเบิต
มีความสุขและมั่นคง กล่าวได้ว่า ลูซี เทอร์เนอร์ เป็นผู้มี
สำคัญต่อชีวิตของคิลเบิตมาก ถึงแม้คิลเบิตจะมีเรื่องขัดแย้งกับใคร ๆ
มา เป็นต้นว่า ซัลลีเวน ดอยล์ คาร์ท หรือกับคนทั้งโลก แต่ลูซี
เทอร์เนอร์ ก็สามารถจะสร้างความสุขสงบให้แก่ชีวิตของคิลเบิตที่บาน
ได้อย่างน่ามหัศจรรย์ และนี่เองเป็นผลให้คิลเบิตได้ประสบความสำเร็จ
สำเร็จ และไม่กลายเป็นโรคเดินประสาทไปเสียก่อน

การที่คิลเบิดและซัลลิแวนจะมาร่วมงานกันนั้น ก็เนื่องจากในปี ค.ศ. ๑๘๖๗ ซัลลิแวนได้รับเชิญให้แต่งเพลงในอุปรากรเรื่อง Cox and Box ซึ่งออกแสดงอยู่ที่ Adephi ขณะนั้นทั้ง ๒ คนยังไม่เคยพบปะรู้จักกันเลย คิลเบิดวิจารณ์เรื่องนี้ว่า ผู้อำนวยความสะดวก ซัลลิแวนนั้นไม่เข้าใจว่า บทอุปรากรเรื่อง Cox and Box นั้นต้องการเพลงอย่างไร เพราะว่าซัลลิแวนแต่งเพลงดีเกินไปสำหรับบทละครเรื่องนี้ จนกระทั่งทำให้บทเพลงกับเรื่องไม่เข้ากันเลย

คิลเบิดเริ่มเข้ามามีบทบาทในวงการละครที่ละน้อย ๆ จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๘๖๔ เขามีโอกาสมาร่วมชมการฝึกซ้อมละครเรื่อง Ages Ago ซึ่งเขาเป็นผู้แต่งบท และ Frederick Clay สหายคนหนึ่งของซัลลิแวนเป็นผู้แต่งเพลง เขาก็ได้เชิญซัลลิแวนซึ่งขณะนั้นเป็นนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงโด่งดังแล้ว มาฟังเพลงของเขาที่โรงละครในระหว่างฝึกซ้อม ทั้งสองคนจึงได้รับการแนะนำให้รู้จักกันเป็นครั้งแรก แต่การพบกันครั้งนั้นไม่มีความสำคัญอะไรมาก ปีต่อมาคิลเบิดก็ลงเขียนบทละครของเขาต่อไปอีกถึง ๔ บท ในขณะที่ซัลลิแวนได้มีโอกาสแต่งเพลงสำหรับงานเทศกาลที่เบอร์มิงแฮม

จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๘๗๑ คนทั้งสองจึงได้มาร่วมงานกันเป็นครั้งแรกในบทละครของคิลเบิดเรื่อง The Thespis ซึ่งก็ประสบความสำเร็จยิ่งใหญ่นัก เรื่องนี้แสดงอยู่ ๖๔ คืน จบแล้ว ทั้งสองก็แยกทางกัน คิลเบิดกลับไปร่วมงานกับนักแต่งเพลงคนอื่น และซัลลิแวนก็ดำเนิน

งานของเขาต่อไป เพื่อจะไปสู่เกียรติยศอันสูงที่ราชสำนักจะประสาท
 ให้ในเวลาต่อมา สมเด็จพระราชินีวิกตอเรียขณะนั้นทรงเป็นม่ายมา
 ๓๐ กว่าปีแล้ว แต่ไม่เคยทรงลืมความสามารถของซัลติแวนตงแต่ครั้งร้อง
 เพลงในพิธีประสาทพระนามแก่พระราชโอรส ทรงโปรดปรานซัลติแวน
 มาก ถึงขนาดยกย่องว่า ซัลติแวนเป็นเพื่อนคนหนึ่งของราชตระกูล
 พระราชโอรสองค์ที่ ๒ คือ ดยุกออฟ เอ็ดมันเบอร์ก ก็ทรงได้รับเชื้อ
 สายจากพระราชบิดา คือทรงสนพระทัยในศิลปะมาก ฉะนั้นซัลติแวน
 จึงได้รับเชิญไปในงานเลี้ยงทวงของพระองค์ที่แอสฟอด ณ เมือง Kent
 เสมอ ๆ และได้มีโอกาสเล่นดนตรีร่วมกับเจ้านายน้อย ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ซัลติแวนนั้นมีโชคแต่เฉพาะในด้านการงาน
 และการดนตรี แต่มักโชคร้ายในด้านชีวิตส่วนตัว ปี ค.ศ. ๑๘๗๖
 เมื่อเขาอายุได้ ๓๕ ปี ก็ได้รับปริญญาเอกทางวรรณคดีจากมหาวิทยาลัย
 เคมบริดจ์ (Doctor of Music) ปี ค.ศ. ๑๘๗๘ ได้รับแต่งตั้งให้เป็น
 ผู้แทนฝ่ายการดนตรีของอังกฤษในการแสดงนานาชาติที่กรุงปารีส แล้ว
 ได้รับเหรียญ Region d' Honneur เนื่องในการปฏิบัติภารกิจนี้อย่าง
 เป็นผลดี แต่ก็เป็นที่น่าเศร้าสำหรับซัลติแวน เพราะ Frederick
 พยายามของเขาถึงแก่กรรมในบั้น ถึงปี ค.ศ. ๑๘๗๘ ซัลติแวนได้รับ
 ปริญญาเอกทางวรรณคดีอีกครั้งที่สองจากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด
 คิลเบิตัน เมื่อแยกทางกับซัลติแวน หลังจากร่วมงานกันครั้ง
 แรกแล้ว ก็ได้แต่งบทละครนอกหลายเรื่อง เช่น The Wicked

World, Charity On Bail Topsy-Turvydome, Tom Cobb และ
 เรื่องอื่น ๆ อีก ๗ เรื่อง ก่อนจะได้ซัลลีแวนกลับมาร่วมงานด้วยกันใหม่
 วันหนึ่งคิดเบ็ดแวนไปเยี่ยม Richard D'Oyly Cart ซึ่งเป็นผู้จัดการ
 โรงละครเล็ก ๆ ใน Soho โดยไม่คาดฝัน ทำให้ คอยล์ คาร์ท มีความ
 ยินดีมาก เพราะขณะนั้นเขากำลังมีปัญหาอยู่ยากเรื่องการเงิน เพราะ
 ขาดทุนจากการแสดงละครเรื่องที่แล้ว เขากำลังคิดอยู่ว่าจะจัดการแสดง
 ที่แปลกไปจากเดิม เพื่อจะได้มีกำไรพออยู่ฐานะของโรงละครของเขา
 ไว้ได้ เขาคิดว่าควรจะหันไปแสดงละครแบบอังกฤษ เพราะประชาชน
 ชักเบื่อละครแบบฝรั่งเศสแล้ว

เมื่อคิดเบ็ดแวนไปเยี่ยม คอยล์ คาร์ท คราวนั้น คิดเบ็ด มีบท
 ละครที่เขียนไว้เสร็จแล้ว และคาดว่าจะทำเงินให้มากพอที่จะกู้หนี้
 ของคาร์ทได้ บทละครนี้เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มาแล้ว และ
 มาตามปาเรปา โรซา เคยรับไปให้สามีของเธอแต่งบทเพลง เพื่อจะ
 นำออกแสดง แต่ปรากฏว่า Rosa ถึงแก่กรรมเสียก่อน (ดังกล่าวแล้ว
 ข้างต้น) เรื่องนี้จึงค้างอยู่ คอยล์ คาร์ท รู้ว่า Rosa เป็นนักแต่ง
 เพลงที่มีชื่อเสียงชื่อนำคนหนึ่ง แสดงกระนั้น ขณะนั้นซัลลีแวนก็ชอบ
 เสียงโด่งดังกว่า โรซา คอยล์ คาร์ท เลือกซัลลีแวน เป็นผู้แต่งเพลง
 คิดเบ็ดเห็นด้วย วันหนึ่งในเดือนมีนาคมเขาจึงอ่านบทให้ซัลลีแวนฟัง
 ดัง ๆ ด้วยประการฉะนี้ อุปรากรเรื่อง Trial by Jury จึงได้ออกโรง
 แสดง ปรากฏว่าผู้คนที่หลงใหลมาล้นหลาม ผลที่ได้รับครั้งนี้เป็นเครื่อง

สนับสนุนให้กันทั้ง ๓ คือ คิลเบต ซอลิแวน และดอยล์ คารท รู้ดีว่า
การร่วมงานกันต่อไปจะเป็นผลดียังชน

เรื่องต่อไปที่คิลเบตแต่ง คือ เรื่อง Sorcerer ซึ่งออกแสดงใน
ปี ๑๘๘๗ ดอยล์ คารท ได้เข้าโรงละครแห่งหนึ่ง ด้วยความตั้งใจ
ที่จะนำอุปรากรอังกฤษแบบดลกให้พ้นคนชีวิตใหม่ และคิลเบตก็เริ่ม
ก่อตั้งบริษัทจัดการแสดง ซึ่งนับเป็นการริเริ่มที่สำคัญมาก เพราะ
ต่อมาในศตวรรษที่ ๑๙ กิจการละครได้กลายเป็นสุนทรียศิลป์ที่โดม
ยกย่อง ให้มีความสำคัญยอดเยี่ยมในบรรดาหมู่ชนที่ใช้ภาษาอังกฤษ
การฝึกซ้อมและการสร้างตกเป็นหน้าที่ของคิลเบต เขามักจะปรึกษา
หารือใดเถียงกับซอลิแวนเสมอ และโดยที่คิลเบตเป็นนักศึกษาการ
ละครจนสูงส่งความรู้และได้รับการฝึกฝนอย่างดีเยี่ยมแล้ว ฉะนั้น จึงม
จะมีเรื่องขัดแย้งกันจนกระทั่งต้องแตกกันหลายครั้ง ในเวลาต่อมาคิลเบต
ปรับปรุงหลักการทำงานของเขาอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งถึงขั้นที่เขา
สามารถจะวางแผนงานทุกอย่างได้เสร็จเรียบร้อยในขณะที่กำลังร่างบท
อยู่ ยกเว้นเสียงเพลงซึ่งเป็นหน้าที่ของซอลิแวน หลายปีต่อมา เม
อ โรงละคร Savoy กำลังอยู่ในระหว่างก่อสร้าง คิลเบตได้ให้ทำหุ่นเวที
จำลองทุก ๆ ส่วนมาอันหนึ่ง เพื่อเขาจะได้ทดลองวางตำแหน่งตัวละคร
ในเรื่องได้เหมาะสม นอกจากนั้นเขายังให้ทำแท่งไม้สี่เหลี่ยมแทน
ตัวละครทุกตัว สำหรับผู้ชายใช้แท่งสูง ๓ นิ้ว และตัวละครผู้หญิงใช้
แท่งสูง ๒ นิ้ว แต่ละแท่งทำสี่เป็นทาง ๆ แล้วแต่ว่าจะต้องการให้

* คือ Opera Comique

ตัวละครนั้น ๆ มีเสียงสูงต่ำอย่างไร แท่งไม้สี่เหลี่ยมเหล่านี้นช่วยให้
 คิลเบิดสามารถจัดทุกสิ่งทุกอย่างได้เรียบร้อยตามแผนที่ต้องการ เกือบ
 จะดังแต่ฝึกซ้อมครั้งแรกเสมอ และด้วยเหตุนี้จึงปรากฏว่าในขณะที่
 โรงละครอื่น ๆ ในการอำนวยความสะดวกของผู้อำนวยความสะดวกคนอื่น ผู้แสดงอาจ
 จะได้แย่งเกี่ยวกับจุดที่จะปรากฏตัวบนเวที และผู้จัดการจะต้องยอม
 ตามเสมอเช่นนั้น แต่ที่โรงละครชาวอวย (เมื่อสร้างเสร็จแล้ว) คิลเบิด
 ไม่เคยยอมให้ผู้แสดงละครโต้แย้ง หรือขอเปลี่ยนแปลงบทตลอดจน
 แผนงานที่เขาจะไว้วางใจแล้วเสีย ถ้ามีใครบังอาจโต้แย้ง คิลเบิดก็จะโต้ตอบ
 อย่างเผ็ดร้อน และยืนยันอำนาจสั่งงานของเขาอย่างไม่ยอมเปลี่ยนแปลง
 เลย ทงนกเพราะเขามีความมั่นใจในการวางแผนงานและการคิด
 ภาระการ ซึ่งเขาเตรียมมาแล้วอย่างดั่งนั้นเอง

คนที่สองได้ใช้ศิลปะยอดเยี่ยมคนละฝ่าย ร่วมงานกัน ทำให้
 คณะอำนวยการของบริษัท รวมทั้งโรงละครของดอยล์ คาร์ท ประสพ
 ความสำเร็จ มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นเยี่ยมที่สุดในอังกฤษในขณะนั้น

เรื่องสำคัญ ๆ ที่ร่วมงานกัน คือ

ปี ๑๘๗๑ เรื่อง The Thespis ที่โรงละคร Gaiety ลอนดอน

ปี ๑๘๗๕ เรื่อง Trial by Jury ที่โรงละคร Royalty ลอนดอน

ปี ๑๘๗๗ เรื่อง The Sorcerer ที่โรงละคร Opéra Comique
 ลอนดอน

ปี ๑๘๗๘ เรื่อง H. M. S. Pinafore or, the Last that Loved a
 Sailor ที่โรงละคร Opera Comique ลอนดอน

ปี ๑๘๗๕ เรื่อง The Pirates of Penzance or, the Slave of Duty ที่โรงละคร ณ ถนนสาย & นิวยอร์ก และปี ๑๘๘๐ ที่ Opera Comique ลอนดอน

ปี ๑๘๘๑ เรื่อง Patience or, Bunthorne's Bride ที่ Opera Comique ลอนดอน

ปี ๑๘๘๒ เรื่อง Iolanth or, the Peer and Peri ที่โรงละคร Savoy ลอนดอน เรื่องนี้เป็นบทละครเรื่องแรกที่ได้ออกอากาศผ่านสายโทรศัพที่ไปยังเครื่องรับที่บ้านของซัลลิแวน โดยมี Prince of Wales สหายของซัลลิแวนมาประทับทรงฟังอยู่ด้วย

ผลงานทุกเรื่องสำเร็จด้วยดี แต่ว่าการแตกร้างของคนทั้งสอง คือคิลเบ็ตและซัลลิแวนมีมากจนเรื่อย ๆ และในเรื่อง Iolanthe นี้ ความแตกร้างได้ทวีความรุนแรงขึ้น

ปี ๑๘๘๔ เรื่อง Princess Ida or, Castle Adament ที่โรงละคร Savoy ลอนดอน ถึงตอนนั้นซัลลิแวนรู้ว่าคนเริ่มเบียดเบียนแล้ว ได้แจ้งให้คิลเบ็ต ทราบว่า เขาจะไม่แต่งเพลงให้อุปการคิลเบ็ตอีก คิลเบ็ต ก็ยังไม่สามารถจะหาพลอตเรื่องใหม่สำหรับโรงละคร Savoy ได้ เพราะซัลลิแวนไม่ยอมเห็นด้วยที่จะแต่งเรื่องตลก

ปี ๑๘๘๕ เรื่อง Mikado or, the Town of Titipu ที่โรงละคร Savoy เรื่องนี้หาข้อเสียด้านและนำความสำเร็จยอดเยี่ยมมาให้ทั้งแก่ผู้แต่งบทผู้แต่งเพลงและแก่โรงละคร รวมทั้งแก่วงการศิลป์และดนตรี

ของอังกฤษด้วย ควรบันทึกไว้ด้วยว่า เรื่อง Mikado นั้น เป็นอุปรากร
เรื่องแรกที่ต่อมาได้บันทึกลงในงานเลี้ยงในปี ๑๘๑๗

ปี ๑๘๑๗ เรื่อง Ruddigore or, the Witches Curse ที่โรงละคร
Savoy ลอนดอน

การขัดแย้งกันระหว่างคิลเบิร์ตและซัลลิแวนทวนอีกตามกาลเวลา
ซัลลิแวนเห็นว่าคิลเบิร์ตเอาแต่ใจเกินไป แต่งบทให้เขามีโอกาส
ประกอบเพลงได้น้อย คิลเบิร์ตก็ว่าซัลลิแวนแต่งเพลงไม่เหมาะกับเรื่อง
และเพลงมาขัดแย้งคำตามบทของเขา

ปี ๑๘๑๘ เรื่อง The Yeomen of Guard or, the Merry Man
and His Maid ที่โรงละคร Savoy ลอนดอน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ทั้งสอง
ร่วมมือกันด้วยดี ต่างฝ่ายพอใจในส่วนงานที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบ

ปี ๑๘๑๘ เรื่อง The Gondoliers or, the King of Barataria
ที่โรงละคร Savoy ลอนดอน

ปี ๑๘๑๙ เรื่อง Utopia, Limited or, the Flowers of
Progress ที่โรงละคร Savoy ลอนดอน

ปี ๑๘๑๖ เรื่อง The Grand Duke or, the Statutory Duel
ที่โรงละคร Savoy ลอนดอน

เรื่อง Grand Duke เป็นเรื่องสุดท้ายที่ซัลลิแวนและคิลเบิร์ตร่วม
งานกัน เรื่องนี้ไม่ได้รับความนิยมมากนัก ในบรรดาผลงานของคน
ทั้งสองนี้ เรื่อง Mikado เป็นเยี่ยมที่สุด นอกนั้นมีเรื่อง Patience,

the Yeomen of the Guards เรื่อง The Pirate of Penzance
 ที่ได้รับความสำเร็จตามนำข้อเสียและรายได้มาสู่ผู้ร่วมงานมาก

อุปนิสัยของคิลเบิตและซัลลิเวนแตกต่างกันมาก ในเวลาฝึก
 ซ้อมละครนั้น ซัลลิเวนจะทำงานเงียบๆ ใจดี มีเมตตากรุณาและ
 สุภาพ ส่วนคิลเบิตแม้จะไม่ค่อยร้ายอะไรนัก ระหว่างที่ผู้แสดงยังไม่คุ้น
 กับบทบาทของตน ในระยะแรกๆ ที่ฝึกซ้อม คิลเบิตจะพยายามสอน
 อย่างอดทนและให้กำลังใจอย่างดี ชมเชยคนที่เรียนรู้ได้รวดเร็ว แต่
 เมื่อทุกคนรู้บทบาทและหน้าตาแล้ว ต่อจากนั้นคิลเบิตจะหมดความ
 อดทน ถ้าใครทำผิดและไม่เชื่อฟังจะตวาดอย่างไม่ไว้หน้า หรือ
 มีดสั้นก็สับอย่างหวัดเสีย ขณะที่คิลเบิตโมโหโทโสนั้น เขาก็จะชน
 ไปบนเวทีทำให้ผู้แสดงตัวว่าควรจะทำอย่างไร ถ้าใครหัวเราะหรือ
 ไม่ยอมเชื่อฟัง บางทีคิลเบิตถึงกับตบตอยเขาก็มี ช่วงขณะที่คิลเบิต
 อาจเป็นแกละ แต่อีกครู่เดียวอาจกลายเป็นสิ่งโค บางครั้งเขาจะให้
 ผู้แสดงซ้อมอยู่ถึง ๓ และทำให้ผู้แสดงต้องบ่นบ่นวนเพราะความ
 เจ้าอารมณ์ของเขา แต่ในที่สุดก็จะอารมณ์ดี ชอบบอกชอบใจผู้ร่วมงาน
 อย่างเห็นอกเห็นใจ แล้วก็ควักกระเป๋าของตัวเองออกจากรดแท็กซี่ให้
 กลับบ้าน

คิลเบิตนั้นเวลาแต่งบทละครจะต้องอยู่เงียบๆ ไม่มีใครรบกวน
 แต่ซัลลิเวนสามารถจะแต่งเพลงได้ในที่ๆ มีผู้คนล้อมรอบ และบางที่
 ในขณะที่มีคนพูดอยู่ด้วย

ในปี ๑๘๘๒ ขณะที่กำลังสร้างเรื่อง Iolanthe ชัลลิวานส์อยู่เสีย
 มารดาบังเกิดเกล้าไปอีก และคราวนั้นชัลลิวานส์ก็เศร้าโศกมากอีก
 เช่นเคย เขาไม่เป็นอันทำอะไรเลย มิสซิส Ronalds ซึ่งเป็นผู้คุ้นเคย
 กับเขา ต้องช่วยรักษาพยาบาลและปลอบใจ ชัลลิวานส์จึงแต่งเพลง
 ในเรื่อง Iolanthe สำเร็จ แต่ชัลลิวานส์โชคร้ายไม่สิ้นสุด ขณะนั้น
 คิลเบิร์ตารวยมาก มีรายได้สูงกว่านายกรัฐมนตรีของอังกฤษถึงสองเท่า
 มีบ้านใหญ่โตทันสมัยในลอนดอน มีเรือยอร์ช มีภรรยาที่ดี และมี
 ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตอย่างพร้อมมูล แต่ชัลลิวานส์ประสบความสูญเสีย
 อยู่เสมอ ขณะที่เขากำลังจะไปควบคุมวงดนตรี ในวันเปิดตัวแสดงเรื่อง
 Iolanthe ก็ได้รับข่าวร้ายว่าบริษัทที่เขาลงทุนกิจการไว้เกิดล้มละลาย
 ซึ่งก็แปลว่าเขาจะต้องหมดเนื้อหมดตัวไปด้วย อย่างไรก็ตาม เรื่อง
 Iolanthe ก็ประสบความสำเร็จ และหลังจากเล่นอยู่ได้ ๖ สัปดาห์
 ก็มพระราชนิพนธ์จากสมเด็จพระราชินีโปรดพระราชนายกให้ชัลลิ-
 แวนเป็นเชอร์ ขณะนั้นชัลลิวานส์อายุ ๔๑ ปีแล้ว ห่างจากเวลาที่เขา
 ได้ร้องเพลงเดี่ยวถวายในพิธีประสาทพระนามพระโอรสพระธิดา ซึ่ง
 สมเด็จพระราชินีทรงอวยพรให้เขาเป็นนักดนตรีเอก ถึง ๓๐ ปี แต่
 สมเด็จพระราชินีไม่ทรงลืมเรื่องนั้น ได้ทรงแสดงความยินดีแก่เขาใน
 ครานั้นด้วย

แต่การที่ได้รับเกียรติยศอย่างสูงครั้งนี้ กลับทำให้ชัลลิวานส์ต้อง
 ยิ่งยากใจ เพราะคิลเบิร์ตนั้นคิดว่า ตนเองได้มีบทบาทเท่าเทียมกับ

ซัลลิเวนในการสร้างอุปรากรทุกเรื่อง แต่กลับไม่ได้รับพระราชทานยศ และแม้จะไม่แสดงความอิจฉาออกมาตรง ๆ แต่ก็แสดงความดูหมิ่น และเหยียดว่า ซัลลิเวนได้รับเกียรติยศเพราะว่า ทางราชสำนักโปรดปรานซัลลิเวนเป็นส่วนตัว มิใช่เพราะความสามารถ และคิดเบียดได้แสดงความคิดเห็นออกมาในบทอุปรากรเรื่องต่อมาคือ Princess Ida ซึ่งเป็นเรื่องเสียดสีราชสำนัก

ถึงระยะนี้ ซัลลิเวนได้รับยกย่องว่าเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงยิ่งใหญ่กว่ากิลเบต นักวิจารณ์บางคนถึงกับกล่าวว่า ซัลลิเวนไม่ควรจะเสียเวลาไปมัวแต่งเพลงในอุปรากรตลกให้กิลเบตอยู่ ควรจะแต่งเพลงแบบอื่นดีกว่า แต่ปรากฏว่าซัลลิเวนได้ถูกภัยพิบัติรบกวนอย่างหนัก ขณะที่ควบคุมวงดนตรีในเรื่อง Princess Ida ในวันเปิดแสดง ซัลลิเวนต้องฉวยารับอาการปวด พอกการแสดงจบลง ปรากฏว่าซัลลิเวนถึงกับเป็นลมหมดสติ ซัลลิเวนนั้นมีอุปนิสัยเฉื่อยช้อยู่อย่างหนึ่งคือ ถ้าไม่ใกล้จะถึงเวลาแล้วก็ยังแต่งเพลงไม่ได้พอใจ อย่างเช่นเรื่อง Iolanthe ปรากฏว่าซัลลิเวนแต่งเพลง ๕ เพลงในเรื่องนี้ภายในคืนเดียว โดยไม่ได้หลับได้นอนเลย การทำงานหักโหมเช่นนี้ จึงทำให้สุขภาพของซัลลิเวนเสื่อมโทรม

เรื่อง Grand duke เป็นเรื่องสุดท้ายที่ทั้งสองคนร่วมงานกัน แล้วทั้งสองคนก็แตกกันด้วยเรื่องการเงินของบริษัท กิลเบตไม่ยอมเห็นชอบด้วยในบัญชีรายจ่ายของบริษัท ความแตกฉานเป็นโรคจิต

ถึงห้องศาล และในที่สุดก็เปิดชนะ คดีระหว่างคิลเบตกับซัลลิแวน และคอยล์ การท ^{นี้} เป็นเรื่องอลวนและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ ในหมู่ชาวลอนดอนทุกชนทุกวัย และเป็นเรื่องที่สะเทือนใจซัลลิแวน อย่างยิ่ง

ระชนนชีวิตคิลเบตคงหลกมนแล้ว เขาร่ำรวยอย่างยิ่ง เขาขายบ้านในลอนดอน ไปซื้อบ้านในที่ดินถึง ๑๑๐ เอเคอร์ ใน ชนบทที่ Horrow Weald มีสนามหญ้าสวยงาม มีคอร์ทเทนนิส มีลานโคโรเกต มีทะเลสาบ บ ^{นี้} คิลเบตเป็นชายชราทมชีวิตสาธุก อย่างยอดเยี่ยม ครองกันข้ามกับซัลลิแวน เมื่อแยกทางกันแล้ว ซัลลิแวนคงแต่งเพลงในบทละครอีก ๒-๓ เรื่อง เช่น Beauty stone, the Rose of Persia และเรื่องสุดท้ายคือ Emerald Isle ซึ่งแต่งไม่จบ แม้จะมีเกียรติยศสูงสุด แต่ซัลลิแวนก็ยากจน จนทั้งทรัพย์สินและ ความรัก เมื่อเขาอายุ ๕๔ ปี ระหว่างเดินทางไปสวิตเซอร์แลนด์ หลงรักหญิงสาวชาวสวิสคนหนึ่ง อายุ ๒๐ ปี แต่เธอก็ปฏิเสธอย่าง ฉลาดและนุ่มนวล ซัลลิแวนนั้นไม่รู้จักวิธีใช้จ่ายเงินทองนอกจาก นั้นยังเอนการพนันด้วย เขาคบกับคนชั้นสูง ฉะนั้นรายจ่ายจึงสูงตาม ปี ค.ศ. ๑๘๘๘ คิลเบตกับซัลลิแวนได้พบกันเป็นครั้งสุดท้ายในการแสดง อุปรากรเรื่อง The Sorcerer ทั้งสองคนคงให้แกกัน แต่ไม่ได้พูดกัน เดือนกันยายน ปี ค.ศ. ๑๘๙๐ ซัลลิแวนอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์ ได้ล้มป่วยเป็นโรคหลอดลมอักเสบเนื่องจากสำพายุไปรับประทานอาหาร

กลางวนกับเจ้านายองค์หนึ่งที่เสด็จประพาสสวิสเซอร์แลนด์ ซัลลิแวน
รีบเดินทางกลับลอนดอนเมื่อค้อยยังสาวพอจะเดินทางไหว เขาล้มป่วย
อยู่ถึง ๒ เดือน ครั้นถึงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ค. ศ. ๑๘๙๐ ซัลลิแวน
ถึงแก่กรรมในอ้อมแขนของหลานชายชื่อ Herbert

เมื่อถึงแก่กรรม เซอร์ ฮาเรอร์ ซัลลิแวน มีอายุเพียง ๕๘ ปี
ได้ตั้งความปรารถนาขอให้ฝังศพของเขาไว้ร่วมกับบิดามารดาและพี่ชาย
ของเขา แต่สมเด็จพระราชินีได้พระราชเสาวนีย์ให้จัดพิธีฝังศพของ
เขาอย่างมกุฎราชกุมาร ฌ็อง โบสเชนต็อบอล และมหาราชินีแห่งบูร์กอญให้
ที่สถานนมัสการของราชสำนัก ซึ่งซัลลิแวนได้เริ่มชีวิตนักดนตรีของ
เขาด้วยการเป็นเด็กลูกครึ่งวงเพลงสวด ณ สถานที่แห่งนั้น

ขณะที่ซัลลิแวนถึงแก่กรรม คอยล์ คาร์ท กำลังเจ็บหนัก หมอ
ถึงกับสั่งห้ามมิให้บอกข่าวการตายของซัลลิแวนให้คอยล์ คาร์ท ล่วงรู้
แต่เนื่องจากขมวนแท้ศพซัลลิแวน ต้องมาผ่านบ้านของ คอยล์ คาร์ท
สัญญาติญาณอย่างหนึ่งทำให้ คอยล์ คาร์ท หลงจากเตียง ทั้ง ๆ ที่
เจ็บหนัก มาดูขมวนแท้ทางหน้าต่าง จนเป็นลมสลัดอยู่ทวน เมื่อ
ฟื้นขึ้น คอยล์ คาร์ท ร้องไห้ด้วยความรักและอาลัยซัลลิแวน แล้วอีก
๖ เดือนต่อมา คอยล์ คาร์ท ถึงแก่กรรม เมื่อซัลลิแวนตายนั้น
คิลเบตค้อยอยู่ปิดและเสียดูได้อ่านข่าว เขารู้สึกตกใจมาก ท้อยปิด
นั้นเองคิลเบตประสพอุบัติเหตุรถคว่ำ แต่ก็ไม่เป็นอันตรายมากนัก

ตามที่กล่าวแล้วว่า คิลเบตไปซื้อบ้านและที่ดินถึง ๑๓๐ เอเคอร์

ในชนบท ถึงระยะที่เขาอยู่ในวัยชรา คิดเบ็ดเตลึ่งสัตว์และทำสวน
ปลูกดอกไม้ต้นไม้และสร้างทะเลสาบไว้สำหรับว่ายน้ำ คิดเบ็ดเตลึ่งใช้
ชีวิตในวัยชราอย่างมีความสุขสมบูรณ์

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ เมื่อคิดเบ็ดเตลึ่งอายุ ๗๐ ปี เขาก็ได้รับ
พระราชทานยศเป็นเซอร์ จากพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ ผู้ซึ่งเมื่อยังทรง
ดำรงพระยศเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์นั้น ทรงเป็นสหายสนิทของซัลลิแวน
นับเป็นระยะเวลา ๒๔ ปี หลังจากที่ซัลลิแวนได้รับพระราชทานยศเป็น
เซอร์และคิดเบ็ดเตลึ่งได้เคยแสดงความริษยามาแล้ว เมื่อล่วงมาถึงเวลานั้น
เกียรติยศสูงสุดที่ได้รับก็ไม่มีความหมายสำหรับคิดเบ็ดเตลึ่งแล้ว เมื่อ
เขาเดินทางไปรับพระราชทานยศนั้น คิดเบ็ดเตลึ่งแสดงประหนึ่งว่า เขารับ
อย่างเสียไม่ได้ เพื่อตามพระทัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗

คิดเบ็ดเตลึ่งปรารภกับเพื่อนว่า “ชีวิตของคนแก่นั้นเป็นชีวิต
ค่อนข้างมีความสุขที่สุด เสียแต่ว่ามันเป็นระยะเวลาที่สั้นมาก”
ส่วนมากคิดเบ็ดเตลึ่งปล่อยให้ล่วงไปด้วยการอยู่กับสัตว์ในสวน ปลูก
ต้นไม้ เล่นโครเกต นอนอ่านหนังสือของดิกкенส์ (Dickens) หรือ
Trollope ได้ต้นไม้ หรือไม้กว้านน้ำ แม้ในห้องสมุดของเขา ก็จะมี
มิกว้าง มีนกและสัตว์ต่าง ๆ เข้าไปเดินเล่นผ่านอยู่ เขามักกล่าวกับ
เพื่อนว่า

“เมื่อถึงเวลาจะตาย ขอให้ตายในส่วนนี้ ในหนาร้อน”
ซึ่งความต้องการของคิดเบ็ดเตลึ่งก็เป็นที่สมปรารถนา กล่าวคือ ในวันที่

๒๕ เดือนพฤษภาคม ปี ๑๙๑๑ ซึ่งเป็นวันทรมอากาศดี ท้องฟ้ามีสีฟ้า
ใส คิลเบตซึ่งขณะนั้นอายุ ๗๔ ปีแล้ว ได้เดินทางไปยังลอนดอน
แต่เข้าไปเพื่อไปร่วมงานอย่างหนึ่ง เขารับประทานอาหารกลางวันที่
สโมสร แล้วก็นั่งรถไฟขบวนบ่ายกลับบ้าน เมื่อไปถึงได้บอกแก่เด็ก
ผู้หญิงสองคนคือ Winifred และ Ruby ซึ่งอยู่บ้านใกล้ ๆ ว่า
จะลงมายุ่น้ำด้วย แต่ระหว่างที่คิลเบตไปเปลี่ยนเสื้อผ้าขึ้น เด็ก
ทั้งสองคนก็ลงไปเล่นน้ำในทะเลสาบก่อน ทั้งสองว่ายน้ำไม่แข็งแรงนัก
รีบเป็นตะครีกร้องเรียกให้ช่วย คิลเบตมาถึง จึงรีบว่ายไปช่วยรีบจน
พลอดภัย แต่เนื่องจากคิลเบตอยู่ในวัยชราแล้ว การที่ต้องว่ายน้ำพา
รีบเข้าฝั่ง ทำให้คิลเบตเหนื่อยมากจนหัวใจวายจนน้ำหายไป แม้น
ส่วนจะได้นำเรือออกไปช่วยเขาทันที แต่ก็ได้พบเพียงร่างของ เซอร์
วิลเลียม คิลเบต ที่ปราศจากลมหายใจเสียแล้ว.

ನಿರ್ದೇಶನವು ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 1. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 2. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 3. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 4. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 5. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 6. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 7. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು

ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 8. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 9. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 10. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 11. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 12. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 13. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 14. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು
 ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುತ್ತದೆ : 15. ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು

แถลงการณ์เรื่องทุนค่า

ซึ่งเป็นอนุสรณ์ใน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในการบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันคล้ายวันสวรรคต บรรดาผู้จงรักภักดีได้สละทรัพย์คนละเล็กคนละน้อยตั้งเป็นทุนในมหาวิทยาลัย เรียกว่าเงินอนุสรณ์ “พระราม ๖” ขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๘๓ โดยมีวัตถุประสงค์ให้มหาวิทยาลัยเป็นแม่บ้านทำบุญอุทิศถวายแด่พระองค์ท่านในวันสวรรคต เป็นงานประจำปี ในเมื่อไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นแม่บ้านดำเนินการ เงินนี้คิดบัญชีเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ มีรายการดังนี้:-

เงินทุน	๑๘๕,๕๑๑.๔๖ บาท
ดอกผลปี ๒๕๐๘ โอนสมทบทุนตามข้อบังคับ	๑,๕๑๕.๕๐ ,,
รวม	๑๘๗,๐๒๖.๙๖ ,,

เงินที่ได้รับภายใน ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๗ ม.ต.น

เลขที่	รายการ	รับ	จ่าย
๑.	ข้าราชการและผู้จ้งรภกค	๕๕๐ -	
๒.	จมนเทพครุณาท	๓๐๐ -	
๓.	ดอกผลปี ๒๕๐๗ สำหรับบำเพ็ญกุศลประจำปี ๒๕๐๗	๑๖,๖๘๓ ๕๗	
๔.	ดอกผลทุน “หลวงวิทักษ์อักษรกิจ”	๑,๒๓๐ ๕๗	
๕.	ดอกผลทุน “ศิริศุโข เศรษฐมณฑ	๓๓๓ ๕๖	
๖.	จ่ายค่าพิมพ์หนังสือ อุดรกร		๒๒,๓๐๓ ๖๘
๗.	จ่ายค่าพาหนะและไปรษณียากรส่งหนังสือ คงเหลือยกไปสมทบทุน		๓๙ ๒๐
		๑๖,๕๕๓ ๖๐	๑๘,๕๕๓ ๖๐

นอกจากเงินที่กล่าวในเบื้องต้น ยังมีเงินดอกผลที่ได้รับมา
สำหรับปี ๒๕๐๘ ซึ่งส่งมอบไว้สำหรับการตามวัตถุประสงค์ของทุน
ประจำปี ๒๕๐๘ อีก ๑๗,๘๘๘.๑๘ บาท ถ้าเงินนี้มิได้ใช้หรือใช้ไม่
หมดก็จะได้จัดการสมทบเป็นทุนต่อไป.

ทุนวัดบวรนิเวศวิหาร

ทุนพระราม ๖

ทุนพระราม ๖ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๐ ผู้จรรักษ์กัณฑ์ได้อุทิศ
เงิน ๑,๐๐๐.- บาท ถวายวัดบวรนิเวศวิหาร ขนานนามทุนว่า
“พระราม ๖” มีวัตถุประสงค์ให้เก็บดอกผลบำรุงวัดบวรนิเวศวิหาร
ทุนในบัดนี้มีจำนวน ๔,๘๕๐.๘๐ บาท

ทุนพระมงกุฎเกล้า

ทุนพระมงกุฎเกล้า ฯ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๑ ผู้จรรักษ์กัณฑ์
ได้อุทิศเงิน ๗,๐๕๔.- บาท ถวายวัดบวรนิเวศวิหาร ขนานนามทุนว่า
“พระมงกุฎเกล้า” มีวัตถุประสงค์ให้เก็บดอกผลปฏิสังขรณ์ที่บรรจุ
พระบรมราชสรีรังคารพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รวมทั้งพระอุโบสถ
วัดบวรนิเวศวิหาร)

ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ ผู้จรรักษ์กัณฑ์ได้อุทิศเงิน ๖,๐๐๐.- บาท ใน
จำนวนนั้นนำไปสมทบทุน “พระราม ๖” ของวัดบวรนิเวศวิหาร

๔๕๐.- บาท สมทบทุน “พระราม ๒” ของนพหามกุฏฯ ๔๕๐.- บาท
และสมทบทุน “พระมงกุฎเกล้า” ของวัดบวรนิเวศวิหาร ๕,๑๐๐.-
บาท ทุน “พระมงกุฎเกล้า” จึงมีจำนวนอยู่ ๔๒,๐๘๓.๕๐ บาท

ในจำนวนเงิน ๖,๐๐๐.- บาท มีผู้บริจาคสมทบตามรายพระนาม
และนามต่อไปนี้:-

ที่	รายพระนามและนาม	จำนวนเงิน
๑	คุณหญิงมิ กลาโหมราชเสนา	๔๐๐ บาท
๒	หลวงบทมาลย์บริรักษ์	๖๐ „
๓	คุณสัตยวดี กุวานนท์	๓๐๐ „
๔	คุณมงคลยา เวณุกติ	๕๐ „
๕	คุณศิริพันธ์ สุจริตกุล	๒๕ „
๖	หลวงเทพลักษณะเสนา	๕๐ „
๗	จมนมานพนริศร์	๒๕ „
๘	พ. ต. ข. นายรองพลพัท	๕๐ „
๙	คุณหญิงจำเริญ ประเสริฐสุภกิจ	๓๐๐ „
๑๐	คุณพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์	๕๐ „
๑๑	คุณหญิงแสง วิชิตวงศ์วุฒิไกรและบุตรธิดา	๕๐๐ „
๑๒	จำห่วยยุทธการ	๒๐ „
๑๓	หลวงเสถียรโชติศาสตร์และภรรยา	๔๐ „

ที่	รายพระนามและนาม	จำนวนเงิน
๑๔	นางมัลลิกา วัชรภักย์	๓๐ บาท
๑๕	หม่อมเจ้ารัชสวัสดิ์ และหม่อมคัลลิ่ง เกษมสันต์	๒๐๐ „
๑๖	หม่อมเจ้าอรุณวิชฌ์ สวัสดิวัตน์	๕๐๐ „
๑๗	คุณประจวบและวิมลดา บุรานนท์	๒๐๐ „
๑๘	นางอายุรภิกโกศล	๒๐ „
๑๙	พระยาปรีชาบุษยา	๑๐๐ „
๒๐	คุณหญิงเนลา อนิรุทธเทวา	๒๐๐ „
๒๑	พล. ต. ต. เนือง อาชบุตร์	๑๐๐ „
๒๒	พระยาสุรพันธ์เสน	๘๐ „
๒๓	คุณนิริวัต อัครการ	๑๐๐ „
๒๔	น. ต. เนือง บิษัมปดระ	๑๐ „
๒๕	หม่อมเจ้าปรีดิเทพยพงศ์ เทวกุล	๑๐๐ „
๒๖	หม่อมเจ้าติศานุกต์ ติศกุล	๒๐๐ „
๒๗	พระยาบำเรอภักดิ์และคุณหญิง	๒๐๐ „
๒๘	พระยาอภัยภูธรสุรพาหน	๗๙๘ „
๒๙	พระสันทราชิก	๒๐ „
๓๐	หลวงเสวีวัชรินทร์	๒๐ „
๓๑	พระยาบริหารราชมานพ	๒๐๐ „
๓๒	หม่อมเจ้าหญิงจงจิตรถนอม ติศกุล	๖๐ „

ที่ รายพระนามและนาม จำนวนเงิน

๓๓	หม่อมเจ้าหญิงอัปภัศราภา เทวกุล	๔๖ บาท
๓๔	คุณประยงค์ สุ่ม	๔๖ „
๓๕	คุณหญิงเค็ลลอน สุจริตารักษ์	๒๐๐ „
๓๖	คุณวิวัฒน์ ชูตากา	๒๐ „
๓๗	พระอดิสรย์สวามิภักดิ์	๓๐๐ „
๓๘	พระยาสุรินทร์เสวี	๓๐๐ „
๓๙	พระยาพิทักษ์เทพมณฑัยร	๓๐ „
๔๐	คุณสุภัทร มัฐธนะ	๓๐๐ „
๔๑	คุณหยิบ และคุณประนอม ถนนคร	๓๐๐ „
๔๒	คุณประณิต ถนนคร	๓๐ „
๔๓	หม่อมเจ้าหญิงจารุพัตรา อาภากร	๕๐ „
๔๔	หม่อมเจ้าหญิงสิมพันธ์พารเสนอ โสณกุล	๓๐ „
๔๕	หม่อมเจ้าหญิงมารยาตรกัญญา ศิสกุล	๓๐ „
๔๖	คุณประจวบ - เจริญ ลัดพลี	๕๐ „
๔๗	คุณฉวี รักษ์กุล	๒๐ „
๔๘	คุณปราณีและคุณศรีสุชา	๔๐ „
๔๙	คุณมาระดี กาญจนาคม	๔๐ „
๕๐	พระปฎิเวทย์วิศิษฎ์	๒๐ „
๕๑	คุณอรุณรติ และนายแพทย์สุประเกศ จารุกุล	๕๐ „

ผู้บริจาคช่วยด้วยสิ่งของ

คือ

๑. บริษัทโอสถสภา ยาชุดต่าง ๆ ๑๒ ชุด.
๒. บริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ น้ำหวานและโซดา ๒๑ โหล
และน้ำแข็ง
๓. ภักดาการชายทะเลจันทรเพ็ญ อาหารกาว หวาน ถวาย
พระภิกษุสามเณรทั้งวัด

หนังสือพิมพ์เพื่อลงโฆษณา

๑. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ
๒. หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย
๓. หนังสือพิมพ์ชาวไทย

ພິມພັກ ໂຮງພິມພິມທາມກຸງກາຈີວາຍາລັຍ
ຕະມະພະສຳມຸ ຫຼັກຄຳວາມິດຕຳກາ ໂຫ. 23111
ພິມພິມ ອຸ່ສິກາ ພິມພິມພິມພິມ ພ. ຄ. ໒໕໐໔
